

Sametingets plenum

Møtebok 04/14

Árvjuvárgeaidnu 50, N-9730 Kárašjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid:
Sted: Karasjok

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
033/14	Konstituering
034/14	Kunngjøring av nye saker
035/14	Sametingsrådets beretning
036/14	Spørsmål til Sametingsrådet
037/14	Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner
038/14	Godkjenning av næringsavtalen i duodji 2015
039/14	Kunstneravtalen 2015
040/14	Etiske retningslinjer for Sametingets politikere
041/14	Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016
042/14	Kommunereformen - samisk perspektiv
043/14	Regjeringens melding om primærhelsetjenesten
044/14	Sametingets budsjett 2015
045/14	Sametingets budsjettbehov 2016
046/14	Reinstalltilpasning i Finnmark

Møtesekvenser

Tid	Sak	Side
03.12.14	kl.09.00 - 09.25	033/14
	kl.09.25 - 09.27	034/14 fremlegging
	kl.09.27 - 16.10	035/14
	kl.16.10 - 17.50	036/14
	kl.17.50 - 18.12	037/14 debatt
04.12.14	kl.09.05 - 09.55	038/14
	kl.10.30 - 11.15	039/14
	kl.11.15 - 12.00	040/14
	kl.15.05 - 16.55	041/14
	kl.17.35 - 19.00	042/14
	kl.19.00 - 20.00	043/14
	kl.20.00 - 20.35	046/14
05.12.14	kl.09.00 - 09.45	034/14 debatt
	kl.09.47 - 13.55	044/14
	kl. 13.55 - 14.20	045/14

Ašši/Sak SP 033/14

Konstituering

Saken påbegynt

Representanter

Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:

1. Mariann Wollmann Magga	21. Stein Are Olsen (<i>vara for Lisa-Katrine Mo</i>)
2. Beaska Niillas	22. Sandra Márjá West
3. Hartvik Hansen	23. Geir Are Winther (<i>vara for Aud Marthinsen</i>)
4. Knut Inge Store	24. Per Mathis Oskal (<i>ingen vara for kunne møte</i>)
5. Christina Henriksen	25. Torbjørg Leirbakken (<i>vara for Lars Oddmund Sandvik</i>)
6. Ellen Kristina Saba	26. Nanna Thomassen
7. Laila Nystad	27. Viktor Inge Paulsen
8. Laila Susanne Vars	28. Vibeke Larsen
9. Marit Kirsten A. Gaup	29. Lars Filip Paulsen
10. Per A. Bæhr	30. Ellinor Marita Jåma
11. Mathis Nilsen Eira	31. Sigbjørn Dunfjeld (<i>vara for Nora Marie Bransfjell</i>)
12. Isak Mathis O. Hætta	32. John Kappfjell
13. Inger Eline Eriksen	33. Jovna Zakarias Dunfjell
14. Johan Vasara	34. Kirsti Guvsám
15. Toril Bakken Kåven	35. Jørn Are Gaski
16. Ronny Wilhelmsen	36. Anita Persdatter Ravna
17. Arthur Johan Tørfoss	37. Marie Therese N. Aslaksen
18. Inger Elin Kristina Utsi	38. Kjellrun Wilhelmsen
19. Rolf Wilhelmsen (<i>vara for Kjetil Romsdal</i>)	39. Tor Gunnar Nystad
20. Piera Heaika Muotka	

Innvilgende permisjoner

Permisjoner for hele plenumsmøtet

Representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo

Representant nr. 23 Aud Marthinsen

Representant nr. 25 Lars Oddmund Sandvik

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 19 Kjetil Romsdal 3. - 4. desember

Representant nr. 31 Nora Marie Bransfjell 3. desember

Representant nr. 24 Per Mathis Oskal 3. - 5. desember

Representant nr. 13 Inger Eline Eriksen 3. desember fra kl. 17.30

Representant nr. 27 Viktor Inge Paulsen 4. desember fra kl. 15.00 - 5. desember

Representant nr. 2 Beaska Niillas 3. desember fra kl. 10.30 - 12.00

Vararepresentanter

Vararepresentant Stein Are Olsen møtte opp for representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo

Vararepresentant Geir Are Winther møtte opp for representant nr. 23 Aud Marthinsen

Vararepresentant Torbjørg Leirbakken møtte opp for representant nr. 25 Lars Oddmund Sandvik

Vararepresentant Rolf Wilhelmsen møtte opp for representant nr. 19. Kjetil Romsdal 3. - 4. desember

Vararepresentant Sigbjørn Dunfjeld møtte opp for representant nr. 31. Nora M. Bransfjell 3. desember

Vararepresentant Kjetil Johnsen møtte opp for representant nr. 24 Per Mathis Oskal 5. desember

I Dokumenter

Møteinnkalling av 05.11.14 med forslag til saksliste.

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens innstilling

Innkalling av 05.11.14 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Forslag fra Per A. Bæhr:

Ny sak Reinstallstilpasning legges til sakslisten og behandles som siste sak 04.12.14

III Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling og forslag fra Per A. Bæhr ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, plenumsleder	
2	Per Andersen Bæhr	
	Kirsti Guvsám, til forretningsorden	
	Toril Bakken Kåven, til forretningsorden	
3	Per Andersen Bæhr	
	Kirsti Guvsám, til forretningsorden	
	Ronny Wilhelmsen, tilforretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Innkalling av 05.11.14 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Ny sak Reintallstilpasning legges til sakslisten og behandles som siste sak 04.12.14

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.12.14 kl. 09.25.

Ašši/Sak SP | 034/14

Kunngjøring av nye saker

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

14/5887

Saken påbegynt 03.12.14 kl. 09.25.

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1		Representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet	Samisk som morsmål - statistikk
2		Representant Mariann Wollmann Magga, APs sametingsgruppe	Sammenslåing av politidistrikter
3		Representant John Kappfjell, APs sametingsgruppe	Vindmøllepark i Kalvvatn-området
4		Representant Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe	Samer som urfolk inn i Grunnloven
5		Representant Ronny Wilhelmsen, APs sametingsgruppe	Sametinget viser til Nærings- og fiskeridepartementets høringsnotat - forslag til endringer i deltakerloven mv. - tildeling av konsesjoner, deltakeradganger mv. av 23.09.14
6		Representant Sandra Márjá West - NSR/NSR-SáB	Oppfølging av samiske barnehager

II Forslag

Forslag 1, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Samisk som morsmål - statistikk

Sametinget konstaterer at arbeidet med samiske språk og utdanning lider under at det ikke finnes noen som helst oversikt over antallet som faktisk bruker samisk, eller har samisk som morsmål. Rapporten «Samiske tall forteller 6» viser med all tydelighet at dette er en utfordring.

For både å spisse virkemiddelbruken og bedre måloppnåelsen om at flere skal snakke samisk, er det helt avgjørende at Sametinget har et bedre faktagrunnlag for sin politikk.

Sametinget vil be rådet ta initiativ for å få en årlig oversikt over antall og bosted over dem som har de forskjellige samiske språk som morsmål i Norge. Man kan gjerne her titte på den finske modellen for registrering av dette.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 1

Sametinget behandlet behovet for en database med statistisk materiale for samfunnsforskning og planlegging allerede i 1997 under sak Utredning om samisk forskning (jfr. sak 19/97). Ut fra et slikt ønske ble det ved Nordisk samisk institutt (senere slått sammen med Samisk høyskole) samme år satt

i gang forarbeid for å få til datainnsamling og statistikk. I 2003 ble prosjektet Samiskrelatert statistikk i Norge – innhold, organisering og drift etablert i samarbeid med Statistisk sentralbyrå. Som et resultat av dette arbeidet vedtok Arbeids- og inkluderingsdepartementet 22. juni 2007 å opprette en analysegruppe for samisk statistikk for å styrke faktagrunnlaget for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Siden 2008 har det således utkommet årlige rapporter med oversikt og analyser av aktuelle utviklingstrekk i det samiske samfunnet med tittel Samiske tall forteller.

Analysegruppa har flere ganger påpekt mangelen på statistiske opplysninger om forholdene for samisk språk. ”Generelt vil vi peike på vanskaner som ligg i at det ikkje finst statistikk som syner kor mange som meistrar samisk språk på eitt eller anna nivå. Slik statistikk er grunnleggande for all språkplanlegging. Dei sikraste tala som vi har når det gjeld språk, er barnehage- og skulestatistikken” (Samiske tall forteller 2. Kommentert samisk statistikk 2009. s.132-133). Også senere rapporter har påpekt mangelen på statistisk materiale.

I forbindelse med Norges oppfølging av Den europeiske pakta om minoritets- eller regionsspråk påpekte Europarådet i 2011 at den norske staten ikke har oppdaterte oversikter over antall samisktalende. Det ble derfor i 2012 gjennomført en samisk språkundersøkelse som skulle skaffe et grunnlag for språkplanlegging på alle nivå i samfunnet. Undersøkelsen bragte fram interessante funn, men på grunn av ulike utvalgs-kriterier og kategoriseringer i forhold til tidligere undersøkelser, er det vanskelig å sammenligne disse og således kunne trekke sikre konklusjoner om utviklingen. Hovedutfordringen ligger i å få til registreringer som er sammenlignbare over tid, slik at man kan følge utviklingen og planlegge deretter.

Da det ikke lenger gjennomføres folketellinger, må opplysninger om bruk av samisk språk skaffes til veie på annen måte. Et nærliggende alternativ er at opplysninger om dette blir tatt inn i folkeregistret på lignende vis som i Finland. Det er å forvente at det nylig utnevnte utvalget for offentlig utredning om lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene i Norge også vil drøfte denne type spørsmål. Dette vil være i tråd Sametingsmelding om samisk språk der behovet for kontinuerlig oversikt over utviklingen for de samiske språkene poengteres.

Forslag 2, representant Mariann Wollmann Magga, APs sametingsgruppe

Sammenslåing av politidistrikter

Politiet gjør en viktig jobb, og samfunnet er helt avhengig av å ha et velfungerende operativt politi, også i samiske områder. NOU 2013:9 «Ett politi - rustet til å møte fremtidens utfordringer» er nå under behandling etter høringen. NOU'en foreslår å etablere større regioner og slå sammen de 3 nordligste politidistriktene.

Faktorer som demografi, kulturelle forhold, geografi, infrastruktur og klimatiske forhold har stor betydning for hvordan man bør organisere politiet for å få et best mulig sluttprodukt til befolkningen der den er. Samisk språk og kultur er noe av det som politiet i Finnmark har bedre kunnskaper om og kompetanse på enn andre deler av landet. Dette er ikke tilstrekkelig belyst, og særlig ikke fra et samisk perspektiv.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber Sametingsrådet innlede et samarbeid med Politimestrene i de 3 nordligste politidistriktene, og følger opp anbefalingene med på politisk nasjonalt nivå.

Bakgrunn:

”Politianalysen” er uegnet som beslutnings grunnlag fordi den er unyansert og gir en veldig forenklet fremstilling hvor man kun ser på fordelene med sammenslåing av distrikter til store regioner.

Det er enighet fra politimestrene i Troms, Øst- og Vestfinnmark om at en sammenslåing til Troms og Finnmark er en dårlig vei å gå. Troms vil ha en stor region, mens Finnmarksdistriktene vil ha ett distrikt i Finnmark. Det er heller ikke lenge siden det var en sammenslåing, og Øst-Finnmark ble ett distrikt.

Vi mener at kvaliteten på polititjenesten, etterforskning og beredskapen for Finnmarks befolkning blir vesentlig dårligere dersom alle distriktene i nord samles i et nytt Nord-Norge.

Rekruttering og det å beholde kompetent og god arbeidskraft i Finnmark blir vanskelig når "de robuste fagmiljøene" skal styrkes og vil befinne seg langt unna. Riksadvokaten har i flere sammenhenger vært klar på at Finnmark er stort nok. Mindre, oversiktlig og veldrevet gir ofte bedre ressursutnyttelse. Det er dette som gir robusthet.

Opprettholdelse av flere politidistrikter må sees i sammenheng med at Helse Nord vurderer at én AMK-sentral som urealistisk blant annet på grunn av Nord-Norges enorme geografiske område, og med mange ambulanseressurser å koordinere. Videre er den geopolitiske plassering helt avgjørende, og Norges ansvar for Schengen-samarbeidet er definitivt mest arbeidskrevende i Øst-Finnmark.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 2

Sametingsrådet forventer samme eller bedre servicenivå overfor samisk publikum som før ihht. sameloven §§ 3-3 og 3-4, selv om det blir endring i regioninndelingen.

§ 3-4: "For politi og påtalemyndighet med tjenestekrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. *Enhver har rett til å tale samisk i avhør på organets kontor.*
2. *Enhver har rett til å bruke samisk ved muntlig anmeldelse og rettsmiddeklæring".*

§ 3-3: "Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ."

Selv om regionene skulle bli større, er de nye regionene likevel forpliktet til å opprettholde og styrke sin service til den samiske befolkningen, siden regionene delvis omfatter språkforvaltningsområdet og fordi det ligger som en føring for politiets arbeid, noe som etter sametingsrådets syn ikke kan organiseres vekk gjennom omorganisering.

Sametinget har allerede vært inne i arbeidet med å rekruttere til politiet gjennom å få fastsatt retningslinjer for vektlegging av samisk språk og kulturkompetanse ved utlysning av nye stillinger i samiske områder. Disse ligger fast.

En utfordring kan likevel være at bevisstheten rundt samiske spørsmål blir lavere når regionene blir større og beslutninger fattes på sentralt hold. Sametingsrådet ønsker i dialog med Politidirektoratet at kunnskap om samiske forhold løftes i det videre arbeidet med nye regioner.

Nasjonalt nødmeldingsprosjekt utarbeider nå en konseptvalgutredning om felles nødnummer og felles nødmeldesentraler mellom helse, brann og politi. Utredningen prosjektet legger fram vil inneholde anbefalinger om i hvilken grad nødmeldesentralene for brann, politi og helse bør samlokaliseres og hvilken samfunnsverdi dette ev. vil kunne gi. Dette vil være utgangspunkt for et beslutningsgrunnlag om framtidig organisering av nødmeldetjenesten. Utredningen skal leveres ved årsskiftet 2014–2015.

Justis- og beredskapsdepartementet vil samtidig styrke samarbeid og koordinering mellom nødetatene og vil vurdere om det som prinsipp skal tas sikte på å samlokalisere brannvesenets 110-sentraler og politiets operasjonssentraler (112-sentraler) i forbindelse med arbeidet med politireformen, samtidig som det legges til rette for å kunne inkludere flere samarbeidspartnere. Det vil også bli vurdert om det bør være samsvar mellom de geografiske grensene for 110-sentralene og grensene for 112-sentralene ved ny organisering.

Forslag 3, representant John Kappfjell, APs sametingsgruppe

Vindmøllepark i Kalvvatn-området

Fred.Olsen Renewables fikk konsesjon for bygging av 72 vindmøller i Kalvvatn-området i Bindal kommune i Nordland den 1.april 2014. Avtale er inngått med privat grunneier. Innen klagefristens utløp i juli ble det levert inn innsigelser både fra reindriftsnæringen og Naturvernforbundet. Avstanden fra prøvemast for vindmøller til nærmeste skogområde ved gården Granbostad er om lag 1,5 mil i luftlinje. I dette området er det ingen produktiv skog og heller ikke beiteland for bufe. Kalvvatn-området har derimot vært og er fortsatt av særlig stor betydning for reindriften. Fra gammelt av har samene ansett "Trongen" som grense for den private eiendomsrett, noe som innebærer at vindmølle-området ikke ligger på privat grunn. Dette er et resonnement som kan stemme med den grunneierrettslige studie som ble utført i Rana av Samerettsutvalget II. (Jfr NOU 2007:14, del V), og som konkluderte med at Staten ikke kan dokumenter sin eiendomsrett til store deler av fjell- og utmarksområdene i Rana.

Arbeiderpartiet forventer at Sametingsrådet prøver å få avklart rettighetsforholdene i Kalvvatn-området før NVE gir endelig konsesjon for bygging av vindmøller i dette samiske bruksområdet.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 3

Sametingsrådet registrer at Plathes Eiendommer er oppgitt som grunneier innenfor planområdet for vindkraftverk i Kalvvatnan. Sametingsrådet er av den formening at det kan stilles store spørsmål ved den historiske riktigheten av slike tinglyste private eiendommer, og at det derfor er viktig at Samerettsutvalget forslag til kartlegging av samiske land- og ressursrettigheter blir fulgt opp med et lovforslag fra regjeringen. Samerettsutvalget foreslo som kjent at også områder der det i dag er registrert private grunneiere så skal rettighetene kunne kartlegges.

Sametingsrådet har ikke forutsetninger til å foreta en avklaring av konkrete rettighetsforhold. Vindkraftplanene i Kalvvatnan anskueliggjør derimot den store viktigheten av at det er framdrift i arbeidet med oppfølgingen av Samerettsutvalget. Dette har blitt etterspurt både i møter og i brev ved flere anledninger overfor kommunal- og moderniseringsministeren. Så langt er dette blitt møtt med at kommunal- og moderniseringsministeren vil komme tilbake til dette på et senere tidspunkt. Spørsmålet vil bli tatt opp igjen på møte med kommunal- og moderniseringsministeren 8. desember.

Sametinget vil følge opp konsesjonssøknaden for Kalvvatnan vindkraftverk i den videre behandlingen. Det foreligger en innsigelse til prosjektet fra Sametinget til prosjektet, og Olje- og energidepartementet og Sametinget må konsultere om saken.

Forslag 4, representant Vibeke Larsen, APs sametingsgruppe

Samer som urfolk inn i Grunnloven

Det er lagt inn forslag fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe med støtte fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne om å endre Grunnlovens paragraf 108, paragrafen som sikrer samenes rettstilling i Norge, samt grunnloven på samisk.

Det vil være naturlig at Sametinget i forkant av neste Storting uttaler seg om både foreslåtte endringer og eget ønske. Vi forventer at Sametingsrådet forbereder ny sak vedrørende grunnlovsendringer i god tid før neste Storting.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 4

Sametingsrådet fant behandling av Grl § 110a ved Stortingets revisjon av grunnloven våren 2014 å være mangelfull og uheldig. En endring av grunnlovens bestemmelse om "den samiske folkegruppe" er konsultasjonspliktig etter ILO-Konvensjonen nr. 169 artikkel 6. Grunnlovsendringsforslag må fremmes i et Storting og behandles i neste. Det er derfor det forrige Stortingets fremmede forslag som kan realitetsbehandles.

Samtidig som sametingsrådet er positiv til at det er representanter og partier på Stortinget som viser vilje til å synliggjøre samene som urfolk i grunnloven, merker rådet seg at et slikt forslag er fremmet uten at det først er konsultert og søkt enighet med Sametinget. Representantforslaget kan dermed forstås å ikke respektere den urfolksretten forslaget er ment å styrke.

Sametingsrådet har oppfattet det slik at det i Sametinget er en brei oppslutning om at samene er et folk etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 og et urfolk etter ILO-Konvensjonen nr. 169 artikkel 1. Sametingsrådet er opptatt av at det foreligger en god folkerettslig vurdering av endringer fra dagens ordlyd i grunnloven om "den samiske folkegruppe". Sametingsrådet vil be om en slik ekstern rettslig betenkning og fremme sak for plenum om endring av grunnloven i god tid før neste sametings- og stortingsvalg.

Forslag 5, representant Ronny Wilhelmsen, APs sametingsgruppe

Sametinget viser til Nærings- og fiskeridepartementets høringsnotat - forslag til endringer i deltakerloven mv. - tildeling av konsesjoner, deltakeradganger mv. av 23.09.14

Sametinget har alltid vært prinsipielt mot kjøp og salg av kvoter. Endringene av Deltakerloven og liberalisering av kjøp og salg av kvoter representerer privatisering av kollektive naturressurser. Sametinget viser til Kystfiskeutvalgets utredning i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark' og påpeker at en rett til fiske er rettigheter folk bosatt ved fjordene og langs kysten innehar ved lokal sedvane, hevd og alders tids bruk.

Sametinget holder fast ved at samene har etablert rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder. Samer og andre bosatt ved kysten har derfor rett til fiske på grunnlag av alders tids bruk og lokal sedvane. Folkerettens regler om urfolk og minoriteter gir i tillegg grunnlag for retten til fiske. Sametinget er derfor av den formening at reguleringstiltak av fisket ikke kan skje slik at det kan forstås å frata samer retten til regningssvarende fiske for opprettholdelse av kultur med språk, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Fiskeflåten utgjør en bærebjelke for samisk kultur i kyst- og fjordområdene. Forslaget til Nærings- og fiskeridepartementet medfører en gjeldsøkning som reiser spørsmål ved lønnsomhetsgraden. Det forhindrer rekruttering, tilgangen til fisket og svekker lønnsomheten. Sametinget mener disse forholdene vil slå særlig negativt ut i de tradisjonelle samiske områdene der fisket tradisjonelt har vært naturlig ressurs- og økosystemtilpasset. Det tradisjonelle samiske kyst- og fjordfisket baserer seg på fiske av flere forskjellige fiskearter. Strukturering gjennom overføring/salg av kvoter kan sies å være i strid med tradisjonelt samisk fiske ved at den gir fortrinn til de som velger kun å spesialisere seg på for eksempel torsk.

Sametinget mener departementets forslag vil kunne virke til å svekke grunnlaget for samisk kultur i kyst- og fjordområdene, noe som ikke er i overensstemmelse med havressurslova § 7 bokstav g om at forvaltningstiltak skal være med å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og § 11 6.ledd om at det skal legges vesentlig vekt på samisk bruk og hva bruken har å si for samiske lokalsamfunn.

Sametinget mener at innføring av muligheten for å selge fisketillatelsen uten båt vil forsterke praksis om kjøp og salg av kvoter. Dette er av grunnleggende prinsipiell karakter med store og langsiktige virkninger for samiske kyst- og fjordsamfunn. Dette medfører i prinsippet at kvotene kan kjøpes ut av samiske områder og undergrave lokalt eierskap og tilgang. Over tid vil dette føre til ytterligere utarming og svekkelse av bosetting og sysselsetting i kyst og fjordområdene, noe som vil bryte med formålsparagrafen i Havressursloven.

Sametinget ber om å bli kontaktet for konsultasjoner om oppfølgingen av høringsforslaget etter Konsultasjonsprosedyrene fastsatt ved kgl res. 01.07.05 og Retningslinjer for konsultasjoner i fiskerisaker.

Fisken er av Stortinget ansett som en nasjonal ressurs, det er folket som eier fisken i fellesskap. Sametinget registrerer at en endring av Deltakerloven medfører kjøp og salg av kvoter mellom enkeltpersoner. Dette er for Sametinget uforståelig og bryter fullstendig med prinsippet som Stortinget har fastslått om at det er fellesskapet som eier fisken. Sametinget forholder seg til Stortingets vedtak og støtter ikke prinsippet om kjøp og salg av fiskekvoter.

Sametinget tilbakeviser regjeringens tidligere påstand om at det er de med høyest betalingsvilje som er de mest effektive aktørene innen fiskeriene. Sametinget kan ikke se at en slik påstand kan forsvares på noen måte. Fra Sametingets side anses befolkningen i kyst og fjordstrøkene sammen med fisken som den viktigste ressursen for å skape arbeidsplasser og opprettholde bosettingen. Kapital og betalingsvilje er kun et verktøy og ikke en målsetning i seg selv. Fellesskapets mål er fortsatt bosetting i kyst og fjordområdene.

Sametinget støtter derfor ikke Nærings- og fiskeridepartementets høringsnotat - forslag til endringer i deltakerloven mv. - tildeling av konsesjoner, deltakeradganger mv. av 23.09.14.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 5

Sametingsrådet er tilfreds med at Sametingets plenum fremmer saker som angår rettigheter og næringsutvikling i sjøsamiske områder. Sametingsrepresentant Ronny Wilhelmsen tar her opp en meget viktig og grunnleggende sak om Regjeringens bebudete endringen av deltakerloven.

Nærings- og Fiskeridepartementet har for tiden et forslag til endring av deltakerloven, med høringsfrist den 23. desember 2014. Sametinget vil avgi høring innenfor fristen og følge opp saken på vanlig måte både ovenfor departementet og en eventuell behandling i Stortingets Næringskomité.

Sametingsrådet har i rådets beretning redegjort for Sametingsrådets grunnholdning i saken. Sametingsrådet mottar også løpende kopi av høringsuttalelser i saken fra ulike fiskerierorganisasjoner. Det er viktig for Sametinget som representanter for det samiske samfunn at vi vurderer de innspill som vi mottar i denne saken. Sametingsrådet vil bruke elementer fra enkelte av disse uttalelsene i vårt arbeid med egen høringsuttalelse. Sametingsrådet setter pris på aktive innspill fra gruppene i Sametinget i slike saker og vil legge vekt på dette innspillet ved videre saksbehandling.

Forslag 6, representant Sandra Márjá West - NSR/NSR-SáB

Oppfølging av samiske barnehager

Samiske barnehager er avgjørende for revitalisering av samisk språk. De har også vist seg å være et viktig middel for å rekruttere elever med samisk som 1. språk til skolen. For det samiske språkets fremtid er det viktig at våre barn tilbys et fullt løp med språkundervisning fra barnehage, grunnskole og videregående skole. Dette for å sikre våre fremtidige språkarbeidere, lærere, forfattere, journalister og tolker.

Med dette i bakhodet er det skremmende å høre at to kommuner innenfor forvaltningsområde for samisk språk ønsker å kutte i samisk barnehagetilbud. Porsanger kommune har foreslått å legge ned den samiske barnehagen Ájanas og i Kåfjord kommune har kommunestyret foreslått å slå sammen den norske og samiske barnehagen i Manndalen. Samiske kommuner har et særlig ansvar for å tilby et kvalitativt godt samisk barnehagetilbud. Vi må også huske på at språket i sjøsamiske områder er særlig truet. Det er også en kjent sak at det er lettere å rive ned tilbud, enn å bygge de opp, og med dette kan flere års arbeid raderes, og viktige fagmiljøer forsvinne.

Sametinget må fortsette å arbeide for at Barnehageloven endres og at det i loven tydeliggjøres at samiske barn har individuell rett til et samisk barnehagetilbud. Situasjonen i dag er at kommunene er lokale barnehagemyndigheter, og spørsmål omkring enkeltsaker må rettes til kommunen saken gjelder, selv om Sametinget jobber politisk for endringer av lovverk og rammeverk. Sametinget følger opp enkeltsaker i barnehage, om det fremmes en konkret skriftlig klage fra de saken gjelder til barnehagemyndigheten (kommunen) hvor det er lagt kopi til Sametinget og fylkesmannen.

I gjeldende lov om barnehager gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Sametinget mener at det må lovfestes at alle barn som ønsker det har rett til et samisk barnehagetilbud uavhengig av hvor i landet de bor.

I dagens lovverk har barna kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud (i og på samisk språk). Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud sier at barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur vektlegges.

Alle barnehager skal bygge sin virksomhet på verdigrunnlaget og innholdet som er fastsatt i Lov om barnehager (2006). For samiske barn og det samiske barnehagetilbudet de får er det barnehagelovens paragraf 2 og paragraf 8 som spesifikt sier noe om samiske forhold.

Barnehagelovens paragraf 2, som omhandler barnehagens innhold sier at: ”Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.”

I paragraf 8 sier barnehageloven følgende om kommunenes ansvar: ”Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.” Barnehageloven ansvarliggjør kommunene å legge forholdene til rette slik at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok, og resultatet er at lovverk og rammeverk ikke ivaretar samiske barns behov i forbindelse med tildeling av barnehageplass.

Flere lover og konvensjoner setter rammer for hvordan statens barnehagepolitikk skal gjennomføres. Det kan nevnes ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter, FNs konvensjon om barns rettigheter, Grunnlovens paragraf 110 a, Sameloven og Lov om barnehager.

Sametingsmelding om samisk språk sier at det”... I situasjoner hvor foreldre selv ikke behersker samisk blir barnehage og skole særlig viktig språkformidlere. Vi vet fra erfaringer i Aotearoa/ New Zealand at barnehagene har vært viktige i den langt på veg vellykkede revitaliseringen av språket māori. I Norge ser vi også at i kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk er det gjennom samiske barnehager at elever rekrutteres til opplæring både i og på samisk. Det er derfor viktig å styrke de samiske barnehagene slik at de kan være gode språklæringsarenaer for barn. For å kunne øke antall samisktalende er det viktig at også ikke-samer har mulighet til å velge samiskopplæring i barnehagen og på skolen. Det er derfor viktig å styrke de samiske barnehagene slik

at de kan være gode språklæringsarenaer for barn. En situasjon hvor foreldrene ikke snakker samisk krever språkopplæringen særlig støtte i nærmiljøet, og det er avgjørende at det finnes arenaer hvor barna får språkstimulering og støtte i språkopplæringen. Erfaringene viser at opplæring i samisk som andrespråk ikke er tilstrekkelig for å nå målet om tospråklighet. Det må utvikles språkarenaer utenfor barnehage og skole for å sikre en tilstrekkelig språkopplæring.”

Sametingets rolle er å legge til rette for samisk barnehagetilbud i Norge gjennom tilskuddsordningene Sametinget har opprettet, som er det største virkemiddelet for å styrke samisk språk og kultur i barnehagene. Målet for tilskuddsordningen er at barna har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur. Tilskuddet skal bidra til at samiske barn har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur, hvor samiske barn tilegner, bevarer og utvikler sitt samiske språk og sin samiske kultur.

Tildelingskriterier for Sametingets tilskudd til samiske barnehager følgende:

- barnehagen har vedtektsfestet at barnehagedriften bygger på samisk språk og kultur
- det skal være samiskspråklige ansatte i barnehagen, som aktivt benytter samisk språk både blant barn og voksne
- barnehagens årsplan skal vise hvilke tiltak som skal gjennomføres for å styrke samisk språk og kultur.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011), som er en forskrift til barnehageloven, gir en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Det har foregått et arbeid for å fornye den overordnede rammeplanen for barnehager. Sametingets plenum behandlet denne saken i desember 2013 og vedtok blant annet at ”Rammeplanen bør gjenspeile statens forpliktelser ovenfor det samiske folk ved å svare til minstestandardene ILO-169, Barnekonvensjonen, Urfolksdeklarasjonen, Grunnlovens paragraf 110 a, Sameloven og Lov om barnehager. Sametingets barnehagemelding må også ligge til grunn for videre arbeid med rammeplanen, da det er viktig å sikre barns rett til egen identitet, kultur og opplæring i samisk språk, uavhengig av hvor en bor.”

Vi står nå foran en kommunereform som følgelig vil ha store konsekvenser også for det samiske barnehagetilbudet. I tillegg er det ennå ikke klart hva som vil skje med kommunene innenfor forvaltningsområde for samisk språk, vil de bestå som samiske kommuner eller vil det være opp til de nye storkommunene å bestemme? Med dette i bakhodet er det enda viktigere at Sametinget står godt rustet og har gode strategier for å bevare og utvikle det samiske barnehagetilbudet.

Sametingsrådets oppfølging til forslag 6

De siste år har Sametinget sett at det skjer endringer i barnehagesektoren i form av omorganisering, sammenslåing av norsk og samisk barnehagetilbud og nedleggelse av samisk barnehagetilbud. Dette er en negativ trend som Sametingets politikk ikke vil gå inn for. Samtidig ser vi at også foreldre som ikke selv har samisk språk som morsmål ønkser et samisk barnehagetilbud til sine barn. Dette er en positiv utvikling med tanke på at vi da vil få flere språkbrukere.

Sametingets plenum behandlet Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud i mars 2013. Denne meldingen setter fokus på følgende seks innsatsområder; innholdet i barnehagen, språkstimulering i barnehagen, språkbadmodeller, rekruttering av samiskspråklige ansatte, pedagogisk materiell og leker og samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole. Det synliggjør hvilke utfordringer man står ovenfor innenfor hver av områdene. Under hver innsatsområde er det satt opp mål og strategier.

I oppfølgingen av sametingsmelding om samisk barnehagetilbud utarbeides det nå en handlingsplan med gode strategier og konkrete tiltak. Handlingsplanens hovedfokus vil være å legge forholdene til rette for å bedre kvaliteten i det samiske barnehagetilbudet. Et av de viktigste tiltakene i denne handlingsplanen er å jobbe for at barnehageloven endres slik at det lovfestes at alle barn som ønsker det har rett til et samisk barnehagetilbud uavhengig av hvor i landet man bor.

Et av Sametingets tiltak er å forvalte tilskudd til barnehager med samisk barnehagetilbud. Gjennom denne forvaltningen har Sametinget registrert mange utfordringer i forhold til tilrettelegging av samisk barnehagetilbud. Det er med bakgrunn i denne informasjon og kontakt med både kommuner og barnehager at Sametinget nå gjennomfører evaluering av tilskuddsordningen. Man ser at ordningen har bestått slik den ble opprettet uten at det er gjennomført noen større endringer. Kommuner og barnehager har de siste år fått nye utfordringer som gjør at ikke alle typer barnehagetilbud lenger passer inn under ordningens kriterier.

Sametingets rolle i barnehagesaker er en utfordring. Sametinget har ikke reell myndighet i barnehagesektoren og ingen lovpolitisk makt. Det er de lokale myndigheter som har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn bygger på samisk språk og kultur. Det er imidlertid bekymringsfullt at kommuneøkonomien er under press og at det rammer grunnleggende tjenesteyting som blant annet barnehagetilbud for samiske barn.

Dagens lovverk gir ikke alle barn rett til et samisk barnehagetilbud. Det har vært gitt innspill fra Sametingets side siden 2006 da Rammeplan for barnehagen ble endret, men det har vært uenighet og blitt avvist fra sentralt hold. Lovverket holder ikke mål og er ikke presist nok i sine formuleringer for å sikre at samiske barn får det barnehagetilbudet de har krav på med tanke på samisk språk og kultur.

Plenumsledelsens innstilling overfor Sametinget

Nye saker 1 - 6 sendes sametingsrådet for oppfølging

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss	John Kappfjell
	Aili Keskitalo	
	Arthur Johan Tørfoss	
	Aili Keskitalo	
2	Mariann Wollmann Magga	
	Henrik Olsen	
	Mariann Wollmann Magga	
	Henrik Olsen	
3	John Kappfjell	
	Thomas Åhrén	
	John Kappfjell	
	Thomas Åhrén	
4	Vibeke Larsen	
	Aili Keskitalo	Mariann Wollmann Magga
	Vibeke Larsen	
	Aili Keskitalo	
5	Ronny Wilhelmsen	
	Silje Karine Muotka	

	Ronny Wilhelmsen	
6	Sandra Márjá West	
	Silje Karine Muotka	
	Sandra Márjá West	
	Silje Karine Muotka	

VI Sametingets vedtak

Nye saker 1 - 6 sendes til sametingsrådet for oppfølging.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.12.14 kl. 09.45.

Ašši/Sak SP | 035/14

Sametingsrådets beretning om virksomheten iht. forretningsorden § 20

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

14/5885

Saken påbegynt 03.12.14 kl. 09.27.

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Regnskap
2			Innvilgede tilskudd 20.09.14-07.11.14
3			Spørsmål til sametingsrådet

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra 20.09.14 til 07.11.14 og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 2014. I beretningen rapporteres det på mål og strategier omtalt i budsjettet, samt andre arbeidsoppgaver.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt ett fysisk møte og flere telefonmøter og har behandlet 31 saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no/kalender har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Språk

Hovedmål

Flere språkbrukere og økt bruk av språket.

Forvaltningsområdet for samisk språk og samiske språksentre

Samarbeidsavtalene mellom Sametinget og hver enkelt kommune og fylkeskommune i forvaltningsområdet for samisk språk har nå vært gjeldende fra februar 2012, og er gjeldende ut 2014.

Ifølge avtalen og regelverket for tospråklighetstilskudd skal ordningen evalueres etter 3 år. I Sametingets budsjettforslag for 2015 er det lagt opp til at evalueringen blir gjennomført i 2015. Med bakgrunn i dette har Sametinget foreslått at dagens avtaler forlenges med 1 år fram til utgangen av 2015, og at det blir gitt mulighet til å prolongere avtalen med ytterligere 1 år.

Sametinget arrangerer kommunekonferanse i Karasjok 10.-11.02.15 hvor temaene blant annet er tospråklighetstilskudd og kommunereformen. Dit blir alle kommuner og fylkeskommuner som omfattes av forvaltingsområdet for samisk språk invitert.

Språkkampanjen

Språkambassadørene har hatt workshop i Oslo. Under workshopen jobbet ambassadørene med å konkrete tiltak knyttet til det viderearbeidet med språkkampanjen. Det er satt i gang konkurranser på sosiale medier, hvor de som deltar må bruke språket for å kunne delta på konkurransen. Språkambassadørene har en aktiv blogg, som opptateres flere ganger ukentlig. Bloggadressen er www.samasblogg.wordpress.com. Det er mye aktivitet på Facebooksiden til språkkampanjen, hvor mye av informasjonen om språkkampanjen blir lagt ut. Sametinget opplever fortsatt stor interesse for kampanjeproduktene. Under workshopen i Oslo ble det laget korte filmsnutter hvor målet er å motivere og gjøre ungdom mer beviste om språkvalg. Filmsnuttene blir delt ut på sosiale medier.

Skrive og lesehjelp for eldre

Pilotprosjektet Skrive og lesehjelp for eldre er et prosjekt Kautokeino kommune har ansvaret for. Hovedformålet med prosjektet er å hjelpe samiskspråklige eldre i Kautokeino kommune til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige norskspråklige institusjoner. Alt tyder på at det er et stort behov og en bred målgruppe for et slikt tilbud.

Ordningen har nå blitt evaluert i et møte mellom Kautokeino kommune og Sametinget, og konklusjonen er tydelig at det finnes en målgruppe som har behov for tiltaket. Sametingsrådet mener det er viktig at tiltaket får fortsette, men er tydelige på at dette er en type tilbud som det i prinsippet er andre etaters ansvar å finansiere og legge til rette for. Dette vil Sametinget arbeide aktivt for, men inntil videre legges det opp til at prosjektet kan få mulighet for finansiering over de søkerbaserte språkmidlene.

Samiske stedsnavn

Sametinget har kommet med tilrådinger i forbindelse med natur – og grendenavn i Fauske. Fauske kommune har også vedtatt det lulesamiske parallellnavnet for Fauske – Fuossko.

Lavangen kommune har i oktober 2014 sendt søknad til Kommunal- og moderniseringsdepartementet om godkjenning av Loabága suohkan som samisk parallellnavn på Lavangen kommune. Kommuneloven § 3 nr 3 lyder slik “Endring i en kommunes navn avgjøres av Kongen.” Før en navneendring godkjennes, må kommunenavnet være behandlet i kommunestyre og vært ute til høring. I denne saken har sametinget kommet med tilråding i skrivemåten av det samiske navnet.

Sametinget har en tjeneste som gir råd angående skrivemåte og betydning av stedsnavn til de som jobber med slike saker. Blant annet er det gitt tilrådinger i forbindelse med vedtak av grendenavn i Kåfjord kommune.

Sametinget har deltatt på samordningsmøte der Statens Kartverk, Språkrådet og Kulturdepartementet deltok. Temaet for møtet var blant annet endringer av stedsnavnloven. Sametinget reise blant annet sak om skoltesamiske navn, der vi vil at skoltesamisk også skal bli nevnt og få vern gjennom stedsnavnloven.

Den nordsamiske seksjonen (utvalget) normerte navn på 58 stater i oktober 2014. Dette ble gjort for å sikre at alle de nordiske landene staver navn på stater på samme måte. Prosessen med å normere navn på statene, ble påbegynt i vår, da navn på 44 stater ble normert. Denne prosessen fortsetter ut året.

Talesyntese

Sametinget, i samarbeid med Acapela Group, Divvun og Sámi Giellatekno ved Universitetet i Tromsø, holder på å utvikle talesyntese for nordsamisk. Dette er et språkteknologisk verktøy for alle som har lese- og skrivevansker, samt for alle andre som trenger hjelp til å lese. Arbeidet med talesyntesen er nå kommet så langt at den har vært til utprøving. Oppretting av talesyntesen vil bli gjort på bakgrunn av testresultatene. Talesyntesen skal etter planen offentliggjøres i desember 2014.

Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd

I 2013 ble seniorrådgiver Nils Øivind Helander etter forslag fra Sametinget foreslått som medlem i tolkeutvalget. Utvalget la i september fram for regjeringen utvalgsrapporten Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd (NOU 2014: 8). Rapporten som vil bli sendt ut på høring omhandler også tolking til og fra samisk. Rapporten har også av utvalgets leder, Anne Kari Lande Hasle, blitt presentert for sametingsrådet i oktober 2014.

Møte med språkutvalget

Presidenten deltok på det første møte i det nedsatte offentlige utvalget for samisk språk 17.10.14, og ga uttrykk for store forventninger til arbeidet.

Spørsmål til sametingsrådet etter forretningsorden

Sametingsrådet har fått ett spørsmål som omhandler språk i perioden. Spørsmålet og svaret følger vedlagt.

3 Kultur

Hovedmål

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

3. 1 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Samefolkets jubileum 2017

Sametinget, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag Fylkeskommune rettet i fellesskap henvendelse til Kommunal- og moderniseringsdepartementet den 22.04.14 og ba om møte med Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner for å drøfte forventninger og ambisjoner, herunder budsjett i forbindelse med jubileet i 2017. Møtet fant sted den 29.09.14. På møtet var både plenumsleder og Sametingsrådet representert. Trondheim kommune var representert med varaordfører Knut Fagerbakke, og fra Sør-Trøndelag Fylkeskommune deltok, fylkesordfører Tore O. Sandvik.

Delegasjonen la frem forventninger og ambisjoner for jubileet 2017, og fremførte at en slik viktig begivenhet bør markeres nasjonalt. Målet med markeringen bør være å formidle kunnskap om samene, samisk kultur og historie, bidra til deltakelse og engasjement for og debatt demokratiet.. Videre mente delegasjonen at staten bør ta på seg å markere dette sammen med Sametinget, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Det kom ikke lovnader om støtte fra ministeren, men en oppfordring om å formalisere samarbeidet mellom partene og sende søknad. Når det gjelder finansiering kulturinnslagene ble det opplyst at KMD ikke kunne bidra med slike midler. De ba at dette ble tatt opp med Kulturdepartementet når det gjelder statlige tilskudd.

Norges rapport til UNESCO

Sametinget har gitt innspill til Norsk Kulturråds utkast til Norges rapport til UNESCO om arbeidet med implementering av konvensjonen om vern av immateriell kulturarv i Norge. Det ble minnet om at Sametinget arbeider politisk, som forvaltningsorgan og gjennom virkemiddelbruk med saksfelt som berører samisk immateriell kulturarv. I forbindelse med omtale av organ og institusjoner som finansierer ulike institusjoner eller prosjekt som inkluderer immateriell kulturarv, er det naturlig at også Sametinget omtales. I tillegg ble det foreslått andre relevante samiske institusjoner og tiltak som kunne vurderes omtalt i rapporten.

Regionale kulturstrategier for Finnmark

Sametinget har gitt en høringsuttalelse til utkast til Regionale kulturstrategier for Finnmark 2015 – 2020. I høringsuttalelsen påpekes blant annet at det samiske perspektivet generelt burde reflekteres i større grad i strategidokumentet, urfolksdimensjonen som viktig felles faktor i internasjonalt samarbeid, og at Sametinget som politisk premissleverandør for de samiske museene i Finnmark forventer at en utarbeidelse av planer eller strategier for museumsutvikling i Finnmark skjer i samarbeid mellom fylkeskommunen og Sametinget, og at Sametinget tidlig inkluderes i prosessen.

Representasjoner

Sametingsrådet har deltatt og holdt hilsningstale i forbindelse med åpningen av Samisk litteratursenter i Karasjok 26.09.14. Litteratursenteret er et spennende initiativ fra ČálliidLágádus som rådet anser vil få ringvirkninger for samisk litteratur og litteraturformidling framover.

Sametinget har deltatt på Nordnorsk kulturkonferanse 01.-02.10.14 i Tromsø. Tema for årets konferanse var litteraturpolitikk. I den nordnorske kulturavtalen mellom de tre nordligste fylkeskommunene, er litteratur et av to nye satsingsfelt, og var utgangspunktet for årets konferanse arrangert av fylkeskommunene. Sametinget holdt innlegg om vilkår og utfordring for samisk litteratur under konferansen. I innlegget fokuserte Sametinget på de økonomiske utfordringene i forhold til produksjon av samisk litteratur, på rammevilkårene for de samiske kunstnerne, samarbeid med de samiske kunstnerorganisasjonene, andre forvaltningsnivåer sitt ansvar for samisk litteratur og litteraturens fremtid i det samiske samfunnet.

Sametingsrådet deltok på lanseringen av "Gruffale", den sørsamiske versjonen av den populære billedboka "Gruffalo" 31.10.14 på den sørsamiske skolen på Snåsa. Sametinget berømte språksenteret på Snåsa, Gielem Nastedh, og Nord-Trøndelag fylkesbibliotek for initiativet. Nord-Trøndelag fylkesbibliotek ønsker å gjennomføre et program med oversettelser av flere kjente og populære barnebøker til sørsamisk. Arbeidsformen initiativtakere har tatt i bruk, med "løse oversettelser" av bildebøker er både tidsbesparende og kostnadsbesparende, og gir de sørsamiske barna et nødvendig løft når det gjelder tilgjengelig litteratur på sørsamisk. Det er også igangsatt et tilsvarende arbeid for å få utgitt barnelitteratur på lulesamisk.

Sametingsrådet deltok på og holdt hilsningstale under 10 års jubileumsseminaret for De samiske veiviserne den 10.10.14 i Oslo.

Sametingsrådet deltok på og holdt åpningstale under Raasten rastah – Sørsamisk kulturfestival på Røros 26. – 28.09.14.

Sametingsrådet deltok på og holdt åpningstale under kunst- og duodjiutstillingen Searet i regi av Oslo Samesearvi, Oslo 3.10.14.

3. 2 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Østsamisk museum

Sametingsrådet har en tett dialog med Tana og Varanger Museumssiida(TVMS) om framdriften ved Østsamisk museum. Det er fortsatt en del utfordringer knyttet til tekniske løsninger ved bygget, spesielt ventilasjonsanlegget som fortsatt ikke har hatt stabil og god drift kontinuerlig i 6 måneder. Det er Statsbygg som har det tydelige og hele ansvaret for å se til at de tekniske løsningene som kreves for museet blir levert. Både TVMS og Sametingsrådet har jevnlig møter og kontakt med Statsbygg for å sikre framdrift i prosjektet. Statsbygg har forsikret Sametingsrådet og TVMS at det ikke skal stå på ressurser fra Statsbyggs side for å ferdigstille bygget slik at innrednings- og utstillingsarbeidet kan fortsette.

Árran 20-års jubileum

Árran julevsáme guovdásj/lulesamisk senter markerte den 29.09.14 sitt 20-års jubileum. Sametingsrådet deltok på jubileumsmarkeringen, trakk i hilsningstale frem den betydningen Árran har hatt for at lulesamisk språk, kultur og samfunnsliv nå er synlig, og alminnelig, lokalt i Nord-Salten, i hele Sápmi, og også langt utenfor de tradisjonelle samiske områdene. Videre ble det trukket frem den betydningen engasjerte og fremtidsrettede ledere og ansatte har og har hatt som har klart å markedsføre sine vyer, og evnet å få lokale, regionale og sentrale myndigheter og aktører med på laget til å utforme Árran til det fyrtårnet som det fremstår som i dag.

Saemien Sijte 50-års jubileum.

Saemien Sijte feiret sitt 50-års jubileum 01.11.14. Sametingsrådet deltok på jubileumsmarkeringen. I sin hilsningstale omtalte sametingsrådet den betydning Saemien Sijte har hatt i alle årene for det sørsamiske området og for sin utvikling til en institusjon full av kompetansearbeidsplasser fordelt på mange aktører.

4 Bibliotek

Hovedmål

Et godt samisk bibliotektilbud.

Samiske litteraturdager

Sametinget arrangerte samiske litteraturdager 23. - 24.09.14 på Sametingets bibliotek. Flere av våre samiske forfattere leste fra sine bøker. Vi hadde invitert 2. klasse til lesetund, og elever fra videregående skole deltok begge dagene. Det var omkring 40 deltakere totalt. De samiske forfatterne var svært takknemlig for at de fikk presentere sine bøker.

Møte med Nordland fylkeskommune

Sametingsrådet deltok på et møte med Nordland fylkeskommune, 31.10.14 i Tromsø. Agenda for møtet var å diskutere hvordan man best kan ivareta et samisk litteratur- og kulturtilbud i Nordland fylke. Sametingsrådet informerte om at Sametinget skal evaluere tilskuddsordningen for de samiske bokbussene neste år, for å se om ordningen fungerer i henhold til de målsettingene og kriteriene som er satt for de samiske bokbussene.

5 Kunnskap

Hovedmål

Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å verne om og utvikle samiske samfunn, og for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet.

5. 1 Barnehage

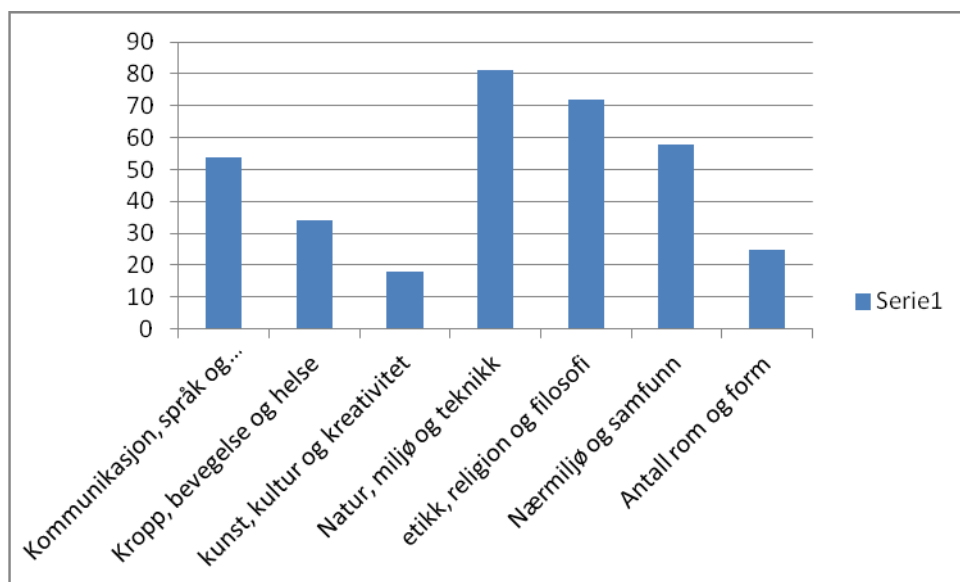
Handlingsplan om samisk barnehagetilbud

I oppfølgingen av sametingsmelding om samisk barnehagetilbud er Sametinget nå i prosessen med å utarbeide en handlingsplan med konkrete tiltak. Handlingsplanens hovedfokus vil være å legge forholdene til rette for å bedre kvaliteten i det samiske barnehagetilbudet. Planen vil innholde de viktigste tiltakene Sametinget ønsker å gjennomføre for å fremme et godt samisk barnehagetilbud. I denne handlingsplanen beskrives de ulike innsatsområdene med strategiske prioriteringer og de konkrete tiltakene for oppfølging. Sametingsrådet vil løfte saken til behandling i plenum i løpet av 2015.

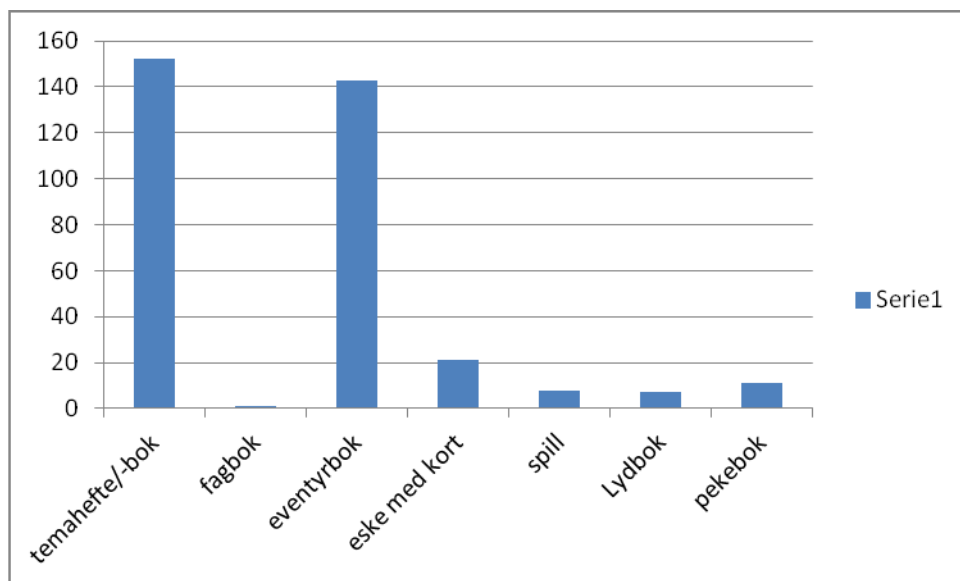
Sametinget har vært i dialog med ulike samarbeidspartnere for å knytte kontakter og samarbeid om ulike tiltak i handlingsplanen. Blant annet har Sametinget hatt møte med fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark om dette.

Pedagogisk materiell til barnehager

Tidligere i år ble det laget en oversikt over pedagogisk materiell, leker og læringsressurser for barnehager. Denne oversikten omfatter ca 350 titler. Tittlene er blitt kategorisert etter fagområder i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, og viser følgende fordeling:

Man har også sett på hvilke type materiell dette er. Kartleggingen viser at det finnes rundt 150 temahefter, rundt 140 eventyrbøker, ca 20 esker med kort/samtalekort, mindre enn ti spill og lydbøker og rundt ti pekebøker.

Tilskudd til barnehager

I denne perioden er det tildelt kr 271 900,- til samisk barnehagetilbud, fordelt på seks barnehager i fem kommuner. Dette er barnehager som har tilbud om samisk språkopplæring.

Besøk fra fylkesmannen i Nord-Trøndelag

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, kommunaldirektøren i fylket og administrasjon ved skole og barnehageansvarlige møtte Sametingsrådet 16.10.14 i Karasjok, og på dagsorden sto informasjon om forvaltningskommuner, kommunereformen og status og utfordringer for arbeidet med sørsamisk språk og kultur på barnehage- og opplæringsfeltet i Nord-Trøndelag. 17.10.14 besøkte den administrative delen av delegasjonen oppvekst – og opplæringsavdeling i Kautokeino på Diehtosiida den 17.10.14. Det ble utvekslet informasjon om arbeidet opp mot samisk barnehagetilbud og samisk opplæring på skolen.

Følgegruppa for ny barnehagelærerutdanning

Følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen fortsetter sitt arbeid i sitt andre år. Det har vært avholdt et møte i november i Bergen der blant annet planen for det kommende året ble bestemt. Sametinget har jobbet for at det samiske perspektivet skal synliggjøres i den nye barnehagelærerutdanningen, og det er nå blitt en realitet gjennom læringsutbyttebeskrivelsene for den nye utdanningen. Det skal tydeliggjøres og satses på videre- og etterutdanning i samiske emner for de som allerede er utdannet og arbeider i barnehagene.

Evaluering av Sametingets søkerbaserte tilskudd til barnehager

Evalueringen av tilskuddsordningen for barnehager er i gang og Nordlandsforskning i samarbeid med Norut Alta har fått oppdraget med å gjennomføre evalueringen i perioden august til desember 2014. Det har blitt sendt ut en pressemelding til media om evalueringen.

Arbeidet i likestillingsteamet for barnehager i Finnmark

Likestillingsteamet for barnehager i Finnmark har avholdt møte i september i Vadsø. Teamet fortsetter sitt arbeid om blant annet informasjon til barnehageansatte om likestillingsarbeid i barnehagen. Et ledd i dette arbeidet er å holde kurs og seminarer for barnehageansatte om likestillingsarbeid, og det er planlagt likestillingskurs i to regioner i november.

Barnehagekofferter

Sametinget har satt i gang et prosjekt hvor to utlånskofferter fylt med samisk barnehagemateriell skal tilgjengeliggjøres for barnehage.. Formålet med koffertene er å gi informasjon til barnehager om samisk språk, kultur og tradisjon. Koffertene skal inneholde materiell om samer, bøker, leker og bruksting fra samisk kultur. Utfordringen med å sette sammen slike kofferter er at mye av innholdet må spesialbestilles og lages spesielt til dette formålet. Videre krever det en god del arbeid i å lage skriftlig informasjon som skal følge med i koffertene. Arbeidet er påbegynt, og målet er å ha koffertene ferdig i år.

Forslag til samisk representant i foreldreutvalg for barnehager (FUB) for perioden 2015 - 2018

Kunnskapsdepartementet har sendt ut invitasjon til å foreslå en samisk representant til foreldreutvalget for barnehager. Sametinget har sendt inn forslag om at Miriam Paulsen oppnevnes som samisk representant i utvalget kommende periode. Utvalget er enda ikke oppnevnt.

Foreldreutvalget er et selvstendig rådgivende organ for og med foreldre med barn i barnehagen. Formålet til FUB er å sikre at foreldrestemmen høres i aktuelle barnehagepolitiske saker, samt at Kunnskapsdepartementet får et rådgivende organ og en høringsinstans som ivaretar foreldreperspektivet. Utvalget skal også bidra til å veilede og informere foreldre om deres rettigheter og muligheter til medvirkning på lokalt plan.

5. 2 Grunnopplæring

Folkehøgskole med samisk profil

Utdanningsdirektøren i Nordland fylke har henvendt seg til Sametinget og bedt om et møte angående etablering av en folkehøgskole med samisk- og urfolksperspektiv. På bakgrunn av dette ble det avholdt et møte i oktober med styret for folkehøgskolen.

Fauske kommune søker om å etablere en folkehøgskole som vil bidra til økt kunnskap om samisk kultur og tradisjonskunnskap. Skolen skal ha fokus på det samiske i området. I verdigrunnlaget for skolen sies det at samisk og norsk tradisjonskunnskap og kultur blir tema for undervisningen, elevene skal også få økt forståelsen og erfaring med urfolks kunnskaper og kulturtradisjoner.

Fauske kommune ønsker i denne sammenheng en uttalelse fra Sametinget. Folkehøgskolens intensjon er i tråd med intensjonene i Sametingets opplæringsmelding, der det fremgår: "Sametinget ønsker mer fokus på samisk tradisjonell kunnskap i skoleverket. Den samiske skolen og andre skoler som tilbyr undervisning i/på samisk bør i større grad bygge på samiske verdier og gi elevene kunnskaper i samisk verdensforståelse og samenes historie og samfunnsniv. Samiske eldre må få en mer sentral rolle i skoleverket, som viktige kunnskapsbærere, og arenaer for overføring av uformell tradisjonell kunnskap må etableres i opplæringsøyemed. Slike arenaer kan etableres av skoleeier som en del av skolestrukturen, men kan også etableres i tilknytning til allerede eksisterende samiske institusjoner."

Sametingsrådet er positiv til alle tiltak som er med på å fremme informasjon og kunnskap om samisk og samiske forhold og om urfolk. Konklusjonen fra møtet er at sametingsrådet er positiv til opprettelsen av folkehøgskolen.

Høringer

Sametinget har gitt høringsuttalelse både til Troms og Finnmark fylkeskommune til "Lokal forskrift for inntak til videregående opplæring og formidling av læreplass". Kunnskapsdepartementet fastsatte 03.09.13 nytt kapittel 6 og 6A i forskriften til opplæringslova. Kapittel 6 omhandler inntak til videregående opplæring og nytt kapittel 6A omhandler formidling til læreplass. Lokal forskrift er utfyller den nye inntaksforskriften.

Sametinget har avgitt kommentarer til begge fylkene om forskriften. Et av innspillene er at dersom skoleeiere velger å ha inntaksprøve ved opptak til ”Musikk, dans og drama”, må det tas hensyn til om elevene har hatt opplæring etter Kunnskapsløftet eller Kunnskapsløftet-samisk. Dette for å sikre at eleven vil bli prøvet på kompetansemål etter gjeldende læreplanverk.

I høringen til Troms fylkeskommune påpeker Sametinget at Finnmark fylkeskommune, har en bestemmelse om at elever fra Finnmark kan tas inn på skole i Troms fylke og at elever fra Troms kan tas inn på skoler i Finnmark. Det finnes ikke en tilsvarende bestemmelse fra Troms fylkeskommune. Sametingsrådet mener at dette burde fremkomme i forslaget fra Troms fylkeskommune.

Videre har sametingsrådet uttalt til begge fylkeskommunene at sametingsrådet ønsker å utvide retten til at samiske elever fra Finnmark gis ungdomsrett til å gå på Nord-Troms videregående skole, som er en samisk ressurskole.

Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

Sametinget har i 2014 avsatt kr 1 000 000 av avsetning til Samefolkets fond til opplæringsprosjekter i grunnskolen. Prosjektene har vært knyttet opp mot temaet tradisjonell samisk nyttiggjøring av naturressurser og overføring av tradisjonell kunnskap. Målet har vært å styrke samisk språk og identitet for elever i grunnskolen. Sametingsrådet har mottatt 5 søknader fra fem ulike skoler, hvor det søkes om støtte på til sammen kr 1 121 900. Søknadene er under behandling.

Plakatkunst – motvirke mobbing

Sametinget har arrangert en konkurranse, i tidsrommet april til oktober, hvor skoler og skoleklasser er blitt invitert til å sende inn plakatkunst eller plakater om mobbing og hvordan man skal motvirke mobbing i skolehverdagen.

En jury skal nå gå igjennom bidrag fra disse skolene.

Bidragene er kommet fra ni skoler, fra alle årstrinn; barneskolettrinnet, ungdomsskolettrinnet og videregående skole. Når juryen er ferdig med sitt arbeid skal det lages en markering med overrekkeelse av sjekk på kr 10 000, diplom og blomster til vinnerkolene. Utvelgelsen av vinnerkolene vil skje innen dette året.

5. 3 Høyere utdanning og forskning

Fagstrategisk organ for samisk høyere utdanning og forskning

Sametinget møtte 07.10.14 Kunnskapsdepartementet og Universitets- og høyskolerådet (UHR), i forbindelse med etableringen av et fagstrategisk organ for samisk høyere utdanning og forskning knyttet til UHR. UHRs styre fastsetter mandat og regelverk for sine fagstrategiske råd. Det var enighet om at utkast til mandat forelegges Sametinget i forkant av oppstartsmøte i den nye enheten, og deretter før det forelegges UHRs styre.

UHR har invitert til oppstartsmøte for det fagstrategiske organet 09.12.14. Universitetene i Tromsø, Nordland og Oslo, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Sámi allaskuvla, Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, er invitert til møtet. Struktur i høyere utdanning

Møte om struktur i høyere utdanning mellom Kunnskapsdepartementets politiske ledelse og relevante organisasjoner

Stortingsmeldingen om struktur i universitets- og høyskolesektoren planlegges lagt fram våren 2015. Regjeringens mål er høyere kvalitet i høyere utdanning og forskning. Departementet tar utgangspunkt i sektorens resultater i utdanning og forskning, vurdering av robusthet i fagmiljøene og krav om rimelig grad av kostnadseffektivitet. Det ble trukket fram som et eksempel at alle 19

lærerutdanningsinstitusjonene i Norge ikke vil kunne gi masterutdanning. Departementet hadde gitt frist til 31.10.14 for UH- sektoren til å komme med konkrete innspill om blant annet hvem som vil fusjonere. Statssekretæren understreket på møtet at Sámi allaskuvla ikke ville bli direkte berørt av strukturendringene.

Nasjonalt råd for lærerutdanning - NRLU

Sametinget har deltatt som observatør på NRLUs rådsmøte 16.-17.10.14. Et sentralt tema på møtet var omgjøringen av begge de 4-årige grunnskolelærerutdanningene til 5-årige masterutdanninger. Regjeringen legger opp til oppstart av masterutdanningen fra 2017.

Samarbeid med aktuelle aktører innen forskning

Sametinget deltok 30.10.14 på dialogmøte om internasjonalisering av forskningsmidler i Nord-Norge. Arrangøren av møtet var det regionale forskningsfondet i Nord-Norge, sammen med Forskningsrådet, Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

I forbindelse med rådsmøtet i Karasjok 21.-23.10.14, var Sámi allaskuvla invitert til å informere sametingsrådet om status i Árbediehtu-prosjektene. Sámi allaskuvla ansatte i mars 2013 en felles prosjektleder for prosjektene Árbediehtuovddáš og systematisk klarlegging av tradisjonell kunnskap – Árbediehtu, slik at aktiviteten i prosjektene nå er samordnet.

Representasjoner

Høgskolen i Nord-Trøndelags 20-års jubileum

Sametingsrådet deltok med hilningstale ved 20-årsjubileet til Høgskolen i Nord-Trøndelag 01.10.14.

Stipend til høyere utdanning høsten 2014

	<u>Antall søknader</u>	<u>Ferdigbehandlet</u>
BA Sykepleie	11	10
Lærerutd	31	27
Barnhagelærerutd	11	9
BA Reindrift	16	13
Kirkelig utd	1	1
Politi	1	1
Nordsamisk	52	30
Sørsamisk	3	2
Lulesamisk	3	2
Utenfor prio	3	0
	<hr/> 132	<hr/> 95

6 Helse og Sosial

Hovedmål

Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

6. 1 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Sametinget har deltatt på dialogkonferanse som KS Finnmark arrangerte. Konferansen med tittel ”tjenesteinnovasjon i demensomsorg i Finnmark”, hadde som formål å belyse problemstillinger knyttet til demensomsorg i kommunene. Utfordringer fra de samiske kommunene er blant annet mangel på kartleggingsverktøy for demens som er tilpasset samiske demente, og som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Pr i dag finnes ikke dette. Andre utfordringer for kommunene er knyttet til mangel på samisktalende personell, kompetanseoppbygging, og at regelverk stopper privat matlaging eller tradisjonell matlaging på sykehjemmene

Demensplan 2020

Regjeringen vil i 2015 legge frem en nasjonal plan for demens, Demens 2020. Sametinget har hatt et første innledende informasjonsmøte med helse – og omsorgsdepartementet. På møtet ba Sametinget om mer informasjon om på hvilken måte departementet vil ivareta de samiske demente og pårørende i denne planen. Vi etterlyste også oppfølging og status for samiske demente etter den forrige planen, som hadde virkeperiode til 2015. Når Sametingsrådet har den informasjonen i hende, vil Sametingsrådet ta stilling til hvordan og på hvilken måte dette arbeidet vil bli fulgt opp.

Møte med Helse Nord RHF

Sametingsrådet hadde møte med Styret i helse Nord RHF i oktober 2014.

Fra Sametingsrådets side ble det satt fokus på oppfølging av oppdragsdokumenter. I oppdragsdokumenter for 2014 fikk Helse Midt RHF og Helse Sørøst RHF i oppdrag å inngå en avtale med helse Nord RHF som sikrer samiske pasienter i deres regioner tilgang til Sanks behandlingstilbud. Sametingsrådet fikk tilbakemelding på at avtalen er under utarbeidelse. Sametingsrådet etterlyste også videreføring av resultatene av tolkeprosjektet som ble gjennomført av Helse Finnmark i 2012. Helse Finnmark har hatt ansvaret for videreføring av prosjektet, men dette har ikke vært tilstrekkelig prioritert i 2014. Sametingsrådet vil derfor følge dette videre opp i forbindelse med oppdragsdokumenter for 2015.

Sametingsrådet etterspurte også arbeidet med fremtidig samisk helsepark, og fikk tilbakemelding på at denne saken er i en arbeidsprosess som Sametinget vil få en tilbakemelding på våren 2015. I denne sammenheng pekte Sametingsrådet også på tjenestetilbudet til samiske pasienter innenfor geriatri, demens, rehabilitering og kroniske lidelse. Sametinget mener at tilbudet til samiske pasienter innenfor disse feltene er mangelfulle, og må derfor vies større oppmerksomhet. Sametingsrådet vil sette fokus på spesialisttilbudet til samiske eldre, samiske demente og på rehabilitering i arbeidet med oppdragsdokumenter til regionale helseforetak for 2015.

7 Arealer og miljø

Hovedmål

Bærekraftig forvaltning av natur og ressursgrunnet for slik å sikre og utvikle samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

7.1 Forvaltning av arealer

Innsigelser til og konsultasjoner om Kopperaa vindkraftverk, og Hyllfjellet, Sognvola, og Markvola vindkraftverk.

Sametinget har tidligere reist innsigelse til Kopperaa vindkraftverk, og det er i forbindelse med Sametingets uttalelse til Sognvola, og Markvola vindkraftverk reist innsigelse også til disse prosjektene. Det har vært gjennomført innsigelses- og konsultasjonsmøte med NVE om alle de nevnte vindkraftprosjektene. Sametinget har ikke funnet grunn til å trekke sine innsigelser til

prosjektene. Selv om prosessene med NVE er forbedret i forhold til tidligere, så foretas det fortsatt ikke reelle konsultasjoner mellom myndigheten og Sametinget.

7.2 Naturmangfold

CBD COP 12 - Det 12. partsmøte under konvensjonen om biologisk mangfold

Sametinget deltok i den norske delegasjonen på det 12. partsmøtet under FN's Konvensjon om biologisk mangfold. Partsmøtet ble avholdt i Pyeongchang, Sør-Korea. Fra Sametingets side fulgte man hovedsakelig behandlingen av konvensjonens artikkel 8 (j), som omhandler urfolks og lokalsamfunns tradisjonskunnskap. Partsmøtet vedtok at terminologien indigenous and local communities endres til indigenous peoples and local communities for fremtidige vedtak knyttet til konvensjonen. Under Nagoyaprotokollen ble det oppnådd enighet om en håndhevingsmekanisme som gir urfolk og lokalsamfunn observatørstatus, tillater flertallsvedtak og tillater urfolk og lokalsamfunn å rapportere brudd. Sametinget deltok også på konvensjonens forum for urfolk og lokalsamfunn. Det ble avholdt et møte mellom delegasjonene fra det norske, finske og svenske sametinget hvor det var enighet om et nærmere samarbeid i saker som vedrører konvensjonens artikkel 8 (j), samt om Nagoya-protokollen.

8 Kulturminnevern

Hovedmål

Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

8.1 Forvaltning

Skoltebyen i Neiden

Skjøtselen i Skoltebyen er gjennomført etter planene og sluttresultatet er bra. Østsamisk museum, som har ansvar for skjøtselen i praksis, har kjøpt inn en beitepusser som er brukt på gjenstridige tuer. Det er også hogd noe mer kratt. En botanisk ekspert fra Svanhovd miljøsenter har vært engasjert for å få dyrket fram stedegent frø til spredning på gravhaugen. Dette arbeidet er gjennomført og frøet er spredd på haugen. Neste års spiring vil vise hvordan vi har lyktes.

Sametinget har sørget for at St. Georgs kapell nå er bedre brannsikret. Dette gjennom påføring av et en meter bredt grusbelt rundt bygningen som en hindring mot ev. gressbranner i området. Det er videre engasjert rørlegger til å reparere vannanlegget i Frans Hallonen-huset.

Sametingets dialog med Statens vegvesen og med Sør-Varanger kommune har avklart at et trespråklig stedsnavneskilt for Skoltebyen skal settes opp og hvordan det skal utformes.

Planleggingen for universell adkomst til fiskeplassen i Skoltebyen har fortsatt under høsten. Dialogen med Statens vegvesen om handikapparkering og avkjøring er imidlertid ennå ikke fullført. Til dette arbeidet har Sametinget engasjert landskapsarkitekt. Etter vurdering har engasjementet blitt utvidet til også å omfatte en åpen anbudskonkurranse for gjennomføring av de planlagte tiltakene.

Skoltebyen er med på Riksantikvarens bevaringsprogram for utvalgte arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK) for 2015. Det er startet et arbeid med plan/budsjett sammen med Østsamisk museum for det vi bør få gjennomført der i Skoltebyen under BARK-programmet.

Kommunedelplan for E8 Ramfjorden

Denne saken har pågått i mer enn 20 år, og det har bl.a. vært stort fokus i media omkring valg av trasé for ny E8 gjennom Ramfjorden i Tromsø kommune.

Kommunestyret i Tromsø kommune behandlet reguleringsplan for E8 på strekningen Sørbotn – Laukslett i møte 25. april 2012, og godkjente ikke det framlagte planforslaget for en trasé på vestsiden av Ramfjorden. Det ble varslet innsigelse til østre alternativ i denne kommunedelplanen fra tre regionale fagmyndigheter, deriblant fra Sametinget. Det skal for ordens skyld opplyses at det ikke forelå noen innsigelser til det vestre alternativet. Dette alternativet er helt uproblematisk fra Sametingets ståsted.

Kommunedelplanen for østre alternativ ble likevel revidert og sendt ut på høring i 2013. Planen er imidlertid fortsatt i konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner, og det ble heller ikke presentert noen avbøtende tiltak for kulturminnene som Sametinget oppfattet som gode nok. Sametinget reiste derfor innsigelse også til den nye kommunedelplanen.

Begrunnelsen for Sametingets innsigelse er at traseen for E8 østre alternativ er i direkte konflikt med et registrert fangstanlegg på Ramfjordmoen. Fangstanlegget består av minst 28 fangstgroper i rekke som strekker seg over en lengde på ca 2,5 km. Dette fangstanlegget er en del av Nord-Norges største fangstanlegg for villrein/elg med omkring 500 fangstgroper fordelt på ulike felt over det meste av Breivikeidet. Dateringer av fangstanlegg i Sverige tyder på en brukstid fra omkring 3500 f. Kr og frem til 1400 e.Kr. En slik kontinuitet kan ha vært tilfelle på Breivikeidet hvor topografiske forhold gjør området egnet til fangst av rein som trekker over eidet.

Det er også i dag en flyttvei for rein gjennom området. Dette tilser at fangstgroppsystemene både kan ha tilknytning til fortidige fangstsamfunn samt til samisk kultur og bosetning. Den gjengse oppfatningen og faglige fortolkningen er at det var samiske fangstsamfunn som brukte fangstanleggene i den seneste bruksfasen, det vil si frem mot 14-/1500 tallet. Fangstanleggene på Breivikeidet er av nasjonal interesse og er automatisk fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 4. Fangstgroppsystemene på Breivikeidet anses for å være unik med sin størrelse og kystnære beliggenhet.

Det er derfor av svært viktig regional interesse og selvsagt også av lokal interesse med sin nære beliggenhet til Tromsø by. Sametinget har også pekt på at det er kontinuitet i bruken av området. Det er nemlig ikke en tilfeldighet at det er et fangstanlegg og en flyttevei for rein, som fortsatt brukes, i det samme området. Dette er også det desidert største kystnære fangstanlegget vi kjenner til i Sápmi, og derfor er det viktig å ta vare på med tanke på samiske kultur og fremtidige generasjoner. Den nye veien vil ellers ødelegge deler av fangstanlegget og dermed også en del av den samiske kulturarven.

Troms fylkeskommune har reist en sammenfallende innsigelse med Sametinget, på bakgrunn av konflikten mellom kulturminnene og traseen for E8 østre alternativ. Videre har Fylkesmannen i Troms også reist innsigelse med bakgrunn i konflikt med både naturmangfold/viktige miljøverdier og reindrift. Dessuten reiste også Statens vegvesen innsigelse til planen bl.a. pga. manglende beskrivelser av skredsikring i planen.

Tromsø kommune egengodkjente likevel Kommunedelplanen for Ramfjorden, uten å ta hensyn til de innsigelsene som ble reist til planen. Saken gikk derfor til mekling, der Fylkesmannen i Troms er meglar. Det har under sommer/høst 2014 blitt avholdt et meklingsmøte og orienteringsmøte om saken.

Under sommer og høst 2014 har det videre vært gjennomført supplerende undersøkelser av det østre alternativet, herunder også av Sametinget. Det har gjennom dette blitt slått fast at det er sammenheng mellom alle kjente fangstgroper i området ved Ramfjordmoen, og at fangstanlegget per i dag består av minst 28 fangstgroper som strekker seg nesten helt fra bebyggelsen i Nordbotn inn til fjellfoten ovenfor forskningsstasjonen Eiscat. Det har i tillegg blitt registrert et kjøttgjemme i dette området samt ved befaringer videre mot Sørbotn også hustufter, fjøstufter og steingjerder, der noen vurderes som automatisk fredete samiske kulturminner. Den endelige rapporten fra befaringene foreligger

imidlertid ikke ennå, så det er fortsatt noe usikkert om det tenkte østre alternativet vil ha noen konsekvenser for de nye funnene.

Under høsten har Statens vegvesen presentert nye kostnadsberegninger for den østre traseen. Disse viser at det østre alternativet vil bli 300 til 400 millioner kr dyrere enn det tidligere utredete vestre alternativet. Etter vegvesenets vurdering gir også østre trasé dessuten negativ nytte for transportbrukerne til og fra Tromsø by i og med at kjøredistansen blir lengre enn både dagens veg og det vestre alternativet. De påpeker også at østre trasé passerer gjennom et konfliktområde som gir et usikkert kostnadsbilde.

Under høsten har Tromsø kommune gitt uttrykk for at de ikke ønsker å avvente meklingen, men at saken oversendes departementet for avgjørelse så fort som mulig. Kommunen begrunner det med at hensynet til lokaldemokratiet og hensynet til rask fremdrift tilsier at det haster med å få en endelig avklaring i saken. Fra kommunens side har man også klart oppfattet at man har Samferdselsministerens aksept for at det nå er østre alternativ som skal planlegges. Dette har kommunen imidlertid ikke fått medhold i. I brev fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet slås det fast at resultatet fra de supplerende undersøkelsene og meklingen skal avventes, før planen ev. oversendes departementet for endelig avgjørelse. Nytt meklingsmøte er berammet til medio desember 2014.

Vedrørende planlagt gabbrobrudd i Spansdalen, Lavangen kommune

Sametinget har avholdt møte med Lavangen kommune om planlagt gabbrobrudd i Spansdalen. Sametinget registrerte området under 2013 med tanke på gjenopptakelse av det tidligere gabbrobruddet, som ligger i området nedenfor Kamsletta i Spansdalen. Det ble da registrert en automatisk fredet sti, en heller samt en del tradisjoner/sagnsteder knyttet til det aktuelle området. Fra før av var det registrert et kulturpåvirket område (Kamsletta) samt 3 gammetufter i området. Oppsummert er det altså i det aktuelle området et kulturmiljø med noen synlige kulturminner samt noen steder med tradisjoner/sagn knyttet til seg. Stien og selve Kamsletta med heller vurderes som automatisk fredete samiske kulturminner.

Stien er godt synlig over en lengre strekning og er til dels godt bevart. Kamsletta er et klart kulturpåvirket område som bærer preg av tidligere bruk av området. I den østre delen av Kamsletta er det en heller som bærer preg av bruk og derfor har den også blitt registrert. Av de 3 gammetuftene så er én av disse gjenfunnet, men den var noe utydelig og vanskelig å se i terrenget. De andre 2 gammetuftene er ikke gjenfunnet og påvist. Som tidligere nevnt knytter det seg dessuten flere tradisjoner/sagn til området.

Lavangen kommune presenterte en del historikk om den tidligere gabbrodrifta, sine planer for området samt noen tanker om evt. avbøtende tiltak. Kommunen er interesserte i lokale arbeidsplasser, da det er et lokalt firma som skal utvikle dette gabbrobruddet. På møtet forklarte Sametinget mer om de registrerte kulturminnene og ulike situasjoner/alternativer for disse. Sametinget har tidligere signalisert at vi ikke kan godta at de fredete samiske kulturminnene blir skadete eller ødelagte.

Konklusjonen fra møtet ble derfor at kommunen skal se nærmere på gabbroforekomstens utstrekning/omfang, dette er fortsatt ikke helt kartlagt, samt hvilke arealdisponeringer som er nødvendige. Dette har man ikke noen detaljert plan for ennå. Videre skal kommunen også prøve å konkretisere noen avbøtende tiltak i forhold til kulturmiljøet i det berørte området slik at disse kan vurderes nærmere. Kommunen vil på bakgrunn av dette sende Sametinget et mer detaljert forslag når dette foreligger, slik at det kan gjøres en ny vurdering av konsekvensene for kulturminnene i Spansdalen.

Vedrørende planlagt utbygging av Trongfossen kraftverk, Namsskogan kommune

Sametinget har deltatt på befaringsammen med Olje- og energidepartementet (OED) i forbindelse med den planlagte utbyggingen av Trongfossen kraftverk i Namsen-vassdraget. Bakgrunnen for OEDs befaringsammen er at de nå skal behandle innstillingen fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og etter hvert fatte et vedtak i saken. NVE har innstilt negativt på den planlagte utbyggingen av Trongfossen. I forbindelse med befaringsammen redegjorde tiltakshaveren Nord-Trøndelag elektrisitetsverk (NTE) grundig for hvordan Trongfossen er tenkt utbygd. Man har redusert de opprinnelige planene noe fra en samlet produksjon på ca 140 Gwh til en produksjon på 117 Gwh. Dette har man fått til gjennom å redusere damstørrelsen og inntaksmagasinet.

I forbindelse med befaringsammen fikk Sametinget også mulighet å redegjøre for vårt syn på utbyggingen sett ut fra opplysningene om Trongfossen som et samisk offersted. Bakgrunnen for Trongfossen som et hellig sted/offersted er at det finnes en lokal tradisjon som sier at det i gamle dager har vært et offersted ved Trongfossen. Utfordringen med denne tradisjonen er at den kun kommer fra én lokal informant, og at det dessuten er nokså få og knappe opplysninger om hvor selve offerstedet eventuelt har vært og om offertradisjoner på stedet. Det er heller ikke kunnet påvises noen fysiske spor av et offersted ved selve Trongfossen. Likevel kan det ikke helt utelukkes at Trongfossen har spilt en spesiell rolle blant lokale samer. Stedet som naturformasjon er meget spesielt, og av den grunn så kan et hellig sted/offersted i forbindelse med Trongfossen heller ikke helt utelukkes. Det kan ha vært betydningsfullt for kanskje bare én familie eller deler av en familie, og således er det ikke sikkert at det har vært veldig kjent selv blant den samiske befolkningen.

Miljøforvaltningen gjennom Miljødirektoratet og Fylkesmannens miljøvernavdeling har gått imot planene pga. de samlede virkningene, der hovedargumentene er at Trongfossen per nå er den siste ikke-utbygde fossen i Namsens hovedløp samt at utbyggingen vil kunne føre til negative konsekvenser for Namsblanken. Namsblanken er en variant av den vanlige atlantlaksen, men den går ikke lenger ut i havet for å spise seg opp, uten lever hele sitt liv i elva. Den har under tidenes løp blitt mye mindre enn vanlig laks, og blir i dag ikke større enn ca 3 hg. Den er det eneste eksemplet i Europa hvor en slik tilpasning av atlantlaksen har skjedd.

Sametinget er i grunn fornøyd med innstillingen fra NVE, og har ingen motforestillinger til at den vil bli stående slik den er også etter behandlingen i OED. Dersom OED likevel skulle finne på å endre innstillingen, har Sametinget signalisert at vi ønsker å drøfte ev. konsesjonsvilkår med OED nærmere før vilkårene ev. fastsettes. Dette med tanke på fastsetting av avbøtende tiltak i konsesjonsvilkårene.

Dialog med Klima- og miljødepartementet og Riksantikvaren

Sametinget har avgitt innspill til Riksantikvarens (RA) prioriteringsbrev for 2015. I innspillet blir det pekt på samisk bygningsvern, Várjjat siida inn på UNESCOs verdensarvlista samt meldingen om samisk kulturminnevern, som prioriterte satsingsområder de nærmeste årene.

Når det gjelder Sametingets utfordringer har vi pekt på 100-års grensa i kulturminneloven for samiske kulturminner, kvalitetssikring og oppdatering av RAs kulturminnedatabase Askeladden samt skjøtsel, tilrettelegging og sikring av samiske kulturminner og kulturmiljøer, som felt der det kreves mer ressurser og arbeid for å få til et vellykket resultat.

Sametinget arbeider derfor videre med etablering av framtidens samiske bygningsvern og endring av den flytende 100-årsgrensen for automatisk fredete samiske kulturminner. Arbeidet gjøres i en administrativ arbeidsgruppe som også inkluderer fagpersoner fra RA samt Klima- og Miljødepartementet (KLD). Det har under høsten vært avholdt et arbeidsmøte i gruppa.

Det er i alle parter interesse å ”modernisere” forvaltningsgrunnlaget for samiske kulturminner i framtida. Sentralt i arbeidet er å endre 100-årsgrensen samt legge grunnlag for en differensiert forvaltning av samiske bygninger. På møtet la Sametinget fram de foreløpige resultatene fra siste års

registreringssesong av samiske bygninger. Videre redegjorde Sametinget for utfordringer og la fram konkrete forslag til løsninger på disse utfordringene.

To viktige tema var hvordan man skal løse de økonomiske/ressursmessige utfordringene som et stort antall fredete bygninger utgjør, og hvordan framtidens kulturminneforvaltning skal kunne oppnå legitimitet og troverdighet i samfunnet, lokalt så vel som nasjonalt. Det ble presentert et forslag om å ”fryse” grensen for automatisk fredete kulturminner på et spesifikt årstall for å begrense en forventet eksplosiv vekst av slike kulturminner, inkl. bygninger. Det ble også foreslått løsninger for hvordan man kan forvalte en stor mengde dels forfalte og dels svært ressurskrevende bygninger, strategier for oppheving av fredning, samt utarbeidelse av kriterier for en representativ utvelgelse. Forslagene ble godt mottatt av RA og KLD, og diskusjonene i gruppa la et godt grunnlag for det videre arbeidet mot en endelig løsning.

Dette vil også være sentrale tema i den planlagte meldingen om samisk kulturminnevern, som skal utarbeides og fremlegges for Sametingets plenum under 2015.

8.2 Synliggjøring

Samiske bygninger og samisk bygningsvern

Huset på Varsigården i Sirbmá, Tana kommune har Sametinget jobbet med i flere år, og er nå satt opp på avtalt tomt i Sirbmá. I høst er huset lukket og taket kommet på plass. Huseier har i tillegg til Sametingets tilskudd også fått tilskudd fra Norsk kulturminnefond som støtte til oppsettingen.

Samiske og kvenske kulturminner

Sametinget har mottatt brev fra Norske kveners forbund angående registrering av kulturminner. I brev av 23.september 2014 hevdes det at flere kvenske kulturminner er blitt registrert som samiske. Sametinget forstår bekymringen for kvenske kulturminner, men vi anser imidlertid det som et større problem at både kvenske og samiske kulturminner blir definert som norske.

Kulturminneregistreringen skjer i et flerkulturelt område og det er naturlig at det gjenspeiler seg i de registrerte bygningene. Dersom en befart bygning ikke viser seg å inneha kriterier for å være samisk, så vil den heller ikke bli registrert som samisk kulturminne. Om det oppdages at en bygning har elementer av både samisk, kvensk eller norsk historie så vil dette bli registrert og dokumentert. Men Sametinget vil forvalte det samiske i disse bygningene, og samtidig belyse den mangfoldige kulturelle tilknytningen til bygningen.

Et så stort bygningsregistreringsprosjekt som dette Sametinget arbeider med nå, har aldri vært gjort før, og er å anse som et pionerarbeid. Det kan derfor ikke forventes at alle spørsmål er avklarte på forhand, samt også at enkelte av bygningene vil endre identitet underveis i arbeidet.

Tilskudd til samiske kulturminneverntiltak

Det har i løpet av høsten vært jobbet med puring på rapporter fra tiltakshavere som har fått innvilget tilskudd, men som har overskredet fristene for rapportering. Dersom det ikke leveres rapport som kan dokumentere ferdigstilling av innvilgede prosjekter, vil midler kunne trekkes tilbake. Dette er også gjort ved enkelte tilfeller. Det har videre vært jobbet med inntrekking av tilsagn fra eldre prosjekter som fortsatt ikke har kommet i gang.

Mennahuset på Sandnes i Sør-Varanger kommune er satt i stand utvendig etter planer som Sametinget har godkjent og gitt tilskudd til.

9 Næring

Hovedmål

Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

9.1 Rammebetingelser i primærnæringer

Reindrift

Sametingsrådet har hatt møte med leder i Norske Reindriftssamers Landsforbund. På møte ble blant annet innspill til reindriftsavtalen drøftet, og videre samarbeid mellom Sametinget og NRL.

Sametinget har 06.11.14 deltatt på orienteringsmøte på Klima- og miljøverndepartementet, om faggrunnlaget for bestandsmål for ulv og ulvesonen. Sametinget vil arbeide for å sikre at det fortsatt ikke tillates etablering av ulv i de samiske tamreinområdene.

Fiskeri

Reguleringsmøte i Bergen

Sametinget deltok på reguleringsmøtet i Bergen den 5. og 6. november og hadde ulike innspill til flesteparten av de sakene som angår regulering og fiske på ulike bestander i nordområdene i 2015. Et av innspillene til alle sakene var å ikke tillate fiske med fartøy over 15 meter innenfor eksisterende fjordlinjer. I saken om å ikke tillate fiske med fartøy over 15 meter innenfor fjordlinjene, blir Sametinget ofte stående alene om å forsvare Stortingets vedtak. I årets reguleringsmøte fikk Sametinget god støtte av Bividi i sitt arbeid og forsvar av Stortingets vedtak. Bividi var for første i historien representert på høstmøtet til Reguleringsmøtet.

I saken om fiske etter sild i 2015 fremmet Sametinget et forslag om å åpne for fiske etter sild med landnot ut fra gjeldende rett i fiske etter makrell (Jf. Melding fra Fiskeridirektøren: J-259-2013). Bakgrunn for dagens landnotfiske etter makrell med ikke-merkeregistrerte fartøy og av ikke-manntallsførte fiskere gis etter søknad med bakgrunn i at dette fisket bl.a. bygger på elementene som ”godtgjøres av en lokal tradisjon, inntekten fra fiske med landnot sammen med andre sesonginntekter som til sammen skal sørge for inntekter til livsopphold”.

Fiske med landnot i de sjøsamiske områdene er en av de eldste typer fiske med not som en kjenner til, og at dette fisket har vært drevet i all kjent tid inntil det dannet seg en oppfatning om at fiske med landnot ble forbudt.

Sametinget begrunner også sitt forslag med at gjeldende praksis i fiske etter makrell med landnot for ikke merkeregistrerte fartøy og ikke manntallsførte fiskere, må få konsekvenser for Statens forpliktelser etter Folkeretten slik Deltakerloven § 1a, Finnmarkslovens § 29 og senest Norges tiltredelse (2014) til FN`s Urfolkskonvensjon tilsier.

I svaret fra Fiskeridirektøren ble det vist til at bestemmelsen i J-259-2013 var en generell bestemmelse som ikke bare gjaldt fiske etter makrell, men også andre fiskerier.

I årets Reguleringsmøte fikk Sametinget god støtte av Bividi, både når det gjaldt Stortingets vedtak om å forby fiske med fartøy over 15 meter innenfor Fjordlinjene og i saken om fiske etter makrell med landnot for ikke-merkeregistrerte fartøy og ikke manntallsførte fiskere.

Høring av forslag til endring i deltakerloven

Nærings- og fiskeridepartementet foreslår i sitt høringsforslag å gjøre endringer i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), og i enkelte forskrifter. Høringsfristen er 23. desember 2014. Sametingsrådet jobber med en høringsuttalelse.

Det sentrale i departementets forslage er at det åpnes for tildeling av fisketillatelse (konsesjon eller deltakeradgang) til et fartøy til erstatning for tilsvarende fisketillatelse som oppgis fra et annet fartøy, uten hensyn til om fartøyene har samme eier. Forslaget legger således til rette for at to rederier kan inngå en privatrettslig avtale om overføring av fisketillatelse uten at de samtidig må overdra fartøyet fisketillatelsen er knyttet til. Det vil fortsatt være en forutsetning at fiskeriforvaltningen tildeler nødvendig fisketillatelse til det aktuelle fartøyet, noe som forutsetter at fartøyeier og fartøy oppfyller øvrige vilkår for slik tillatelse. Dersom vilkårene er oppfylt, vil det være opp til forvaltningens frie skjønn om tillatelse skal tildeles.

Departementet foreslår også en lovfesting av gjeldende regler om tildeling av konsesjon, ved salg av fartøy for fortsatt drift og utskifting av fartøy. Disse reglene framgår i dag dels av ulike forskrifter, dels er de utviklet gjennom forvaltningspraksis. Forslaget innebærer således at alle de sentrale reglene om tildeling av konsesjon vil framgå av deltakerloven. Det foreslås også å lovfeste at regler om salg for fortsatt drift, utskifting, splitting og oppsamling av driftsgrunnlag kan gjøres gjeldende for fiskerier som er underlagt årlige adgangsbegrensninger i medhold av deltakerloven § 21. Det foreslås enkelte forskriftsendringer som er tekniske oppfølginger av lovforslaget.

Deltakerlovens formål er dels å tilpasse fiskeflåtens fangstkapasitet til ressursgrunnlaget for å sikre en rasjonell og bærekraftig utnyttelse av de marine ressursene, dels å øke lønnsomheten og verdiskapningen i næringen og gjennom dette trygge bosettingen i kystdistriktene, og dels å legge til rette for at høstingen av de marine ressursene fortsatt skal komme kystbefolkningen til gode.

Det som er nytt i departementets høringsforslag, er at man kan få inntekt fra tillatelsen - ikke bare ved å fiske, eller å selge fartøyet for fortsatt drift eller oppgi tillatelsen i forbindelse med et midlertidig salg av fartøyet i kombinasjon med splitting, eller i forbindelse med oppsamling av driftsgrunnlag – men også ved å oppgi den med det formål at fiskerimyndighetene skal kunne tildele tilsvarende tillatelse til et annet rederis fartøy. Dette vil åpne for kjøp og salg av kvoter uten at kvotene er tilknyttet et fartøy, noe som ikke er i tråd med overnevnte formål i Deltakerloven.

Departementet forslaget om å effektivisere saksbehandlingen og søknadsprosesser er å betrakte som en naturlig prosess, men at departementet samtidig også legger opp til å fristille kvoter og båt på en slik måte at en åpner for kjøpe og salg av kvoter uten båt, må sies å bryte fullstendig med både intensjonen og formålet i deltakerloven. Departementet legger opp til i sitt høringsnotat, at en også skal kunne tjene penger på en ordning med kjøp og salg av kvoter uten båt. Dette vil i neste konsekvens innebærer at gjennom de foreslåtte forandringene også tilrettelegges for kjøp og salg av kvoter/rettigheter i det frie markedet (eksempelvis på børs).

Sametingsrådet vil holde fast ved Sametingets standpunkt om at formålet om at fisken i havet fortsatt skal tilligge fellesskapet etter havressursloven § 2. og at den grunnleggende koblingen mellom eier, fartøy, tillatelse og kvote skal bestå i at man ikke vil kunne nyttiggjøre seg tillatelsen på andre måter enn å fiske med fartøyet man er tildelt tillatelse for (jf. Deltakerloven av 26.mars 1999). Sametingsrådet er av den formening at fiskeriforvaltningen også har i oppgave å drive fornying av egen forvaltning som holder samme utvikling som ellers i samfunnet, gjennom nødvendig modernisering av saksbehandlingsmetoder, kunnskapsutvikling og andre anliggender, men at dette bør løses på andre måter enn departementet her skisserer.

Sametingsrådet støtter ikke Nærings- og Fiskeridepartementets forslaget til endring i deltakerloven mv. – tildeling av konsesjoner, deltakeradgang mv. – med det mål å åpne for tildeling av fisketillatelse

(konsesjon eller deltakeradgang) til et fartøy til erstatning for tilsvarende fisketillatelse som oppgis fra et annet fartøy, uten hensyn til om fartøyene har samme eier, der det legges til rette for at to rederier kan inngå en privatrettslig avtale om overføring av fisketillatelse uten at de samtidig må overdra fartøyet fisketillatelsen er knyttet til.

Det er forventet at Tveteråsutvalget vil komme med omfattende forslag til endringer i sentrale lovverk som gjelder fiskeriforvaltningen. I behandling av denne sak vil Sametingsrådet vil komme med en egen sak til Sametingets plenum når saken foreligger, bebudet vår 2015.

9.2 Attraktive lokalsamfunn

Møte med Kautokeino kommune

Sametingsrådet hadde møte den 20.10.14 med Kautokeino kommune om næringsutvikling i kommunen. Ordfører Klemet E. Hætta ville ha et formalisert samarbeid med Sametinget om de utfordringer som er i kommunen. Kommunen ville inngå en rammeavtale med Sametinget slik det er lagt opp til i budsjettet for 2014. Rådet svarte med å si at trangere økonomiske rammer for næringsutvikling ikke ga rom for å inngå slike avtaler.

Ordføreren viste til mange prosjekter som kommunen gjerne ville realisere både prosjekter som er relatert til næringsutvikling, kultur og språk. Sametingsrådet informerte om sin satsning på næringsutvikling og at det vil bli satt i gang etablereroppfølging i løpet av 2014.

Møte med Sámi ealáhussearvi

Sámi ealáhussearvi orienterte Sametingsrådet den 23.10.14 om de utfordringer organisasjonen ser i næringsutviklingsarbeidet i samiske områder. Organisasjonen hadde sendt et notat før møte om blant annet om finansiering av drift av organisasjonen. Organisasjonen har rundt 70 medlemmer både på finsk og norsk side. Organisasjonen ville at Finnmarkskommisjonens arbeid også skulle omfatte rettigheter knyttet til fjordområdene.

Mattilsynets omorganisering

Mattilsynet orienterte Sametinget om sin omorganisering pr telefon den 24.10.14. Antall regionkontor skal reduseres fra åtte til fem og organisasjonen går over tre nivåer til to nivåer. Disse endringer fører til at Matloven også må endres. Det vil skje i 2014. Omorganiseringen fører til at regionkontoret i Kautokeino blir lagt ned og funksjonene blir overført til Sortland. Sametinget uttrykte bekymring for at statlige arbeidsplasser flyttes fra samiske områder, og at Kautokeino kommune allerede har utfordringer med å tilby arbeidsplasser i kommunen. Mattilsynet sa at det er 14 stillinger som er tilknyttet kontoret, men at det er kun 3,5 ansatte som bor i kommunen. De øvrige har pendlet til Kautokeino eller har hatt andre ordninger. De ansatte vil få tilbud om innplassering ved andre kontor. Omorganiseringen skal ikke føre til dårligere tilbud til brukerne. Den enkelte bruker skal forholde seg til distriktskontor slik den har gjort det i dag. I følge Mattilsynet er tjenestemannsorganisasjonene fornøyde med prosessen.

Møter med Finnmark bondelag

Sametingsrådet har hatt to møter med Finnmark bondelag. På det første møtet i Tana den 05.11.14 orienterte rådet om hvilke konsekvenser bortfallet av avtalemidler ville få for budsjettet i 2015. Inkludert reindriftsavtalemidler vil Sametinget få 6 millioner mindre til næringsutvikling. En konsekvens kan være at Sametinget ikke kan bevilge investeringstilskudd til driftsbygg i jordbruket. På det andre møtet den 07.11.14 i Alta var tema jordbruksforhandlingene i 2015. Rådet vektla viktigheten av å videreføre den jordbrukspolitikken som har vært før regjeringsskiftet i 2013. Finnmark bondelag poengterte at det er viktig å koordinere innspillene fra bondelaget og Sametinget slik at det er lettere å få gjennomslag i forhandlingene.

9.3 Kulturnæringer

Dáhttu

Sametingets bedriftsutviklingsprogram Dáhttu er en sentral del av Sametingets satsing på kulturnæring. Programmet er utviklet spesielt for kulturnæringsbransjen og tar for seg tre hovedområder: Forretningsidé, etableringshjelp og strategiutvikling. Programmet går over ett år og inneholder 3 samlinger samt at hver deltager får 50 rådgivningstimer hver. Programmet er utviklet av Kreativ Industri på oppdrag fra Sametinget.

Dáhttu arrangeres denne høsten i tre omganger:

Dáhttu Finnmark er i sin avsluttende fase hvor siste samling arrangeres i Lakselv 21.-22.01.15.

Dáhttu2 Troms hadde sin første samling på Senter for nordlige folk 05.-06.11.14. 12 samiske kulturnæringsaktører fra Troms har fått plass i programmet. Tilbakemeldingene fra første samling er svært gode både på det faglige innholdet og nettverksfunksjonen i programmet. Innovasjon Norge Troms er samarbeidspartner i gjennomføring av Dáhttu2 Troms.

Dáhttu-duodji er et eget program som henvender seg spesielt til duodjiutøvere over hele landet, dette som et ledd i næringsavtalen for duodji. Rekrutteringen til programmet er nå i full gang i tett samarbeid med duodjiorganisasjonene. Første samling blir i Karasjok 09.-10.12.14. Dáhttu-duodji er bygget på de gode erfaringene fra øvrige Dáhttu-program, og skal i tillegg ha et spesielt fokus på innovasjon, samarbeid, digital markedsføring og alternative forretningsmodeller.

I tillegg til Dáhttu rommer Sametingets kulturnæringsprosjekt et arbeid med å utvikle kulturnæringen generelt i det samiske samfunnet. Kulturnæringsprosjektet inneholder blant annet et fokus på kompetanseheving, nettverksbygging og lønnsomhet i samisk kulturnæring. Viktige prioriteringer dette året har blant annet vært å arbeide med å etablere nettverk for samisk kulturnæring.

9.4 Verdiskapning og nyetableringer

Reiseliv

Den 14. og 16.10.14 ble Samisk reiselivskonferanse avholdt i Sametingets lokaler i Karasjok. Konferansen ble arrangert av Samisk Reiseliv i Nord – Norge i regi av Kunnskapsparken Origo. Sametingsrådet åpnet konferansen på vegne av Sametinget. Konferansen var fulltegnet med 65 deltagere og flere sto på venteliste. Programmet ble strømmet direkte fra Sametingets nettsider. Konferansen gikk over to dager og besto av innledere fra både forskningsmiljø og reiselivsbedrifter. Siste post på programmet var å diskutere veien videre for prosjektet Samisk reiseliv hvor deltagerne kom med sine innspill til videre satsing. Tilbakemeldingene fra konferanse og programmet har vært svært gode. Dette viser at det er behov for en slik møteplass i fremtiden.

Møte med Duodjeinstituhitta

Duodjeinstituhitta orienterte Sametingsrådet om sin virksomhet 07.11.14 i Kautokeino. Høyest prioritert er å få veilederstillinger i Øst- og Midt-Finnmark som faste stillinger i budsjettet, og også etablere nye veilederstillinger, blant annet ved kysten i Finnmark. DI vil gjerne ha mer fokus på samisk design, og at merkevareprosjektet som duodjiorganisasjonene har ansvaret for gjenopptas. Rådet svarte med at det er naturlig å koble inn Innovasjon Norge siden IN har mye kompetanse på det feltet.

Samarbeidsavtale med Innovasjon Norge

Sametinget har en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge og på bakgrunn av den en god og løpende dialog med Innovasjon Norge(IN). Nærings- og fiskeridepartementet har ute en høring om endringer i lov om Innovasjon Norge med høringsfrist 19.desember 2014. Målet for endring av loven

er sitat; ”Departementet foreslår å gjøre enkelte endringer i lov om Innovasjon Norge for å gi bedre rammer for eierstyringen, for forvaltningen av selskapet og for utviklingen av Innovasjon Norge som organisasjon”.

Sentralt i høringen er ulike alternativer for framtidig organisasjonsmodell for Innovasjon Norge, herunder spesielt eierstruktur. Eierstruktur drøftes utfra tre alternativer; 1) dagens ordning med delt eierskap mellom staten og fylkeskommuner, 2) delt eierskap mellom staten og to fylkeskommuner og 3) heleid statlig selskap. Sametinget vil komme med en høringsuttalelse og Sametingsrådet vil behandle denne i uke 50.

Ny administrerende direktør i Innovasjon Norge har også varslet en gjennomgang av kontorstrukturen i løpet av 2015. Sametingsrådet er naturlig nok bekymret for Innovasjon Norges regionale tilstedeværelse, regional forankring og utviklingen av regionale virkemidler. Sametingsrådet vil ta dette opp med Næringsministeren i møtet i desember 2014. Sametingsrådet vil videre følge dette opp med Innovasjon Norge direkte for å sikre god informasjon om den videre prosessen

10 Regionalutvikling

Hovedmål

Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Kommunereformen

Kommunereformen berører forvaltningsområdet for samisk språk, barnehagetilbudene, samiskundervisning, helsetilbud, næringer, kultur osv. Derfor har sametingsrådet løftet saken fram for plenum.

Fram til nå har sametingsrådet deltatt på forskjellige møter for å gjøre oppmerksom på sider ved kommunereformen. Blant annet har rådet hatt møter med ordførerne i Karasjok og Kautokeino, vært på oppstartstreff i Nordland, vært på møte i Ofoten regionråd og på møte i regi av Finnmark fylkeskommune. På alle disse møtene har sametingsrådet påpekt viktigheten av å ta samiske aspekter i arbeidet med kommunereformen. Fylkesmennene har fått i oppgave å lede møtene i kommunereformen på kommunenivå. De er blitt oppfordret til å invitere Sametinget til dette arbeidet. Fram til nå har Sametinget deltatt på møte i ressursgruppa for Nordland.

Samarbeidsavtaler med byene

Sametingsrådet har hatt møte med Bådådjo suhkan/Bodø kommune i Karasjok i oktober der tema for møtet var samarbeid mellom Sametinget og Bådådjo suohkan. Møtet var initiert av Bådådjo suohkan, da de vil ha tettere samarbeid med Sametinget. Prosessen med å lage et formalisert samarbeid fortsetter med endelig avklaring tidlig i 2015.

I tillegg til dette vil det sannsynligvis foreligge et forslag til samarbeidsavtale mellom Alta kommune og Sametinget i første halvår av 2015. Partene var samlet til fagdag og folkemøte i Alta i november. Fagdagen omhandler samer og samiske forhold i Alta. Målet var å finne en felles plattform og å utarbeide et forslag til en samarbeidsavtale mellom Sametinget og Alta kommune, samt å diskutere (felles) prosjekter innen ulike fagfelt. På fagmøtet deltok politikere fra Sametinget og Alta kommune, og relevante fagavdelinger fra Sametinget og Alta kommune.

Samme kveld var det åpent folkemøte hvor ulike samiske foreninger, lag og andre aktører deltok og ga innspill til samarbeidsavtalen. Sametingsrådets inntrykk er at befolkningen er fornøyd med at Sametinget og Alta kommune inngår samarbeidsavtale og partene fikk mange gode innspill til innhold i avtalen. Sametingsrådet deltok ved Ann-Mari Thomassen.

11 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål

Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Nordisk samekonvensjon

Det ble i uke 45 avholdt forhandlingsmøte om Nordisk samekonvensjon i Oslo. I forkant av forhandlingene ble status i arbeidet orientert om og drøftet i SPR-S. Tema for forhandlingsmøtet var ekspertgruppens forslag til kapittel om land- og ressursrettigheter og samiske næringer. Den finske regjeringen tar sikte på å fremme et forslag til Riksdagen om ratifisering av ILO Konvensjonen nr. 169 i november 2014. Finland vil ha muligheter for klarere posisjoner om land- og ressursrettighetene etter dette. Ny regjering etter valget i Sverige og omorganisering av samepolitikken i regjeringen medfører at også de trenger noe tid på avklaringer for forhandlinger. Det blir lagt opp til tre forhandlingsmøter i 2015.

FNs høynivåmøte og verdenskonferansen om urfolk 2014 og dets sluttdokument

Sametinget deltok gjennom Samisk parlamentarisk råd under FNs generalforsamlings høynivåmøte og verdenskonferanse om urfolk 2014. Fra samisk side deltok samer fra sametingene i Finland, Norge, Sverige, Samerådet og fra Sami Suobbar Kola. Ungdomsrepresentanter deltok gjennom Sametinget i Finland og Norge. Det globale ungdomsnettverket for urfolk bidro til oppnevningen av ungdomsrepresentanter innen Arktiske region, blant inuitter og samer.

Samer som deltok fra Russiske side opplevde vanskeligheter med sin reise ut fra Russland for å delta på verdenskonferansen. De fikk ikke delta på åpningen og den første konferansedagen, men de var på plass i New York på konferansens andre dag.

Det ble holdt et regionalt forberedelsesmøte for Arktiske region i forkant av verdenskonferansen. De samiske representantene deltok under et forberedelsesmøte planlagt av den globale urfolkskoordineringsgruppa (GCG).

Sametingspresidenten holdt ett av åpningsinnleggene for høynivåmøtet i lag med andre urfolksledere og statlige representanter.

Sluttdokumentet fra FNs høynivåmøte og verdenskonferansen om urfolk 2014

Et omforent sluttdokument for verdenskonferansen ble vedtatt. Konkrete oppfølgingspunkter på de internasjonale og nasjonale nivåene er gjennom sluttdokumentet vedtatt at FNs medlemsstater skal gjennomføre.

En urfolkskoordinator som skal følge opp urfolks rettigheter innenfor FN-systemet, gjennom en handlingsplan og som skal rapportere høsten 2015 til generalforsamlinga om arbeidet, er alt oppnevnt av FN generalsekretær. Videre forplikter FNs medlemsstater gjennom sluttdokumentet seg til å vurdere på generalforsamlinga høsten 2015 hvordan muliggjøre blant annet urfolks parlamenters konsultative status på møter i FN som angår urfolk. Videre åpnes det for at Menneskerettighetsrådet ser på mandatet til FNs ekspertmekanisme for urfolksrettigheter for å hjemle en overvåkningsmekanisme under den mekanismen, som vil få i oppgave å overvåke implementeringen av FNs urfolkserklæring om urfolks rettigheter.

På det nasjonale nivå så forplikter statene seg til å implementere nasjonale handlingsplaner for å nå målsettingene i FNs erklæring om urfolks rettigheter. Videre skal man på nasjonalt plan iverksette lovgivnings-, politikk-, og administrative tiltak for å nå målene i Erklæringa og for å øke bevisstheten om den vidtgående.

Ellers gjenbekrefter stater sin støtte til FN's erklæring urfolks rettigheter (2007) og de forpliktelser som statene alt da har bundet seg til å implementere av urfolks rettigheter. Sluttokumentet gjenbekrefter igjen sin forpliktelse til å respektere og benytte prinsippet om urfolks rett til å gi et fritt og forhåndsinformert samtykke i saker som berører dem. For eksempel skal det innhentes fritt og forhåndsinformert samtykke i forkant av vedtakelse av lover og administrative tiltak som berører urfolk, eller før det gis tillatelse til prosjekter som berører urfolks landområder, territorier eller ressurser.

GCGs 9. møte i Chiang Mai, Thailand

Et møte er gjennomført i Chiang Mai av den globale urfolkskoordineringsgruppa (GCG). Fra samisk side deltok Sametingets internasjonale representant og Samerådets representant, som begge har jobbet tett opp mot verdenskonferanseprosessen.

Temaer til møtet var å godkjenne og avslutte administrative og økonomiske disposisjoner GCGs sekretariat har hatt i forbindelse med forberedelsene og gjennomføringen av verdenskonferansen om urfolk. Videre ble GCGs virksomheter mot verdenskonferansen evaluert, deriblant også forholdet til Sametinget i Norge som var tekniske arrangør for den globale forberedende urfolkskonferansen i forkant av FN's høynivåmøte og verdenskonferanse om urfolk 2014.

Samisk parlamentarisk råd

Styret i Samisk parlamentarisk råd har besluttet å søke om fullt medlemskap for SPR i Nordisk Råd og særskilt medlemskap i Arktisk Råd. Videre har styret gitt sin uttalelse til arbeidet med etablering av gruvevirksomhet i Laanavaara og krav om utbygging av vegnett. Svenska malmbolaget Scandinavian Resources planlegger å etablere gruvevirksomhet i Laanavaara. Planen om å etablere gruvevirksomhet er enda i sin spede begynnelse, og tillatelse er ennå ikke gitt. Styret i SPR ser med uro på at dette planlegges uten at sametingene og berørte reinere blir hørt.

I følge møteplanen vil det neste SPR-styremøtet bli avholdt 02.-03.02.15 i Inari eller Tromsø. Da overføres ledervervet i SPR fra Sametinget i Sverige til Sametinget i Finland.

SPR-styret har besluttet at neste sameparlamentarikerkonferanse avholdes i 2017 i Trondheim i uke 8 eller 9.

Møte med Statoil om virksomhet på Aotearoa

Sametingspresidenten ba om møte med Statoil for å få en redegjørelse om deres virksomhet i Aotearoa, på bakgrunn av reaksjoner fra Maorigrupper i landet. Møtet ble gjennomført 10.10.14 i Karasjok, og representantene for Statoil redegjorde for sine planer, sin fremgang i arbeidet og sin kontakt med urfolket i landet. Presidenten ga uttrykk for Sametingets prinsipielle syn på norske selskapers samfunnsansvar, virksomhet i urfolksområder og urfolks rett til fritt og informert samtykke. Presidenten ga videre uttrykk for at Sametinget gjerne tar i mot en delegasjon fra Aotearoa for å fortelle om vår erfaring med norsk næringsliv, men gjorde det klart at Sametinget under ingen omstendigheter vil ha anledning til å "sertifisere" Statoils virksomhet utenlands da dette eventuelt kun kan gjøres av urfolket på Aotearoa. Presidenten uttrykte også kritikk mot oljesandvirksomheten Statoil har i Canada.

12 Andre saker

Ny Nasjonal Institusjon for menneskerettigheter

Sametingspresidenten hadde møte med stortingspresident Olemic Thomessen i Karasjok 09.10.14 hvor arbeidet med etablering av ny Nasjonal Institusjon for menneskerettigheter (NI) ble drøftet. Stortinget har besluttet at et slikt organ skal etableres direkte under Stortinget og at det skal fremmes forslag fra presidentskapet om en lov for dette. Sametingspresidenten ga på møtet uttrykk for at et slikt lovarbeid bør ivareta det samiske folks menneskerettigheter, og at dette må skje gjennom

konsultasjoner med Sametinget. Sametinget vil bli invitert til møte med en arbeidsgruppe i Stortingets administrasjon, og konsultasjoner vil måtte gjennomføres med stortingets presidentskap.

30.oktober hadde Sametinget møte med styret i Gáldu om det pågående arbeidet med ny NI. Det var en felles forståelse av at etableringen av en ny NI vil ha konsekvenser for utviklingen av Gáldu sin rolle om det blir videreutviklet innenfor et nytt NI eller ikke. Det var enighet om at både Sametinget og Gáldu i sin kontakt med Stortinget vil arbeide med sikte på at ny lov, instruks og lovforarbeid legger til rette for at NI har tilknytning og legitimitet i det samiske samfunnet, samt egenkompetanse til å ivareta det samiske folks menneskerettigheter.

Finmark kraft as

Sametingsrådet hadde møte med Finmark kraft as 31.10.14. Finmark kraft as orienterte om eierforhold, prosjekter og arbeidsform. Finmark kraft as har blant eierne foretatt en emisjon (forhøyelse av aksjekapitalen) som er foretaksregistrert 03.09.14. Finmark kraft as framhevet at de legger opp til utstrakt grad av kontakt og dialog med lokalsamfunn og rettighetshavere før de melder opp saker til NVE, noe som virker til at mange potensielt konfliktskapende prosjekter ikke meldes. Finmark kraft as ga videre uttrykk for at de legger til grunn at Finmarkseiendommen som en eier setter standard for prosjekter som kan søkes gjennomført. På møtet ga de klart uttrykk for at de opplever situasjonen med behandlingen av søknaden om Fálesrášša vindkraftverk som svært uheldig. Finmark kraft hadde et sterkt ønske om å komme i dialog og forhandlinger med reinbeitedistriktet uten at de så langt har lyktes med det.

Likeverdige soningsforhold for samiske innsatte

Sametinget har i samarbeid med Kriminalomsorgen region nord utarbeidet en tiltaksplan for samiske innsatte og soningsdømte. Handlingsplanen trådte i kraft 6. februar i år. Et av tiltakene i planen er å samle samarbeidspartnere med kompetanse på området til et årlig nettverksseminar. Sametinget deltok på nettverksseminaret for kriminalomsorgen i Tromsø 01.10.14.

Sivilombudsmannen har etablert en forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse som skal besøke institusjoner i Norge, herunder fengslene. Sametinget har gitt innspill til hvordan samers rettigheter kan ivaretas under frihetsberøvelse og bedt om informasjon om forebyggingsenheten er oppmerksom på samiske innsattes soningsforhold i sitt arbeide, sett i lys av deres første rapport fra Tromsø fengsel.

Forhandlingen med Finland om fisk og fisket i tanavassdraget

Det 5. forhandlingsmøtet ble avholdt 06.-07.10.14 i Inari, Finland. Etter det siste forhandlingsmøtet kom forhandlingsdelegasjonen et godt stykke på vei til å bli enige om reguleringer i turistfisket og med å bedre tilgangen til de tradisjonelle fiskeplasser på grensestrekket for lokalbefolkningen.

Den norske delegasjonen ga informasjon til lokalbefolkningen om forhandlingsprosessen på de åpne møtene Tana Fiskeforvaltning hadde i Tana og Karasjok 04.-05.11.14.

Neste forhandlingsmøte avholdes 17.-18.11.14 i Karasjok, og vil være avgjørende for å få klar en ny avtale til 2016.

Sjølaksefisket

Russland har krevd innskrenkninger i det norske sjølaksefisket i Varangerfjorden i bilaterale samtaler med Norge, med bakgrunn i en rapport (Kolarctic) som viser at det fiskes på en andel laks som skal vandre videre til russiske elver. Miljødirektoratet har varslet sjølaksefiskerne om prosessen i brev av 2. juli 2014. Sametingsrådet tok opp saken med Utenriksdepartementet på det siste halvårlege møtet og Sametinget møtte Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet om denne saken 19.09.14. På møtet var det enighet om at sjølaksefisket ble ansett som en nasjonal interesse og at det skal innledes en konsultasjonsprosess.

Sametinget var til stede på møtet mellom Miljødirektoratet og sjølaksefiskernes organisasjoner 02.10.14 i Kirkenes, der direktoratet orienterte om prosessen fremover. Miljødirektoratet har fått i oppdrag fra Klima- og miljødepartementet å utrede hvordan utrede fangst av laks med opprinnelse i russiske elver kan reduseres i sjølaksefisket i Varangerfjorden fra og med 2015. Miljødirektoratet ønsket et nytt møte med Sametinget og organisasjonene i desember før rapporten blir sendt på høring.

Sametingsrådet kommer til å ta opp sjølaksefiskernes situasjon og spesielt saken i Varanger på et møte med Klima- og miljøvernministeren 16.12.14.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) har gitt innspill til nettsiden Ung.no i forbindelse med deres arbeid med å oppdatere og kvalitetssikre blant annet sine artikler om samer/samiske tema.

SUPU ga også innspill til artikler om ting de syntes manglet.

SUPU deltok på Raaten rastah – sørsamisk kulturfestival i slutten av september for å møte sørsamisk ungdom, høre om deres situasjon og for å informere om SUPU.

SUPU deltok 30.10-02.11.14 på Globaliseringskonferansen, som omtaler seg som Norges største politiske verksted, hvor over 60 organisasjoner, innen fag-, miljø-, kvinne-, freds- og solidaritetsbevegelse deltar. På årets konferanse var frihet et hovedtema; hva som gir frihet og hva begrenser den. Konferansen hadde også samiske tema.

Deltakelse på Sápmi Pride

Sametinget ved Sandra Márja West deltok på Sápmi Pride i Kiruna 16.-19.10.14. Det ble holdt seminarer, parade, gudstjeneste og konserter. I tillegg ble det stiftet en egen organisasjon for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i Sápmi.

Sápmi Pride er en viktig arena for å synliggjøre lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn. Mange lhbt-samer opplever å være en minoritet i en minoritet og må ofte velge mellom å være homofil, lesbisk, bifil eller transperson og same.

Møte med Stortinget

Sametingsrådet hadde 04.11.14 møte med Stortingets familie- og kulturkomité og Stortingets kommunal- og forvaltningskomité. På møtene deltok også leder av Sametingets plan- og finanskomité og parlamentarisk leder av Arbeiderpartiets sametingsgruppe. Tema for møtene var Sametingets budsjettbehov for 2015.

Merknad, APs sametingsgruppe v/ representant Ronny Wilhelmsen, NSR/SÁB

Fiskeridepartementets høringsnotat - forslag til endringer i deltakerloven mv. - tildeling av konsesjoner, deltakeradganger mv. av 23.09.14 er beskrevet i rådets beretning.

Sametinget presiserer at de viltlevende marine ressursene tilhører fellesskapet i Norge som beskrevet i Havressursloven §2. Derfor er Sametinget prinsipielt mot kjøp og salg av kvoter.

Slik deltakerloven er utformet i dag overfører staten kvotene fra fellesskapet og til fartøyene som er kvoteberettiget. Sametinget oppfatter lovendringen slik at det blir lovfestet et prinsipp om at personer kan overføre kvotene seg imellom etter søknad og forvaltningens frie skjønn.

Sametinget mener at en slik lovfesting vil innføre prinsippet om at enkeltpersoner får tildelt kvoter og omsette disse fritt etter enkel søknad. Dette vil fordre at de som kjøper/leier kvotene investerer i dette. Investeringer må betjenes av kjøper/leier og dette vil føre til mindre lønnsomhet.

Sametinget konkluderer med at dette privatiserer fellesskapets ressurser og innfører kjøp og salg av fiskekvoter i lovs form. Sametinget kan på ingen måte støtte et slikt lovforslag.

III Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, saksordfører	Vibeke Larsen
		Ronny Wilhelmsen
		Mariann Wollmann Magga
	Aili Keskitalo	
2	Inger Elin Kristina Utsi	Marit Kirsten Anti Gaup
		Silje Karine Muotka
	Inger Elin Kristina Utsi	
3	Vibeke Larsen	Silje Karine Muotka
		Inger Elin Kristina Utsi
	Vibeke Larsen	
4	Ellinor Marita Jåma	Hartvik Hansen
		John Kappfjell
		Inger Elin Kristina Utsi
	Ellinor Marita Jåma	
5	Láilá Susanne Vars	Mathis Nilsen Eira
		John Kappfjell
		Ann-Mari Thomassen
	Láilá Susanne Vars	
6	Sigbjørn Dunfjell	Mariann Wollmann Magga
		Henrik Olsen
7	Isak Mathis O. Hætta	Sandra Márjá West
		Láilá Susanne Vars
		Kirsti Guvsám
	Isak Mathis O. Hætta	
8	Johan Vasara	Inger Eline Eriksen
		Silje Karine Muotka
	Johan Vasara	
9	Sandra Márjá West	Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
	Sandra Márjá West	
10	Inger Eline Eriksen	Sandra Márjá West
		Henrik Olsen
		Inger Elin Kristina Utsi
	Inger Eline Eriksen	
11	Kirsti Guvsám	Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
		John Kappfjell
	Kirsti Guvsám	
12	Silje Karine Muotka	Mariann Wollmann Magga

		Láilá Susanne Vars
	Silje Karine Muotka	
13	Christina Henriksen	Mariann Wollmann Magga
	Christina Henriksen	
14	Ellinor Marita Jáma	Marit Kirsten Anti Gaup
		Johan Vasara
		Henrik Olsen
	Ellinor Marita Jáma	
15	Mariann Wollmann Magga	
16	Thomas Áhrén	
17	Nanna Thomassen	
18	Henrik Olsen	
19	Ronny Wilhelmsen	
20	Lars Filip Paulsen	
21	Ann-Mari Thomassen	
22	Viktor Inge Paulsen	
23	Hartvik Hansen	
24	Arthur Johan Tørfoss	
25	John Kappfjell	
26	Beaska Niillas	
27	Inger Eline Eriksen	
28	Isak Mathis O. Hætta	
29	Mariann Wollmann Magga	
30	Tor Gunnar Nystad	
31	Thomas Áhrén	
32	Henrik Olsen	
33	Isak Mathis O. Hætta	
34	Ann-Mari Thomassen	
35	John Kappfjell	
36	Thomas Áhrén	
	Aili Kesitalo, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.12.14 kl. 16.10.

Ašši/Sak SP | 036/14

Spørsmål til Sametingsrådet i henhold til Sametingets forretningsorden § 11

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

14/5886

Saken påbegynt 03.12.14 kl. 16.10

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Spørsmål

Spørsmål 1: Representant Geir Are Winther, FrP

Sametingets internasjonale engasjement

Spørsmål 2: Representant Arthur Tørfoss, FrP

Habilitet og støtte til NSR-eide institusjoner

Spørsmål 3: Representant Mariann Wollmann Magga, AP

Nordkloden – regjeringens innskrenking av samiske rettigheter

Spørsmål 4: Representant Torbjørg Leirbakken, Árjas sametingsgruppe

Tette, flytende anlegg i oppdrettsnæringen

Spørsmål 5: Representant Inger Eline Eriksen, Árjas sametingsgruppe

Seminar for fiskere og utmarksbrukere om sine rettigheter

Spørsmål 6: Representant Ronny Wilhelmsen, Aps sametingsgruppa

Oppdrett

Spørsmål 7: Representant Johan Vasara, Aps sametingsgruppe

DPS

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Geir Arne Winther	
	Aili Keskitalo	
	Jørn Are Gaski	
	Mariann Wollmann Magga	
	Johan Vasara	
	Geir Arne Winther	
	Aili Keskitalo	
2	Arthur Johan Tørfoss	
	Ann-Mari Thomassen	
	Arthur Johan Tørfoss	
3	Mariann Wollmann Magga	
	Aili Keskitalo	
	Mariann Wollmann Magga	
	Aili Keskitalo	
4	Torbjørge Leirbakken	
	Thomas Åhrén	
5	Inger Eline Eriksen	
	Silje Karine Muotka	
	Inger Eline Eriksen	
	Silje Karine Muotka	
6	Ronny Wilhelmsen	
	Thomas Åhrén	
	Hartvik Hansen	
	Ronny Wilhelmsen	
	Thomas Åhrén	
7	Johan Vasara	
	Henrik Olsen	
	Johan Vasara	
	Henrik Olsen	

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.12.14 kl. 17.50.

Åšši/Sak SP 037/14

Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner

Arkivsaknr.
14/177

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	08.09.14	SR 106/14
Sametingets plenum	8. – 10.10.14	SP 029/14
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP

Saken påbegynt 03.12.14 kl. 17.50

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner

1 Bakgrunn

Det er en hovedoppgave for Sametinget å utforme virkemidler og legge til rette for at politiske mål og endrede kulturpolitiske rammebetingelser kan håndteres på best mulig måte. Det er seks år siden Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling(2008) ble lagt frem. Meldingen omhandlet flere typer institusjoner, men hovedfokuset var på kulturinstitusjoner. Sametinget har brukt mye ressurser på å bygge opp de samiske kulturinstitusjonene, flere omorganiseringsprosesser har vært gjennomført, ulike byggeprosesser er igangsatt mens andre står på vent. Sametinget har også gjort seg erfaringer i oppfølgingen av meldingen som tilsier at noen justeringer kan være hensiktsmessig.

Sametingsrådet vil igangsette arbeidet med en sametingsmelding om samiske kulturinstitusjoner. Med denne redegjørelsen inviteres plenum til å drøfte viktige problemstillinger i det videre arbeidet med meldingen.

Hovedmålet med meldingen vil være å sette fokus på samiske kulturinstitusjoner som viktige samfunnsaktører i bevaring og utvikling av samisk kultur. Meldingen vil gi en beskrivelse av dagens situasjon, omhandle tema som utvikling, styrking og vitalisering av samiske kulturinstitusjoner, hvilken rolle og hvilke oppgaver som bør tilligge institusjonene, hva må til for å oppnå dette, samt

hvilken rolle og ansvar Sametinget skal ha i denne sammenheng. Det vil drøftes prinsipielle avklaringer, redegjøres for problemstillinger, samt drøftes målsettinger, innsatsområder og strategier for framtidig politikk på saksfeltet.

2 Status

2.1 Overordnede målsettinger for samiske kulturinstitusjoner

I Kunst- og kulturmeldinga (2013), Sametingsrådets redegjørelse om samiske museer(2013) og Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevern(2013) signaliseres en dreining av oppmerksomheten mot de samiske kulturinstitusjonenes fagkompetanse innen ulike områder, og mot kulturinstitusjonenes *aktivitet og innhold*. Kulturinstitusjonenes rolle som viktige aktører for utvikling og formidling av samisk kunst og kultur, og som infrastruktur for samisk kunst- og kulturutøvelse, fremheves også.

Sametinget er en aktiv aktør innenfor institusjonsoppbygging. I dag er det et mangfold av festivaler, museer, kulturhus, teatre og andre kunst- og kulturinstitusjoner som får tildelt direkte driftstilskudd over Sametingets budsjett. Det ligger både språk- og kulturpolitiske og andre samfunnsmessige målsettinger bak Sametingets finansiering av institusjonene. Fremdeles er det udekkede behov og ønsker, både med tanke på geografisk fordeling av kulturinstitusjonene og i forhold til hvilke typer institusjoner de samiske samfunn mangler for å kunne dekke og løse ulike behov, samfunnsroller og - oppgaver innen ulike fagfelt. I et fremtidsperspektiv kan det også være hensiktsmessig med en overordnet, prinsipiell drøfting av hvilke roller og oppgaver innenfor denne sektoren er det de samiske samfunn må fylle og løse. Hva er for eksempel den allsamiske dimensjonen og hva er mer et regionalt og lokalt ansvar. Hva kan og bør Sametingets ansvar og rolle være i forhold til bl.a. politikktutvikling innenfor området, forvaltning, finansiering, styrking av kapasitet og kompetanse og eierskap. Det vil i denne redegjørelsen ikke være rom for å gå inn på nærmere detaljer om institusjonene. En oversikt over institusjonene vil legges fram i den kommende meldinga.

De ulike samiske kulturinstitusjonene har en viktig verdi, rolle og funksjon i samfunnet for samisk samfunnsbygging og demokratiutvikling. Sametingsrådet ser potensialet i at dette kan utvikles og utvides ytterligere, noe som må skje i nær dialog med institusjonene selv. Dette dreier seg blant annet om de samiske institusjoners nåværende og framtidige samfunnsoppdrag og –rolle.

Sametinget har de siste årene brukt mye ressurser på blant annet institusjonsoppbygging og organisering. Arbeidet med å bygge opp og styrke de samiske institusjonene organisasjonsmessig har i mange tilfeller vært nødvendig. Dette er også et arbeid Sametinget vil fortsette med, slik at vi når våre mål om sterke samiske institusjoner. En videreutvikling av politikken for kulturinstitusjoner må samtidig ha et tydeligere fokus rettet mot kulturinstitusjonenes aktivitet og faglige innhold, og hva institusjonenes rolle som aktør på kulturfeltet skal være.

I sametingsmeldingen om samisk kunst og kultur (2013) er hovedmålsettingen for samiske kulturinstitusjoner følgende: *De samiske kulturinstitusjonene er viktige aktører i utviklingen av samisk kunst og kultur.*

Delmålene er:

- Utvikle faglig sterke samiske kulturinstitusjoner
- Utvikle de samiske institusjonene som ressurs for de samiske kunstnerne og kulturutøverne
- Utvikle et godt samarbeid mellom de samiske kulturinstitusjonene
- Styrke de samiske institusjonene som kulturarbeidsplasser i det samiske samfunnet
- Utvikle de samiske institusjonene som viktige formidlere av samisk kunst og kultur

2.2 Rammer

2.2.1 Sametingets rolle og ansvar

De samiske samfunn har store forventninger til Sametinget når det gjelder utvikling av kulturinstitusjoner. Sametinget ønsker innflytelse over utviklingen i kulturpolitikken. Vi tar ansvar for egen utvikling og fremtid, og forventer at statlige myndigheter legger til rette for dette. Sametinget ønsker reelle muligheter til å påvirke rammebetingelsene for samiske samfunn. Dette innebærer blant annet muligheten til aktivt å utvikle samiske institusjoner.

Sametinget arbeider for å ivareta og utvikle samisk kultur og kulturinstitusjoner. Dette gjør vi blant annet gjennom aktiv virkemiddelbruk, gjennom samarbeid med aktører som arbeider for samisk kulturutvikling, og ved politisk og administrativ dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter for å styrke rammevilkårene for samisk kulturutvikling.

Sametinget har mange ulike roller i samfunnet, og i forhold til kulturinstitusjonene. Det er viktig med en bevisst holdning til Sametingets ulike roller som politikktutformer og – pådriver, som finansier, forvalter, klageorgan i økonomiske saker, medstifter, eier, styreoppnevner, aktør i byggeprosesser, o.s.v. For å sikre legitimitet til disse rollene og for å skape tillit, må Sametinget være tydelig på de ulike rollene og hvordan disse forvaltes, med de muligheter og begrensninger dette innebærer.

2.2.2. Økonomi

Sametingets muligheter til å ta ansvar for finansiering av drift og for finansiering av lokaler/bygg for samiske kulturinstitusjoner blir blant annet begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Sametinget skal føre en helhetlig politikk, inkludert å ta et helhetlig budsjettansvar for hele det samiske samfunnet. Rammer legges i statsbudsjettet, og bevilgningene der gir ikke Sametinget handlingsrom til å kunne utvikle kultursektoren som ønsket. Sametingsrådet arbeider kontinuerlig for å bedre dette handlingsrommet.

Eksempelvis har Sametinget forvaltningsansvaret for de samiske museene. Likevel har ikke Sametinget myndighet til å beslutte de økonomiske rammene for museene under egen forvaltning. Sametinget har fram til i dag ennå ikke kommet i posisjon til å ha reelle budsjettforhandlinger/prosedyrer for å legge fram det faktiske behovet for de samiske museene og samiske kulturinstitusjoner generelt.

Samtidig har Sametinget et ansvar for å fordele og prioritere innenfor de gitte økonomiske rammene. Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på kulturfeltet, men har valgt å bevilge mer til kulturformål over Sametingets budsjetter enn hva bevilgningene fra Kulturdepartementet utgjør.

Sametinget fordeler årlige driftstilskudd til ulike kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner over Sametingets budsjett. Dette kan være samiske teatre, museer, festivaler og kulturhus. Den kommende meldingen vil avgrenses til å omhandle disse. F.eks språksentra, bokbusser, media, forlag og idrett vil ikke bli omfattet av meldingen.

Tabell 5.4 Samletabell - samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2012	Bud 2013	Rev 2013	Bud 2014	Avvik 14-Rev 13	Avvik i %
	Samiske festivaler	3 125	3 872	3 872	4 585	713	18,4 %
	Samiske teater	19 273	20 070	20 070	21 428	1 358	6,8 %
	Samiske museer	24 429	26 234	26 234	27 752	1 518	5,8 %
	Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner	11 384	11 834	13 634	14 914	1 280	9,4 %
	kulturformidling	1 379	2 200	2 200	3 139	939	42,7 %
	Samiske forlag	2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
	Program for institusjonsutvikling	539	300	300	400	100	33,3 %
Sum		62 879	67 260	69 060	74 968	5 908	8,6 %

Sametinget bevilger i 2014 litt i overkant av kr 70 millioner i driftsmidler til samiske kulturinstitusjoner og -organisasjoner. Det er fremdeles et stort behov for en økning på det samiske kulturfeltet. Det økte driftsbehovet er på kr 27 millioner for 2015(jf. plenumssaken om Sametingets budsjettbehov 2015).

2.2.3 Andre ansvarlige parter

Statlige myndigheter

Staten har det overordnede ansvaret for å sikre at samisk kultur og språk har gode rammevilkår, økonomisk og på andre måter. Sametinget får et statlig rammetilskudd, som bl.a. skal gå til driftstilskudd av samiske kulturinstitusjoner. Sametinget har gjennom sine budsjettinnspill påpekt at denne rammen er for liten. Det er ennå store behov innen samisk språk, samfunns-, nærings- og kulturliv som er udekket.

Samisk kultur er likeverdig med norsk kultur, og en del av den norske kulturpolitikken. Statlige myndigheter har også ansvar for å ivareta samiske rettigheter og interesser når ulike statlige reformer, satsninger, utredninger, prosjekt, råd og utvalg innen kulturfeltet iverksettes.

Regionale myndigheter – herunder samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Fylkeskommunene har et regionalt ansvar for å tilrettelegge og sikre at samiske institusjoner har gode rammevilkår. Sametinget ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer for utviklingen av samiske samfunn. Intensjonen er at gjennom samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene skal samiske kulturinstitusjoners vilkår sikres. I praksis har det vist seg at de samiske kulturinstitusjonene får en betydelig lavere andel driftstilskudd sammenlignet med andre lignende norske institusjoner. Fylkeskommunene tenderer heller til å bevilge midler til enkeltprosjekter til de samiske kulturinstitusjonene.

Sametinget har som målsetning å skape større forpliktelse til felles utvikling av samisk kunst og kulturliv gjennom samarbeidsavtalene som er inngått med de ulike fylkeskommunene. Videre er samarbeidsavtalene viktige for å synliggjøre at Sametinget ikke er alene om ansvaret for utviklingen av essensielle sektorområder i det samiske samfunn.

Kultur delen i samarbeidsavtalene omfatter flere punkter og graden av spesifisering varierer mellom avtalene. Sametinget ser avtalene som en mulighet for felles satsning innen kulturfeltet i regionene, og som viktige redskap for å bevisstgjøre og ansvarliggjøre regionen på dette feltet.

Lokale myndigheter

Det er i kommunene mye av samepolitikken utøves. Lokalt myndighetsnivå har også et ansvar for å tilrettelegge og sikre gode rammevilkår for samiske institusjoner. De kommunale tilskuddene til samiske kulturinstitusjoner er derimot oftest relativt beskjedne. I noen tilfeller gir heller ikke kommunene driftstilskudd i det hele tatt.

Et samarbeid gjennom samarbeidsavtaler med bykommuner, som Tromsø kommune, har et potensial. De vil kunne styrke og medvirke til politikktutvikling på samiske samfunnsområder som fram til i dag ikke har vært naturlig for kommunene. For kulturlivet vil det kunne bety at de når ut til flere og nye publikumsgrupper, og gi mer oppmerksomhet om samisk kultur.

De siste årene har vi sett en dreining mot en stadig større andel samisk befolkning i byer/tettsteder. Sametinget opplever flere ønsker om samiske møteplasser med tilhørende kulturelle aktiviteter fra denne gruppen. Utfordringen her er å sikre driftsfinansiering og finne egnede lokaler. I bykommunene *kan* det derimot være et større potensial for andre aktørers bidrag enn bare kommunenes.

3 Framtidige utfordringer

Sametinget skal videreføre innsatsen for å tilrettelegge for en stabil og forutsigbar drift og utvikling for kulturinstitusjonene, og for styrking av den generelle institusjonsmessige infrastrukturen. Sametingsrådet tar gjennom meldingsarbeidet sikte på å utforme målsettinger for samiske kulturinstitusjoner hvor fokus vil være på styrking og vitalisering av institusjonene og på deres samfunnsroller og funksjoner.

Det er et mål at samiske institusjoner skal ha et faglig innhold og aktivitetsnivå som gjør at de oppleves som viktige og relevante demokrati- og samfunnsaktører, møteplasser og publikumsarenaer, både for lokalbefolkning, kulturutøvere og reiselivet. Opplevelse, læring, delaktighet og informasjonsformidling er sentralt. Aktivitetene bør favne flere målgrupper og generasjoner. I en kommende melding vil en drøfte nærmere hvordan Sametinget kan bidra til dette.

I arbeidet mot å nå disse målsetningene møter vi flere utfordringer. Denne redegjørelsen gir ikke rom for å presentere og diskutere alle. Sametingsrådet vil derfor her kun trekke fram noen av utfordringene

1. Hvordan sikre faglig sterke samiske kulturinstitusjoner, evt. med spisskompetanse innen ulike (fag)felt
2. Hvordan sikre det best egnede eierskap for den enkelte kulturinstitusjonen
3. Hvordan sikre samiske kulturinstitusjoner gode rammevilkår, også fra lokale og regionale myndigheter
4. Hvordan sikre samiske kulturinstitusjoners behov for tilfredsstillende lokaler og bygg

1. Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner, med spisskompetanse innen ulike (fag)felt

Samiske institusjoner er pilarer i den samiske samfunnsorganiseringen. Flere av de samiske kulturinstitusjonene har en faglig spisskompetanse innenfor samisk språk, kultur og kulturarv som gjør dem unike. Denne kompetansen er ikke fullstendig kartlagt, men de har trolig et uutnyttet potensial og kompetanse, ikke bare for det samiske samfunnet men også for den regionen de virker i. Dette er også omtalt i Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet (2013) og Sametingsrådets museumspolitiske redegjørelse(2013). Det kan være aktuelt å se på en eventuell faglig ansvarsfordeling mellom ulike institusjoner. Det kan også være aktuelt å se på behov og muligheter for samarbeid, for eksempel etablering av faglige tematiske nettverk. I noen tilfeller kan det være aktuelt at institusjoner kan få forvaltningsansvar og oppgaver innen enkelte faglige områder.

Kulturinstitusjonene har en særdeles viktig funksjon i bevaringen og videreformidlingen av samisk kultur. Kulturindeks for 2012 fra det samiske området viser at disse institusjonene genererer et høyt antall kulturarbeidsplasser. De samiske institusjonene er ofte en ressurs og infrastruktur for de samiske kunstnere og kulturutøvere, blant annet ved å formidle og tilrettelegge for deres arbeid og utvikling. En faglig oppbygging av kulturinstitusjonene er derfor viktig, slik at arbeidet som utføres er av høy kvalitet. Det er derfor viktig å sikre institusjonen såpass gode økonomiske vilkår at de kan ha

et attraktivt fagmiljø, samt konkurransedyktig personal- og lønnspolitikk. Også for å sikre det lokale engasjementet bør institusjonene vurdere å ha et brukerorientert fokus, der man også ser på hva behovet og ønskene er i lokalsamfunnet og den regionen de virker i.

En styrking av kompetanse innen ledelse, økonomi, kvalitetssystemer og prosjektstyringsmetoder, m.m. vil bidra til robustgjøring av de samiske kulturinstitusjonene. I tillegg vil det kunne være nyttig å gi institusjonene en mulighet for faglig oppbygging gjennom å få innblikk i andre relevante urfolks institusjonsutvikling ved netteveksbygging og kompetanseutveksling.

2. Eierskap til kulturinstitusjoner

Sametinget bevilger i 2014 års budsjett litt over kr 70 mill. i direkte tilskudd til ulike kulturinstitusjoner og –organisasjoner, med en fordeling fra noen titusener og opptil 19 mill kr. Det er både naturlig og påkrevd av Sametinget har en aktiv rolle og tar ansvar overfor de som mottar direkte tilskudd over Sametingets budsjett. Denne oppfølgingen kan teoretisk gjennomføres på i alle fall 5 måter:

- a) Eierskap gjennom aksjer eller stiftelsesandeler
- b) Styreoppnevninger
- c) Tilsagnsbrev eller oppdragsdokumenter i forbindelse med bevilgning
- d) Dialogmøter
- e) Bidra til kompetanseheving i institusjonene

De ulike samiske kulturinstitusjonene befinner seg i ulike faser, de er ulikt organisert og har ulik eierstrukturer, de er i ulike situasjoner når det gjelder lokaler og bygg. Sametinget er hovedfinansier av de fleste av kulturinstitusjonene som får driftstilskudd over Sametings budsjett. Sametinget er medstifter og/eller er inne på eiersiden i et flertall kulturinstitusjoner. Sametinget oppnevner styremedlemmer og/eller styreleder til de fleste av disse. Sametinget oppnevner et antall styrerepresentanter som står i forhold til det offentlige bidrag som Sametinget yter.

Omorganiseringene etter ”Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling” (2008) førte til at flere institusjoner ble omorganisert til stiftelser. De øvrige er organisert som aksjeselskap og medlemsforeninger. Aksjonærene og stifterne kan være offentlige myndigheter - som Sametinget, fylkeskommuner og kommuner, eller private aktører som foreninger, organisasjoner, m.m. Organisasjonsformen Andelslag er det ikke lenger anledning til å ha. En organisering som Interkommunalt selskap (IKS) er i praksis ikke realistisk for samiske kulturinstitusjoner siden det oftest ikke bare er kommunene som er eiere. Da er det stort sett aksjeselskap og stiftelser, og i noen tilfeller medlemsforeninger, som er mulige og relevante organisasjonsformer.

Erfaringene de siste årene er at aksjeselskap foretrekkes av institusjonene selv, eierne og Sametinget. Aksjeselskap gir en mer fleksibel styringsform. Det bærende prinsipp bør være at det er opp til institusjonene selv å velge den organisasjonsformen som er best egnet for ulike lokale behov og forutsetninger.

Spørsmålet om ivaretagelse av prinsippet om armelengdes avstand kan komme opp ved valg av organisasjonsform, siden eierne har ulike funksjoner og roller i de ulike organisasjonsformene. Sametinget ønsker ikke å detaljregulere eller instruere virksomhetene i institusjonene. Derimot er det ønskelig med en dialog med institusjonene, der institusjonene får drøfte sine planer og utfordringer med Sametinget. Da kan man få fram avstemte mål og rammer som også samsvarer med intensjonene med Sametingets politikk på området.

Enkelte kulturinstitusjoner som i dag er i en etableringsfase eller omorganiseringsfase ønsker selv Sametinget inn på eiersiden, og i noen tilfeller også med en flertalls eierpost. Dette kan for eksempel tenkes å være fordi de ser på Sametinget som en mulig ”døråpner” med tanke på annen offentlig finansiering/støtte, og fordi de anser Sametinget som et offentlig organ med en viss myndighet, kompetanse etc. som institusjonen behøver på det stadiet. Sametinget har også nylige erfaringer med

at flere andre offentlige myndigheter av ulike årsaker ikke ønsker å gå inn på eiersiden. De kan dog være med og finansiere (fast bevilgning eller søkerbasert) og oppnevne styrerepresentanter. Dette er også faktorer som berører spørsmål om Sametingets involvering på eiersiden.

Samiske institusjoner har også etterspurt en tettere oppfølging og dialog fra Sametingets side, slik at Sametingets forventninger til institusjonene kommuniseres tydeligere, og institusjonene kan redegjøre for sine behov og utfordringer. I 2013 og 2014 har det vært gjennomført dialogmøter med en rekke av de samiske kulturinstitusjonene som mottar direktetilskudd over Sametingets budsjett. Erfaringene så langt er veldig positive, og er noe som ønskes videreført.

Institusjonene har også et eget ansvar i å opprettholde og utvikle seg som institusjon og etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører. Sametinget sitt ansvar er blant annet å legge til rette for dette gjennom virkemiddelbruk, dialog og ved å skape arenaer for samarbeid. Sametinget vil også fortsette arbeidet mot regjeringen for å styrke de økonomiske rammebetingelsene for de samiske institusjonene.

Det er naturlig at Sametingets involvering, oppfølging og eierskap er av ulik styrke og type avhengig av hvor stor institusjonen er, hvilken samfunnsrolle og –oppgave den har, og hvor mye Sametinget bidrar med i direkte tilskudd. Også forhold som forsvarlig drift av institusjonen og at institusjonen kan vise til et visst aktivitetsnivå over tid og har ambisjoner for framtidig virksomhet, kan være faktorer som kan være med og regulere Sametingets grad av involvering og oppfølging.

Disse 5 punktene som skisserer Sametingets oppfølging av institusjonene, er alle virkemidler og verktøy Sametinget kan benytte for å bidra til å utvikle og bygge opp kulturinstitusjonene. Slik kan de ivareta samfunnsoppgaver som å fremme og utvikle samisk språk og kultur, fokusere i enda større grad på innhold og aktivitet, etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører og være samiske nav i sine lokalsamfunn. Det er viktig at ressursene utnyttes effektivt og at arbeidet som utføres er av høy kvalitet. Punktene vil bli drøftet nærmere i sametingsmeldingen.

Det er en utfordring for Sametinget å målrette sine virkemidler i forhold til mangfoldet av kulturinstitusjoner, og i forhold til fremtidige målsettinger. Samtidig som dette må balanseres i forhold til prinsippet om armlengdes avstand, og i forhold til andre offentlige og eventuelt private aktørers praksis og politikk på området. Sametingsrådet har som mål at eierskap skal bygge på lokal forankring der lokale aktører er sentrale. Sametingets inntreden på eiersiden bør i utgangspunktet komme i annen rekke, og som et bidrag til videre oppbygging av institusjonene. Samtidig er det viktig at lokale- og regionale myndigheter engasjerer seg på eiersiden. Det er behov for å se nærmere på prinsippene for Sametingets eierskap og forvaltning av samiske kulturinstitusjoner, herunder bevissthet rundt de ulike rollene Sametinget har og kan få i forhold til de ulike kulturinstitusjonene i Sápmi.

3. Samiske kulturinstitusjoner med gode rammevilkår, også fra lokale og regionale myndigheter

Innen kulturpolitikken er organisering og budsjетtrammer sentrale for utvikling og handlingsrom innen kulturfeltet. En forutsetning for at de samiske kulturinstitusjonene og museene skal kunne utvikles, gjøres mer robuste og ivareta sine oppgaver, er at de gis forutsigbare og tilfredsstillende rammebetingelser. De samiske institusjonene erfarer fortsatt store etterslep i de økonomiske rammevilkårene sammenlignet med tilsvarende norske institusjoner, noe som igjen gir store utfordringer i forhold til både drift, faglig utvikling, vedlikehold og kapasitet.

Generelt må muligheten for økonomisk utvikling for samiske kulturinstitusjoner minimum være på samme nivå som sammenlignbare norske institusjoner. Dette er som kjent ikke situasjonen i dag. Samiske institusjoner og kulturaktører må i tillegg settes i stand til å nyttegjøre seg ulike program, ordninger og finansieringsmuligheter, også innenfor kulturnæringer. Dette handler bl.a. om kapasitets- og kompetanseoppbygging.

Sametinget må også i en helt annen grad enn i dag ha reell deltakelse i utformingen av de overordnede budsjettmessige rammene. Sametinget skal og må ta et samlet budsjettansvar for hele det samiske samfunn. Manglende budsjettprosedyrer (konsultasjoner) i forhold til Staten har for kulturfeltet som nevnt medført at Sametinget i svært liten grad har innflytelse over rammevilkårene og utviklingsmulighetene til samiske kulturinstitusjoner. Sametinget har liten mulighet til å øke bevilgningen i særlig grad til de samiske kulturinstitusjonene som har fast tilskudd over Sametingets budsjett. Dette hemmer utviklingen av samiske kulturinstitusjoner og fører til misnøye hos tilskuddsmottakerne.

Det at Sametinget får økonomisk rammer og handlingsrom til å kunne bidra til å styrke, utvikle, oppgradere og eventuelt bygge det tilstrekkelige antall og de kategorier/typer av kulturinstitusjoner som de samiske samfunn vil ha behov for i nær fremtid og på lengre sikt, er en av de største utfordringene vi har.

Samarbeidsavtalene har bidratt positivt til en del tiltak og samarbeid. Men Sametinget står også overfor en del utfordringer i forhold til samarbeid med fylkeskommuner; Én av disse er hvordan få andre offentlige organer med på å bygge og opprettholde infrastrukturen i samiske samfunn, herunder de samiske kulturinstitusjonene.

Fra statlig hold legges det opp til en 70 % - 30 % fordeling av statlig-regional/lokal driftstilskudd. I så godt som alle tilfeller er det *lokale* samiske initiativ som har ført til etablering av samiske kulturinstitusjoner, og ikke initiativ fra offentlige instanser. Mange av disse har hovedsakelig blitt finansiert av statlige tilskudd, som fra 2002 har blitt kanalisert/bevilget gjennom Sametinget. I takt med at Sametinget har tatt et større ansvar for samisk samfunnsbygging, har fylkeskommunenes andel av driftsmidlene ofte blitt kraftig redusert eller stagnert.

Et eksempel er at da Sametinget i 2002 overtok forvaltningsansvaret for de samiske museene, valgte fylkeskommunene å kutte driftstilskudd til de samiske museene helt eller delvis. Dette kommer fram i Sametingets mål- og behovsanalyse for de samiske museene (2011). Fra statlig hold er det poengtert at regionale og lokale myndigheter har et ansvar for å gi driftsmidler til alle museer uavhengig av forvaltning. Som en illustrasjon har Nordland fylkeskommune for 2014 bevilget kr 6,7 mill til Museum nord, kr 5,6 mill til Nordlandsmuseet, kr 2,2 mill til Hamsunsentret og kr 8,6 mill til Helgeland museum. Gállogieddi museum som ligger under Várdobáiki samisk senter fikk kr 60 255. På toppen av dette kommer de statlige og kommunale driftstilskuddene. Árran lulesamisk museum har aldri fått og fikk heller ikke i 2014 driftstilskudd fra Nordland fylkeskommune.

4. Samiske kulturinstitusjoners behov for tilfredsstillende lokaler og bygg

Noen av de etablerte samiske kulturinstitusjonene er eiere av bygningsmassen de har sin virksomhet i. Flere av disse har behov for oppgraderinger av lokalene slik at de tilfredsstiller dagens faglige krav til den virksomheten de har. Utfordringen er å finansiere kostnadene til slike oppgraderinger. Enkelte bygg er også så små og i en slik forfatning at det er helt nødvendig med et helt nytt bygg. Andre kulturinstitusjoner leier lokaler til sin virksomhet. En del av dem har etter hvert fått en såpass stor virksomhet at det krever større og mer tilfredsstillende arealer.

En av utfordringene flere kulturinstitusjoner står overfor i dag er at de ikke har de bygningsmessige standarder som møter faglige krav, eller som kreves for å kunne være en attraktiv møteplass, arbeidsplass og utstillingsvindu for samisk kultur. Strategier og finansieringsgrunnlag for oppgraderinger av eksisterende bygg, og modeller for finansiering av nye samiske kulturbygg, som Statens husleiefinansieringsordning, er en av de største utfordringene vi har. Også finansiering av leiekostnader til lokaler og bygg gjennom driftstilskudd fra Sametinget, og potensielle krav om garantier fra Sametinget i forbindelse med langsiktige og kostbare leiekontrakter, er problemstillinger Sametinget kan stå overfor.

Eiere av en kulturinstitusjon med et kulturpolitisk formål vil naturlig ha et annet fokus enn eiere med ansvar for bevaring og vedlikehold av bygninger. Sametingets direktetilskudd til kulturinstitusjonene går i sin helhet til institusjonen, både til aktiviteter, drift og til en viss grad den bygningsmessige delen i form av vedlikehold. Et spørsmål vil derfor være om bevaring og vedlikehold av bygningsmassen/ eiendommen er en del av kulturinstitusjonens oppgaver, eller om hovedfokuset skal være på aktiviteter og innhold. Det kan være behov for et tydeligere skille mellom disse oppgavene.

En profesjonalisering av eiendomsforvaltningen kan i neste omgang ha betydning og nytte for aktivitetene. Sametingets ansvar kan bli avgrenset til kjerneområdet som er aktivitetsdelen, mens andre ivaretar eiendomsforvaltningen. Gjennom Statens ordning med husleiefinansiering av nye kulturbygg er det Sametinget som står ansvarlig og garanterer for de årlige driftstilskudd, der kulturinstitusjonen selv skal betale husleien. Statsbygg som eier av bygningen ivaretar vaktmestertjenester og vedlikehold av bygningsmassen.

4 Forslag til målsettinger og strategier

Sametinget fordeler en stor del av sine midler til de samiske kulturinstitusjonene. Dette er institusjoner som i stor grad er etablert av lokale samiske initiativ. De er ulik i størrelse, virksomhet og alder, men felles for dem alle er at de ennå har store utfordringer å løse før de kan ha de aktivitetene de ønsker, og utføre den jobben de selv ønsker å gjøre. Sametinget ser positivt på det engasjementet som er i det samiske samfunnet, noe som også er helt nødvendig for at samiske institusjoner skal kunne utvikle seg.

Vi har i denne redegjørelsen presentert hovedutfordringene for de samiske kulturinstitusjonene. Drøftingen av disse utfordringene og det kommende meldingsarbeidet, herunder innspill fra kulturinstitusjonene selv, tar sikte på å formulere målsettinger og strategier. Disse utfordringene kan også ses som forslag til målsettinger som Sametinget har for kulturinstitusjonene:

- Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner, med spisskompetanse innen ulike (fag)felt
- Godt eierskap til kulturinstitusjoner
- Samiske kulturinstitusjoner med gode rammevilkår, også fra lokale og regionale myndigheter
- Samiske kulturinstitusjoner med tilfredsstillende lokaler og bygg

Meldingen skal munne ut i ulike strategier for å oppnå målene for utvikling av samiske kulturinstitusjoner. Ut fra det som er omtalt i redegjørelsen kan vi allerede nå skissere *noen* forslag til strategier. Flere strategier kan også tilkomme:

- Program for kompetanseheving innen ledelse, økonomi, kvalitetssystemer og prosjektstyringsmetoder
- Utvikling av kulturinstitusjonene som publikumsarenaer med bruker- og besøksfokus
- Styrke og etablere faglige nettverk for samiske kulturinstitusjoner
- Utarbeide strategier for oppgradering av eksisterende bygg og etablering av nye bygg
- Ved behov gjennomgå institusjonenes organisasjonsformer
- Arbeide for en budsjettmessig styrking av de samiske kulturinstitusjonene

Merknad, Fremskrittspartiet v/ representant Aud Marthinsen

Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturorganisasjoner

Det er viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og tradisjoner i de områder hvor samene har vært bosatt, og hvor de har hatt sitt virke.

Det offentlige har et ansvar for å bidra til å holde samisk språk og kultur samt samiske tradisjoner i hevd.

Fremskrittspartiets sametingsgruppe mener arbeidet med å sikre det imidlertid bør gjøres gjennom ordinære folkevalgte organer eller organer med utspring fra disse, samt på frivillig basis. Dette gjelder så vel idrett som teater, festivaler, kunstøvelse og museer.

Kommunestrukturen vil ytterligere bidra til at kommunene blir robuste nok til å ivareta dette ansvaret.

Merknad, Fremskrittspartiet v/ representant Arthur Tørfoss

Sametinget ser det som uheldig og problematisk at Sametinget er inne på eiersiden i kulturinstitusjoner. Selv om det i redegjørelsen fremheves at dette er ønsket av institusjonene selv, gir det allikevel etter Sametingets mening en uheldig rolleblanding å både være bevilgende myndighet og mottaker av tilskuddet.

Sametinget vil derfor anmode rådet om starte arbeidet med å tre ut på eiersiden på alle kulturinstitusjoner.

III Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss	
2	Nanna Thomassen	
3	Marit Kirsten Anti Gaup	
4	Mariann Wollmann Magga	Nanna Thomassen
	Mariann Wollmann Magga	
5	Inger Elin Kristina Utsi	
	Henrik Olsen, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.12.14 kl. 18.12.

Ášši/Sak SP 038/14

Godkjennelse av næringsavtalen i duodji 2015

Arkivsaknr.
14/4097

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR 122/14
Nærings- og kulturkomiteen	1.- 2.12.14	NKK
Sametingets plenum	3.- 5.12.14	SP 38/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl. 09.05

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	06.11.14		Ášši/Sak SR 122/14
2	02.07.14	Sametinget	Forhandlingene om en duodjiavtale for 2015
3	27.08.14	Duojárriid ealáhussearvi og Sámiid duodji	Næringsavtale for duodji Krav 2015
4	04.09.14	Sametinget	Referáhta vuosittaš šiehtadallančoahkkimis 04.09.14
5	11.09.14	Sametinget	Sametingets første tilbud - forhandling 2015
6	18.09.14	Sametinget	Referáhta nuppi šiehtadallančoahkkimis 18.09.2014
7	22.09.14	Duojárriid ealáhussearvi, Sámiid duodji og Sametinget	Duodjeealáhusšiehtadus oddajagimánu 1. b. - juovlamánu 31. b. 2015 Avtaletekst

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 22.09.14 mellom Sámiid duodji og Duojárriid ealáhussearvi og Sametinget. Sametinget gir fullmakt til Sametingsrådet å gi nærmere retningslinjer for de ulike ordningene utover det som fremkommer i Sametingets budsjett for 2015.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Nærings- og kulturkomiteen har behandlet Godkjennelse av næringsavtalen for duodji 2015. Den første avtalen som ble undertegnet mellom Sametinget, Sámiid duodji og Duojárriid ealáhussearvi var i 2005, og trådte i kraft 1.1.2006.

Merknader

Merknad fra medlemmet fra Nordkalottfolket, Kjetil Romsdal:

Fremtidig duodjisatsing

Næringsavtalen mellom Duodji-organisasjonene og Sametinget har eksistert siden 2005, der formålet har vært å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenprodusert duodji. Med bakgrunn i at avtalen er 9 år skulle man kunne forutsette at ordningen var strømlinjeformet og godt innarbeidet.

Sametinget har gjennomført kontroll med mottakere av støtte gjennom næringsavtalen. Våre opplysninger i saken er hentet fra Sametingets eget diskusjonsnotat om driftstilskuddsordningen og duodjiregistret datert den 17.4.2013. I forhold til antall kontroller er det svært mange avvik. Avvikene går på manglende organisering og regnskapsførsel. Det er også avdekket fakturering mellom ektefeller og nærstående familie, som defineres som fiktiv fakturering, og ikke i henhold til gjeldende regelverk. Dette karakteriseres som grovt mislighold. Dette medlemmet tar sterk avstand fra denne type ulovligheter.

Med dette som bakgrunn er det på sin plass å stille spørsmål om dagens ordning er treffsikker nok, og dette medlemmet foreslår følgende tiltak:

En fremtidig satsing på duodji, der utøvere som følger lover og regler er et absolutt krav, og der egenproduksjon av duodji er den utløsende faktor for støtte fra Sametinget. For utbetaling av tilskudd skal det foreligge godkjente regnskap fra autorisert regnskapsfører. Næringsavtalen dreies fra driftstøtte til støtte til bedrifts-, og markedsutvikling fra 2016. Bedriftsutvikling og kompetansebygging innenfor regnskap- marked- og salgsarbeid prioriteres. En satsing på stipendordning med mål om rekruttering til næringen. Sametinget skal fortsatt ha god kontroll med ordningen, for å sikre at midlene brukes i henhold til intensjonen. Samisk design og nytenking innenfor duodji defineres som et eget fagområde, og gis prioritet.

Med bakgrunn i de nedslående resultater av kontrollene, kan ikke dette medlemmet støtte en overførsel av forvaltningen til duodjiorganisasjonene.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, Samer sørpå v/representant Marja Therese Nordsletta Aslaksen, Høyre, Flyttsamelista, Åarjel-saemiej Gielh, Nordkalottfolket og Arbeiderpartiet

Sametinget bør arbeide for å gi duodjiveiledere trygge og gode arbeidsvilkår med å få dette som en fast ordning. I tillegg må næringsavtalen for duodji 2016 prioritere og øremerke midler til duodjiveiledere i Sør-Norge og sjøsamiske områdene.

I neste avtale bør partene drøfte muligheten til å dele opp midlene for tradisjonell duodji og design.

III Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss, saksordfører	
2	Toril Bakken Kåven	Mariann Wollmann Magga
		Tor Gunnar Nystad
	Toril Bakken Kåven	
3	Marie Therese N. Aslaksen	Toril Bakken Kåven
	Marie Therese N. Aslaksen	
4	Marit Kirsten Anti Gaup	Toril Bakken Kåven
	Marit Kirsten Anti Gaup	
5	Silje Karine Muotka	Toril Bakken Kåven
		Marie Therese N. Aslaksen
	Silje Karine Muotka	
6	Mariann Wollmann Magga	
7	Nora Marie Bransfjell	
8	Tor Gunnar Nystad	
9	Arthur Johan Tørfoss	
10	Christina Henriksen	
11	Sandra Márjá West	
	Arthur Johan Tørfoss, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 22.09.14 mellom Sámiid duodji og Duojárid ealáhussearvi og Sametinget. Sametinget gir fullmakt til Sametingsrådet å gi nærmere retningslinjer for de ulike ordningene utover det som fremkommer i Sametingets budsjett for 2015.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl. 09.55.

Åšši/Sak OOUK	005/14
Åšši/Sak SP	039/14

Kunstneravtalen 2015

Arkivsaknr.
14/4800

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR 123/14
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	1.–2.12.14	OOUK
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP 39/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl. 10.30.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	06.11.14		Sak 123/14 Kunstneravtalen 2015
2	31.07.2014	Sámi Dáiddárráđđi/Samisk kunstnerråd	Gáibádus 2015 dáiddáršiehtadusaide/Krav til kunstnerforhandlingene 2015
3	30.09.2014	Sámediggi/Sametinget	Sámedikki fáiladat/Sametingets tilbud
4	16.10.2014		2015 Dáiddáršiehtadusa beavdegirji/Protokoll Kunstneravtale 2015

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget godkjenner kunstneravtalen for 2015 som er inngått mellom Samisk kunstnerråd og Sametinget 06.10.2014.

Oppvekst-, omsorg og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen har behandlet sak 039/14 – Kunstneravtalen 2015. Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Viktor Inge Paulsen, Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell, Stein Are Olsen og Jørn-Are Gaski, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh Ellinor Marita Jáma, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen, medlemmene fra Árja Torbjørg Leirbakken og Hartvik Hansen og medlemmet fra Høyre (H) Lars Filip Paulsen:

Komiteen oppfordrer SDR til å gå i dialog med Sametingene i Sverige og Finland for å få disse til å tre inn og i større grad bidra i kunstneravtalen. Siden kunstnere i både Norge, Sverige, Finland og Russland kan dra fordeler av avtalen mener vi det er naturlig at flere enn det norske Sametinget bidrar økonomisk til avtalen.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, Fremskrittspartiet v/ representant Arthur Tørfoss

Sametinget mener kulturlivet i større grad både kan og bør finansiere seg selv. Kulturlivet bør i større grad utvikles og anses som egen næring, hvor publikums begeistring i stor grad vil være avgjørende for hvilke kunstformer som overlever. Det er ingen politisk oppgave å avgjøre hva som er gode kulturuttrykk for eksempel gjennom offentlig støtte, men der det offentlige bruker penger på kulturtiltak, er det viktig at pengene kommer folk flest til gode.

Kultur skaper ofte relasjoner mellom mennesker og utvikler sterke individer. Kultur kan være en faktor til vekst. Folk blir stadig mer bevisste sitt kulturelle forbruk, og omsetningen i kulturnæringene vokser mer enn andre næringer. Reiseliv er en av mange næringer som kan relateres til kultur, og som bidrar til stedsutvikling. Det er viktig at det satses slik at kultur kan bli en faktor til vekst. Kulturlivet bør derfor betraktes som en selvstendig næring der man kan involvere frivillig arbeid så vel som profesjonelt engasjement. Det er en forutsetning for vekst innenfor kultursektoren at det satses på samhandling mellom frivillig sektor og profesjonelle aktører. Dette vil på sikt gi de mest varige ringvirkningene både for kulturen og for samfunnet for øvrig.

Sametinget ser det som viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og tradisjoner i de områder hvor samene tradisjonelt har vært bosatt, og hvor de har hatt sitt virke. Arbeidet med å sikre dette bør imidlertid gjøres gjennom ordinære folkevalgte organer eller organer med utspring fra disse, samt på frivillig basis. Det offentlige har et ansvar for å bidra til å holde samisk språk og kultur samt samiske tradisjoner i hevd.

Sametinget ser med dette som bakgrunn det som nødvendig å ha en egen samisk kunstneravtale. Ordningen med kunstneravtale avvikles for fremtiden.

III Votering

Av 39 representanter var 34 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kjellrun Wilhelmsen, saksordfører	Ellinor Marita Jáma
		Vibeke Larsen
	Kjellrun Wilhelmsen	
2	Nanna Thomassen	
3	Arthur Johan Tørfoss	Inger Elin Kristina Utsi
		Marie Therese N. Aslaksen
		Johan Vasara
	Arthur Johan Tørfoss	
4	Marit Kirsten Anti Gaup	
5	Inger Elin Kristina Utsi	
6	Beaska Niillas	Mariann Wollmann Magga

7	Sandra Márjá West	
8	Marie Therese N. Aslaksen	
9	Jovna Zakarias Dunfjell	Jørn Are Gaski
	Jovna Zakarias Dunfjell	
10	Hartvik Hansen	
11	Jørn Are Gaski	Beaska Niillas
12	Henrik Olsen	
	Kjellrun Wilhelmsen, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget godkjenner kunstneravtalen for 2015 som er inngått mellom Samisk kunstnerråd og Sametinget 06.10.2014.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl. 11.15.

Åšši/Sak PFK	005/14
Åšši/Sak SP	040/14

Etiske retningslinjer for Sametingets politikere

Arkivsaknr.
14/5400

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	12.09.14	DCJ 013/14
Plan- og finanskomiteen	6. – 7.10.14	PFK 005/14
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP

Saken påbegynt 04.12.14 kl. 11.15

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1		Plenumsledelsen	Sak DCJ 013/14

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

ETISKE RETNINGSLINJER FOR SAMETINGETS POLITIKERE

Sametingets verdier:

- rettferdighet, likeverd, respekt og solidaritet

Punktet berører de overordnede verdiene for Sametingets virksomhet som folkevalgt urfolksorgan i relasjon til enkeltpersoner, grupper, andre politiske organer og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt.

- redelighet, ærlighet, troverdighet og åpenhet

Punktet omhandler den enkelte politikers selvstendige plikt til å opptre på en måte som skaper tillit og et godt omdømme. Som forvaltere av det samiske samfunnets fellesmidler stilles det spesielt høye krav til den enkelte politikers etiske holdninger i sin virksomhet for Sametinget. Folkevalgte må være seg bevisste at de danner grunnlaget for samers og andres tillit til og holdning til Sametinget.

Målet med retningslinjene:

Hensikten med retningslinjene er å skape bevissthet om etiske spørsmål og være en rettesnor for adferd og handlingsvalg. De er ikke utfyllende, og fritar dermed ikke den enkelte fra etisk refleksjon i all sin virksomhet for Sametinget

Sametingets politikere skal:

1. etterleve verdier og normer i dette reglementet.
2. overholde lover, forskrifter og reglement og respektere Sametingets vedtak.
3. bestrebe seg på å assistere de som søker hjelp av Sametinget på en respektfull og inkluderende måte og i tråd med behov og relevans.
4. være seg bevisst om variasjoner i samisk kultur og levemåte.
5. opptre på en måte som opprettholder respekten for Sametinget og øker kunnskap og forståelse for samepolitikk og samisk samfunnsliv.
6. unngå å komme i situasjoner som kan medføre konflikt mellom Sametingets interesser og personlige forhold. Det vises ellers til forvaltningslovens habilitetskrav i § 6.
7. ikke akseptere for seg selv, for sin familie eller andre nærstående spesielle fordeler av økonomisk eller annen art som kan oppfattes som å påvirke, eller være egnet til å påvirke politiske handlinger og vedtak.
8. ikke gi løfter privat som kan påvirke tjenesten i strid med Sametingets og brukernes interesser.
9. påse at fortrolige opplysninger som mottas i forbindelse med behandling av saker i Sametinget respekteres, og aldri bruke fortrolig informasjon man har fått kjennskap til i tjenesten for å oppnå personlige fordeler eller til å skade andre på noen måte.
10. se til at all informasjon som gis i forbindelse med virksomhet for Sametinget er korrekt og pålitelig.
11. påse at reiseutgifter som sametingspolitikere og på vegne av Sametinget dekkes av Sametinget. Unntak fra dette prinsipp kan bare skje etter særskilt godkjenning av Sametinget.
12. vise ryddighet og nøkternhet i økonomiske saker og i forhold til Sametingets eiendeler.
13. ikke stille krav til administrasjonen som strider mot deres plikter og forpliktelser, og som går på tvers av det saklighetskravet som påhviler de ansatte.
14. opptre med respekt ovenfor andre sametingsrepresentanter.
15. være varsom med å avbilde og omtale andre sametingsrepresentanter på sosiale medier.
16. være bevisst med hensyn til sametingets omdømme

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametinget har behandlet saken om etiske retningslinjer for Sametingets politikere. Formålet med disse er å gjøre representantene oppmerksomme på, og få de til å tenke på de etiske sidene ved deres rolle som folkevalgte tillitspersoner.

Merknader

Komiteens medlemmene fra Norske samers Riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Anita P. Ravna, Laila Nystad, Pjera Heika Muotka og Beaska Niillas, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Vibeke Larsen, Knut Store og Ronny Wilhelmsen, medlemmet fra Árja Jan Åge Biti, medlemmet fra Høyre (H) Ellen Kristine Saba, medlemmet fra

Áarjel-Saemiej Giel (ÁaSG) Jovna Z. Dunfjell og medlemmet fra Fremskrittspartiet (FrP) Aud Marthinsen fremmet følgende merknad:

Komiteen viser til at det er plenumsledelsen som forvalter Sametingets reglementer, også etiske retningslinjer. Komiteen mener at plenumsledelsen må synliggjøre bedre overfor sametingsrepresentantene at plenumsledelsen er rette instans å bruke ved brudd på disse retningslinjer, og vi forventer også at plenumsledelsen utarbeider egne prosedyrer for mottak av slike henvendelser. Etske retningslinjer bør også løftes opp som sak i starten av hvert Sameting.

Forslag

Forslag fra Norske samers Riksforbund (NSR), Arbeiderpartiet (AP), Árja, Høyre (H) og Áarjel-Saemiej Giel (ÁaSG)

Forslag 1

Første del i plenumsledelsen forslag erstattes med følgende:

Sametingets politikere bør opptre med rettferdighet, likeverd, respekt og solidaritet i møte med enkeltpersoner, grupper, andre politiske organer og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt.

Sametingets politikere bør etterstrebe redelighet, ærlighet, troverdighet og åpenhet, samt å opptre på en måte som skaper tillit og et godt omdømme. Som forvaltere av det samiske samfunnets fellesmidler stilles det spesielt høye krav til den enkelte politikers etiske holdninger i sin virksomhet for Sametinget. Folkevalgte må være seg bevisste at de danner grunnlaget for samers og andres tillit til og holdning til Sametinget.

Hensikten med retningslinjene er å skape bevissthet om etiske spørsmål for adferd og handlingsvalg. De er ikke utfyllende, og fritar dermed ikke den enkelte fra etisk refleksjon i all sin virksomhet for Sametinget.

I andre del av plenumsledelsens forslag erstattes tallene med kulepunkter og følgende punkter utgår: 7, 8, 11, 12 og 16.

Punkt 1 endres og lyder som følger:

- etterleve verdier og normer i alle sametingets reglementer.

Punkt 4 endres og lyder som følger:

- være seg bevisst om variasjoner i samisk kultur, tradisjon og levemåte.

Punkt 10 endres og lyder som følger:

- se til at all informasjon som gis i forbindelse med virksomhet for Sametinget er pålitelig.

Punktene 14 og 15 slås sammen og lyder som følge;

- opptre med respekt ovenfor andre sametingsrepresentanter, og vise varsomhet med å avbilde og omtale andre på sosiale medier.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 2

Første del i plenumsledelsens forslag erstattes med følgende;

Sametingets politikere bør opptre med rettferdighet, likeverd og respekt i møte med enkeltpersoner, grupper, andre politiske organer og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt.

Sametingets politikere bør etterstrebe redelighet, ærlighet, troverdighet og åpenhet, samt å opptre på en måte som skaper tillit og et godt omdømme. Som forvaltere av det samiske samfunnets fellesmidler stilles det spesielt høye krav til den enkelte politikers etiske holdninger i sin virksomhet for Sametinget. Folkevalgte må være seg bevisste at de danner grunnlaget for samers og andres tillit til og holdning til Sametinget.

Hensikten med retningslinjene er å skape bevissthet om etiske spørsmål for adferd og handlingsvalg. De er ikke utfyllende, og fritar dermed ikke den enkelte fra etisk refleksjon i all sin virksomhet for Sametinget.

I andre del av plenumsledelsens forslag erstattes tallene med kulepunkter og følgende punkter utgår: 7, 8, 11, 12 og 16.

Punkt 1 endres og lyder som følger:

- etterleve verdier og normer i alle sametingets reglementer.

Punkt 4 endres og lyder som følger:

- være seg bevisst om variasjoner i samisk kultur, tradisjon og levemåte.

Punkt 10 endres og lyder som følger:

- se til at all informasjon som gis i forbindelse med virksomhet for Sametinget er pålitelig.

Punktene 14 og 15 slås sammen og lyder som følge;

- opptre med respekt ovenfor andre sametingsrepresentanter, og vise varsomhet med å avbilde og omtale andre på sosiale medier.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Plenumsledelsens forslag til innstilling.

Forslag 3, representant Geir Are Winter, Fremskrittspartiet

Følgende forslag erstatter rådets i sin helhet:

1.1 Hensynet til innbyggerne

Både som myndighetsutøver, tjenesteyter og forvalter av betydelige samfunnsressurser, plikter Sametinget - og dermed den enkelte representant og ansatte - å ta hensyn til innbyggernes interesser, tilstrebe likebehandling og opptre med respekt overfor det enkelte individ.

1.2 Hensynet til Sametingets omdømme

Den enkelte representant og ansatte plikter å utføre sine oppgaver og opptre utad på en etisk forsvarlig måte, og slik at det ikke skader Sametingets omdømme.

2.1 Lydighetsplikt

Sametingets ansatte og representanter plikter å følge de rettslige regler og etiske retningslinjer som gjelder for virksomheten, samt å etterkomme pålegg fra overordnede. Lydighetsplikten medfører ikke noen plikt til å følge pålegg om å gjøre noe ulovlig eller uetisk.

2.2 Rapporteringsplikt

Sametingets ansatte og representanter plikter å melde fra om forhold hun eller han blir kjent med og som kan påføre arbeidsgiver, ansatte, representanter eller omgivelsene tap eller skade, slik at det kan iverksettes tiltak med sikte på å unngå eller begrense tapet eller skaden.

2.3 Effektivitetsplikt

Sametingets ansatte og representanter plikter å bruke og ta vare på det Sametingets ressurser på den mest økonomiske og rasjonelle måte, og skal ikke misbruke eller sløse med Sametingets midler. For å nå de oppsatte målene på en god og effektiv måte, kreves det en avveining mellom effektivitet og ressursbruk, grundighet, kvalitet og god forvaltningsskikk.

3.1 Offentlighet

Det skal være åpenhet og innsyn i forvaltningen, slik at allmennheten kan gjøre seg kjent med Sametingets virksomhet, og således kunne få innsikt i hvordan Sametinget skjøtter sine oppgaver.

3.2 Aktiv opplysningsplikt

Sametinget har en aktiv opplysningsplikt. Sametingets ansatte og representanter skal alltid gi korrekte og tilstrekkelige opplysninger, enten det er til andre myndigheter, selskaper, organisasjoner eller innbyggere. I noen sammenhenger vil dette innebære at man uoppfordret skal gi nødvendige opplysninger av betydning for behandling av saken.

3.3 Ansatte og representanters ytringsfrihet

Sametingets ansatte og representanter, så vel som alle andre, har en grunnleggende rett til å ytre seg kritisk om Sametingets virksomhet og alle andre forhold.

3.4 Varsling om kritikkverdige forhold i virksomheten

Sametingets ansatte må kunne varsle om kritikkverdige forhold i forvaltningen. Før varsling skjer, bør forholdet være forsøkt tatt opp internt.

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens forslag 2 ble erstattet med forslag 3, som ble forkastet med 31 mot 2 stemmer.
- Plan- og finanskomiteens forslag 1 ble vedtatt med 31 mot 2 stemmer.
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Beaska Niillas, saksordfører	Toril Bakken Kåven
2	Geir Arne Winther	Jørn Are Gaski
		Beaska Niillas
3	Anita P. Ravna	
4	Laila Nystad	
5	Mariann Wollmann Magga	
6	Jørn Are Gaski	Sandra Márjá West
7	Inger Eline Eriksen	
8	Piera Heaika Muotka	

9	Geir Arne Winther	Jørn Are Gaski
10	Marie Therese N. Aslaksen	
11	Ronny Wilhelmsen	Beaska Niillas
12	Hartvik Hansen	
13	Per Andersen Bæhr	
	Geir Arne Winther	
	Beaska Niillas, saksordfører	
	Arthur Johan Tørfoss, til forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

ETISKE RETNINGSLINJER FOR SAMETINGETS POLITIKERE

Sametingets politikere bør opptre med rettferdighet, likeverd, respekt og solidaritet i møte med enkeltpersoner, grupper, andre politiske organer og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt.

Sametingets politikere bør etterstrebe redelighet, ærlighet, troverdighet og åpenhet, samt å opptre på en måte som skaper tillit og et godt omdømme. Som forvaltere av det samiske samfunnets fellesmidler stilles det spesielt høye krav til den enkelte politikers etiske holdninger i sin virksomhet for Sametinget. Folkevalgte må være seg bevisste at de danner grunnlaget for samers og andres tillit til og holdning til Sametinget.

Målet med retningslinjene:

Hensikten med retningslinjene er å skape bevissthet om etiske spørsmål for adferd og handlingsvalg. De er ikke utfyllende, og fritar dermed ikke den enkelte fra etisk refleksjon i all sin virksomhet for Sametinget.

Sametingets politikere skal:

- Etterleve verdier og normer i alle sametingets reglementer.
- Overholde lover, forskrifter og reglement og respektere Sametingets vedtak.
- Bestrebe seg på å assistere de som søker hjelp av Sametinget på en respektfull og inkluderende måte og i tråd med behov og relevans.
- Være seg bevisst om variasjoner i samisk kultur, tradisjon og levemåte.
- Opptre på en måte som opprettholder respekten for Sametinget og øker kunnskap og forståelse for samepolitikk og samisk samfunnsliv.
- Unngå å komme i situasjoner som kan medføre konflikt mellom Sametingets interesser og personlige forhold. Det vises ellers til forvaltningslovens habilitetskrav i § 6.
- Påse at fortrolige opplysninger som mottas i forbindelse med behandling av saker i Sametinget respekteres, og aldri bruke fortrolig informasjon man har fått kjennskap til i tjenesten for å oppnå personlige fordeler eller til å skade andre på noen måte.
- Se til at all informasjon som gis i forbindelse med virksomhet for Sametinget er pålitelig.

- Ikke stille krav til administrasjonen som strider mot deres plikter og forpliktelser, og som går på tvers av det saklighetskravet som påhviler de ansatte.
- Opptre med respekt ovenfor andre sametingsrepresentanter, og vise varsomhet med å avbilde og omtale andre på sosiale medier.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl. 12.00.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak SP 041/14

Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016

Arkivsaknr.
14/6032

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR126/14
Nærings- og kulturkomiteen	1. - 2. 12.14	NKK
Sametingets plenum	3. - 5.12.14	SP 41/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl.15.05

Plenumsledelsen innstiller på at følgende er inhabil til å behandle sak 41/14 Sametingets innspill til reindrifftsforhandlingene 2015/2016.

Ellinor Marita Jåma

For Ellinor Marita Jåma møter vararepresentant Ida Marie Bransfjell.

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig godkjent.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	06.11.14		Åšši/Sak SR 126/14 Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2015 - 2016

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016

Innledning

Sametinget er opptatt av at reindrifta som en hjørnesteinsnæring i det samiske samfunnet har gode rammebetingelser. Reindrifftsavtalen mellom staten og reindrifftsnaeringen representert ved Norske Reindrifftsamers Landsforbund er et viktig instrument for å følge opp målene i reindrifftspolitikken.

Sametinget har en observatørrolle i reindrifftsforhandlingene, og gir innspill til partene i forkant av forhandlingene og er tilstede under forhandlingene.

Sametinget vil i sitt innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016 peke på områder man ber avtalepartene ha et særskilt fokus på i forhandlingene. Sametinget vil deretter adressere noen reindrifftspolitiske saker man må ha et stort fokus på fremover.

Reindrifftsavtalen har de senere årene hatt et forsterket næringsrettet fokus, og man har hatt en dreining av virkemidlene til en tilrettelegging for de reindrifftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Denne dreininga ble ytterligere forsterket i reindrifftsavtalen for 2014/2015.

Sametinget er positive til en utvikling som støtter opp om næringsaspektet, men mener at denne satsningen i altfor stor grad har gått ut over det kulturelle aspektet ved næringa. Staten har også et ansvar å opprettholde og styrke reindriffta som en familiebasert næring og som en hjørnestein i samisk kultur. Reindrifftsavtalen er hovedverktøyet for realisering av reindrifftspolitikken, og Sametinget mener derfor at det må finnes rom for dette aspektet i reindrifftsavtalen.

Sikring av arealgrunnlaget for reindrift

Areal- og beiteressursene er det viktigste ressursgrunnlaget for reindriffta. Opprettholdelse av dagens tradisjonelle driftsmønster betinger et stort fokus på arealvern. Reindriffta opplever et stadig økende press fra annen arealbruk. Dette skjer uten at inngrepenes samlede virkninger blir vurdert, og uten at reindriffta kapasitets- og kompetansemessig er satt i stand til å være en løsningsorientert deltaker i beslutningsprosessene.

Sametinget mener at det i reindrifftsavtalen må prioriteres å styrke arbeidet med å sikre reindrifftas arealgrunnlag, gjennom dokumentasjon og overvåking av arealressursene og kapasitets- og kompetansebygging i og for reindriffta.

Sametinget viser til sluttdokumentet fra FNs Verdenskonferanse for urfolk, der Norge igjen har forpliktet seg til å innhente samenes representative institusjoners frie og forhåndsinformerte samtykke. Sametingets syn er at det er av avgjørende betydning at reindriffta har en reell mulighet til å delta i forvaltningen av sine landområder. Det er ikke tilfelle i dag for reindrifftsnæringa. Det er derfor viktig å styrke reindrifftas kapasitet og kompetanse til reell medvirkning og konsultasjoner i beslutninger som kan påvirke dem direkte, og da spesielt i arealsaker. Sametinget mener at staten har et stort ansvar for å sikre at reindrifftsnæringa har tilstrekkelig med økonomiske midler til å ivareta sine arealinteresser.

Sametinget vil derfor anmode avtalepartene om å prioritere økonomiske midler til kapasitets og kompetansebygging for ivaretagelsen av arealrettigheter og -interesser i møte med ny arealkrevende virksomhet. Det er ulike måter hvordan dette arbeidet kan organiseres, for eksempel gjennom en betydelig økning av distriktstilskuddet og oppbygging av ressursentre eller informasjonssentre. Reinbeitedistriktene må være sentrale aktører i dette. Sametinget mener derfor at avtalepartene i samarbeid med Sametinget må drøfte hvordan dette arbeidet kan organiseres for å bruke ressursene best mulig.

Protect Sápmi er fortsatt ikke sikret grunnfinansiering for sitt arbeid med å bidra til å ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser og land- og ressursrettigheter. Sametinget vil påpeke at Protect Sápmi alene ikke er tilstrekkelig til å sikre reindrifftas arealinteresser, men ett av flere verktøy i det langsiktige arbeidet med å ivareta samiske arealinteresser. Sametinget har fra etableringen av Protect bidratt med en årlig bevilgning, og forventer at andre offentlige myndigheter bidrar slik at Protect Sápmi sikres langsiktig finansiering.

Økonomisk utvikling i reindriftnæringen

Sametinget er opptatt av at det legges til rette for økonomisk utvikling og økt verdiskapning i reindrifta. Med bakgrunn i den negative inntektsutviklingen og de økte kostnadene som reindriftnæringen har hatt de senere år, er det viktig at reindriftsavtalens virkemidler fortsatt bidrar til å øke lønnsomheten. Sametinget mener derfor at det er riktig at tilskudd som motiverer til økt slakting og omsetning er prioritert, slik det kan bidra til inntektsøkning.

Sametinget er bekymret for den økonomiske bærekraften for rovdyrutsatte reinbeiteområder. Sametinget oppfordrer avtalepartene om at virkemiddelordningene over reindriftsavtalen må ta høyde for de store tapstallene, som spesielt reindrifta fra Troms og sørover utsettes for.

Sametinget er positive til at reindriftsavtalen har et sterkt næringsrettet fokus, med en økende grad av tilrettelegging for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Dette må ikke utelukke fokus på andre områder. Fra et samisk perspektiv er det ikke ønskelig med en ensidig satsning på kjøttproduksjon som kan føre til en dreining av reindriftnæringens struktur til få større enheter.

Sametinget mener at reindriftsavtalen må ha virkemidler som stimulerer til økt grad av tilleggsnæringer i reindrift, som kan gi arbeidsplasser til flere utøvere. Reindriftsavtalen har tidligere avsatt 2,0 mill kroner årlig til Sametingets budsjett for å støtte opp om kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Denne bevilgningen fra reindriftsavtalen har hatt betydning for Sametingets mulighet til å støtte tiltak i reindriftnæringen. Midlene har i stor grad støttet opp om duodjinæringen, som er en vanlig kombinasjon i reindrifta. Sametinget mener derfor at avtalepartene må ta et større ansvar for å legge til rette for næringskombinasjoner. Næringskombinasjoner er en naturlig del av den samiske tradisjonelle reindrifta, og vil være med på å støtte opp om målene om økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift.

I forhandlingene under forrige reindriftsavtale, ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat. En av forutsetningene for samordningen var at reindriften gis representasjon i styringsgruppa. Sametinget har hatt en representant i styringsprogrammet for Reinprogrammet, og ser det som naturlig at Sametinget også er representert i styringsgruppa for Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat i tillegg til NRL.

Reindrifts utviklingsfond (RUF) bidrar til å utvikle reindriftnæringen i samsvar med de reindriftpolitiske mål. Sametinget ber avtalepartene om at Sametinget gis representasjon i styret for RUF, slik at Sametinget får større innsikt i de utviklings- og investeringsbehovene som er i reindriftnæringen.

Sametinget er tilfreds med at avtalepartene gjennom flere år har hatt et stort fokus på markedsarbeidet. Det er viktig for markedssituasjonen for reinkjøtt at reindriftnæringas omdømmebygging prioriteres, samtidig som man søker å finne gode løsninger i forhold til slakteristrukturer, markedsfremmende tiltak og distribusjonsløsninger.

Sametinget har merket seg at det arbeidet Markedsutvalget for reinkjøtt har gjort hittil har gitt gode resultater. Det er viktig at man videreutvikler arbeidet, ved å analysere trender og stadig utvikler nye måter å markedsføre reinkjøttet på.

Sametinget er opptatt av at det legges til rette for feltslakt. Dette gir muligheter for å øke inntektene for reindriftsutøverne, og muliggjør i større grad å ta vare på den tradisjonelle samiske slakte- og foredlingsprosessen der man tar vare på alle deler av reinen, både som mat og som råstoff til duodji. Sametinget mener at det må gis tilsvarende unntak for slakting og omsetning av rein under tradisjonelle samiske forhold, som det er i Finland.

Sikring av reindrifta som familiebasert og kulturbærende næring

Sametinget er opptatt av å opprettholde reindriftras tradisjonelle struktur som en familiebasert næring. Sametinget er bekymret for at den reindriftpolitiske utviklingen vil føre til en ytterligere svekkelse av den familiebaserte reindrifta. Sametinget mener det er viktig at reindriftsavtalens virkemidler bidrar til å opprettholde dette, da den familiebaserte strukturen er av avgjørende betydning for å opprettholde og styrke reindriftras kulturelle bærekraft.

Den nasjonale reindriftpolitikken er tuftet på to selvstendige grunnlag: en næringspolitisk produksjonsverdi, og en samepolitisk kulturverdi. Dette innebærer forpliktelser, også for den kulturelle bærekraften i reindrifta. I reindriftsavtalesammenheng er viktige ordninger som spesielt har omfattet barn, unge og kvinner i reindrifta blitt avvirket eller redusert. Stipendordningen for ungdom og barnehagetilskudd er avvirket. Avtalepartene må derfor avklare hvordan reindriftsforhandlingene kan tilpasses prinsippene i Hovedavtalen, gjennom en nærmere drøfting om hvilke ordninger som kan støtte opp om målet med kulturell bærekraft.

Kulturell bærekraft dreier seg om å opprettholde den samiske kulturarven. Det handler blant annet om tradisjonell kunnskap, tradisjonelle driftsmønstre, et levende språk, ivaretagelse av reindriftras kulturlandskap og kulturminner. Det er behov for å utrede virkemiddelordninger som kan ivareta disse fellesgodene som reindriftnæringen produserer.

Virkemidler for å opprettholde stabil rekruttering til næringa, virkemidler for å styrke kvinners rolle i reindrifta og virkemidler for å styrke og opprettholde tradisjonell kunnskap er også sentrale verktøy for å sikre reindrifta som en familiebasert og kulturbærende næring.

Likestilling

Sametinget ser det som viktig å arbeide planmessig og målrettet med likestilling. I den familiebaserte reindrifta er kvinners deltagelse viktig, og har en naturlig plass i næringa. I forrige avtale ble øremerkingen til kvinnerettete tiltak i RUF tatt ut, selv om formålet fortsatt ligger innen RUFs prioriteringer. Avtalepartene har i 2010 hatt en arbeidsgruppe som gikk i gjennom og vurderte eksisterende utredningsmateriale om likestilling i reindriften, samt foreslo tiltak for å fremme likestillingsaspektet i næringen. Sametinget anmoder avtalepartene om at arbeidsgruppas forslag til tiltak prioriteres og følges opp. Sametinget ber om at det gjennom virkemidlene i reindriftsavtalen legges til rette for at flere kvinner kan delta i reindrifta, blant annet gjennom økt verdiskaping ved etablering av tilleggsnæring til reindrifta.

Den største andelen av dagens reindriftskvinner er i fulltids eller deltidsarbeid utenfor reindriften. I de fleste tilfellene er familiene blitt avhengig av denne faste inntekten. Det bør derfor utvikles ordninger og tilføres friske midler til reindriftsavtalen for å kunne tilrettelegge for at kvinner i større grad kan delta i reindriftsarbeidet. Dersom dette ikke gjøres vil verdifull tradisjonell reindriftskunnskap som kvinner besitter stå i fare for å svekkes, og rekruttering av unge til næringa likeså.

Rekruttering og generasjonsoverganger:

Reindrifta skiller seg ut fra andre primærnæringer ved at rekrutteringssituasjonen er forholdsvis god. God rekruttering er den viktigste forutsetningen for at reindriftnæringen skal bestå og videreutvikles. Det er derfor absolutt nødvendig at reindriftsavtalen, som det fremste reindriftpolitiske virkemiddelet, har virkemidler som bidrar til å opprettholde stabil rekruttering til næringen.

For mange unge som ønsker å satse i reindrifta, er det en utfordring at de ikke har siidaandel. For å legge til rette for tidligere generasjonsoverganger i reindrifta, mener Sametinget at det er svært viktig å legge til rette for gode pensjonsordninger. Sametinget ber avtalepartene vurdere om dagens ordninger er utformet slik at de stimulerer til generasjonsoverganger.

Velferdsordninger

Reindriftsutøverne er den yrkesgruppa som har størst risiko å bli utsatt for yrkesskader – og sykdommer. Reindriften lever i tillegg med store utfordringer som virker belastende på deres hverdag. Forskningsprosjektet *Reindriften hverdag* vil gi viktig kunnskap om reindriftsbefolkningens psykososiale livsbetingelser og arbeidsmiljø.

Sametinget mener avtalepartene må ha et større fokus på velferdsordninger for reindriftsutøverne. Sametinget viser til at det for landbruket er utviklet en rekke velferdsordninger som finansieres over jordbruksavtalen. Dette omfatter tilskudd til avløsere ved ferie og fritid og avløser ved sykdom. Sametinget ber om at avtalepartene i reindriftsforhandlingene utvikler tilsvarende ordninger for også reindriftnæringen.

I tillegg til innspillet til selve reindriftsavtalen, vil Sametinget peke på følgende områder som det er behov for å ha et særskilt fokus på:

Bærekraftig reindrift

Sametinget viser til at det er bred politisk enighet i målsettingen om at reindriften skal være økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig. Det er også bred politisk enighet om at reindriften i en del områder i dag ikke er bærekraftig, blant annet på grunn av arealinngrep, store rovvilttap, reintall m.m. Den største trusselen mot reindriften er det økende presset på arealene.

Reindriftpolitikken bygger på bærekraft i flere dimensjoner. Balansen mellom disse dimensjonene har ikke staten drøftet med reindriftnæringa og Sametinget. Økologisk bærekraft er gitt stor oppmerksomhet, og det er kun utarbeidet kriterier for dette. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om alle relevante hensyn ligger til grunn for operasjonaliseringen av økologisk bærekraft, som eksempelvis tap av areal, rovvilttrykk og klimaendringer. Mål for kulturell og økonomisk bærekraft er ikke i tilstrekkelig grad definert.

Sametinget ber om at en grundig gjennomgang av innholdet i målsettingene for bærekraftig reindrift prioriteres, da dette er avgjørende for den videre utviklingen og retningen i reindriftpolitikken. Det er også behov for å vurdere hvorvidt reindriftsavtalen, som det viktigste politiske instrument støtter opp om målene om kulturell bærekraft. Det er også naturlig at reindriftnæringa ved NRL og Sametinget involveres sterkt i arbeidet.

Sametinget støtter opp om NRLs forslag om at det i forbindelse med arbeidet med ny stortingsmelding om reindrift, nedsettes et utvalg for å utrede situasjonen i reindriftnæringen i dag. Det er nødvendig med en helhetlig analyse og strategi for å oppnå målet om en bærekraftig reindrift, og en slik utredning vil være et viktig bidrag for det.

Reintallstilpasning i Finnmark

Sametinget har fulgt reintallstilpasningsprosessen tett, og er opptatt av at dette gjennomføres på en mest mulig skånsom måte overfor reindriftnæringen. Dette er en utfordrende situasjon for reindriften i Finnmark, og man står ovenfor en stor omveltning for det samiske reindriftsamfunnet. Denne prosessen kan på sikt gi store konsekvenser både kulturelt og samfunnsmessig.

Sametinget er kritisk til den prosessen som staten har valgt å gjennomføre der reindriftnæringen ikke i tilstrekkelig grad har vært med på beslutningsprosessene, og er bekymret for at det vil føre til at man forsterker problemet over tid. Sametinget er særlig bekymret over hvilke konsekvenser denne prosessen har for ungdom i etableringsfasen, og da på sikt for rekruttering til reindriftnæringen.

I den årlige utgivelsen om kommentert samisk statistikk, *Samiske tall forteller 7*, er det et kapittel om bærekraftig reindrift. Sametinget er fornøyd med at det gjøres forskningsbaserte undersøkelser av

reindriftsnæringen. Sametinge ønsker å vise spesifikt til det som fremkommer om bærekraftig reindrift for reindriften i deler av Finnmark.

Det vises til at store deler av reindriften i Kautokeino og Karasjøk er i økologisk og økonomisk ubalanse, men at tilpasningen av reintallet kan ikke skje på en anstendig og effektiv måte uten at myndighetene respekterer reindriftssamenes kultur og selvbestemmelse i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Videre vises det til at vellykket ressursforvaltning avhenger at ressursbrukerne selv får ansvaret for å løse sine egne problemer. (Riseth 2014). Sametinget er av den oppfatning at reindriftsmyndighetene i altfor liten grad har fått dette til i prosessen med reintallstilpasningen.

I *Samiske tall forteller 7* fremkommer det videre at det er mye som tyder på at tiltakene som nå er igangsatt vil ha liten legitimitet i næring, og at de heller bidrar til å skjerpe interne konflikter enn å løse dem. Den prosessen som er lagt opp til nå kan redusere reintall på kort sikt, men det viktigste er å etablere stabile løsninger som gir en varig løsning på reintallsproblematikken. For å få dette til er det nødvendig å finne tillitskapende metoder for reduksjon av reintallet. (Riseth 2014). Sametinget støtter opp om konklusjonen om at: *"Myndigheten må gi reindriften i Finnmark og reindrifts organer ro til å fastsette bruksregler og påfølgende reduksjon av reintall. Dialog fremmer gjensidig tillit, og det utvikler gode holdninger"*

Sametinget vil også påpeke at for å få stabile rammebetingelser for reindriften i Finnmark er det av avgjørende betydning å få avklart beitegrensene mellom siidaene på vinterbeiteområdene. Dette arbeidet må prioriteres høyt. Dette vil være et viktig tiltak for å få til en bedre prosess for reintallstilpasninga.

Sametinget forventer at myndighetene gjør en grundig evaluering av reintallstilpasninga, og legger opp til prosesser som fremmer dialog og samhandling med reindriftsnæringa og det samiske samfunnet. Bare slik kan det etableres en robust balanse mellom kultur, økonomi og økologi.

Rovviltsituasjonen

Sametinget er bekymret for det økende rovdryrpresset på reindriftsnæringen. Veksten i rovdryrstammene har de senere årene ført til store tap og nedgang i inntektene, spesielt i områdene sør for Finnmark. Det er behov for en betydelig reduksjon av rovdryr i reinbeiteområdene for å sikre en bærekraftig drift.

Sametinget legger til grunn det prinsipp at samisk tradisjonskunnskap skal vektlegges i all relevant forskning. Samisk tradisjonskunnskap skal også vektlegges i bestandsmålfastsettelsen og danne grunnlaget for fremtidig rovviltforvaltning.

Sametinget er opptatt av at ved vurdering av økologisk bærekraftig reindrift, må konsekvensene av rovvilttrykk tas med. Det vil ikke gi et riktig bilde for hverken bærekraftig reindriftsnæring eller bærekraftige rovviltbestander dersom dette forholdet ikke er en del av beslutningsgrunnlaget.

Bestandsregistreringer må økes både kvalitetsmessig og innsatsmessig for å få et korrekt tall på de ulike rovdryrgruppene. Uten at det finnes slik dokumentasjon, har ikke miljøvernmyndighetene troverdighet i utarbeidelse av bestandsmål. Sametinget mener at slik det har vært arbeidet med bestandsregistrering for bjørn, kan det også gjøres for andre rovdryr. For ørn må det igangsettes et forskningsmessig arbeid, der lokal kunnskap må være basis.

Sametinget anser at situasjonen for reindriften i rovdryrutsatte områder er så alvorlig at man bør starte et arbeid med å se på om det finnes andre løsninger i forhold til antall rovdryr og soneinndelingen for rovdryr.

Avgiftslettelser på driftsmidler

Reindriftsnæringen har i følge Totalregnskapet hatt en stor økning i kostnadene siden 2001. Kostnadene er i stor grad knyttet til kjøretøy og drift av disse. Både reindriftsnæringa og Sametinget har gjentatte ganger fremmet krav om avgiftslettelser på motorkjøretøy og driftsmidler i reindriftsnæringa som i dag klassifiseres som personkjøretøy. Det bør vurderes å innføre endringer i lovverket som nå hindrer næringsfradrag for merverdiavgift, engangsavgift og drivstoffavgifter. Sametinget viser til regjeringserklæringen der det klart fremkommer at man skal likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på driftsmidler, og ber om at LMD tar et initiativ ovenfor aktuelle departementer for å finne en snarlig løsning på saken.

I forslag til Statsbudsjett for 2015 er det foreslått å heve grensen for merverdiavgift(m.v.a) fra kr. 50 000 til kr. 150 000. Sametinget frykter at dette kan få konsekvenser for reindriften og ber avtalepartene avklare hvorvidt og eventuelt hvilke konsekvenser dette kan få for reindriften.

Norsk-Svensk reinbeitekonvensjon

Den samiske arbeidsgruppa overleverte i mars 2014 sitt forslag til endringer i norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Etter overleveringa har det ikke kommet noen tilbakemeldinger fra norsk og svensk regjering. Sametinget ber om at det gis tilbakemelding snarest slik at arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon kan fortsette.

For øvrig viser Sametinget til at saker som omhandler reindrift kan spilles inn til de halvårlige kontaktmotene.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Nærings- og kulturkomiteen har behandlet Sametingets innspill til reindriftsavtalen 2015/16 og legger frem sin innstilling.

Merknader

Merknad fra medlemmene i Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Tor Gunnar Nystad, Sigbjørn Dunfjeld, medlemmet fra Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/SåB) Christina Henriksen, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten A. Gaup og Per Mathis Oskal, medlemmet fra Flyttsamelista Per A. Bæhr:

Momsgrensa skal bestå

Grensen for innlemming i registeret for merverdiavgift er på kr 50 000. Denne grensen skal bestå, ettersom en eventuell økning vil føre til alvorlige konsekvenser for reindriftsnæringa. Komiteens flertall ber avtalepartene ta dette aspektet med i framtidige forhandlinger.

Merknad fra medlemmet fra Nordkalottfolket Kjetil Romsdal, medlemmet fra Fastboendes liste Isak Mathis O. Hætta:

Sametinget har observatør- og uttalelsesrolle i forhold til denne avtalen som er inngått mellom NRL og Staten.

Reindriften er en viktig næring i det samiske samfunnet, men ut fra antall sysselsatte og omsetning kan man ikke fortsette å definere reindriften som en hjørnesteinsnæring ut fra vanlige kriterier. Som samisk identitetsbærer og ut fra et kulturelt ståsted er reindriften i enkelte områder fortsatt å oppfatte som en hjørnesteinsnæring i det samiske samfunn.

Det er enighet om at reindriften står overfor store utfordringer og må omstilles. Dette uttales også fra reindriften selv og deres organisasjoner. Overordnet målsetting er at reindriften skal bli bærekraftig både økologisk, økonomisk og kulturelt.

Sametinget sier man er bekymret dersom økonomisk bærekraft skal prioriteres. Dette vil medføre fokus på kjøtt, slaktning og marked. Disse medlemmene mener dette vil gå utover den samiske kulturen, da dette vil presse frem større enheter, og færre samer kan delta. Denne holdningen bekymrer disse medlemmene. Å ha tilfredsstillende økonomi er avgjørende for enhver næringsutøver, og danner grunnlaget for kostnader til driften og livsopphold. Dette gjelder reindrifta på lik linje med alle andre. Reintallsreduksjon er vedtatt gjennomført, og vi ser gjennom oppslag i media at dette har fått mange tøffe og utilsiktede konsekvenser for mange reindriftsutøvere, spesielt de unge. Sametinget sier i sin saksutredning at man ser at reindrifta er blitt mere business- og næringsrettet, men at dette har gått altfor hardt ut over den kulturelle delen. Her henviser man til samisk tradisjon med at hele familien er involvert gjennom små eierandeler i søster eller brors driftsenhet. Denne typer holdninger er bekymringsfullt. Man kan stille seg spørsmål med om Sametinget har tatt innover seg alvoret i det høye reintallet. Det er stort beitepress på Finnmarksvidda. Enkelte deler av Finnmarksvidda fremstår nærmest som sandørken, hvor all reinlav har vært borte i årevis, og aldri får en sjanse til å ta seg opp igjen. Man ser klare tegn til nedbeiting og forørkning som påfølgende resultat. Man ser at reineiere driver med utstrakt inntransport av sekundært for som rundballer osv.

Reindrifta er en viktig næring, men også en svært arealkrevende. Beitearealene tilhører fellesskapet, og er på «utlån» til reindriftsutøverne. Det er ikke reindriftsutøvernes land, men folkets felles ressurser. Derfor er ikke dette en sak kun for de som er innenfor reindrifta, men en sak for oss alle. Sametinget må støtte omstruktureringstiltak i reindrifta, slik at den blir bærekraftig økonomisk og økologisk. Dette vil gjøre reindrifta bedre rustet til å overleve frem til beitegrunnlag, rovdyrbestand og reintall er mere harmonisert. I dag ser vi at dette ikke er tilfelle, og det går utover naturen som er vår felles eiendom og ansvar. Kulturell bærekraft avhenger av at reindrifta er bærekraftig økologisk og økonomisk, noe den ikke er i dag.

I media har vi sett en offentliggjøring av reintall hos reineiere som har for mye rein. Dette gjelder reineiere som har økt sitt reintall for å posisjonere seg i forkant av den reduksjonen som må komme. Dette blir kritisert kraftig da dette er et brudd på samisk sedvane og tradisjon. Vi tror dette var en nødvendig offentliggjøring for å komme videre med prosessen. Nordkalottfolket støtter åpenhet i reindrifta, og tror det er viktig for å se hvem som skal ta den største reintallsreduksjon. Dette viser også urettferdigheten i systemet, hvor man ser at de aller fleste har redusert i henhold til planene, mens noen tar seg til rette og spiser opp ressurser til de som lojalt forholder seg til reintallsreduksjonen. Dette bør gi konsekvenser for lovbrøyterne, ikke for de som allerede har fulgt alle pålegg.

Merknad fra medlemmet fra Fastboendes liste Isak Mathis O. Hætta:

Medlemmet kan ikke akseptere at Sametinget definerer områdene som reindriftens landområder og de skal forvalte disse landområder. Et landområde betyr at det er bruks- og eiendomsrett.

Landområde betyr bl.a:

- 1) - bispedømme, fylke
- 2) - fastland, jord, jorde, nasjon, rike, territorium, kongedømme osv

Det finnes en rekke landområder rundt i verden som kjemper for sin egen selvstendighet, og retten til å råde over landområder de anser som sine. Dette er områder som Kashmir, Kurdistan, Ingusjetia og Tsjetsjenia. Felles for disse områdene er at de styres av andre land, men forsøker å løsrive seg.

I tillegg til disse klare avgrensede landområder finnes det mange folkegrupper som i dag kjemper for sine bruksrettigheter i landområder. I rettslig forstand vil et landområde bestå av et område som kontrolleres av vedkommende, i form av en statsmakt eller en organisasjon som ivaretar landområde.

Arealene tilhører fellesskapet og det er flere som tradisjonelt bruker disse i forbindelse med høsting av utmarka, her vil jeg nevne jakt, fangst, fiske, vedhogst osv. Felles arealer skal i tillegg kunne brukes til samfunnsutvikling som kraftverk, vindkraft, gruvedrift osv.

Dette medlemmet er fornøyd med at myndighetene har igangsatt reinstallstilpasning i Finnmark. Myndighetene har gitt distriktene mulighet til å lage bruksregler uten at dem har gjort det, og derfor er det riktig at man igangsetter tiltak fra myndighetenes side. Alle er enig i at det er for mye rein i mange distrikter i Finnmark.

Reineiere som er fast ansatt og har fastinntekt utenfor reindriften bør slutte først, og deretter de som er pensjonister. Dette må gjøres slik at de som har reindrift som næring får grunnlag til å drive bærekraftig reindrift økonomisk og økologisk. Det er mange ungdom som har grunnlagt for økonomisk drift i framtiden, og dette medlemmet ser at de må få muligheten til å drive reindrift som næring.

Er det noen som må slutte, så har myndighetene ved NAV som skal ivareta og tilrettelegge for de som må slutte.

Merknad fra medlemmet fra Fremskrittspartiet, Arthur Tørfoss:

Dette medlemmet vil be næringen selv og departementet se på reindriftsloven. Det må være et mål å få bedre bærekraft og bedre lønnsomhet i reindriften. Grenseoppgang og avklaring i forhold til heltidsreindriftsutøvere og hobbyutøvere må avklares. Å få bort de som driver reindrift på hobbybasis, vil sikre at de som driver reindrift som næring og lever av det, får bedre rammevilkår for sin drift.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SåB), Arbeiderpartiet (AP), Nordkalottfolket og Flyttsamelista:

Forslag 1

Flytting av tekst

Kapitlet om avgiftslettelse på driftsmidler flyttes, slik at det utgjør siste avsnitt under kapitlet om økonomisk utvikling i reindriften.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SåB) og Flyttsamelista:

Forslag 2

Forslag til nytt siste avsnitt under kapitlet økonomisk utvikling i reindriftnæringen:

De fleste reindriftsutøvere er vant til å klare seg selv, og vil ikke være innstilt på avviking før det foreligger tiltak som sikrer forutsigbarhet om framtidig inntekt og sikring av den enkeltes livskvalitet. I dag finnes ikke gode nok ordninger som kan fange opp de som vurderer å avvike sin næringsvirksomhet. Sametinget ber derfor Landsbruksdepartementet, i samarbeid med Norske reindriftssamers landsforbund og Sametinget, arbeide med tiltak for de som må avvike sin reindrift.

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP), Norske samers riksforbund (NSR), Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SåB), Nordkalottfolket, Flyttsamelista:

Forslag 3

Rovviltsituasjonen:

Siste setning i avsnitt 4 som begynner med "For ørn må det..." utgår og erstattes av:

For ørn må det igangsettes bestandsregulerende jakt, ettersom skadeomfanget på rein og sau er stort og ørnebestandene har vokst kraftig.

En inndeling der halve beitearealet for reindrift i Norge er innenfor prioritert område for rovvilt, A-sonen, skaper store problemer også innenfor områdene som er prioritert for beitedyr, altså B-sonen.

Det medfører at Stortingets todelte målsetning om rovvilt og beitenæringer ikke lar seg oppfylle. Derfor må A-sonen reduseres.

All jakt på rovvilt må fritas fra kravet om tillatelser fra grunneierne, da regulering av rovvilt er et statlig ansvar, og at dette er til hinder for en effektiv bestandsregulering.

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP), fra Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/SáB) og Flyttsamelista:

Forslag 4

Innledning - nytt avsnitt etter 2. avsnitt

Reindrifftsavtalen representerer forhold av vesentlig betydning for reindriftssamene. Sametinget krever derfor konsultasjon med Regjeringen i forkant av reindrifftsavtaleforhandlingene om retningen for den kommende avtalens innhold.

Kapittelet om sikring av arealgrunnet for reindrift – ny siste setning til siste avsnitt

Sametinget har fra etableringen av Protect Sápmi bidratt med til sammen 5 millioner, og Sametinget vil sette som forutsetning for videre finansiering at andre offentlige myndigheter også bidrar i betydelig grad.

Økonomisk utvikling i reindriffts nærings

Nytt 2. avsnitt

Tilskuddsordningene i avtalen må innrettes etter den nye situasjonen i næringa etter at reintallsreduksjonen er gjennomført.

Økonomisk utvikling i reindriffts nærings – følgende tekst erstatter 5. avsnitt:

I reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat, som også administreres av Innovasjon Norge. Sametinget vil påpeke at det er flere forutsetninger som avgjør om Reinprogrammets kunder vil kunne nyttiggjøre seg av det nye programmet. Både innretningen på programmet, støttesatser og samfinansiering må ta hensyn til at reindrifften representerer en særegen næring. Sametinget og reindrifften må gis representasjon i styringsgruppa, slik at også Sametingets satsinger på samiske næringer kan dra nytte av programmet. Sametingets nærings-satsinger kommer både samiske bedrifter, reindrift, duodji, reiseliv og samiske lokalsamfunn til gode. Dette styrker også reindrifften.

Avgiftslettelser for driftsmidler

2. avsnitt utgår

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP),

Forslag 5

Velferdsordninger

Siste setning i siste avsnitt erstattes med: ”Det må innføres refusjon av utgifter til avløser i forbindelse med sykdom”

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens forslag 5 ble vedtatt med 19 mot 17 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble vedtatt med 30 mot 6 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 2 ble vedtatt med 20 mot 16 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 3 ble vedtatt med 30 mot 6 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 4 ble vedtatt med 30 mot 6 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens tilrådning ble vedtatt med 30 mot 6 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Christina Henriksen, saksordfører	
2	Mariann Wollmann Magga	Mathis Nilsen Eira
	Mariann Wollmann Magga	
3	Isak Mathis O. Hætta	Mathis Nilsen Eira
		Marit Kirsten Anti Gaup
		Toril Bakken Kåven
	Isak Mathis O. Hætta	
4	Marit Kirsten Anti Gaup	
5	Ida Marie Bransfjell	Mariann Wollmann Magga
		Marit Kirsten Anti Gaup
		John Kappfjell
6	Arthur Johan Tørfoss	John Kappfjell
		Isak Mathis O. Hætta
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Arthur Johan Tørfoss	
7	Mathis Nilsen Eira	Marit Kirsten Anti Gaup
8	Tor Gunnar Nystad	
9	Per Andersen Bæhr	Toril Bakken Kåven
	Per Andersen Bæhr, til forretningsorden	
		Christina Henriksen
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Per Andersen Bæhr	
10	Inger Eline Eriksen	Mariann Wollmann Magga
		Isak Mathis O. Hætta
	Inger Eline Eriksen	
11	Nora Marie Bransfjell	Marit Kirsten Anti Gaup
		John Kappfjell
		Toril Bakken Kåven
	Nora Marie Bransfjell	
12	Toril Bakken Kåven	
13	Mathis Nilsen Eira	
14	John Kappfjell	
15	Christina Henriksen	
16	Mariann Wollmann Magga	
17	Thomas Åhrén	

18	Láilá Susanne Vars	
19	Arthur Johan Tørfoss	
20	Ellen Kristine Saba	
21	Toril Bakken Kåven	
22	Jovna Zakarias Dunfjell	
23	Mariann Wollmann Magga	
	Christina Henriksen, saksordfører	
	Láilá Susanne Vars, til forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016

Innledning

Sametinget er opptatt av at reindrifta som en hjørnesteinsnæring i det samiske samfunnet har gode rammebetingelser. Reindrifftsavtalen mellom staten og reindrifftsnaeringen representert ved Norske Reindrifftsamers Landsforbund er et viktig instrument for å følge opp målene i reindriffts politikken. Sametinget har en observatørrolle i reindrifftsforhandlingene, og gir innspill til partene i forkant av forhandlingene og er tilstede under forhandlingene.

Sametinget vil i sitt innspill til reindrifftsavtalen 2015/2016 peke på områder man ber avtalepartene ha et særskilt fokus på i forhandlingene. Sametinget vil deretter adressere noen reindriffts politiske saker man må ha et stort fokus på fremover.

Reindrifftsavtalen representerer forhold av vesentlig betydning for reindriftssamene. Sametinget krever derfor konsultasjon med Regjeringen i forkant av reindrifftsavtaleforhandlingene om retningen for den kommende avtalens innhold.

Reindrifftsavtalen har de senere årene hatt et forsterket næringsrettet fokus, og man har hatt en dreining av virkemidlene til en tilrettelegging for de reindrifftsutøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Denne dreininga ble ytterligere forsterket i reindrifftsavtalen for 2014/2015.

Sametinget er positive til en utvikling som støtter opp om næringsaspektet, men mener at denne satsningen i altfor stor grad har gått ut over det kulturelle aspektet ved næringa. Staten har også et ansvar å opprettholde og styrke reindrifta som en familiebasert næring og som en hjørnestein i samisk kultur. Reindrifftsavtalen er hovedverktøyet for realisering av reindriffts politikken, og Sametinget mener derfor at det må finnes rom for dette aspektet i reindrifftsavtalen.

Sikring av arealgrunnlaget for reindrift

Areal- og beiteressursene er det viktigste ressursgrunnlaget for reindrifta. Opprettholdelse av dagens tradisjonelle driftsmønster betinger et stort fokus på arealvern. Reindrifta opplever et stadig økende press fra annen arealbruk. Dette skjer uten at inngrepenes samlede virkninger blir vurdert, og uten at reindrifta kapasitets- og kompetansemessig er satt i stand til å være en løsningsorientert deltaker i beslutningsprosessene.

Sametinget mener at det i reindrifftsavtalen må prioriteres å styrke arbeidet med å sikre reindriffts arealgrunnlag, gjennom dokumentasjon og overvåking av arealressursene og kapasitets- og kompetansebygging i og for reindrifta.

Sametinget viser til sluttdokumentet fra FNs Verdenskonferanse for urfolk, der Norge igjen har forpliktet seg til å innhente samenes representative institusjoners frie og forhåndsinformerte samtykke. Sametingets syn er at det er av avgjørende betydning at reindrifta har en reell mulighet til å delta i forvaltningen av sine landområder. Det er ikke tilfelle i dag for reindriftnæringa. Det er derfor viktig å styrke reindriftnas kapasitet og kompetanse til reell medvirkning og konsultasjoner i beslutninger som kan påvirke dem direkte, og da spesielt i arealsaker. Sametinget mener at staten har et stort ansvar for å sikre at reindriftnæringa har tilstrekkelig med økonomiske midler til å ivareta sine arealinteresser.

Sametinget vil derfor anmode avtalepartene om å prioritere økonomiske midler til kapasitets og kompetansebygging for ivaretagelsen av arealrettigheter og -interesser i møte med ny arealkrevende virksomhet. Det er ulike måter hvordan dette arbeidet kan organiseres, for eksempel gjennom en betydelig økning av distriktstilskuddet og oppbygging av ressursentre eller informasjonssentre. Reinbeitedistriktene må være sentrale aktører i dette. Sametinget mener derfor at avtalepartene i samarbeid med Sametinget må drøfte hvordan dette arbeidet kan organiseres for å bruke ressursene best mulig.

Protect Sápmi er fortsatt ikke sikret grunnfinansiering for sitt arbeid med å bidra til å ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser og land- og ressursrettigheter. Sametinget vil påpeke at Protect Sápmi alene ikke er tilstrekkelig til å sikre reindriftnas arealinteresser, men ett av flere verktøy i det langsiktige arbeidet med å ivareta samiske arealinteresser. Sametinget har fra etableringen av Protect bidratt med en årlig bevilgning, og forventer at andre offentlige myndigheter bidrar slik at Protect Sápmi sikres langsiktig finansiering. Sametinget har fra etableringen av Protect Sápmi bidratt med til sammen 5 millioner, og Sametinget vil sette som forutsetning for videre finansiering at andre offentlige myndigheter også bidrar i betydelig grad.

Økonomisk utvikling i reindriftnæringa

Sametinget er opptatt av at det legges til rette for økonomisk utvikling og økt verdiskapning i reindrifta. Med bakgrunn i den negative inntektsutviklingen og de økte kostnadene som reindriftnæringa har hatt de senere år, er det viktig at reindriftnas virkemidler fortsatt bidrar til å øke lønnsomheten. Sametinget mener derfor at det er riktig at tilskudd som motiverer til økt slaktning og omsetning er prioritert, slik det kan bidra til inntektsøkning.

Tilskuddsordningene i avtalen må innrettes etter den nye situasjonen i næringa etter at reintallsreduksjonen er gjennomført.

Sametinget er bekymret for den økonomiske bærekraften for rovdyrutsatte reinbeiteområder. Sametinget oppfordrer avtalepartene om at virkemiddelordningene over reindriftnas avtalen må ta høyde for de store tapstallene, som spesielt reindrifta fra Troms og sørover utsettes for.

Sametinget er positive til at reindriftnas avtalen har et sterkt næringsrettet fokus, med en økende grad av tilrettelegging for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Dette må ikke utelukke fokus på andre områder. Fra et samisk perspektiv er det ikke ønskelig med en ensidig satsning på kjøttproduksjon som kan føre til en dreining av reindriftnas struktur til få større enheter.

Sametinget mener at reindriftnas avtalen må ha virkemidler som stimulerer til økt grad av tilleggsnæringer i reindrift, som kan gi arbeidsplasser til flere utøvere. Reindriftnas avtalen har tidligere avsatt 2,0 mill kroner årlig til Sametingets budsjett for å støtte opp om kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Denne bevilgningen fra reindriftnas avtalen har hatt betydning for Sametingets mulighet til å støtte tiltak i reindriftnas næringa. Midlene har i stor grad støttet opp om duodjinnæringa, som er en vanlig kombinasjon i reindrifta. Sametinget mener derfor at avtalepartene må ta et større ansvar for å legge til rette for næringskombinasjoner. Næringskombinasjoner er en naturlig del av den samiske tradisjonelle reindrifta, og vil være med på å støtte opp om målene om økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift.

I reindrifftsavtalen 2014/2015 ble avtalepartene enige om å samordne Reinprogrammet med Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv og lokalmat, som også administreres av Innovasjon Norge. Sametinget vil påpeke at det er flere forutsetninger som avgjør om Reinprogrammets kunder vil kunne nyttiggjøre seg av det nye programmet. Både innretningen på programmet, støttesatser og samfinansiering må ta hensyn til at reindrifften representerer en særegen næring. Sametinget og reindrifften må gis representasjon i styringsgruppa, slik at også Sametingets satsinger på samiske næringer kan dra nytte av programmet. Sametingets næringsstøttinger kommer både samiske bedrifter, reindrift, duodji, reiseliv og samiske lokalsamfunn til gode. Dette styrker også reindrifften.

Reindriffts utviklingsfond (RUF) bidrar til å utvikle reindriffts næringen i samsvar med de reindrifftspolitiske mål. Sametinget ber avtalepartene om at Sametinget gis representasjon i styret for RUF, slik at Sametinget får større innsikt i de utviklings- og investeringsbehovene som er i reindriffts næringen.

Sametinget er tilfreds med at avtalepartene gjennom flere år har hatt et stort fokus på markedsarbeidet. Det er viktig for markeds situasjonen for reinkjøtt at reindriffts næringas omdømmebygging prioriteres, samtidig som man søker å finne gode løsninger i forhold til slakteri strukturer, markeds fremmende tiltak og distribusjons løsninger.

Sametinget har merket seg at det arbeidet Markedsutvalget for reinkjøtt har gjort hittil har gitt gode resultater. Det er viktig at man videreutvikler arbeidet, ved å analysere trender og stadig utvikler nye måter å markedsføre reinkjøttet på.

Sametinget er opptatt av at det legges til rette for feltslakt. Dette gir muligheter for å øke inntektene for reindriffts utøverne, og muliggjør i større grad å ta vare på den tradisjonelle samiske slakte- og foredlingsprosessen der man tar vare på alle deler av reinen, både som mat og som råstoff til duodji. Sametinget mener at det må gis tilsvarende unntak for slakting og omsetning av rein under tradisjonelle samiske forhold, som det er i Finland.

Reindriffts næringen har i følge Totalregnskapet hatt en stor økning i kostnadene siden 2001. Kostnadene er i stor grad knyttet til kjøretøy og drift av disse. Både reindriffts næringa og Sametinget har gjentatte ganger fremmet krav om avgiftslettelse på motorkjøretøy og driftsmidler i reindriffts næringa som i dag klassifiseres som personkjøretøy. Det bør vurderes å innføre endringer i lovverket som nå hindrer næringsfradrag for merverdiavgift, engangsavgift og drivstoffavgifter. Sametinget viser til regjeringserklæringen der det klart fremkommer at man skal likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på driftsmidler, og ber om at LMD tar et initiativ ovenfor aktuelle departementer for å finne en snarlig løsning på saken.

De fleste reindriffts utøvere er vant til å klare seg selv, og vil ikke være innstilt på avviking før det foreligger tiltak som sikrer forutsigbarhet om framtidig inntekt og sikring av den enkeltes livskvalitet. I dag finnes ikke gode nok ordninger som kan fange opp de som vurderer å avvike sin næringsvirksomhet. Sametinget ber derfor Landsbruksdepartementet, i samarbeid med Norske reindriftssamers landsforbund og Sametinget, arbeide med tiltak for de som må avvike sin reindrift.

Sikring av reindriffta som familiebasert og kulturbærende næring

Sametinget er opptatt av å opprettholde reindrifftas tradisjonelle struktur som en familiebasert næring. Sametinget er bekymret for at den reindrifftspolitiske utviklingen vil føre til en ytterligere svekkelse av den familiebaserte reindriffta. Sametinget mener det er viktig at reindrifftsavtalens virkemidler bidrar til å opprettholde dette, da den familiebaserte strukturen er av avgjørende betydning for å opprettholde og styrke reindrifftas kulturelle bærekraft.

Den nasjonale reindrifftspolitikken er tuftet på to selvstendige grunnlag: en næringspolitisk

produksjonsverdi, og en samepolitisk kulturverdi. Dette innebærer forpliktelser, også for den kulturelle bærekraften i reindrifta. I reindrifftsavtalesammenheng er viktige ordninger som spesielt har omfattet barn, unge og kvinner i reindrifta blitt avvirket eller redusert. Stipendordningen for ungdom og barnehagetilskudd er avvirket. Avtalepartene må derfor avklare hvordan reindrifftsforhandlingene kan tilpasses prinsippene i Hovedavtalen, gjennom en nærmere drøfting om hvilke ordninger som kan støtte opp om målet med kulturell bærekraft.

Kulturell bærekraft dreier seg om å opprettholde den samiske kulturarven. Det handler blant annet om tradisjonell kunnskap, tradisjonelle driftsmønstre, et levende språk, ivaretagelse av reindriffts kulturlandskap og kulturminner. Det er behov for å utrede virkemiddelordninger som kan ivareta disse fellesgodene som reindrifftsnaeringen produserer.

Virkemidler for å opprettholde stabil rekruttering til næringa, virkemidler for å styrke kvinners rolle i reindrifta og virkemidler for å styrke og opprettholde tradisjonell kunnskap er også sentrale verktøy for å sikre reindrifta som en familiebasert og kulturbærende næring.

Likestilling

Sametinget ser det som viktig å arbeide planmessig og målrettet med likestilling. I den familiebaserte reindrifta er kvinners deltagelse viktig, og har en naturlig plass i næringa. I forrige avtale ble øremerkingen til kvinnerettede tiltak i RUF tatt ut, selv om formålet fortsatt ligger innen RUFs prioriteringer. Avtalepartene har i 2010 hatt en arbeidsgruppe som gikk i gjennom og vurderte eksisterende utredningsmateriale om likestilling i reindrifften, samt foreslo tiltak for å fremme likestillingsaspektet i næringa. Sametinget anmoder avtalepartene om at arbeidsgruppas forslag til tiltak prioriteres og følges opp. Sametinget ber om at det gjennom virkemidlene i reindrifftsavtalen legges til rette for at flere kvinner kan delta i reindrifta, blant annet gjennom økt verdiskaping ved etablering av tilleggsnæring til reindrifta.

Den største andelen av dagens reindrifftskvinner er i fulltids eller deltidsarbeid utenfor reindrifften. I de fleste tilfellene er familiene blitt avhengig av denne faste inntekten. Det bør derfor utvikles ordninger og tilføres friske midler til reindrifftsavtalen for å kunne tilrettelegge for at kvinner i større grad kan delta i reindrifftsarbeidet. Dersom dette ikke gjøres vil verdifull tradisjonell reindrifftskunnskap som kvinner besitter stå i fare for å svekkes, og rekruttering av unge til næringa likeså.

Rekruttering og generasjonsoverganger:

Reindrifta skiller seg ut fra andre primærnæringar ved at rekrutteringssituasjonen er forholdsvis god. God rekruttering er den viktigste forutsetningen for at reindrifftsnaeringen skal bestå og videreutvikles. Det er derfor absolutt nødvendig at reindrifftsavtalen, som det fremste reindrifftspolitiske virkemiddelet, har virkemidler som bidrar til å opprettholde stabil rekruttering til næringa.

For mange unge som ønsker å satse i reindrifta, er det en utfordring at de ikke har siidaandel. For å legge til rette for tidligere generasjonsoverganger i reindrifta, mener Sametinget at det er svært viktig å legge til rette for gode pensjonsordningar. Sametinget ber avtalepartene vurdere om dagens ordningar er utformet slik at de stimulerer til generasjonsoverganger.

Velferdsordningar

Reindrifftsutøverne er den yrkesgruppa som har størst risiko å bli utsatt for yrkesskader – og sykdommer. Reindrifta lever i tillegg med store utfordningar som virker belastende på deres hverdag. Forskningsprosjektet Reindriffts hverdag vil gi viktig kunnskap om reindrifftsbefolkningens psykososiale livsbetingelser og arbeidsmiljø.

Sametinget mener avtalepartene må ha et større fokus på velferdsordningar for reindrifftsutøverne. Sametinget viser til at det for landbruket er utviklet en rekke velferdsordningar som finansieres over

jordbruksavtalen. Dette omfatter tilskudd til avløsere ved ferie og fritid og avløser ved sykdom. Det må innføres refusjon av utgifter til avløser i forbindelse med sykdom.

I tillegg til innspillet til selve reindrifftsavtalen, vil Sametinget peke på følgende områder som det er behov for å ha et særskilt fokus på:

Bærekraftig reindrift

Sametinget viser til at det er bred politisk enighet i målsettingen om at reindriffta skal være økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig. Det er også bred politisk enighet om at reindriffta i en del områder i dag ikke er bærekraftig, blant annet på grunn av arealinnngrep, store rovvilttap, reintall m.m. Den største trusselen mot reindriffta er det økende presset på arealene.

Reindrifftspolitikken bygger på bærekraft i flere dimensjoner. Balansen mellom disse dimensjonene har ikke staten drøftet med reindrifftsnaeringa og Sametinget. Økologisk bærekraft er gitt stor oppmerksomhet, og det er kun utarbeidet kriterier for dette. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om alle relevante hensyn ligger til grunn for operasjonaliseringen av økologisk bærekraft, som eksempelvis tap av areal, rovvilttrykk og klimaendringer. Mål for kulturell og økonomisk bærekraft er ikke i tilstrekkelig grad definert.

Sametinget ber om at en grundig gjennomgang av innholdet i målsettingene for bærekraftig reindrift prioriteres, da dette er avgjørende for den videre utviklingen og retningen i reindrifftspolitikken. Det er også behov for å vurdere hvorvidt reindrifftsavtalen, som det viktigste politiske instrument støtter opp om målene om kulturell bærekraft. Det er også naturlig at reindrifftsnaeringa ved NRL og Sametinget involveres sterkt i arbeidet.

Sametinget støtter opp om NRLs forslag om at det i forbindelse med arbeidet med ny stortingsmelding om reindrift, nedsettes et utvalg for å utrede situasjonen i reindrifftsnaeringen i dag. Det er nødvendig med en helhetlig analyse og strategi for å oppnå målet om en bærekraftig reindrift, og en slik utredning vil være et viktig bidrag for det.

Reintallstilpasning i Finnmark

Sametinget har fulgt reintallstilpasningsprosessen tett, og er opptatt av at dette gjennomføres på en mest mulig skånsom måte overfor reindrifftsnaeringen. Dette er en utfordrende situasjon for reindriffta i Finnmark, og man står ovenfor en stor omveltning for det samiske reindrifftssamfunnet. Denne prosessen kan på sikt gi store konsekvenser både kulturelt og samfunnsmessig.

Sametinget er kritisk til den prosessen som staten har valgt å gjennomføre der reindrifftsnaeringen ikke i tilstrekkelig grad har vært med på beslutningsprosessene, og er bekymret for at det vil føre til at man forsterker problemet over tid. Sametinget er særlig bekymret over hvilke konsekvenser denne prosessen har for ungdom i etableringsfasen, og da på sikt for rekruttering til reindrifftsnaeringen.

I den årlige utgivelsen om kommentert samisk statistikk, Samiske tall forteller 7, er det et kapittel om bærekraftig reindrift. Sametinget er fornøyd med at det gjøres forskningsbaserte undersøkelser av reindrifftsnaeringen. Sametinge ønsker å vise spesifikt til det som fremkommer om bærekraftig reindrift for reindriffta i deler av Finnmark.

Det vises til at store deler av reindriffta i Kautokeino og Karasjøk er i økologisk og økonomisk ubalanse, men at tilpasningen av reintallet kan ikke skje på en anstendig og effektiv måte uten at myndighetene respekterer reindrifftssamenes kultur og selvbestemmelse i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Videre vises det til at vellykket ressursforvaltning avhenger at ressursbrukerne selv får ansvaret for å løse sine egne problemer. (Riseth 2014). Sametinget er av den oppfatning at reindrifftmyndighetene i altfor liten grad har fått dette til i prosessen med reintallstilpasningen.

I Samiske tall forteller 7 fremkommer det videre at det er mye som tyder på at tiltakene som nå er igangsatt vil ha liten legitimitet i næring, og at de heller bidrar til å skjerpe interne konflikter enn å løse dem. Den prosessen som er lagt opp til nå kan redusere reintall på kort sikt, men det viktigste er å etablere stabile løsninger som gir en varig løsning på reintallsproblematikken. For å få dette til er det nødvendig å finne tillitskapende metoder for reduksjon av reintallet. (Riseth 2014). Sametinget støtter opp om konklusjonen om at: ”Myndigheten må gi reindrifta i Finnmark og reindriftnas organer ro til å fastsette bruksregler og påfølgende reduksjon av reintall. Dialog fremmer gjensidig tillit, og det utvikler gode holdninger”

Sametinget vil også påpeke at for å få stabile rammebetingelser for reindrifta i Finnmark er det av avgjørende betydning å få avklart beitegrensene mellom südaene på vinterbeiteområdene. Dette arbeidet må prioriteres høyt. Dette vil være et viktig tiltak for å få til en bedre prosess for reintallstilpasninga.

Sametinget forventer at myndighetene gjør en grundig evaluering av reintallstilpasninga, og legger opp til prosesser som fremmer dialog og samhandling med reindriftnæringa og det samiske samfunnet. Bare slik kan det etableres en robust balanse mellom kultur, økonomi og økologi.

Rovviltsituasjonen

Sametinget er bekymret for det økende rovdyrpresset på reindriftnæringen. Veksten i rovdyrstammene har de senere årene ført til store tap og nedgang i inntektene, spesielt i områdene sør for Finnmark. Det er behov for en betydelig reduksjon av rovdyr i reinbeiteområdene for å sikre en bærekraftig drift.

Sametinget legger til grunn det prinsipp at samisk tradisjonskunnskap skal vektlegges i all relevant forskning. Samisk tradisjonskunnskap skal også vektlegges i bestandsmålfastsettelsen og danne grunnlaget for fremtidig rovviltforvaltning.

Sametinget er opptatt av at ved vurdering av økologisk bærekraftig reindrift, må konsekvensene av rovvilttrykk tas med. Det vil ikke gi et riktig bilde for hverken bærekraftig reindriftnæring eller bærekraftige rovviltbestander dersom dette forholdet ikke er en del av beslutningsgrunnlaget.

Bestandsregistreringer må økes både kvalitetsmessig og innsatsmessig for å få et korrekt tall på de ulike rovdyrgruppene. Uten at det finnes slik dokumentasjon, har ikke miljøvernmyndighetene troverdighet i utarbeidelse av bestandsmål. Sametinget mener at slik det har vært arbeidet med bestandsregistrering for bjørn, kan det også gjøres for andre rovdyr. For ørn må det igangsettes bestandsregulerende jakt, ettersom skadeomfanget på rein og sau er stort og ørnebestandene har vokst kraftig.

En inndeling der halve beitearealet for reindrift i Norge er innenfor prioritert område for rovvilt, A-sonen, skaper store problemer også innenfor områdene som er prioritert for beitedyr, altså B-sonen. Det medfører at Stortingets todelte målsetning om rovvilt og beitenæringer ikke lar seg oppfylle. Derfor må A-sonen reduseres.

All jakt på rovvilt må fritas fra kravet om tillatelser fra grunneierne, da regulering av rovvilt er et statlig ansvar, og at dette er til hinder for en effektiv bestandsregulering.

Sametinget anser at situasjonen for reindrifta i rovdyrutsatte områder er så alvorlig at man bør starte et arbeid med å se på om det finnes andre løsninger i forhold til antall rovdyr og soneinndelingen for rovdyr.

Norsk-Svensk reinbeitekonvensjon

Den samiske arbeidsgruppa overleverte i mars 2014 sitt forslag til endringer i norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Etter overleveringa har det ikke kommet noen tilbakemeldinger fra norsk og

svensk regjering. Sametinget ber om at det gis tilbakemelding snarest slik at arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon kan fortsette.

For øvrig viser Sametinget til at saker som omhandler reindrift kan spilles inn til de halvårlege kontaktmøtene.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl.16.55.

Åšši/Sak	OOUK	006/14
Åšši/Sak	SP	042/14

Kommunereformen - samisk perspektiv

Arkivsaknr.
14/481

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR 127/14
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	1. – 2.12.14	OOUK
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP 42/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl. 17.35.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	06.11.14		Sak 127/14 Kommunereformen – samisk perspektiv

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget viser til at kommunereformens mål er å kunne tilby likeverdige tjenester til alle innbyggerne og danne en administrasjon med et fagmiljø som har relevant og god kompetanse i alle kommuner. Sametinget vil her vise til at staten Norge bygger på territoriet til to folk. Samene i Norge skal være likeverdige innbygger med den øvrige befolkning i Norge og få likeverdige tilbud som den øvrige befolkning. Dette vil blant annet si at også det samiske folk skal ha anledning å sikre og utvikle på sitt eget språk, sikre sin egen kultur og samfunnsliv, jfr Grunnloven § 108. Dette betyr at de rettighetene det samiske folk har i dag ikke må svekkes, men heller styrkes, som følge av kommunereformen. Endringene som følge av kommunereformen må heller ikke svekke, men styrke, Sametingets rolle og myndighet. Sametinget understreker at de følgende forslagene ikke kan anses som uttømmende, men som grunnprinsipper som Sametinget ser viktigheten av å løfte på nåværende tidspunkt.

Disse rettighetene er nedfelt i nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoner og skal ikke svekkes, men heller styrkes.

- Sametinget forutsetter å bli konsultert i den videre reformprosessen og at Sametingets synspunkter tas med i det videre arbeidet. Sametinget forutsetter videre å bli konsultert før en eventuell beslutning skal tas i regjering eller Storting.

- I de nye storkommunene må det sikres at den samiske befolkningen synliggjøres og at den samiske befolkningen får et talerør i den nye kommunestrukturen.
- Sametinget forventer at departementet utreder eller legger til rette for at det gjøres en utredning om forhold som berører den samiske befolkningen før høsten 2015.
- I de nye oppgaveløsningene som følge av kommunereformen, skal det vurderes for hvordan effektivisere og på best mulig måte oppfylle de lovpålagte forpliktelsene kommunene er forpliktet til når det gjelder samiske rettigheter.
- I henhold til prinsippene i kommunereformen forventer Sametinget at de nye kommunene også må jobbe for å kunne tilby gode og likeverdige tjenester, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling knyttet til samisk språk og samfunnsliv.
- Statlige myndigheter kan ikke på noen grunnlag oppheve de nåværende samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommuner og fylkeskommuner.

Samisk språk

I arbeidet med kommunereformen må det tas hensyn til gjeldende lovverk. Innbyggere bosatt i kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal ha de samme språklige rettighetene og få like gode tjenestetilbud som tidligere. Prinsippet om at samisk og norsk skal være likeverdige språk i Norge må virkeliggjøres.

- Forvaltningsområdet for samisk språk skal ikke innskrenkes. Nye storkommuner som har en eller flere kommuner som tidligere er innlemmet i forvaltningsområdet, skal regnes som nye kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.
- I en ny kommunestruktur må de regionale og lokale institusjonene som i dag er omfattet av samelovens språkregler, fortsatt være pålagt til å yte de samme tjenestene til den samiske befolkningen som tidligere.

Primærhelsetjenesten og barnevern

Samiske pasienter har rett til en helse- og omsorgstjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Samiske pasienter har rettigheter regulert i internasjonale konvensjoner og nasjonale lovgivning. Sametingets erfaring er at i arbeidet med helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning må rettigheter og ansvaret for tilrettelegging komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovtekst.

- Samiske pasienters rettigheter kommer klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med fremtidig kommuneorganisering
- I dag har samiske barn innenfor forvaltningsområdet for samisk språk rett til å bli betjent på samisk i barnevernsinstitusjoner og i møte med barnevernstjenesten. Denne retten må påses videreført i kommunereformen.

Barnehage

Lov om barnehager (2006) understreker at kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til barn i samiske distrikter (forvaltningsområdet for samisk språk) bygger på samisk språk og kultur. Det samiske innholdet i barnehager utenfor forvaltningsområdet er langt svakere regulert. Her skal kommunene legge forholdene til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

- Endringer som følge av kommunereformen skal ikke medføre at innholdet og kvalitet i etablerte samiske barnehagetilbud blir svekket, men at de heller styrkes.
- Eventuelle omorganiseringer av barnehager i kommunene, som følge av kommunereformen, skal ikke føre til at det samiske barnehagetilbud blir svekket, men at det heller styrkes.

Opplæring

Sametinget forventer at myndighetene i arbeidet med kommunereformen legger til rette for at samiske barn og unge har tilgang til opplæring på grunnlag av sine egne kulturverdier og på sitt eget språk.

- Opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier må styrkes.
- Kvaliteten på samisk undervisning, og hensynet til skoleelever skal veie tyngre enn eventuelle økonomiske fordeler i kommunereformen.
- Endringer i regi av kommunereformen skal ikke medføre at rettighetene og kvaliteten til opplæring i og på samisk svekkes, men at de heller styrkes.

Samiske områder - befolknings- og samfunnsstruktur

I samiske bygder står samisk språk og kultur sterk, disse områdene er derfor viktige i revitaliseringen og styrkingen av samisk språk og kultur. Befolkningsutviklingen i samiske områder framover vil høyst sannsynlig ha den samme negative trend som det siste 10 året.

- Arbeidsplasser som er viktige for opprettholdelsen av små samiske bygder skal ikke nedbannes eller flyttes til sentrale strøk hvis dette vil ha negative konsekvenser for sysselsettingen i bygdene

Samisk næringer og arealbruk

En sammenslåing av kommuner kan føre til at samer som tidligere var i flertall i enkelte kommuner blir i mindretall, eller at samer blir en minoritet i enda mer mindretall enn tidligere. Dette kan føre til mindre gjennomslag for samiske saker og samers syn.

- Sametinget legger til grunn at Regjeringen må finne måter å sikre at folkerettslige forpliktelsene for samene som urfolk også blir ivaretatt i eventuelle storkommuner etter kommunereformen
- De lovpålagte medvirkningsprosessene knyttet til kommunal planlegging og plikten for å hente inn lokalkunnskap og tradisjonskunnskap skal ikke bli svekket som resultat av kommunereformen.
- I prosessen med å utarbeide nye oppgaveløsninger i kommunene må det og vurderes hvordan man kan styrke arbeidet opp mot reindriftnæringen i kommunen

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen har behandlet sak 042/14 – Kommunereformen - samisk perspektiv. Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Viktor Inge Paulsen, Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Útsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell, Stein Are Olsen og Jørn-Are Gaski, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh Ellinor Marita Jáma, medlemmene fra Árja Torbjørg Leirbakken og Hartvik Hansen og medlemmet fra Høyre (H) Lars Filip Paulsen:

Det har tidligere kommet signaler fra regjeringen om at det er de nye kommunene som skal gjøre et vedtak om den nye kommunen skal være en del av forvaltningsområde for samisk språk.

I et brev fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet til Kåfjord kommune datert 14.11.2014 beskrives derimot alternative løsninger i påvente av språkutvalgets utredning. Utredningen skal leveres i februar 2016, men det er mulig at delutredninger presenteres på et tidligere tidspunkt. Komiteen har forståelse for at kommuner i forvaltningsområde for samisk språk ønsker svar på konsekvenser av kommunereformen.

Sametinget er bekymret for forslaget om en midlertidig løsning i påvente av en endelig avklaring. Dette er uforutsigbart for de samiske kommunene. Vi kan risikere en situasjon der kommuner tilbyr samiske tjenester kun til innbyggere i et geografisk avgrenset område innad i kommunen. Dette er ikke likebehandling av kommunens innbyggere.

For de samiske kommunene kan det være avgjørende å vite om konsekvensene for status som forvaltningskommune for samisk språk, når de skal bestemme seg for hvilke kommuner de skal slås sammen med. Konsekvensen kan være at samiske kommuner, i påvente av et svar fra Regjeringen, blir hengende etter i sonderinger og tvinges inn i en storkommune de selv ikke har valgt. De samiske kommunene vil også gå glipp av de økonomiske insentivene for det første løp. Det er urettferdig overfor de samiske kommunene at de ikke har de samme forutsetningene for en avgjørelse som resten av Norges kommuner har, på grunn av manglende informasjon.

Forslag

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Áarjel-Saemiej Gielh, fra Nordkalottfolket, fra Árja og fra Høyre (H):

Forslag 1

Endringsforslag til Sametingsrådets forslag til innstilling:

Siste setning i rådets første avsnitt flyttes som tillegg i nytt tredje avsnitt:

”Sametinget understreker at de følgende forslagene ikke kan anses som uttømmende, men som grunnprinsipper som Sametinget ser viktigheten av å løfte på nåværende tidspunkt.”

Nytt andre avsnitt:

Sametinget ønsker selv å være aktiv i prosessen med kommunereformen og vil være med å ta beslutninger hva angår samiske forhold.

Sametinget vil på eget initiativ sette i gang en utredning om forhold som berører den samiske befolkning som følge av kommunereformen. Utredningen vil ta for seg noen av de utfordringene og problemstillingene vi ser for oss i en kommunereform. Utredningen vil sannsynligvis også kunne inneholde mulige løsninger på å forbedre tjenestetilbudet til den samiske befolkning i eventuelle nye kommuner, og utredningen skal inngå som beslutningsgrunnlag i regjeringens proposisjon til Stortinget.

Det forventes også fra Sametingets side at departementet er en part i denne utredningen og gjør eventuelle delutredninger ved behov. Utredningen tar mål av å være ferdigstilt høsten 2015.

Rådets andre avsnitt endres til nytt tredje avsnitt:

Videre vil Sametinget understreke at de følgende forslagene ikke kan anses som uttømmende, men som grunnprinsipper som Sametinget ser viktigheten av å løfte på nåværende tidspunkt.

Disse rettighetene er nedfelt i nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoner og skal ikke svekkes, men heller styrkes.

Endringsforslag til Sametingsrådets forslag til innstilling:

Viser til avsnitt to ”Disse rettighetene er nedfelt...” og rådets innstilling i kulepunktene:

Rådets innstilling til første kulepunkt:

”Sametinget forutsetter å bli konsultert i den videre reformprosessen og at Sametingets synspunkter

tas med i det videre arbeidet. Sametinget forutsetter videre å bli konsultert før en eventuell beslutning skal tas i regjering eller Storting”.

”Sametinget forutsetter å bli konsultert...”. ”Forutsetter å” erstattes med ”skal”. Slik at setningen blir lydene: ”Sametinget skal bli konsultert...”

”at Sametingets synspunkter tas med i det...” ”at” tas bort. ”Tas med” erstattes med ”skal være med”.

” Sametinget forutsetter videre å bli...” ”forutsetter videre å” erstattes med ”skal videre bli”.

Endres til å lyde som følger:

”Sametinget skal bli konsultert i den videre reformprosessen og Sametingets synspunkter skal være med i det videre arbeidet. Sametinget skal videre bli konsultert før en eventuell beslutning skal tas i regjering eller Storting.

Tredje kulepunkt:

Tas helt bort

Rådets innstilling til femte kulepunkt:

”I henhold til prinsippene i kommunereformen forventer Sametinget at de nye kommunene også må jobbe for å kunne tilby gode og likeverdige tjenester, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling knyttet til samisk språk og samfunnsliv.”

”forventer” erstattes med ”krever”

Endres til å lyde som følger:

”I henhold til prinsippene i kommunereformen krever Sametinget at de nye kommunene også må jobbe for å kunne tilby gode og likeverdige tjenester, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling knyttet til samisk språk og samfunnsliv.”

Nytt 1. avsnitt under "samisk språk":

Sametinget ser at regjeringens kommunereform, med mulige kommunesammenslåinger, i stor grad kan påvirke samiske tjenestetilbud og levekårene for landets samiske befolkning. Sametinget mener at kommunereformen skal ha som særskilt målsetting å bidra til å styrke samisk språk og kultur i kommunene. Språkutvalget er i gang med et viktig arbeid, og Sametinget forventer at Regjeringen vurderer utvalgets anbefalinger for å styrke statusen til samisk språk og det samiske tjenestetilbudet i kommunene.

I 2. kulepunkt settes inn ordet «eventuelle». Teksten blir å lyde slik: "I de eventuelle nye storkommunene må det....".

I 1. kulepunkt under "Samisk språk", i andre setning, settes inn ordet «eventuelle». Teksten blir å lyde slik: "Eventuelle nye storkommuner som...".

Forslag fra Nordkalottfolket:

Forslag 2

Endringsforslag til Sametingsrådets forslag til innstilling:

Samisk språk:

1. kulepunkt endres til:

Samiske språkbrukere skal ikke komme dårligere ut som følge av endringer ny kommuneinndeling. Lokaldemokratiet må avgjøre hvordan samiske interesser skal ivaretas og organiseres i ny kommunestruktur. Prosesser må være slik at kommunene finner det attraktivt å være en del av samisk språkforvaltningsområde, alternativt del av en felles samarbeidsavtale. Sametinget vil være en være en aktiv bidragsyter og fasilitator for disse prosessene.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Forslag 3, representant Geir Are Winter, Fremskrittspartiet

Sametinget støtter Regjeringens mål med kommunereformen, og ser bare positive effekter av større og mer robuste kommuner. Også ut i fra et samisk perspektiv. Større, robuste, og mer kompetente fagmiljøer vil ha en positiv virkning på muligheten til å nå målene om å ta vare på samisk språk, kultur og tradisjon.

Sametinget vil spesielt oppfordre kommunene i Finnmark og Troms til å aktivt og positivt bidra til at intensjonen om færre og mer robuste kommuner nås. Slike kommuner vil på en langt bedre måte enn i dag kunne ivareta innbyggernes interesser og behov, uavhengig av etnisk eller kulturell bakgrunn.

Sametinget har slik Sametinget kjenner lokale- og regionale politikere og partier, full tillit til at også samiske interesser vil bli godt ivaretatt i de nye storkommunene.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3 ble forkastet med 33 mot 2 stemmer.
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens forslag 2 ble forkastet med 30 mot 5 stemmer.
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens forslag 1 ble vedtatt med 33 mot 2 stemmer.
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilråding ble vedtatt med 30 mot 5 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Protokolltilførsel fra Kjellrun Wilhelmsen, Nordkalottfolket:

Sak 042/14 – Kommunereformen – samisk perspektiv

Nordkalottfolket har i denne saken fremmet et eget forslag, som ikke fikk flertall. Dette forslaget handlet om man skal automatisk innlemmes i samisk språkforvaltningsområde ved sammenslåing av kommuner, der bare en part er innlemmet fra før.

Nordkalottfolket har også stemt for andre endringsforslag i saken. Vi anser likevel vårt eget forslag å være så vesentlig at vi likevel må stemme mot komiteens innstilling, siden vårt eget forslag falt.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Lars Filip Paulsen, saksordfører	Ann-Mari Thomassen
2	Sandra Márjá West	Lars Filip Paulsen
	Sandra Márjá West	
3	Geir Arne Winther	Inger Elin Kristina Utsi
		Johan Vasara
		Sandra Márjá West

	Geir Arne Winther	
4	Inger Elin Kristina Utsi	
5	Nanna Thomassen	
6	Kjellrun Wilhelmsen	Inger Elin Kristina Utsi
		Johan Vasara
		Lars Filip Paulsen
	Kjellrun Wilhelmsen	
7	Johan Vasara	Inger Elin Kristina Utsi
		Geir Arne Winther
	Johan Vasara	
8	Hartvik Hansen	Mariann Wollmann Magga
		Beaska Niillas
		Nanna Thomassen
	Hartvik Hansen	
9	John Kappfjell	
10	Vibeke Larsen	
11	Lars Filip Paulsen	
12	Aili Keskitalo	
13	Ellinor Marita Jåma	
14	Sandra Márjá West	
15	Inger Elin Kristina Utsi	
16	Ann-Mari Thomassen	
	Lars Filip Paulsen, saksorfører	
	Hartvik Hansen, til forretningsorden	
	Kjellrun Wilhelmsen, til forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Sametinget viser til at kommunereformens mål er å kunne tilby likeverdige tjenester til alle innbyggerne og danne en administrasjon med et fagmiljø som har relevant og god kompetanse i alle kommuner. Sametinget vil her vise til at staten Norge bygger på territoriet til to folk. Samene i Norge skal være likeverdige innbygger med den øvrige befolkning i Norge og få likeverdige tilbud som den øvrige befolkning. Dette vil blant annet si at også det samiske folk skal ha anledning å sikre og utvikle på sitt eget språk, sikre sin egen kultur og samfunnsliv, jfr Grunnloven § 108. Dette betyr at de rettighetene det samiske folk har i dag ikke må svekkes, men heller styrkes, som følge av kommunereformen. Endringene som følge av kommunereformen må heller ikke svekke, men styrke, Sametingets rolle og myndighet.

Sametinget ønsker selv å være aktiv i prosessen med kommunereformen og vil være med å ta beslutninger hva angår samiske forhold.

Sametinget vil på eget initiativ sette i gang en utredning om forhold som berører den samiske befolkning som følge av kommunereformen. Utredningen vil ta for seg noen av de utfordringene og problemstillingene vi ser for oss i en kommunereform. Utredningen vil sannsynligvis også kunne inneholde mulige løsninger på å forbedre tjenestetilbudet til den samiske befolkning i eventuelle nye kommuner, og utredningen skal inngå som beslutningsgrunnlag i regjeringens proposisjon til Stortinget.

Det forventes også fra Sametingets side at departementet er en part i denne utredningen og gjør eventuelle delutredninger ved behov. Utredningen tar mål av å være ferdigstilt høsten 2015.

Videre vil Sametinget understreke at de følgende forslagene ikke kan anses som uttømmende, men som grunnprinsipper som Sametinget ser viktigheten av å løfte på nåværende tidspunkt. Disse rettighetene er nedfelt i nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoner og skal ikke svekkes, men heller styrkes.

- Sametinget skal bli konsultert i den videre reformprosessen og Sametingets synspunkter skal være med i det videre arbeidet. Sametinget skal videre bli konsultert før en eventuell beslutning skal tas i regjering eller Storting.
- I de eventuelle nye storkommunene må det sikres at den samiske befolkningen synliggjøres og at den samiske befolkningen får et talerør i den nye kommunestrukturen.
- I de nye oppgaveløsningene som følge av kommunereformen, skal det vurderes for hvordan effektivisere og på best mulig måte oppfylle de lovpålagte forpliktelsene kommunene er forpliktet til når det gjelder samiske rettigheter.
- I henhold til prinsippene i kommunereformen krever Sametinget at de nye kommunene også må jobbe for å kunne tilby gode og likeverdige tjenester, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling knyttet til samisk språk og samfunnsliv.
- Statlige myndigheter kan ikke på noen grunnlag oppheve de nåværende samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommuner og fylkeskommuner.

Samisk språk

Sametinget ser at regjeringens kommunereform, med mulige kommunesammenslåinger, i stor grad kan påvirke samiske tjenestetilbud og levekårene for landets samiske befolkning. Sametinget mener at kommunereformen skal ha som særskilt målsetting å bidra til å styrke samisk språk og kultur i kommunene. Språkutvalget er i gang med et viktig arbeid, og Sametinget forventer at Regjeringen vurderer utvalgets anbefalinger for å styrke statusen til samisk språk og det samiske tjenestetilbudet i kommunene.

I arbeidet med kommunereformen må det tas hensyn til gjeldende lovverk. Innbyggere bosatt i kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal ha de samme språklige rettighetene og få like gode tjenestetilbud som tidligere. Prinsippet om at samisk og norsk skal være likeverdige språk i Norge må virkeliggjøres.

- Forvaltningsområdet for samisk språk skal ikke innskrenkes. Eventuelle nye storkommuner som har en eller flere kommuner som tidligere er innlemmet i forvaltningsområdet, skal regnes som nye kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.
- I en ny kommunestruktur må de regionale og lokale institusjonene som i dag er omfattet av samelovens språkregler, fortsatt være pålagt til å yte de samme tjenestene til den samiske befolkningen som tidligere.

Primærhelsetjenesten og barnevern

Samiske pasienter har rett til en helse- og omsorgstjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Samiske pasienter har rettigheter regulert i internasjonale konvensjoner og nasjonale lovgivning. Sametingets erfaring er at i arbeidet med helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning må rettigheter og ansvaret for tilrettelegging komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovtekst.

- Samiske pasienters rettigheter kommer klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med fremtidig kommuneorganisering
- I dag har samiske barn innenfor forvaltningsområdet for samisk språk rett til å bli betjent på samisk i barnevernsinstitusjoner og i møte med barnevernstjenesten. Denne retten må påses videreført i kommunereformen.

Barnehage

Lov om barnehager (2006) understreker at kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til barn i samiske distrikter (forvaltningsområdet for samisk språk) bygger på samisk språk og kultur. Det samiske innholdet i barnehager utenfor forvaltningsområdet er langt svakere regulert. Her skal kommunene legge forholdene til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

- Endringer som følge av kommunereformen skal ikke medføre at innholdet og kvalitet i etablerte samiske barnehagetilbud blir svekket, men at de heller styrkes.
- Eventuelle omorganiseringer av barnehager i kommunene, som følge av kommunereformen, skal ikke føre til at det samiske barnehagetilbud blir svekket, men at det heller styrkes.

Opplæring

Sametinget forventer at myndighetene i arbeidet med kommunereformen legger til rette for at samiske barn og unge har tilgang til opplæring på grunnlag av sine egne kulturverdier og på sitt eget språk.

- Opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier må styrkes.
- Kvaliteten på samisk undervisning, og hensynet til skoleelever skal veie tyngre enn eventuelle økonomiske fordeler i kommunereformen.
- Endringer i regi av kommunereformen skal ikke medføre at rettighetene og kvaliteten til opplæring i og på samisk svekkes, men at de heller styrkes.

Samiske områder - befolknings- og samfunnsstruktur

I samiske bygder står samisk språk og kultur sterk, disse områdene er derfor viktige i revitaliseringen og styrkingen av samisk språk og kultur. Befolkningsutviklingen i samiske områder framover vil høyst sannsynlig ha den samme negative trend som det siste 10 året.

- Arbeidsplasser som er viktige for opprettholdelsen av små samiske bygder skal ikke nedbannes eller flyttes til sentrale strøk hvis dette vil ha negative konsekvenser for sysselsettingen i bygdene

Samisk næringer og arealbruk

En sammenslåing av kommuner kan føre til at samer som tidligere var i flertall i enkelte kommuner blir i mindretall, eller at samer blir en minoritet i enda mer mindretall enn tidligere. Dette kan føre til mindre gjennomslag for samiske saker og samers syn.

- Sametinget legger til grunn at Regjeringen må finne måter å sikre at folkerettslige forpliktelsene for samene som urfolk også blir ivaretatt i eventuelle storkommuner etter kommunereformen
- De lovpålagte medvirkningsprosessene knyttet til kommunal planlegging og plikten for å hente inn lokalkunnskap og tradisjonskunnskap skal ikke bli svekket som resultat av kommunereformen.
- I prosessen med å utarbeide nye oppgaveløsninger i kommunene må det og vurderes hvordan man kan styrke arbeidet opp mot reindriftnæringen i kommunen

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl.19.00.

Åšši/Sak OOUK	007/14
Åšši/Sak SP	043/14

Regjeringens melding om primærhelsetjenesten

Arkivsaknr.
14/5552

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR 124/14
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	1. – 2.12.14	OOUK
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP 43/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl. 19.00.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	06.11.14		Sak 124/14 Regjeringens melding om primærhelsetjenesten

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget viser til at regjeringen i budsjettforslag for 2015 legger føringer for hvilke områder som vil omfattes i den varslede meldingen for primærhelsetjenesten, og hvilke politiske veivalg regjeringen prioriterer. Sametinget merker seg at budsjettforslaget ikke omtaler utfordringer samiske pasienter møter i helsetjenesten. Det fremkommer heller ikke særskilte satsinger som skal styrke et likeverdig tilbud til samiske pasienter, utenom støtte som innvilges Senter for samisk helseforskning til forskning på helse og levekårsrelaterte temaer.

Samiske tjenestemottakere har krav på likeverdig helse- og sosialtjenester på lik linje med den øvrige befolkning. Dette følger av rettigheter samiske pasienter har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner. ILO- konvensjon nr. 169, art 25 påpeker deriblant at urfolk har rett til å være med å planlegge og administrere sine egne helsetjenester. Konvensjonsteksten er Sametingets grunnlag i arbeidet med primærhelsetjenesten

Likeverdige helsetjenester for samiske pasienter innebærer tjenester som er tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn. Sentrale myndigheter har det overordnede ansvaret og må sørge for at det samiske perspektivet ivaretas og etterspørres i alle prosesser, og at det blir ivaretatt i sentrale helse- og sosialpolitiske satsinger.

I arbeidet med primærhelsemeldingen viser regjeringen til at forventninger til kommunene er i endring og peker på samhandlingsreformen og den kommende kommunereformen. Sametinget har tidligere i forbindelse med samhandlingsreformen og etterfølgende prosesser gitt en rekke innspill vedrørende utfordringer samiske pasienter møter i kontakt med helse og omsorgstjenesten. I etterkant er det vanskelig å finne vedtatte strategier, satsinger og tiltak som følger opp utfordringer Sametinget har løftet.

Sametinget mener at sentrale myndigheter må sette klare rammer og mål for hvordan tjenestetilbudet til samiske pasienter skal ivaretas. Dette må følges opp systematisk. Det vil være i tråd med sluttdokumentet fra verdenskonferansen for urfolk 2014 som Regjeringen har gitt sin tilslutning til. I denne sammenhengen vil Sametinget gjøre oppmerksom på at virketiden for den eneste handlingsplanen som omhandler helsetjenestetilbudet til den samiske befolkning gikk ut i 2005.

Regjeringen påpeker at gode helsetjenester er avhengige av å skape og ta i bruk ny kunnskap, og styrke og omsette forskning til innovasjon og bedre praksis. Gjennom studier og forskning gjennomført av Senter for samisk helseforskning har vi en del data om helse og levekår i den samiske befolkningen. Disse dataene er verdifull i arbeidet for å synliggjøre både levekår og helseutfordringer i det samiske folk. Derimot trenger vi mer dokumentert kunnskap som omhandler tjenestetilbudet til det samiske folk, spesielt hvordan samiske pasienters rett til en likeverdig helsetjeneste ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning

Sametinget vil videre påpeke at fagmiljøer som skal utvikle kunnskap til bruk i helse og sosialtjenester til samiske pasienter må ha en grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget ser at egne sentre for omsorgsforskning kan være viktig for å løfte forskning innenfor feltet generelt, men har også erfaringer med tjenesteutvikling og utvikling av kunnskap vedrørende samisk helse ivaretas best i robuste samiske fagmiljø der man har en grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv.

I arbeidet med sosial ulikhet i helse har sentrale myndigheter påpekt at tjenestetilbudet må tilpasses mangfoldet i befolkningen både når det gjelder organisering og innhold, kontakt med brukere, og språklige og kulturelle forskjeller. For at målet om likeverdige helse og sosialtjenester til det samiske befolkning skal nås må kunnskapen om samisk språk og kultur være tilgjengelig i større grad i kommunale helse og omsorgstjenester. Denne kompetansen må være integrert i kommunale helse- og omsorgsplaner, og i utførelse av tjenestene. Kunnskapen må institusjonaliseres, og ikke avhenge av enkelte medarbeideres interesse for tilrettelegging for samiske pasienter. De ulike kommunene med samisk befolkning har varierende bevissthet og kunnskap om samiske pasienters behov. I mange kommuner er bevisstheten og kunnskapen om samisk befolkning fraværende. Sametinget mener derfor at det er nødvendig at det samiske folk rett til språklig og kulturelt tilrettelagte tjenestetilbud påpekes med tyngde for kommuner.

Med bakgrunn i dette gjør Sametinget følgende vedtak:

Det må utvikles en ny konkret handlings- og tiltaksplan om helse og omsorgstjenester til den samiske befolkningen. Handlingsplanen må utvikles i nært samarbeid med samiske helsefagmiljøer og Sametinget.

Det må utvikles en grundig og systematisk oversikt over hvordan samiske pasienters rett til likeverdige helsetjenester ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning. Dette må prioriteres både som utgangspunkt for en ny handlingsplan, og som et moment i fremtidig organisering av kommuner.

Fagmiljøer som skal utvikle kunnskap til bruk i helse og sosialtjenesten til samiske pasienter må ha grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Det bør vurderes å flytte ansvaret for omsorgsforskning og tjenesteutvikling som omhandler samisk helse til etablerte samiske fag og forskningsmiljøer.

Samiske pasienters rettigheter må komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med fremtidig kommuneorganisering.

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen har behandlet sak 043/14 – Regjeringens melding om primærhelsetjenesten. Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Viktor Inge Paulsen, Sandra Márjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell, Stein Are Olsen og Jørn-Are Gaski, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh Ellinor Marita Jáma, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen, medlemmene fra Árja Torbjørg Leirbakken og Hartvik Hansen og medlemmet fra Høyre (H) Lars Filip Paulsen:

SANKS

Sametinget har hatt god dialog med SANKS i forhold til utvikling av tilbud innenfor psykisk helsevern for samiske brukere uavhengig av bosted.

SANKS har fått status som et nasjonalt kompetansesenter med behandlingstilbud innen psykisk helse og rus, men det hjelper i liten grad de som bor langt fra de allerede etablerte kontorene. Komiteen ser derfor behov for at det etableres flere SANKS-kontorer, og at allerede etablerte kontorer styrkes, noe som vil øke muligheten for at flere samiske brukere vil kunne benytte seg av kompetansen SANKS innehar.

Samiske tolketjenester

Komiteen ser behovet for etablering av samisk tolketjeneste ved sykehus som har samiske pasienter. Sykehusene har en forpliktelse til å tilrettelegge for at samiske pasienter kan bruke morsmålet sitt i møtet med helsetjenesten. Dessverre er det stor mangel på samiskspråklige fagfolk i helsetjenesten. Etablering av tolketjenester ved sykehus vil kunne medføre at den samiske befolkningen kan bruke sitt morsmål, og dermed bli møtt med omsorg og forståelse.

Distriktsmedisinsk senter (DMS) med samisk innhold, i lulesamisk område

Sametinget har i 2013 bidratt med økonomisk støtte til et forprosjekt til et distriktsmedisinsk helsesenter i Tysfjord. Forprosjektet ble avsluttet før det ble fullført, og Tysfjord kommune la saken på is. Dette ble møtt med stor lokal motstand. Komiteen ser behovet for et slikt helsesenter i det lulesamiske området, og vil jobbe for å realisere et distriktsmedisinsk helsesenter i lulesamisk område.

Forslag

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Áarjel-Saemiej Gielh, fra Nordkalottfolket, fra Árja og fra Høyre (H):

Forslag 1

Tilleggsforslag til Sametingsrådets forslag til innstilling:

Tillegg etter avsnitt ”Det må utvikles en grundig...”:

Sametinget ser at det vil være behov for store, robuste helsefagmiljøer i de fremtidige helsetjenestene i kommunene. Det vil være behov for større samorganisering av ressurser, større samarbeid mellom ulike etater og mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Distriktsmedisinske sentre løftes som en mulig løsning. For Sametinget er det viktig at slike løsninger også utvikles og organiseres slik at det gir gode språklige og kulturelt tilrettelagte tilbud til samiske pasienter.

Gjennom studier og forskning gjennomført av Senter for samisk helseforskning, Samiske tall forteller, SSB og Folkehelseinstituttet har vi etter hvert fått en del data om helse og levekår i den samiske befolkning. Disse dataene har vært verdifulle i arbeidet for å synliggjøre både levekår og helseutfordringer i den samiske befolkning. Dette indikerer forskjeller i levekår mellom områder med stor samisk befolkning og områder med mindre andel samer i befolkningen (spedbarndødelighet, dødsrater i visse aldersgrupper, aldergruppe over 80 år, frafall i skolen, kols, hjerte- og karsykdommer m.fl.).

Regjeringen vil utrede en forsøksordning med statlig finansiering av omsorgstjenestene.

Forsøksordningen skal inkludere et begrenset antall kommuner, vare over tid og evalueres.

Utredningsprosjektet skal gjennomføres i nær dialog med KS, og i samarbeid med et utvalg av kommuner.

Med bakgrunn i disse indikasjonene og den manglende tjenesteforskningen på tilbud som samiske pasienter mottar ønsker Sametinget at regjeringen prioriterer eventuelle søknader fra kommuner som er forvaltningskommune for samiske språk.

Nytt siste kulepunkt til vedtak:

Ivaretagelse av pasientens rettigheter og behov til likeverdige helse- og sosialtjenester må sikres gjennom reelle konsultasjoner med Sametinget.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, APs sametingsgruppe v/ representant Johan Vasara, Samer sørpå, Árja, ÅaSG, H og NSR

Sametinget ser med bekymring på hvorvidt samiske pasienter i flertallssamiske områder oppnår et likeverdig helsetilbud når tilbudet ofte forutsetter lang reisetid over store områder. Ustabil vær, manglende kollektivtilbud, varierende tilbud om pasientreise og uvisshet om faktisk reisetid er alle med på å påvirke samiske pasienters opplevelse av helsetilbudet som eksisterer i en negativ retning. Sametinget er kritisk til at syke og eldre forventes å reise i opp til flere dager for å komme til og fra helsetilbud som skal være allment tilgjengelig for befolkningen. Sametingsrådet må ta politiske initiativ der man søker å forkorte reisetiden og sikre bedre tilgang til helsetilbud for samiske pasienter.

Forslag 2, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Sametinget støtter Regjeringens mål om å skape pasientens helsetjeneste. Alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Uavhengig av etnisk eller kulturell bakgrunn. Sametinget legger uten videre til grunn at også samiske pasienter vil bli godt ivarettatt. Gjennom økte bevilgninger, klare prioriteringer og nye løsninger viser regjeringen at den prioriterer helse- og omsorgssektoren. Målet er å sikre at enhver skal ha trygghet for at gode offentlig finansierte helsetjenester er der for seg og sin familie, når man trenger det.

Sametinget registrer og støtter at sentrale mål for regjeringen innenfor helse- og omsorgssektoren er:

1. Redusere unødvendig og ikke-medisinsk begrunnet venting for pasientene
2. Øke kapasiteten og styrke kvaliteten i pleie- og omsorgssektoren
3. Prioritere bedre behandling og forebygging innen psykisk helse- og rusfeltet

Gjennom plan- og reformarbeid foretar regjeringen en helhetlig nytenkning i store deler av sektoren. Regjeringen vil i 2015 starte innføringen av fritt behandlingsvalg, samt legge fram for Stortinget viktige dokumenter som nasjonal helse- og sykehusplan, melding om primærhelsetjenesten, opptrappingsplan på rusfeltet, ny folkehelsemelding og melding om legemiddelpolitikken. Sametinget støtter dette.

Det er pasienten som skal stå i sentrum for de endringer som gjøres. Regjeringen vil styrke pasientens rettigheter. Sametinget støtter at makt skal flyttes fra systemer til den enkelte, fordi alt det offentlige gjør skal gjøres for å gi bedre kvalitet og mer trygghet for pasienter, brukere og pårørende.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble forkastet med 33 mot 2 stemmer.
- Forslag 1 ble vedtatt med 33 mot 2 stemmer.
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Ellinor Marita Jåma, saksordfører	
2	Inger Elin Kristina Utsi	Ellen Kristine Saba
	Inger Elin Kristina Utsi	
3	Arthur Johan Tørfoss	Inger Elin Kristina Utsi
4	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Johan Vasara	Inger Elin Kristina Utsi
	Johan Vasara	
6	Lars Filip Paulsen	
7	Nanna Thomassen	
8	Sandra Márjá West	Marit Kirsten Anti Gaup
	Sandra Márjá West	
9	Nora Marie Bransfjell	
10	Vibeke Larsen	Lars Filip Paulsen
		Beaska Niillas
	Vibeke Larsen	
11	Henrik Olsen	Lars Filip Paulsen
12	Tor Gunnar Nystad	
13	Inger Eline Eriksen	
14	Marie Therese N. Aslaksen	
	Ellinor Marita Jåma, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget viser til at regjeringen i budsjettforslag for 2015 legger føringer for hvilke områder som vil omfattes i den varslede meldingen for primærhelsetjenesten, og hvilke politiske veivalg regjeringen prioriterer. Sametinget merker seg at budsjettforslaget ikke omtaler utfordringer samiske pasienter møter i helsetjenesten. Det fremkommer heller ikke særskilte satsinger som skal styrke et likeverdig tilbud til samiske pasienter, utenom støtte som innvilges Senter for samisk helseforskning til forskning på helse og levekårsrelaterte temaer.

Samiske tjenestemottakere har krav på likeverdig helse- og sosialtjenester på lik linje med den øvrige befolkning. Dette følger av rettigheter samiske pasienter har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner. ILO- konvensjon nr. 169, art 25 påpeker deriblant at urfolk har rett til å være med å planlegge og administrere sine egne helsetjenester. Konvensjonsteksten er Sametingets grunnlag i arbeidet med primærhelsetjenesten

Likeverdige helsetjenester for samiske pasienter innebærer tjenester som er tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn. Sentrale myndigheter har det overordnede ansvaret og må sørge for at det samiske perspektivet ivaretas og etterspørres i alle prosesser, og at det blir ivaretatt i sentrale helse- og sosialpolitiske satsinger.

I arbeidet med primærhelsemeldingen viser regjeringen til at forventninger til kommunene er i endring og peker på samhandlingsreformen og den kommende kommunereformen. Sametinget har tidligere i forbindelse med samhandlingsreformen og etterfølgende prosesser gitt en rekke innspill vedrørende utfordringer samiske pasienter møter i kontakt med helse og omsorgstjenesten. I etterkant er det vanskelig å finne vedtatte strategier, satsinger og tiltak som følger opp utfordringer Sametinget har løftet.

Sametinget mener at sentrale myndigheter må sette klare rammer og mål for hvordan tjenestetilbudet til samiske pasienter skal ivaretas. Dette må følges opp systematisk. Det vil være i tråd med sluttokumentet fra verdenskonferansen for urfolk 2014 som Regjeringen har gitt sin tilslutning til. I denne sammenhengen vil Sametinget gjøre oppmerksom på at virketiden for den eneste handlingsplanen som omhandler helsetjenestetilbudet til den samiske befolkning gikk ut i 2005.

Regjeringen påpeker at gode helsetjenester er avhengige av å skape og ta i bruk ny kunnskap, og styrke og omsette forskning til innovasjon og bedre praksis. Gjennom studier og forskning gjennomført av Senter for samisk helseforskning har vi en del data om helse og levekår i den samiske befolkningen. Disse dataene er verdifulle i arbeidet for å synliggjøre både levekår og helseutfordringer i det samiske folk. Derimot trenger vi mer dokumentert kunnskap som omhandler tjenestetilbudet til det samiske folk, spesielt hvordan samiske pasienters rett til en likeverdig helsetjeneste ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning

Sametinget vil videre påpeke at fagmiljøer som skal utvikle kunnskap til bruk i helse og sosialtjenester til samiske pasienter må ha en grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget ser at egne sentre for omsorgsforskning kan være viktig for å løfte forskning innenfor feltet generelt, men har også erfaringer med tjenesteutvikling og utvikling av kunnskap vedrørende samisk helse ivaretas best i robuste samiske fagmiljø der man har en grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv.

I arbeidet med sosial ulikhet i helse har sentrale myndigheter påpekt at tjenestetilbudet må tilpasses mangfoldet i befolkningen både når det gjelder organisering og innhold, kontakt med brukere, og språklige og kulturelle forskjeller. For at målet om likeverdige helse og sosialtjenester til det samiske befolkning skal

nås må kunnskapen om samisk språk og kultur være tilgjengelig i større grad i kommunale helse og omsorgstjenester. Denne kompetansen må være integrert i kommunale helse- og omsorgsplaner, og i utførelse av tjenestene. Kunnskapen må institusjonaliseres, og ikke avhenge av enkelte medarbeideres interesse for tilrettelegging for samiske pasienter. De ulike kommunene med samisk befolkning har varierende bevissthet og kunnskap om samiske pasienters behov. I mange kommuner er bevisstheten og kunnskapen om samisk befolkning fraværende. Sametinget mener derfor at det er nødvendig at det samiske folk rett til språklig og kulturelt tilrettelagte tjenestetilbud påpekes med tyngde for kommuner.

Med bakgrunn i dette gjør Sametinget følgende vedtak:

Det må utvikles en ny konkret handlings- og tiltaksplan om helse og omsorgstjenester til den samiske befolkningen. Handlingsplanen må utvikles i nært samarbeid med samiske helsefagmiljøer og Sametinget.

Det må utvikles en grundig og systematisk oversikt over hvordan samiske pasienters rett til likeverdige helsetjenester ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning. Dette må prioriteres både som utgangspunkt for en ny handlingsplan, og som et moment i fremtidig organisering av kommuner.

Sametinget ser at det vil være behov for store, robuste helsefagmiljøer i de fremtidige helsetjenestene i kommunene. Det vil være behov for større samorganisering av ressurser, større samarbeid mellom ulike etater og mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten. Distriktsmedisinske sentre løftes som en mulig løsning. For Sametinget er det viktig at slike løsninger også utvikles og organiseres slik at det gir gode språklige og kulturelt tilrettelagte tilbud til samiske pasienter.

Gjennom studier og forskning gjennomført av Senter for samisk helseforskning, Samiske tall forteller, SSB og Folkehelseinstituttet har vi etter hvert fått en del data om helse og levekår i den samiske befolkning. Disse dataene har vært verdifulle i arbeidet for å synliggjøre både levekår og helseutfordringer i den samiske befolkning. Dette indikerer forskjeller i levekår mellom områder med stor samisk befolkning og områder med mindre andel samer i befolkningen (spedbarndødelighet, dødsrater i visse aldersgrupper, aldergruppe over 80 år, frafall i skolen, kols, hjerte- og karsykdommer m.fl.).

Regjeringen vil utrede en forsøksordning med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Forsøksordningen skal inkludere et begrenset antall kommuner, vare over tid og evalueres. Utredningsprosjektet skal gjennomføres i nær dialog med KS, og i samarbeid med et utvalg av kommuner.

Med bakgrunn i disse indikasjonene og den manglende tjenesteforskningen på tilbud som samiske pasienter mottar ønsker Sametinget at regjeringen prioriterer eventuelle søknader fra kommuner som er forvaltningskommune for samiske språk.

Fagmiljøer som skal utvikle kunnskap til bruk i helse og sosialtjenesten til samiske pasienter må ha grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Det bør vurderes å flytte ansvaret for omsorgsforskning og tjenesteutvikling som omhandler samisk helse til etablerte samiske fag og forskningsmiljøer.

Samiske pasienters rettigheter må komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med fremtidig kommuneorganisering.

Ivaretagelse av pasientens rettigheter og behov til likeverdige helse- og sosialtjenester må sikres gjennom reelle konsultasjoner med Sametinget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl. 20.00.

Åšši/Sak SP	044/14
--------------------	---------------

Sametingets budsjett 2015

Arkivsaknr.
14/2883

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	28.10.14	SR
Plan- og finanskomiteen	1. – 2.12.14	PFK
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP 044/14

Saken påbegynt 05.12.14 kl. 09.47.

Plenumsledelsen innstiller på at følgende er inhabile til å behandle sak 44/14 Sametingets budsjett 2015:

- Jovna Z. Dunfjell – Plan- og finanskomiteen og plenum
- Viktor Inge Paulsen – plenum
- Nanna Thomassen – plenum

For Jovna Z. Dunfjell møter vararepresentant Ida Marie Bransfjell.

For Viktor Inge Paulsen møter vararepresentant Olof Anders Kuhmunen.

For Nanna Thomassen kunne ingen vararepresentanter møte.

Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

1 Innledning

Sametingsrådet presenterer hver høst sitt forslag til Sametingets budsjett for det kommende år, nå 2015. Budsjettforslaget behandles i Sametingets plan- og finanskomité og plenum. I budsjettet presenteres de økonomiske og politiske rammebetingelsene for neste års politikk og tiltak.

Budsjettet for 2015 viser mål, tiltak og prioriteringer på de ulike politikkområdene som Sametingets flertall mener er nødvendige for å ivareta det samiske samfunnets viktigste behov i 2015.

Sametingets budsjett har økt årlig siden 1989. Likevel blir andelen av statsbudsjettet som bevilges til samiske formål stadig mindre sammenliknet med bevilgninger til andre samfunnsformål. Det er derfor grunnlag for å hevde at rammebetingelsene for den samiske samfunnsutviklingen blir stadig dårligere enn tilfellet er for storsamfunnet og majoritetskulturen.

Som folk har vi imidlertid de samme forventninger til utviklingen av det samiske samfunnet, som det øvrige samfunnet har for det norske storsamfunnet og norsk kultur og språk. Det betyr at Sametinget over tid vil bli mindre og mindre i stand til å levere løsninger og tiltak som er i tråd med det samiske samfunnets behov og forventninger, dersom ikke denne utviklingen endres.

Sametingets bevilgninger gir resultater. Våre bevilgninger til kultur danner grunnlag for opplevelser og identitet, for arbeidsplasser og næring. Evalueringsrapporten om samiske kulturnæringer fra forskningsstiftelsen NORUT (2012) viser for eksempel at sysselsatte i nordnorske kulturnæringer har økt med 33 prosent siden 2002, og at veksten i tradisjonelle samiske områder er større enn landet og landsdelen for øvrig.

2 Hovedinnhold

Sametinget styrker innsatsen innenfor opplæring og utvikling av læringsressurser for barn og unge i grunnskole og videregående skoler. Situasjonen knyttet til digitale og papirbaserte læringsressurser har i en årrekke vært en av de største utfordringene for samiske barn og unge. Et likeverdig skoletilbud er avgjørende både for den enkeltes muligheter videre i livet, og for det samiske og norske samfunnets utvikling.

Sametinget ønsker å styrke rammebetingelsene for samiske museer, og slik motvirke den negative utviklingen denne delen av den samiske sektoren opplever sammenliknet med utviklingen for den norske museumssektoren. Vi ser det viktig at den samiske kulturarven kommer opp av kjellere og lagre, og gjøres tilgjengelig for folk flest.

Sametinget styrker arbeidet med utvikling av ordbøker, ordlister og andre språkprosjekter i 2015, og legger særlig vekt på utvikling av samiskspråklig litteratur.

Urfolkskonferansen Alta 2013 og FN's generalforsamlings verdenskonferanse for urfolk (WCIP 2014) i 2014 har gitt gode resultater, både for det samiske og internasjonale urfolkssamfunnet. Sametinget vil også i 2015 prioritere sitt internasjonale engasjement. Det vil innebære oppfølging av sluttdokumentet fra WCIP 2014, og implementering av dette både i Norge og andre land.

Sametinget vil i sitt arbeid med kommunereformen sikre at kommunesammenslåinger bidrar til å styrke stillingen til samisk kultur og språk. Arbeidet fra regjeringens språkutvalg vil stå sentralt i dette arbeidet.

Sametinget konstaterer at regjeringen har kuttet til sammen 6 millioner i overføringene til Sametinget gjennom endringer i reindrifts- og landbruksavtalen. Dette innebærer at bevilgninger til næringsutvikling innen disse næringene reduseres tilsvarende over Sametingets budsjett i 2015.

3 Rammebetingelser

3.1 Verdigrunnlag

Sametinget er det nasjonale parlamentet for det samiske folket i Norge. Gjennom det sikrer og utvikler vi som folk og urfolk vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Sametinget er samenes talerør nasjonalt og internasjonalt.

Staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samisk språk, kultur og samfunnsliv i prinsippet skal ha likeverdige muligheter til utvikling og beskyttelse som norsk språk og kultur. Vi skal selv definere vår fortid, nåtid og framtid. Hvis vi har disse rettighetene og mulighetene på lik linje med norske samfunn, er det selvbestemmelse i praksis. En selvbestemmelse som skal forvaltes i dialog og samarbeid med samfunnet rundt oss.

Sametinget skal gjennom sin politikk og forvaltningsutøvelse sikre allmenne demokratiske og menneskerettslige verdier som ytringsfrihet og likeverdig deltakelse, og de rettsstatlige verdiene som legalitet, nøytralitet, likebehandling og rettferdighet. Virksomheten skal preges av åpenhet, og det samiske samfunnets behov skal stå i sentrum for politikktutvikling og forvaltning.

Sametinget er en forvalter av samiske fellesverdier. Med samiske fellesverdier menes holdninger og oppfatninger som oppfattes som felles for de samiske samfunnene og den samiske kulturen, nå og i framtiden. Vår framtid er avhengig av våre barn og unge. De må ha kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn. Kunnskap, kompetanse og ferdigheter er en forutsetning for å ha noe å leve av og bidrar til en samfunnsutvikling på våre egne premisser. For Sametinget er det viktig at kunnskapen skal være basert på samisk språk og kultur.

Det samiske språket binder den samiske befolkningen sammen. Det er en sterk felles arv, og en grunnleggende identifiserende faktor for det samiske fellesskapet, uavhengig av om en bruker språket eller ikke. For alle mennesker er morsmålet viktig i seg selv, og noe som ikke behøver begrunnelse i andre forhold enn at det er morsmålet. Gjennom morsmålet forsterkes kulturen og den enkeltes tilhørighet. I hverdagen vil vi bli møtt med tjenester basert på samisk språk og kultur. Vi vil ha mulighet til å oppleve kulturelle uttrykk relatert til våre egne liv, Vi vil leve av både primærnæring og nye næringer.

Sametinget har ansvar for at vi sammen med andre bidrar til å sikre likeverd, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk og folkegrupper. Sametinget skal legge til rette for at vi som gruppe og enkeltindivider skal kunne utvikle vår identitet og identitetsforståelse, og finne vår plass i det samiske fellesskapet.

Størst mulig åpenhet og mulighet for innsyn er et grunnleggende element i arbeidet med å styrke og utvikle Sametingets rolle i det samiske samfunnet og det norske storsamfunnet. Åpenhet er avgjørende for at de demokratiske prosessene blir best mulig, og det sikrer enkeltmenneskets og gruppers mulighet til å ivareta sine interesser, gjennom korrekt og enhetlig informasjon om rettigheter, plikter og muligheter. Åpenhet omkring politiske og forvaltningsmessige prosesser styrker demokratiet gjennom økt tillit til valgkanalen, og det bidrar til en fri og kritisk samfunnsdebatt. Åpenhet er således et avgjørende bidrag til rettsikkerhet for den enkelte, og til legitimiteten til Sametinget.

Sametinget skal løpende og aktivt samarbeide og samhandle med det sivile samiske samfunnet i den praktiske utformingen av politikk, ordninger og tjenester. Det samiske sivilsamfunnet omfatter samiske institusjoner, virksomheter, organisasjoner og enkeltmennesker. Forpliktende samarbeid med norske og internasjonale myndighetsorganer og de samiske representative samarbeidsorganer i hele det samiske samfunnet i Norden, er avgjørende for utvikling av samepolitikken i Norge og internasjonal urfolkspolitikk.

I en tid med stort fokus på utvikling av nordområdene, bør vår tilhørighet til de tradisjonelle samiske bosettingsområdene gjøre oss til ansvarlige partnere. Sametinget vil at urfolks tradisjonelle kunnskap blir et bidrag til politikktutviklingen både på nasjonalt nivå og i et grenseoverskridende perspektiv.

Enhver har krav på respekt for egen bakgrunn, egen kultur og identitet. Sametinget skal arbeide for respekt for det samiske samfunnets fellesverdier og for toleranse for ulikheter, både innad i det samiske samfunnet og i storsamfunnet og verden forøvrig. Likestilling, solidaritet og respekt for andres og minoriteters og urfolks rettigheter utgjør fundamentet for Sametingets arbeid internasjonalt.

3.2 Økonomiske rammebetingelser

I 2015 ble det bevilget 889 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerte 426 millioner kroner av denne overføringen. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles over samiske formål over statsbudsjettet. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. Vi har foreslått at alle statens bevilgninger til Sametinget overføres fra alle dagens ulike fagdepartementer, over til én budsjettpost under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dialog og prosess knyttet til Sametingets budsjett reduseres dermed til en prosess mellom oss og ansvarlig departement. En ny budsjettprosess vil kunne være et bedre grunnlag for å ta opp spørsmålet om årlige konsultasjoner om vårt budsjett på et senere tidspunkt.

Sametinget er unntatt fra bruttobudsjetteringsprinsippet og skal følge hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget, som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utstedt, jfr. sameloven § 2 -1, 3.ledd. Det innebærer at økonomireglementet for Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget.

3.2.1 Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 3.2.1 Bevilgninger fra departementene (i 1000 kr)

Beskrivelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	15-Bud 14	i %
Kommunal- og moderniseringsdep. (KMD)	259 460	265 540	265 540	274 900	9 360	3,5 %
Kunnskapsdepartementet - KD	37 723	39 043	39 043	40 331	1 288	3,3 %
Kunnskapsdepartementet - KD	14 647	15 160	15 160	15 660	500	3,3 %
Klima- og miljøverndepartementet - MD	3 195	3 307	3 307	3 399	92	2,8 %
Kulturdepartementet - KUD	72 702	77 202	77 202	78 986	1 784	2,3 %
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	6 036	5 247	5 247	5 400	153	2,9 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Olje- og energidepartementet - OED	0	0	0	1 000	1 000	-
Landbruks- og matdepartementet - LMD	6 000	6 000	6 000	0	-6 000	-100,0 %
Totalt bevilget	400 763	412 499	412 499	420 676	8 177	2,0 %
Samefolkets fond	6 691	5 000	5 000	5 200	200	4,0 %
Totalt bevilget	407 454	417 499	417 499	425 876	8 377	2,0 %

Den totale budsjetttrammen til Sametinget er økt med kr 8 377 000 i forhold til Sametingets budsjett for 2014, fordelt på:

- Kr 2 000 000 til Sámi giellagáldu.
- Kr 1 000 000 til å øke Sametingets kapasitet til behandling av energisaker.
- Kr 5 377 000 til dekning av lønns- og prisstigning.

Stortinget har bevilget 75 millioner kroner til Samefolkets fond. Fra og med 2014 ble avkastningsmodellen erstattet med ordinære, årlige bevilgninger. For 2015 er bevilgningen 5,2 millioner kroner.

Pr. 31.12.2013 er det en oppspart avkastning av Samefolkets fond på kr 3 791 099. I budsjettet for 2014 ble det vedtatt å bruke kr 2 800 000 av denne oppsparte avkastningen. Det vil si at pr. 31.12.2014 vil det være en oppspart avkastning på kr 991 099.

For 2015 avsettes det kr 6 192 000 av den årlige bevilgningen og den oppsparte avkastningen, fordelt på følgende kapitler:

- Kr 1 000 000 til digitalisering av ordbøker og ordlister, kapittel 4.3.
- Kr 1 700 000 til tilskudd til språkprosjekter, kapittel 4.5.
- Kr 1 350 000 til tilskudd til litteratur, kapittel 5.3.
- Kr 700 000 til prosjekt som har som mål å rekruttere forfattere som skriver på samisk, kapittel 5.3.
- Kr 500 000 til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen, kapittel 8.2.
- Kr 450 000 til systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, kapittel 9.4.
- Kr 492 000 til stipend for høyere utdanning, kapittel 9.5.

3.2.2 Sametingets økonomiske rammefordeling

Tabell 3.2.2 Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter

(i 1000 kr)

	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Driftsinntekter						
Bevilgninger fra departementene	400 763	412 499	412 499	420 676	8 177	2,0 %
Bevilgning Samefolkets fond	2 536	5 000	5 000	5 200	200	4,0 %
Oppspart avkastning Samefolkets fond	4 155	2 800	2 800	992	-1 808	-64,6 %
Sum driftsinntekter	407 454	420 299	420 299	426 868	6 569	1,6 %
Virkemidler						
Virkemidler	285 827	288 900	283 430	286 647	-2 253	-0,8 %
Sum virkemidler	285 827	288 900	283 430	286 647	-2 253	-0,8 %
Driftskostnader						
Drift politisk nivå	34 835	28 027	27 527	29 213	1 186	4,2 %
Drift administrativt nivå	98 170	103 372	102 372	111 008	7 636	7,4 %
Sum driftskostnader	133 005	131 399	129 899	140 221	8 822	6,7 %
DRIFTSRESULTAT	-11 378	0	6 970	0	0	-
ÅRSRESULTAT	-11 378	0	6 970	0	0	-

3.2.3 Økonomiske virkemidler

Sametinget foretar følgende fordeling på hovedpostene for virkemidler for 2015:

Tabell 3.2.3 Totaltabell virkemidler (i 1000 kr)

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Fordeling % 15-Bud 14	Avvik	Avvik i %
Språk	76 271	80 965	77 965	78 764	27,5 %	-2 201	-2,7 %
Kultur	95 438	102 568	102 277	105 693	36,9 %	3 125	3,0 %
Bibliotek	8 455	8 711	8 711	9 447	3,3 %	736	8,4 %
Barnehage	9 152	11 405	11 045	11 405	4,0 %	0	0,0 %
Grunnopplæring	28 308	24 248	24 248	26 825	9,4 %	2 577	10,6 %
Høyere utdanning og forskning	5 555	4 000	4 000	3 750	1,3 %	-250	-6,3 %
Helse og sosial	2 869	3 531	3 531	3 996	1,4 %	465	13,2 %
Arealer og miljø	2 000	2 000	2 000	2 700	0,9 %	700	35,0 %
Kulturminnevern	2 442	2 900	2 900	3 150	1,1 %	250	8,6 %
Næring	35 663	37 684	35 865	31 531	11,0 %	-6 153	-16,3 %
Lokalt og regionalt samarbeid	3 714	2 500	2 500	2 750	1,0 %	250	10,0 %
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	8 908	1 486	1 486	2 509	0,9 %	1 023	68,8 %
Andre tiltak	7 052	6 902	6 902	4 127	1,4 %	-2 775	-40,2 %
Sum	285 827	288 900	283 430	286 647	100,0 %	-2 253	-0,8 %

Hovedpostene for virkemidler er ytterligere spesifisert under kapitlene 4 til 16.

Sametingets virkemidler omfatter direkte tilskudd til organisasjoner og institusjoner, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger og tilskudd regulert gjennom avtaler og prosjekter i egen regi.

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

3.2.4 Direkte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

3.2.5 Søkerbaserte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker klageorgan.

3.2.6 Lover og avtaler

3.2.6.1 EØS-regelverket

EØS-avtalen er en avtale inngått mellom Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og EU-landene og Det europeiske fellesskapet på den andre siden. Gjennom EØS-avtalen blir Norge knyttet til det indre markedet i EU. Formålet med EØS-avtalen er å styrke handel og økonomiske bånd mellom partene med like konkurransevilkår og gjennomføring av like regler. EØS-loven gjennomfører i norsk rett de sentrale bestemmelsene i EØS-avtalen, blant annet reglene om statsstøtte. Reglene for statsstøtte er de samme i Norge som i EU.

Ved å slutte seg til EØS-avtalen har Norge godtatt visse begrensninger når det gjelder å utforme nasjonal politikk, slik som på området for statsstøtte og distriktspolitikk. EØS-avtalen gir ikke noe generelt unntak fra reglene om statsstøtte til fremme av samiske eller andre urfolks interesser.

Siden statsstøtte kan føre til markedsforstyrrelse som kan påvirke samhandelen i EØS-området, er statsstøtte som hovedregel forbudt, men det er gitt en rekke unntak som åpner opp for støtte som fremmer samfunnsmessige og politiske mål. Sametingets tilskuddsordninger er utformet slik at de er i tråd med EØS-reglene.

3.2.6.2 Hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner

Sametinget har i 2004 inngått en hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner, representert ved Samisk kunstnerråd. Formålet er å utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Kunstneravtalen omfatter omforente tiltak innenfor kunstområdet, som gjennomføres innenfor de økonomiske rammene som partene er blitt enige om. Det fremforhandles en årlig avtale med de samiske kunstnerorganisasjonene.

3.2.6.3 Hovedavtale i duodji

Sametinget har i 2005 inngått hovedavtale for duodjinæringen med duodjiorganisasjonene, Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáriid ealáhussearvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji, med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg. Sametinget fremforhandler en årlig næringsavtale for duodji, med tiltak som tar sikte på utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer som er til enhver tid vedtatt i Sametinget.

3.3 Lovmessige og strukturelle rammebetingelser

3.3.1 Grunnloven § 108

Grunnlovens § 108 er en overordnet rettsregel som retter seg mot statens myndigheter og pålegger den norske stat en plikt til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

I praksis betyr dette at statlige myndigheter er forpliktet til aktive tiltak i tilretteleggingen for samenes kulturutøvelse, og et vern mot en samepolitikk som truer grunnlaget for samisk språk og kultur. Grunnlovens § 108 begrenser statens handlefrihet både i lovgivningsprosesser og i forvaltningspraksis og er en resultatforpliktelse for en fortsatt levedyktig samisk kultur. Som en følge av vernet i Grunnlovens § 108 er forvaltningen forpliktet til å legge stor vekt på hensynet til den samiske kultur ved avgjørelsen av om inngrep skal foretas. Dette gjelder alltid, uansett om det følger direkte av inngrepshjemmelen eller ikke.

3.3.2 FNs erklæring om urfolks rettigheter

FNs erklæring om urfolksrettigheter fremstiller minstevilkårene som må være implementerte for at urfolk skal eksistere i fremtiden. Den fremmer mangfold, likeverd, likestilling. Erklæringen

oppfordrer til samarbeid mellom stat og urfolk basert på rettferd, demokrati, respekt for menneskerettighetene, ikke-diskriminering og god tro. Den åpner opp for oppgjør med gammel urett utført mot urfolk med reparerende tiltak. Erklæringen anerkjenner urfolks kollektive rettigheter og maner til respekt for sentrale urfolksrettigheter som selvbestemmelse.

Urfolkserklæringa innhold er av bindende karakter. Dette både fordi den gjengir eksisterende og bindende internasjonale menneskerettigheter, generell internasjonal lov eller internasjonal sedvanerett som stater er forpliktet av.

Urfolkserklæringa vil kunne styrke dialogen mellom stater og urfolk. Dette fordi erklæringas fremmer dialog og partnerskap mellom urfolk og stater og legger til rette for fredfull relasjon mellom folkegrupper. Sametinget ser på erklæringa som et nyttig verktøy i sitt daglige arbeid, og er styrende for dialogen med statlige myndigheter og andre aktører både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

FNs erklæring om urfolksrettigheter ble vedtatt av FNs Generalforsamling 13. september 2007. FN vedtok i 2010 å avholde en Verdenskonferanse om urfolk i 2014 (WCIP2014). Sametinget har vært sentral i urfolks mulighet til å forberede seg til WCIP2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. Statene vedtok i september 2014 et sluttdokument med konkrete tiltak som skal sikre realisering av urfolks rettigheter i tråd med FNs erklæring om urfolks rettigheter.

3.3.3 Selvbestemmelsesrett

Samene har etter folkeretten rett til selvbestemmelse. Sametinget har, på vegne av samene, myndighet til å bestemme vår politiske stilling og fremmet vår økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Vår selvbestemmelsesrett kommer blant annet til uttrykk gjennom myndighetenes plikt til å konsultere i alle saker som kan berøre samene, som en rett til å delta i beslutningsprosesser som angår oss. Det er etter avtale mellom regjeringen og Sametinget fastsatt prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Selvbestemmelsen kommer og til uttrykk gjennom selvstyre og autonomi i form av lovfestet myndighetsutøvelse i saker som angår våre indre og lokale anliggende og i vårt internasjonale arbeid. Selvbestemmelsesretten åpner for at Sametinget i større grad enn i dag skal bestemme den økonomiske utviklingen, både for Sametinget som institusjon men også for det samiske folk.

3.4 Likestilling

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget arbeider for et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for kvinner og menn. For å oppnå reell likestilling, vil det i noen tilfeller være nødvendig å iverksette ulike tiltak for kvinner og menn. Likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av Sametingets arbeid. Tiltak som gjelder likestilling framkommer derfor under de ulike fagkapitlene i budsjettet.

4 Språk

Hovedmål:

- Økt antall språkbrukere og økt bruk av samiske språk.

Samiske språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for organisering og finansiering av samisk språkarbeid. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at samiske språk styrkes og utvikles i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter for å bruke sitt eget språk.

Samenes rett til å lære, bruke og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert for mange samer. Sametinget har derfor tatt initiativ til en revidering av samelovens

språkregler og en gjennomgang av ansvars- og myndighetsforhold for samiske språk. Dette er realisert gjennom et regjeringsoppnevnt utvalg.

Sametinget har i løpet av de siste årene tilrettelagt virkemiddelordningen slik at de skal ha større fokus på behovene i det samiske samfunnet. Det er avsatt egne midler til utviklingsprosjekter både for kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samiske språk, samt for de samiske språksentrene. Erfaringer, tilbakemeldinger og evalueringer har gitt Sametinget innblikk i hvilke behov det samiske samfunnet har innenfor språkområdet. Dette ønsker Sametinget å imøtekomme på best mulig måte med de begrensede midlene som stilles til rådighet fra sentralt hold.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for samiske språk ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Ansvar for samiske språk.
- Rammebetingelser for samiske språk.
- Språkbrukere.
- Bruken av samiske språk.

4.1 Virkemidler til samisk språk

4.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.1.1 Samletabell språk

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ansvar for samisk språk	0	0	0	400	400	-
Rammebetingelser for samisk språk	1 174	5 000	4 000	4 000	-1 000	-20,0 %
Språkbrukere	5 442	5 400	5 400	3 700	-1 700	-31,5 %
Bruken av samisk språk	69 655	70 565	68 565	70 664	99	0,1 %
Sum	76 271	80 965	77 965	78 764	-2 201	-2,7 %

4.1.2 Administrative ressurser – språkavdelingen

Lønn, reise og kompetanseheving for ansatte i språkavdelingen inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Språkavdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for språk.
- Seksjon for terminologi og stedsnavn.

Seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet språk. Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor sine respektive fagområder.

Seksjon for språk har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltningen av tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i henhold til samelovens språkregler, samarbeidsavtaler og regelverk for tospråklighetstilskudd.
- Forvaltningen av direktetilskudd og utviklingstilskudd til samiske språksentre.
- Forvaltningen av søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter.
- Forvaltningen av stipend til elever som har samisk i fagkretsen ved videregående skoler.
- Oppfølging av sametingsmelding om samiske språk.
- Oppfølging av samelovens språkregler.

- Arbeide for bedre rammebetingelser for samiske språk.
- Gjennomføre prosjekter i egen regi.
- Rapportere i henhold til internasjonale lover og avtaler.

Seksjon for språk disponerte 8 årsverk pr. 01.10.2014.

Seksjon for terminologi og stedsnavn har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Drift av den samiske stedsnavntjenesten i henhold til lov om stadnamn.
- Gi tilrådninger på samiske navn på offentlige institusjoner.
- Gi tilrådninger i bruk av samiske stedsnavn.
- Samisk språksamarbeid på nordisk nivå.
- Oppfølging og tiltak innen samisk språkteknologi.
- Gjennomføre prosjekter i egen regi.
- Intern språkpolitikk.
- Interne språktjenester i Sametinget.

Seksjon for terminologi og stedsnavn disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

4.2 Ansvar for samisk språk

Mål:

- Sametinget har ansvaret for utvikling av samisk språk.

Tabell 4.2 Samletabell - ansvar for samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Evaluering av tospråklighetstilskuddet	0	0	0	400	400	-
Sum	0	0	0	400	400	-

Delmål 1:

- Sametinget har ansvar for å styrke og utvikle samiske språk.

For å utøve retten til selvbestemmelse over våre språk, må Sametinget ha avgjørende innflytelse over utformingen av de lovmessige, økonomiske og organisatoriske rammebetingelsene for de samiske språkene. Samtidig må Sametinget utøve selvstyre i form av myndighet til å fatte selvstendige beslutninger i samiske språkspørsmål.

Et bredt sammensatt offentlig utvalg nedsatt av regjeringen i september 2014 skal frem til februar 2016 gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Utvalget skal vurdere hvordan disse kan tilpasses dagens organisering av offentlig sektor og sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bistå språkutvalget med relevant informasjon de måtte ha behov for.
  - Samle informasjon om dagens situasjon og sende det til utvalget.
  - Delta på møter med språkutvalget.

Skal bidra til:

- At myndighet, rammebetingelser og ansvarsfordeling for samisk språk avklares.

Delmål 2:

- Den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i kontakt med offentlig forvaltning.

Sametinget endret i 2011 tildelingskriteriene for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Det ble underskrevet samarbeidsavtaler om bruken av utviklingstilskudd med den enkelte kommune i 2012. Det ble samtidig vedtatt å evaluere ordningen etter tre år. Evalueringen av tildelingskriteriene for tospråklighetstilskudd bør omfatte både beregningsregler, samarbeidsavtaler og den tredelte modellen for å se om ordningen i større grad har bidratt til aktive kommuner som driver språkutvikling. Evalueringen skal også ses i sammenheng med språkutvalgets arbeid og kommunereformen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Et godt grunnlag for å vurdere tildelingskriterier for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.
  - Evaluere forvaltningen av tospråklighetstilskuddet og tilhørende samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- Gode rammevilkår for kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Delmål 3:

- God språkplanlegging med utgangspunkt i gode, kontinuerlige kartlegginger og faglige analyser.

God språkpolitikk må ta utgangspunkt i språksituasjonen i de ulike områdene og ta hensyn til at språkene står ovenfor ulike utfordringer i de forskjellige språkområdene. Dette vil vi ikke kunne gjøre uten god bakgrunnskunnskap og kartlegginger. For å utvikle gode språktiltak er det viktig å ha ordninger som kontinuerlig gir et bilde av bruken av samiske språk i de ulike språkområdene. Sametinget er gjennom sameloven forpliktet til å lage rapport til kongen hvert fjerde år om situasjonen for samiske språk.

I en faglig analyse av samfunnssituasjonen for samisk språk i Norge, kan det være nyttig å bruke UNESCOs metode for å analysere språksituasjoner. Organisasjonen har utarbeidet et redskap for å vurdere hvor sterkt eller svakt et språk står. Dette redskapet kan brukes til å differensiere mellom de forskjellige samiske språkene, og vil være en hjelp til å vurdere forskjeller i hvor sterkt språkene står i ulike geografiske områder.

I den sammenhengen peker Sámi allaskuvla og Faglig analysegruppe for samisk statistikk seg ut som aktuelle aktører, med den nærheten disse har til de samiske språkmiljøene.

Sametinget vil arbeide for at analysegruppen får ressurser til jevnlig kartlegging og analyse av situasjonen for og utviklingen av samiske språk i Norge.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at Faglig analysegruppe for samisk statistikk får ressurser til jevnlig å kartlegge og analysere situasjonen og utviklingen for samiske språk i Norge.
  - Kommunikasjon med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Sámi allaskuvla og analysegruppa om kartlegging av samisk språksituasjon.
  - Kommunikasjon med sentrale myndigheter om finansiering av kartleggingen av språksituasjonen.

Skal bidra til:

- Et godt grunnlag for planlegging av språktiltak som tar utgangspunkt i de ulike språkområdene.

Delmål 4:

- Aktivt ombuds-, tilsyns- og klagefunksjon for samelovens språkregler.

Samelovens språkregler er ment å sikre at den enkeltes lovfestede rett til bruk av samiske språk i møte med det offentlige oppfylles. Erfaringene viser at til tross for disse reglene opplever enkeltpersoner brudd på regelverket, og at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles.

Sametinget ser behov for en gjennomgang av både klageordningen og behovet for en tilsynsordning. Det skal også utredes om en ombudsfunksjon for samiske språk er formålstjenelig.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Foreta en gjennomgang av dagens klageordning og behovet for en tilsynsordning.
  - Kartlegge omfanget av mottatte klager til fylkesmennene og andre klageorganer.
  - Kartlegge antall og hvilke type henvendelser Sametinget mottar hvor enkeltpersoner mener at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles.

Skal bidra til:

- At enkeltpersoner får bruke samiske språk i møte med det offentlige.
- At enkeltpersoner får de rettighetene de har i henhold til ulike lovverk.

4.3 Rammebetingelser for samisk språk

Mål:

- Gode rammebetingelser for samiske språk.

Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk mottar tospråklighetstilskudd fra Sametinget som skal sikre tospråklig tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet har ikke økt i samsvar med generell prisøkning i samfunnet. Samiske tall forteller 6 konkluderer med at kommunene reelt mottar mindre i tospråklighetstilskudd i 2012 enn det de gjorde i 2005. Sametinget vil arbeide for at rammene for tospråklighetstilskuddet øker.

De samiske språksentrene gjør en stor innsats i lokalmiljøet, og bidrar til stor aktivitet i form av språkkurs og møteplasser for samiske språk. Evalueringen av samiske språksentre viser behovet for at de samiske språksentrene sikres forutsigbar finansiering. Sametinget bidrar med midler til samtlige språksentre i dag, men forventer at også kommuner og fylkeskommuner bidrar med finansiering.

Det er igangsatt en rekke gode tilbud og tiltak i regi av ulike aktører som i dag er prosjektbaserte. Dette er tiltak som har vist seg å gi gode resultater og som bør sikres fast finansiering. Som eksempler kan nevnes:

- Det femårige voksenopplæringsprogrammet i regi av Sámi allaskuvla.
- Språkleir, språkbud og språkmentorer (giellačeahppi) spesielt i sør- og lulesamiske områder.

Sametinget vil arbeide for at slike tiltak sikres permanent finansiering.

Tabell 4.3 Samletabell - rammebetingelser for samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Digitalisering av ordbøker og ordlister	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Čállinrávagirji - ny utgave	0	500	500	500	0	0,0 %
Sámi giellagáldu	1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
Samisk offentlig utredning	0	1 000	0	0	-1 000	-100,0 %
Sum	1 174	5 000	4 000	4 000	-1 000	-20,0 %

Delmål 1:

- Samiske språk har gode økonomiske rammebetingelser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at rammeoverføringer fra staten til utvikling av samiske språk øker.
  - I samarbeid med KS arbeide for at staten øker tospråklighetstilskuddet og refusjonssatsen for opplæring i og på samisk.
- Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.
  - Revidere sametingets regelverk for direktetilskudd til samiske språksentre
  - I samarbeid med språksentrene se på deres roller i arbeidet med å styrke og utvikle samiske språk.
  - Følge opp "Evaluering av samiske språksentre 2012".
- Tiltrettelegge for fast drift av vellykkede prosjektbaserte språktiltak.
  - I samarbeid med Sámi Allaskuvla arbeide for at voksenopplæringsprogrammet blir en permanent ordning.
  - Arbeide for at dokumenterte vellykkede ordninger, som har vært prosjektfinansiert over mange år, får fast finansiering. Eksempler på slike ordninger er språkleir, språkbud og språkmentorer, spesielt i sør- og lulesamisk område.

Skal bidra til:

- At kommuner og fylkeskommuner har reell mulighet til å oppfylle samelovens språkregler.
- Tydelige ansvarsområder og forutsigbare rammer for samiske språksentre.
- Permanent voksenopplæringsprogram i samiske språk.
- Barn og unge får den språkstimuleringen som er nødvendig for å bli funksjonelt tospråklige også i områder der språket står svakt.

Delmål 2:

- Teknologiske løsninger som er tilrettelagt for samisk tegnsatt.

Språkteknologiske løsninger er nyttige og gode hjelpemidler både ved språkbruk og språklæring. Gode språkteknologiske redskaper er viktige i styrkingen og utviklingen av samiske språk. Barn og unge bruker ny teknologi meget aktivt, og utbredelsen av digitale redskaper og programvarer er omfattende. Dette påvirker barnas språkbruk, og det er derfor viktig at språkteknologiske løsninger finnes også på samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at ny teknologi og digitale redskaper er tilpasset og utviklet for samiske språk.
  - Påpeke overfor sentrale myndigheter forventninger om at samisk tegnsatt er tilrettelagt for teknologiske løsninger.

- I kontakt med sentrale aktører arbeide for at samisk tastatur også er tilgjengelig på mobiltelefoner og nettbrett.

Skal bidra til:

- At samisk er et reelt språkvalg i alle offentlige databaser og programmer.
- At samiske språk brukes mer i sosiale medier og annet skriftlig materiell.

Delmål 3:

- Digitalisering av samisk terminologi og ordbøker.

Digitalisert samisk terminologi og ordbøker er nyttige og gode hjelpemidler for samisk språkbruk. Det er viktig at samisk terminologi og ordbøker er lett tilgjengelige på nett. Dette er med på å styrke bruken av samiske språk

Strategier med tilhørende tiltak:

- Formidling av innsamlede samiske ord, termer og stedsnavn.
  - Finansiere trykkingen av lulesamisk-norsk / norsk-lulesamisk ordbok v/Kintel.
  - Igangsette arbeidet med å digitalisere sørsamisk-norsk / norsk-sørsamisk ordbok.
  - I samarbeid med Divvun videreutvikle orddatabasen satni.org.
- I samarbeid med andre aktører tilrettelegge for terminologi- og stedsnavnkurs.
  - Gå i dialog med høyskoler/universitet om arrangering av kurs for innsamling og registrering av terminologi- og stedsnavn.

Skal bidra til:

- Å gjøre eksisterende terminologi lett tilgjengelig for allmennheten.
- Å styrke og øke bruken av samiske stedsnavn i områder der det finnes samiske stedsnavn, men hvor disse ikke er samlet inn.
- Økt bruk av samiske språk.

Digitalisering av ordbøker og ordlister

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12700	Digitalisering av ordbøker og ordlister	a)	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Midlene dekkes av Samefolkets fond.

Delmål 4:

- Oppdaterte og tilgjengelige hefter med råd for skriftlig språk for nordsamisk.

Čállinrávagirjjážat er nyttige og gode hjelpemidler for rettskrivning av nordsamisk språk. Med henvisning til regler og ved bruk av eksempler vil heftene være til hjelp for de som ønsker svar på språklige spørsmål. Dette gjelder blant annet bruk av skilletegn, andre skrivetegn og for orddeling. Čállinrávagirjjážat kommer også med råd til hvordan skrive stedsnavn i ulike kontekster. Disse heftene vil være til hjelp for alle som skriver nordsamisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- I samarbeid med språkarbeidere, forlag og lærebokforfattere revidere og kvalitetssikre innholdet i heftene.
  - Lede og delta aktivt i redigeringsarbeidet.

- Finansierte trykking av heftene.
- Distribuere heftene.

Skal bidra til:

- Tilgjengelige råd om nordsamisk rettskriving.

Čállinrávagirji - ny utgave

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12800	Čállinrávagirji - ny utgave	a)	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum			0	500	500	500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 5:

- Fungerende nordisk samarbeidsorgan som arbeider med termutvikling og normering.

En helhetlig språkpolitikk medfører også et godt samarbeid over landegrensene. Felles termutvikling og normering er viktig for sikring av et godt grunnlag for samiske språk.

I 2013 ble Sámi Giellagáldu etablert som et felles prosjekt i regi av Samisk parlamentarisk råd. Hovedoppgaven i prosjektperioden er felles termutvikling og -normering. For Sametinget er nordisk samarbeid viktig i sikringen av en felles plattform for samiske språk, slik at termene kan brukes på tvers av landegrensene. Målet er at termutvikling, kvalitetssikring og normering skjer gjennom nordisk samarbeid, der det er både faglig og språklig kompetanse.

Drift av det nordisk samiske språksamarbeidet vil blant annet bestå i språkrøkt, språkutvikling, terminologiarbeid, normering, navnetjenester, stedsnavn og informasjon i forbindelse med språkfaglige spørsmål.

Det nordiske samarbeidsprosjektet Sámi Giellagáldu ble avsluttet i juni 2014. Sametinget ser det som viktig at prosjektet gjenopptas og forlenges med det formål å oppnå en fast drift.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Styrke termutviklingen i samisk.
  - Bidra til fast finansiering av Sámi Giellagáldu.

Skal bidra til:

- Bevaring og styrking av felles grunnlag for samiske språk på tvers av landegrensene.

Nordisk samisk språksamarbeid

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12000	Sámi Giellagáldu	a)	1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
Sum			1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

4.4 Språkbrukere

Mål:

- Økt antall språkbrukere.

Tabell 4.4 Samletabell - språkbrukere

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk språkkampanje	1 701	1 400	1 400	700	-700	-50,0 %
Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole	2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Talesyntese	1 000	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Samisk orddatabase	247	0	0	0	0	-
Sum	5 442	5 400	5 400	3 700	-1 700	-31,5 %

Delmål 1:

- Samiske språk overføres mellom generasjoner i hjemmet.

Valg av hjemmespråk er et privat valg og kan bare gjøres av den enkelte. I arbeidet for å øke antall språkbrukere i samisk vil det være nødvendig med god informasjon og kunnskap om språkvalg og verdien av flerspråklighet. Økt kunnskap om flerspråklighet vil kunne bidra til at flere velger samisk som hjemmespråk. Erfaringer viser at mange er usikre i en slik situasjon, og mangel på veiledning og informasjon kan føre til at samisk velges bort. Sametinget ser behovet for økt informasjon om flerspråklighet og nytteverdien av det både til foreldre, helsestasjoner og jordmødre.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Motivere foreldre til å velge samisk som hjemmespråk.
  - I samarbeid med kommuner utarbeide et informasjonshfte om språkvalg, flerspråklighet og verdien av språkkompetanse som distribueres rundt på helsestasjoner, fødeavdelinger og til foreldre.

Skal bidra til:

- Flere språkbrukere.
- Økt kunnskap om verdien av flerspråklighet.

Delmål 2:

- Motivere ungdom til opplæring i samisk og økt bruk av samisk språk

Språkkampanjen "Snakk samisk te'mæ" ble lansert i 2013. Kampanjens målgruppe er ungdom, både de som snakker samisk, kan litt samisk og de som ikke behersker samisk. Målet for kampanjen har vært å motivere og øke bruken av samisk, samt synliggjøring av samisk språk i sosiale media. Kampanjen har fått stor oppmerksomhet og har vært vellykket. Sametinget er fornøyde med at kampanjen skaper engasjement og oppmerksomhet rundt samisk språk. 24 språkambassadører har vært en aktiv del av kampanjen, og Sametinget ser stort nytte av at ungdom selv er med i arbeidet for å utvikle samisk språk.

Sametinget vil avrunde kampanjen i løpet av 2015. Det vil likevel være viktig å bevare merkevaren "Snakk samisk te'mæ" og bruke merkevaren aktivt i det videre språkarbeidet. Kampanjen har gitt mange nyttige erfaringer som det er viktig å ta med videre i arbeidet for å øke antall språkbrukere. Språkkampanjen har skapt økt interesse for opplæring i samisk språk, og stadig flere ønsker å lære seg et annet samisk språk enn det de selv har som morsmål. Det er viktig at samfunnet igangsetter tiltak

som fanger opp denne økende interessen for språkopplæring, og at det finnes språkarenaer hvor unge får brukt språket. Sametinget vil derfor bidra til at det arrangeres en språkleir for ungdom.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Spre kampanjebudskapet og motivere flere ungdom til å lære seg samisk.
  - Oppsøke arenaer hvor samisk ungdom møtes.
- Sammen med språkambassadørene øke bevisstheten om viktigheten av å bruke samisk både muntlig og skriftlig.
  - Spre kampanjebudskapet til opplæringsinstitusjoner.
- Skape møteplasser for ungdom hvor de får lære og bruke samisk språk.
  - Arbeide for at det arrangeres språkleir for ungdom.
- Avrunde kampanjen og sette opp mål for videreføring av budskapet.
  - Markere avslutning for kampanjeperioden.
  - Ivareta erfaringer med planlegging og drift av kampanje.

Skal bidra til:

- Økt antall språkbrukere.
- Synliggjøre samiske språk på sosiale media.

Språkkampanjen "Sámás Muinna!"

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
12500	Samisk språkkampanje	1 701	1 400	1 400	700	-700	-50,0 %
Sum		1 701	1 400	1 400	700	-700	-50,0 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 3:

- Samisktalende fagpersonell innenfor alle samfunnsområder.

Tilgang på språkkompetanse er en stor utfordring på alle samfunnsområder. Dette er særlig synlig innenfor opplæringssektoren, helsesektoren og rettsvesenet. Men gjelder også for flere andre statlige og regionale institusjoner som omfattes av forvaltningsområdet for samisk språk. Flere kommuner og fylkeskommuner har hatt vanskeligheter med å oppfylle sine forpliktelser etter samelovens språkregler. Også innen media og litteratur er tilgangen på samisk språkkompetanse lav. Det kreves et langsiktig, målrettet og konkret arbeid for å styrke tilgangen på samisk språkkompetanse, slik at samiske språk i større grad kan brukes i offentlig forvaltning og i det offentlige rom.

Det er behov for samisktalende fagpersoner innenfor alle samfunnsområder. Derfor er det viktig at ungdom, som er våre framtidige fagarbeidere, har sterk samiskspråklig kompetanse. For å motivere ungdom til å velge samisk som fag i videregående skole, bevilger Sametinget stipend til elever som har samisk i fagkretsen. De siste årene har antallet elever i videregående skole som har samisk i fagkretsen økt. Dette kan gi indikasjoner på at stipendet motiverer elever til å velge samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for økt rekruttering av samisktalende personell.
  - Forvalte stipend til elever som har samisk som fag i videregående skole.

Skal bidra til:

- Flere elever i videregående skole velger samisk som fag.
- Flere elever i videregående skole velger samisk språk i fagkretsen.
- Øke antall elever i videregående skole som velger opplæring i samisk.

Stipend til elever som har samisk som fag i videregående skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
11100	Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole	2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Sum		2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

4.5 Bruken av samisk språk

Mål:

- Samisk språk brukes aktivt på alle samfunnsområder.

Tabell 4.5 Samletabell - bruken av samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Tospråkighetstilskudd til kommuner	43 329	43 329	41 329	43 329	0	0,0 %
Tospråkighetstilskudd til fylkeskommuner	5 075	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %
Samisk språksentre	12 873	14 076	14 076	14 375	299	2,1 %
Språkprosjekter	7 928	7 610	7 610	7 860	250	3,3 %
Skrive- og lesehjelp for eldre a)	450	450	450	0	-450	-100,0 %
Sum	69 655	70 565	68 565	70 664	99	0,1 %

a) Skrive og lesehjelp for eldre er i 2015 et tiltak under tilskudd til språkprosjekter.

Delmål 1:

- Den samiske befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk har en reell mulighet til å bruke samisk i møte med offentlig forvaltning.

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samiske språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet angående bruken av tospråkighetsmidler. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner og fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. Samarbeidsavtaleperioden forlenges i ytterlige to år for å skape et godt grunnlag for en evaluering av ordningen i 2016.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Finansiere arbeidet som kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk gjør for utvikling av samisk språk.

- Følge opp samarbeidsavtalene med kommunene og fylkeskommunene.
- Bidra med finansiering av tospråklighet i kommunene og fylkeskommunene.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk betjenes på samisk i møte med det offentlige.
- Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk arbeider aktivt med å synliggjøre og øke bruken av samiske språk i det offentlige rom.

Tospråklighetstilskudd til kommuner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10000	Kautokeino kommune	a)	7 554	6 459	6 459	6 567	108	1,7 %
10001	Karasjok kommune	a)	7 320	6 113	6 113	6 090	-23	-0,4 %
10002	Tana kommune	a)	5 082	3 785	3 785	3 746	-39	-1,0 %
10003	Porsanger kommune	a)	5 313	3 534	3 534	3 453	-81	-2,3 %
10004	Nesseby kommune	a)	3 021	2 509	2 509	2 500	-9	-0,4 %
10005	Kåfjord kommune	a)	3 476	2 559	2 559	2 587	28	1,1 %
10006	Tysfjord kommune	a)	3 021	2 422	2 422	2 450	28	1,2 %
10007	Snåsa kommune	a)	3 021	1 798	1 798	1 764	-34	-1,9 %
10008	Lavangen kommune	a)	3 021	1 717	1 717	1 739	22	1,3 %
10009	Røyrvik kommune	a)	2 500	1 601	1 601	1 601	0	0,0 %
10010	Utviklingstilskudd	b)	0	10 832	8 832	10 832	0	0,0 %
Sum			43 329	43 329	41 329	43 329	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd. Utgjør basisdelen og betjeningsdelen av tospråklighetstilskuddet, i henhold til samarbeidsavtale.

b) Utviklingsdelen av tospråklighetstilskuddet. Fordeles av sametingsrådet i henhold til samarbeidsavtale og aktivitet.

Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10050	Finnmark fylkeskommune	a)	1 375	956	956	956	0	0,0 %
10051	Troms fylkeskommune	a)	1 200	956	956	956	0	0,0 %
10052	Nordland fylkeskommune	a)	1 300	956	956	956	0	0,0 %
10053	Nord-Trøndelag fylkeskommune	a)	1 200	956	956	956	0	0,0 %
10054	Utviklingstilskudd	b)	0	1 276	1 276	1 276	0	0,0 %
Sum			5 075	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd. Utgjør basisdelen og betjeningsdelen av tospråklighetstilskuddet, i henhold til samarbeidsavtale.

b) Utviklingsdelen av tospråklighetstilskuddet. Fordeles av sametingsrådet i henhold til samarbeidsavtale og aktivitet.

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt. Det består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basisdelen deles likt mellom alle kommunene. Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning av betjeningsdelen.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basis- og betjeningsdelen deles likt mellom alle fylkeskommunene.

For 2015 tildeles utviklingsdelen til kommunene og fylkeskommunene på bakgrunn av samarbeidsavtalene, aktivitetsplanene og rapporterte resultater for 2013.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner.

Delmål 2:

- Samiske språksentre arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder.

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samiske språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er viktige og effektive samarbeidspartnere for Sametinget for å gjennomføre språkpolitikken. Utfordringene for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Evalueringen av språksentrene, utført av Norut Alta-Áltá i 2012, bekrefter behovet for økte økonomiske og menneskelige ressurser. For å imøtekomme denne utfordringen er det i budsjettet satt inn et aktivitetstilskudd i tillegg til direktetilskudd til de samiske språksentrene, og det er igangsatt et arbeid med revidering av retningslinjer for direktetilskudd til samiske språksentre.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.
  - Administrere direktetilskudd og aktivitetstilskudd til samiske språksentre.
  - Revidere sametingets regelverk for direktetilskudd til samiske språksentre.
- I samarbeid med språksentrene se på deres roller i arbeidet med å styrke og utvikle samisk språk.
  - Følge opp "Evaluering av samiske språksentre 2012".

Skal bidra til:

- Økt bruk og synliggjøring av samiske språk i språksentrenes virkeområde.

Tilskudd til samiske språksentre

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10100	Porsanger kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10101	Kåfjord kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10102	Árran - julevsáame guovdásj/lulesamisk senter	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10103	Várdobáiki SA	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10104	Nesseby kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10105	Samisk nærings- og utredningssenter AS	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10106	Tromsø kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10107	Sør-Trøndelag fylkeskommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10108	Álttá Sámi Giellaguovddás AS	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10109	Lavangen kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10110	Snåsa kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10111	Røyrvik kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10112	Storfjord kommune	a)	752	852	852	875	23	2,7 %
10113	Aktivitetstilskudd		3 097	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Sum			12 873	14 076	14 076	14 375	299	2,1 %

a) Direkte tilskudd

Beregningsgrunnlaget for språksentrene er todelt: basisdel og aktivitetsdel. Basistilskuddet er en rammefinansiering og brukes til basisoppgaver og planlegging av utviklingsarbeid. Med basistilskuddet planlegger og tilrettelegger språksentret tiltak og metoder som er tilpasset eget arbeidsfelt/region. Aktivitetstilskudd til språksentrene utbetales på grunnlag av budsjettbehovet og aktivitetsplanene til språksentrene. Aktivitetsdelen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske språksentre.

Delmål 3:

- Samiskspråklige aktiviteter i nærmiljøene.

Aktive lokalmiljø som arbeider for styrking og utvikling av samiske språk er sentrale i samisk språkoppygging. Mangfold av språktiltak i lokalmiljøene skaper tilbud for befolkningen lokalt og danner grunnlag for aktive språkmiljø. Språksituasjonen i de ulike språkområdene er svært forskjellig, og det er viktig at språktiltak tilpasses de ulike områdene. Gjennom tilskuddsordninger hvor tilskuddsmottaker er lokale aktører sikrer man i større grad at tiltak forankres i behovene i de ulike språkområdene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Skape et mangfold av språkarenaer for samiske språk.
  - Bidra med finansiering av tiltak som skaper gode språkarenaer.
- Skape læringsarenaer for opplæring i samiske språk.
  - Bidra med finansiering av språkopplæringstiltak utenfor skolen.
- Språkbærere brukes aktivt som ressurs i språkopplæring.
  - Bidra med finansiering av tiltak hvor språkbærere brukes aktivt.
- Skape gode språkroktstiltak.

- Bidra med finansiering av gode språkkrøktstiltak for barn og unge.
- Bidra med finansiering av oversetting av bibelen til sørsamisk.
- Arbeide for at ny teknologi og digitale verktøy tilpasses og utvikles for samisk språkvalg.
  - Bidra med finansiering av utvikling av språkapplikasjoner.
- Intensivere arbeidet med innsamling og dokumentasjon av samisk terminologi og samiske stedsnavn.
  - Bidra med finansiering av stedsnavnprosjekter.
  - Bidra med finansiering av terminologiprosjekter.
- Arbeide for at samiskspråklige eldre har tilbud om skrive- og lesehjelp.
  - Bidra med finansiering av prosjekter som bidrar til at samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige institusjoner.

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samiske språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

Tilskudd til språkprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
11000	Språkprosjekter	a) b)	7 928	7 610	7 610	7 860	250	3,3 %
Sum			7 928	7 610	7 610	7 860	250	3,3 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) RR 2013, Bud 2014 og Rev 2014 inneholder avsetning samefolkets fond. For 2015 brukes kr 1700 000 av avsetning Samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til språkprosjekter.

Delmål 4:

- Aktiv skrive- og lesehjelp for eldre.

Kautokeino kommune har drevet et pilotprosjekt fra 2012 til 2014 for å kartlegge behovet for et slikt tilbud. Ordningen er evaluert av kommunen og Sametinget, hvor konklusjonen er at behovet er der, men i mindre omfang enn antatt. Det er også påvist at eldre har behov for hjelp til håndtering av digitale verktøy, i tillegg til skrive- og lesehjelp. Pilotprosjektet avsluttes i 2014. Sametinget ser ikke at dette er en ordning som Sametinget har ansvaret for å drifte alene, men at kommunene sammen med regionale og sentrale myndigheter imøtekommer dette behovet. Sametinget vil bistå i dette arbeidet. Prosjekter som bidrar til at samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige institusjoner er prioritert under tilskudd til språkprosjekter.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at ordningen med skrive- og lesehjelp for eldre blir en permanent ordning.
  - Sammen med kommunene ta kontakt med arbeidsdirektoratet for å påpeke behovet for skrive- og lesehjelp.
  - Dersom kommunen ønsker det, tilrettelegge for at deler av tospråklighetstilskuddet kan brukes til dette.

Skal bidra til:

- At samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private og offentlige institusjoner.

- At skrive- og lesehjelp ordningen blir en permanent ordning.

5 Kultur

Hovedmål:

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Sametingets hovedoppgave i kulturpolitikken er å legge til rette for å utvikle samisk kunst- og kulturaktivitet. Sametinget skal være en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

I kulturpolitikken vil Sametinget arbeide for gode rammevilkår for samiske kunstnere og forsterke samiske kulturinstitusjoner. Arbeidet med samisk idrett og samiske media er også satsninger innenfor kulturfeltet.

Sametingets ansvar for utvikling av samisk kunst, er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Utviklingen av kultur næringer handler i stor grad om rammebetingelsene for samiske kunstnere. Kultur næringer er noe som i stor grad berører både Sametingets satsing på næringer og på kultur, og blir derfor omtalt begge steder.

Sametinget vil legge til rette for utvikling av samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner. Gjennom tilskudd til Noereh! styrkes det finansielle grunnlaget for organisasjonen.

Samiske kultur- og kulturformidlingsinstitusjoner er viktige arenaer når samisk kultur ivaretas, utvikles og presenteres for allmennheten på ulike måter. Institusjonene er et av grunnlagene i samfunnsorganiseringen, og det er viktig at ressursene utnyttes effektivt og at arbeidet som utføres er av høy kvalitet. Sametinget vil også arbeide for at prioriterte byggeprosjekter blir realisert.

I 2015 vil de samiske museene bli prioritert, både direkte til de enkelte museene, til nettverk mellom museene og til tilbakeføringsprosjektet Bååstede. Bååstede er ikke bare en satsing for museene, men for hele det samiske folk, som får gjenstander tilbakeført til Sápmi.

De samiske institusjonene er sentrale i utviklingen av det samiske samfunn og arbeidet med styrking av disse fortsetter i 2015. Sametingsrådet vil legge fram en melding i 2015 som underbygger denne satsingen. Vi har et godt samarbeid kunstnerorganisasjonene hvor kunstneravtalen er et sentralt verktøy. Sametingets mål er at Samisk kunstnerråd over tid skal styrkes og utvikles med oppgaver og ansvar. Forfatterskapsprosjektet er et eksempel på et samarbeidsprosjekt med Samisk kunstnerråd, hvor målet er å få fram god samisk litteratur.

Sametinget vil vie samisk media større oppmerksomhet i 2015 og vil blant annet fremme en sak om det for plenum. Samisk idrett er viktig for samisk ungdom, både som identitetsbygger og for styrket selvfølelse, men også i et folkehelseperspektiv. Sametinget vil derfor legge til rette for en grundig drøfting av samisk idrett i 2015.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for kultur ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Tydeligere ansvar for samisk kultur.
- Gode rammevilkår for samiske kunstnere.
- Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur.
- Verdiskaping og vekst i kultur næringer.

5.1 Virkemidler til kultur

5.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.1.1 Samletabell - kultur

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Gode rammevilkår for samiske kunstnere	21 238	21 408	21 408	21 200	-208	-1,0 %
Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelser av samisk kultur	69 516	74 968	74 677	78 519	3 551	4,7 %
Samisk idrett	1 138	2 427	2 427	2 107	-320	-13,2 %
Samiske medier	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %
Sum	95 438	102 568	102 277	105 693	3 125	3,0 %

5.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kultur

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kultur inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for kultur er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for kultur er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kultur. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av direkte tilskudd til samiske kulturhus, festivaler, idrett, teater, museer, publikasjoner og medier.
- Forvaltning av søkerbaserte tilskudd til kulturprosjekter, herunder tilskudd til samiske forlag og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Forvaltning av kunstneravtalen.

I tillegg har seksjonen ansvaret for:

- Oppfølging av Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU).

Seksjon for kultur disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

5.2 Et tydeligere ansvar for samisk kultur

Mål:

- Sametinget er en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur.

Sametinget verken kan eller vil ha ansvaret for samisk kunst og kultur alene. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

En stor utfordring for Sametinget i kulturpolitikken er vårt manglende handlingsrom når det gjelder å utvikle samisk kunst og kultur. Dette begrenses blant annet av manglende budsjettprosedyrer mellom Sametinget og regjeringen. Samisk kultur inkluderes ikke naturlig i ulike planer, satsninger og organer innen kulturfeltet initiert av nasjonale myndigheter og gis ikke gode nok vilkår for vern og utvikling gjennom deres kulturpolitikk. For å kunne ha en aktiv og utviklende kulturpolitikk, er det behov for en større avklaring av og bevissthet rundt Sametingets og andre offentlige aktørers ansvar og rolle når det gjelder samisk kunst og kultur. Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken er sentralt her.

Delmål 1:

- Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kunst og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Regjeringens og Sametingets ansvar for samisk kultur tydeliggjøres gjennom forhandlinger mellom partene.
  - Videreutvikle dialogen med Kulturdepartementet om Sametingets prioriteringer og budsjett for kultur.
  - Gjennomføre to samordningsmøter i 2015.

Skal bidra til:

- Styrke forståelsen i regjeringen for Sametingets behov og prioriteringer innenfor kulturfeltet.

Delmål 2:

- Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Øke bruken av konsultasjonsavtalen i dialogen med regjeringen på kulturfeltet.
  - Avklare hensiktsmessig bruk av konsultasjonsavtalen på kulturfeltet med Kulturdepartementet.
  - Arbeide aktivt for å kunne bidra i ulike strategiske og politiske prosesser hva angår kulturpolitikk i regjeringen.

Skal bidra til:

- At samisk kultur er en selvsagt del av den nasjonale, regionale og lokale kunst- og kulturformidlingen.

Delmål 3:

- Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Synliggjøre regionale myndigheters ansvar for samisk kunst og kultur gjennom samarbeidsavtalene.
  - Arbeide for gode strategier og tiltak for kultur i samarbeidsavtalene med fylkeskommunene og byer.
  - Bidra med finansiering av samiske kulturtiltak i samarbeid med fylkeskommunene.
- Arbeide for godt samarbeid med regionale og lokale myndigheter om utviklingen av samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre møter med fylker og kommuner med mål om større ansvarliggjøring når det gjelder bidrag til samisk kunst og kulturinstitusjoner.

Skal bidra til:

- Konkrete kunst- og kulturprosjekter med regional finansiering er fremmet i inngåtte samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner.

5.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Mål:

- Et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk av god kvalitet skapes, utøves, formidles og oppleves.

Sametingets ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst, er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Sametingets viktigste verktøy i denne sammenheng er våre økonomiske virkemidler, men også påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter.

Sametinget ser det som naturlig i politikktutformingene å ha en nær dialog med kunst- og kulturlivet som skal resultere i en aktiv dialog med samiske kunstnerorganisasjoner om politikk- og strategiutvikling. Dette skal medføre til at man får sterke samiske kunstnerorganisasjoner med høy oppslutning blant kunstnere.

Tabell 5.3 Samletabell - rammevilkår for samiske kunstnere

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk kunstneravtale	6 520	6 870	6 870	7 100	230	3,3 %
Tilskudd til joik og samisk musikk	7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %
Tilskudd til litteratur	1 283	0	0	6 100	6 100	-
Forfatterskap	0	500	500	700	200	40,0 %
Tilskudd til kulturtiltak	5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %
Noereh!	0	0	0	125	125	-
Sum	21 238	21 408	21 408	21 200	-208	-1,0 %

Delmål 1:

- De samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet.

Sametingets mål er å sørge for at kunstnere har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Et av de viktigste virkemidlene for dette er kunstneravtalen. En evaluering av kunstneravtalen, utført av Norut Alta-Áltá i 2012, viser at avtalen har vært viktig for å sikre noen faste rammer og ordninger for samisk kunst, men at avtalen også kan virke konserverende og at det er behov for skape større rom for dynamikk.

Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er etablert for å samarbeide med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Sametinget arbeider for å styrke kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst. For Sametinget er det viktig at Samisk kunstnerråd styrkes og utvikles til en sterk kunst- og kulturorganisasjon som aktivt kan fremme utvikling av samisk kunst- og kulturliv.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom kunstneravtalen og et tett samarbeid med kunstnerorganisasjonene utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og legge til rette for skaping og formidling av samisk kunst og kultur.
  - Følge opp kunstneravtalen som er inngått for 2015. Avtalen har en økonomisk ramme på kr 7,1 mill. som er økning på kr 230 000 fra 2014.
- Utvikle kunstneravtalen som et viktig instrument for utvikling av samisk kunst og kultur.
  - Gjennom kunstneravtalen gi Samisk kunstnerråd muligheter for å ta et større ansvar for utviklingen av samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre forhandlinger med kunstnerorganisasjonene med sikte på å få en kunstneravtale som alle parter er tilfreds med og som fremmer samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre årlig dialogmøte med samiske kunstnerorganisasjoner.
- Skape arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt.
  - Sametinget arrangerer annet hvert år en kunstnerkonferanse for å fremme samarbeidet mellom kunstnerne og Sametinget og mellom kunstnerne.

Skal bidra til:

- At samiske kunstnere opplever at rammebetingelser som lønnsomhet og faglig utvikling er bedret over tid.
- At samiske kunstnere og Samisk kunstnerråd (SDR) opplever at forhandlingene og kunstneravtalen har større dynamikk og rom for utvikling.

Samisk kunstneravtale

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
19000	Kunsthond	a)	700	700	700	700	0	0,0 %
19010	Stipend til samiske kunstnere	a)	2 450	2 600	2 600	2 850	250	9,6 %
19020	Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk kunstnerråd, inkl. støtte til fagkonsulenter (faglig veiledning)	a) c)	2 450	2 350	2 350	3 500	1 150	48,9 %
19050	Visningsvederlag	a)	50	50	50	50	0	0,0 %
19030	Innkjøpsordning av billedkunst og dáiddaduodji	b) d)	370	370	370	0	-370	-100,0 %
19040	Fagkonsulenter (Faglig veiledning)	a) c)	500	800	800	0	-800	-100,0 %
Sum			6 520	6 870	6 870	7 100	230	3,3 %

a) Disse virkemidlene forvaltes av Samisk kunstnerråd

b) Disse virkemidlene forvaltes av RidduDuottarMuseum

c) Støtte til fagkonsulenter (faglig veiledning) er flyttet til aktivitet 19020. Inneholder regnskapstall for Ordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik og andre forhold

d) Denne aktiviteten flyttes over til direktetilskuddet til RidduDuottarMuseum

Delmål 2:

- Joik og samisk musikk av god kvalitet som er lett tilgjengelig for et større publikum.

Sametinget vil støtte opp om joik og samisk musikk som en sentral del av samisk kunst og kulturutøvelse. Joik og samisk musikk fremmes på ulike måter og på stadig nye arenaer. Den teknologiske utviklingen utfordrer både musikkbransjen og Sametinget til å støtte opp om musikk som fremmes og utgis på nye plattformer. Det er et mål at Sametingets virkemidler både skal bidra til

utgivelser på ulike former og fremmes på konserter, festivaler og lignende, som bidrar til at joik og samisk musikk gjøres kjent også i nye markeder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme kvalitativt god joik og samisk musikk.
  - Bidra med finansiering av gode joik- og musikkutgivelser.
- Fremme samiske musikere.
  - Bidra med finansiering til turneer, konserter m.m.
  - Bidra med artisthonorar og reisestøtte til samiske artister og kunstutøvere i samfinansiering med arrangøren.

Skal bidra til:

- Flere lyttere av joik og samisk musikk.
- Flere samiske musikere.
- Flere utgivelser av kvalitativt god samisk musikk.
- At samiske musikere og samisk musikk fremmes på ulike scener.

Tilskudd til joik og samisk musikk

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17010	Tilskudd til joik og samisk musikk	a) b) c)	7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %
Sum			7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) RR 2013 inneholder musikk, litteratur og tegneserier

c) Bud 2014 og Rev 2014 inneholder musikk og litteratur

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til joik og samisk musikk.

Delmål 3:

- Fremme kvalitativt god litteratur som er tilgjengelig på samisk.

Sametinget vil arbeide for å stimulere til flere samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur for unge.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur.
  - Bidra med finansiering av samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur.
- Utvikle ordninger for oversetting av litteratur til samisk.
  - Bidra med finansiering av oversetting av litteratur til samisk.
- Rekruttering av unge samiske forfattere.
  - Bidra med finansierte prosjekter som fremmer forfatterskap.
  - Stimulere til flere skjønnlitterære bokutgivelser ved å etablere et prosjekt i egen regi, med mål om å rekruttere forfattere som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at yngre forfattere får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. I løpet av prosjektperioden skal deltakerne gis høy grad av ferdighet i kunstnerisk skriving og fremdrift av egne manus, det avsettes tid og rom for dette andre året av prosjektet.
- Fremme utgivelser av samiskspråklige tegneserier.
  - Finansierte samiskspråklige tegneserier som retter seg mot barn.

Skal bidra til:

- Flere lesere av samisk litteratur og tegneserier.
- Samisk litteratur skal være lett tilgjengelig.
- Få fram inntil 5 nye unge samiske forfattere som skriver litteratur av god kvalitet.

Tilskudd til litteratur

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17011	Tilskudd til litteratur	a) b)	1 283	0	0	6 100	6 100	-
Sum			1 283	0	0	6 100	6 100	-

a) Søkerbasert tilskudd

b) Litteratur var tidligere under samme ordning som musikk. For 2015 brukes kr 1350 000 av bevilgning Samefolkets fond til litteratur.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til litteratur.

Forfatterskap

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17050	Forfatterskap	a)	0	500	500	700	200	40,0 %
Sum			0	500	500	700	200	40,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Midlene dekkes av samefolkets fond.

Delmål 4:

- Et godt og variert kunst- og kulturuttrykk som bidrar til et samisk mangfold.

For det samiske samfunnet er det viktig at samisk kultur fremmes gjennom mange og ulike kulturarrangement rundt om i landet, både større byer og tettsteder.

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv er ikke bare et mål for samepolitikken men også en viktig verdi. Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et variert kulturtilbud for samiske barn og unge er viktig for en god oppvekst, og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur også senere i livet. Samiske eldre er ressurspersoner i all kulturaktivitet og spesielt i tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk.

Et mangfoldig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet. Retten til å bevare, utøve, oppleve og utvikle vårt samiske kunst- og kulturliv er en verdi som ligger til grunn for Sametingets kulturpolitikk.

For Sametinget er det viktig at den samiske befolkningen skal ha like muligheter som den øvrige befolkningen til å delta i kulturlivet. Et likeverdig tilbud, utviklet på samenes egne premisser, er et overordnet kulturpolitisk mål.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk som synliggjøres i samfunnet.
  - Bidra med finansiering av kunstneriske og kulturelle tiltak og aktiviteter der barn og unge deltar.

- Bidra med finansiering av prosjekter for og med barn og unge som bidrar til involvering og økt forståelse av samisk kultur.
- Bidra med finansiering av kulturarrangement som fremmer og formidler samisk kunst og kultur, der hovedfokuset er på samisk kultur.
- Bidra med finansiering av prosjekter/tiltak som styrker, bevarer og formidler samtids- og tradisjonell kunst- og kulturuttrykk.
- Bidra med finansiering av samiske kortfilmer og dokumentar-filmproduksjoner om samiske forhold.
- Bidra med finansiering av samiske barnefilmer og dubbing til samisk av filmer rettet mot barn.
- Bidra til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og samiske kunstnere.
  - Bidra til finansiering av arenaer, tiltak og aktiviteter som fremmer og formidler samisk kunst og kultur til et internasjonalt publikum.
- Legge til rette for utvikling av samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner.
  - Bidra med finansiering av ungdomsorganisasjonen Noereh!.
  - Bidra med finansiering av aktiviteter som styrker de unges kultur- og identitetsbygging.
  - Bidra med finansiering av enkelttiltak til samiske kulturorganisasjoner.
- Bidra til at bibliotek kan fremme og formidle samisk litteratur og kultur.
  - Bidra med finansiering av prosjekter for å fremme og formidle samisk kultur.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.
- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.
- Mangfold av samiske filmproduksjoner.
- Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner og kunstnerorganisasjoner med høy aktivitet og med høy oppslutning blant kunstnere.
- Gode og lett tilgjengelige bibliotekstjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Tilskudd til Noereh!

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik	
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Noereh!	a)	0	0	0	125	125	-
Sum			0	0	0	125	125	-

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Noereh!.

Tilskudd til kulturtiltak

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik	
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17100	Tilskudd til kulturtiltak	a) b) c)	5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %
Sum			5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Tilskudd til internasjonale tiltak er prioritert under denne ordningen

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturtiltak.

5.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Mål:

- Faglig sterke samiske institusjoner som gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur.

Samiske institusjonene er viktige aktører og samarbeidspartener i utvikling av samisk kunst- og kulturliv. Kulturinstitusjonene er også viktige arenaer for samiske kunstutøvere og gir samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk. Dette er også viktige steder for utvikling av samisk identitet, samisk samfunnsdebatt og forståelse for samiske spørsmål. Samisk språk og kultur er grunnleggende i institusjonenes arbeid.

Sametinget er opptatt av å skape faglig sterke samiske institusjoner. Ved å utvikle dialogen med de samiske institusjonene og bidra til at rammene er til stede for det, vil Sametinget gi institusjonene muligheter til å utvikle seg til sterke faglige institusjoner. Videre er det viktig for Sametinget at de samiske institusjonene blir gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur, samt at de gis rom for utvikling og nytenking.

Tabell 5.4 Samletabell - samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
Samiske festivaler	3 872	4 585	4 585	4 333	-252	-5,5 %
Samiske teater	20 070	21 428	21 428	22 006	578	2,7 %
Samiske museer	26 234	27 752	27 752	31 570	3 818	13,8 %
Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner	13 634	14 914	14 914	15 321	407	2,7 %
Arenaer for kunst- og kulturformidling	2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %
Kompetanseheving ved samiske institusjoner	781	400	400	400	0	0,0 %
Samiske forlag	2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum	69 516	74 968	74 677	78 519	3 551	4,7 %

Delmål 1:

- Festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gi samiske festivaler utviklingsmuligheter som synliggjør, formidler og utvikler samiske kunstnere og samisk kultur.
  - Bidra med finansiering til direkte tilskudd til festivaler som spesielt fremmer samisk musikk.

Skal bidra til:

- Attraktive samiske festivaler som utvikles, fornyes og besøkes av publikum.

Tilskudd til festivaler

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15100	Riddu Riđđu	a)	1 042	1 073	1 073	1 102	29	2,7 %
15101	Musikkfestivalen i Kautokeino	a)	1 184	1 220	1 220	1 253	33	2,7 %
15102	Mårkomeannu	a)	719	720	720	740	20	2,8 %
15103	Påskefestivalen i Karasjok	a)	477	741	741	761	20	2,7 %
15104	Sørsamisk kulturfestival	a)	80	450	450	85	-365	-81,1 %
15105	Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke	a)	200	206	206	212	6	2,9 %
15106	Samisk uke i Tromsø	a)	170	175	175	180	5	2,9 %
Sum			3 872	4 585	4 585	4 333	-252	-5,5 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til festivaler.

Delmål 2:

- De etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst som gir kulturopplevelser og synliggjør samiske språk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gi de etablerte samiske teatrene muligheter til å utvikle seg kunstnerisk og faglig, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samiske språk.
  - Bidra med finansiering av samiske teatre som produserer scenekunst på høyt nivå og turnerer med scenekunst.

Skal bidra til:

- At samisk scenekunst utvikles og fornyes og at samiske teatre besøkes.
- Sikre rekruttering til teateryrket.

Tilskudd til teater

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15300	Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	a)	18 128	19 128	19 128	19 644	516	2,7 %
15301	Áarjelhsaemien Teatere AS	a)	1 942	2 000	2 000	2 054	54	2,7 %
15302	Tana barneteater	a)	0	300	300	308	8	2,7 %
Sum			20 070	21 428	21 428	22 006	578	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til teater.

Delmål 3:

- At de samiske museene har felles identitet, og er faglig sterke innenfor områdene forvaltning, forskning, formidling og fornying.

Å legge til rette for ivaretagelse og formidling av vår felles kulturarv er en viktig del av Sametingets arbeid. De samiske museene er helt sentrale i dette arbeidet. For Sametinget er det viktig at de samiske museene gis muligheter for utvikling og fornying. Det er behov for tilfredsstillende lokaler og magasiner, både knyttet til Bååstede-prosjektet og til større byggebehov ved Saemien Sijte, Várdobáiki og Samisk kunstmuseum.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske museene rammebetingelser for videreutvikling.
  - Bidra med finansiering av direkte tilskudd til museer.
  - Sørge for en god dialog med og bidra til forståelse i Kulturdepartementet for de samiske museenes behov.
  - Arbeide for at fylkeskommunene og kommunene bidrar med en større andel av driftstilskudd til de samiske museene.
- Sikre en god dialog med de samiske museene.
  - Avholde årlige dialogmøter for å se på museenes behov og utfordringer.
- Styrke arbeidet som gjøres i Samisk museumslag og Samisk museumsnettverk.
  - Sikre fast driftstilskudd til Samisk museumslag.
  - Sette fokus på Samisk museumsnettverks behov og utfordringer.
- Igangsette et arbeid med sikte på at de samiske museene får større ansvar og rolle innenfor forvaltning av samiske kulturminner.
  - Se på skisser for en slik ansvars- og rollefordeling.
- Videreføre tilbakeføringsprosessen som er skissert i Sametingets utredning Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv.
  - Bidra med finansiering for planlegging og forberedelse for tilbakeføring av den samiske kulturarven.

Tilskudd til museer

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15500	Árran Julevsame lulesamisk senter	a)	4 995	5 145	5 145	5 450	305	5,9 %
15501	Saemien Sijte	a)	3 000	3 390	3 390	3 700	310	9,1 %
15503	RidduDuottarMuseat	a) d)	8 830	9 095	9 096	9 960	865	9,5 %
15504	Tana og Varanger museumssiida	a)	6 698	7 328	7 328	7 910	582	7,9 %
15505	Várdobáiki	a)	1 417	1 460	1 460	1 738	278	19,0 %
15506	Senter for nordlige folk AS	a)	1 294	1 334	1 334	1 612	278	20,8 %
Ny	Samisk museums lag	a) b)	0	0	0	200	200	-
	Bååstede	c)	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum			26 234	27 752	27 753	31 570	3 818	13,8 %

a) Direkte tilskudd

b) Var tidligere en del av akt. 56100 Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner

c) Gjelder Bååstede. Var tidligere en del av akt. 17300 Arenaer for kunst- og kulturformidling på kr 1000 000

d) Dette innbefatter også innkjøpsordningen av billedkunst og dáiddaduodji

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til museer.

Delmål 4:

- De samiske institusjonene er viktige ressurser for samiske kunstnere og kulturutøvere.

For Sametinget er det viktig at de samiske institusjonene og arenaene bidrar til meningsutveksling, sikrer tradisjonskunnskap og økt kompetanse. Sametinget vil arbeide for gode rammevilkår for samiske institusjoner, slik at de kan bidra til utvikling og formidling av samisk kunst- og kulturliv. Vi vil videre bidra til positiv kulturutvikling i det lule- og sørsamiske samfunnet og ha en god dialog med samiske kulturinstitusjoner i disse områdene for å gi de muligheter for utvikling.

Institusjonene er viktige arenaer lokalt og regionalt for å fremme og utvikle samisk kunst og kultur. Det er et mål for Sametinget at de samiske institusjoner gis gode utviklingsmuligheter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske institusjonene rammebetingelser for videreutvikling.
  - Bidra med finansiering av direkte tilskudd til de samiske institusjonene.
- Samiske institusjonene har et godt samarbeid med hverandre.
  - Bidra til at det skapes arenaer for nettverksbygging og samarbeidstiltak som kan bidra til å utvikle de samiske institusjonene.
- Bidra til et godt samarbeid mellom samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner.
  - Bidra til å skape arenaer for dialog og samarbeid mellom kunstnere og kulturinstitusjoner.
  - Fortsette arbeidet med dialogmøter med institusjonene.
- Arbeide for å utvikle samisk filminstitusjon.
  - Bidra til å sikre drift av Internasjonalt samisk filminstitut.
- Arbeide videre med samisk institusjonsutvikling.
  - Igangsette et program for samisk institusjonsutvikling som blant annet inneholder styrking av kompetanse innen ledelse, økonomi, kvalitetssystemer og prosjektstyringsmetoder.

Skal bidra til:

- At samarbeidstiltak/-prosjekter mellom institusjonene og mellom institusjoner og kunstnere øker.
- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15000	Árran Julevsame lulesamisk senter	a)	1 949	2 007	2 007	2 061	54	2,7 %
15001	Samisk senter for samtidskunst	a)	3 311	3 811	3 811	3 914	103	2,7 %
15002	Senter for nordlige folk	a)	1 426	1 469	1 469	1 509	40	2,7 %
15003	Sjøsamisk kompetansesenter	a)	562	579	579	595	16	2,8 %
15004	Sijti Jarngje	a)	1 397	1 439	1 439	1 478	39	2,7 %
15005	Várdobáiki	a)	1 046	1 077	1 077	1 106	29	2,7 %
15006	Pitesamisk hus	a)	750	773	773	794	21	2,7 %
15007	Samisk hus i Oslo	a)	470	550	550	565	15	2,7 %
15008	Lásságámmi	a)	270	280	280	288	8	2,9 %
15009	Villmarksampen i Tollådal	a)	56	60	60	62	2	3,3 %
15010	Internasjonalt samisk filmsenter	a)	1 078	1 110	1 110	1 140	30	2,7 %
15011	Saemien Sijte	ä)	619	638	638	655	17	2,7 %
15012	Áltta Sami Siida	a)	350	410	410	421	11	2,7 %
15013	Sjeltie - Samisk kulturpark	a)	150	155	155	160	5	3,2 %
15015	Vilgesvárre	a)	200	206	206	212	6	2,9 %
15016	Tana og Varanger museumssiida	a)	0	200	200	206	6	3,0 %
15017	Sjøsamisk tun	a)	0	150	150	155	5	3,3 %
Sum			13 634	14 914	14 914	15 321	407	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Delmål 5:

- Samiske institusjoner er nyskapende og innovative formidlere av samisk kunst og kultur.

Sametinget ønsker at samiske institusjoner skal være utadvendte publikumsorienterte og arenaer for samiske kunstnere. Sametinget er inneforstått med at dette er et langsiktig arbeid og vil derfor være prioritert i arbeidet med å utvikle de samiske institusjonene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Stimulere til utvikling og nyskaping av samiske institusjoner som arenaer for kunst- og kulturformidling.
  - Finansiere aktiviteter som bidrar til en langsiktig utvikling av samiske institusjoner.
  - Legge til rette for nødvendige omstillinger av samiske institusjoner.

Skal bidra til:

- At samiske kulturinstitusjoner fremmer fornyelse og fungerer som arenaer for formidling og utvikling av samisk kunst og kultur.

Tilskudd til arenaer for kunst og kulturformidling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17300	Arenaer for kunst- og kulturformidling a) b)	2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %
Sum		2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Finansiering på kr 1000 000 av Bååstede er tatt ut av denne ordningen og flyttet til museer

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling.

Tilskudd til kompetanseheving ved samiske institusjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
60200	Kompetanseheving ved samiske institusjoner a)	781	400	400	400	0	0,0 %
Sum		781	400	400	400	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. Tidligere het dette tiltaket program for institusjonsutvikling.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kompetanseheving ved samiske institusjoner.

Delmål 6:

- At Sametinget gjennom å være en faglig premissgiver er med på å styrke rammevilkårene for de samiske forlagene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Utfordre de samiske forlagene til nyskaping som bidrar til økt interesse for og produksjon av samisk litteratur.
  - Følge opp de samiske forlagene med finansiering, tydelige forventninger og jevnlig kontaktmøter.

Skal bidra til:

- Faglig sterke samiske forlag som kan være en god infrastruktur for utvikling og utgivelser av samisk litteratur.

Tilskudd til samiske forlag

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17040	Samiske forlag	a)	2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum			2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske forlag.

5.5 Samisk idrett

Mål

- Et mangfold av idrettsaktiviteter

Et sterkt samisk idrettsliv er en viktig identitetsfaktor for barn og ungdom og bidrar til et sterkt samhold. For Sametinget er det sentralt at det eksisterer et mangfold av idrettsaktiviteter. Det er viktig å ha arenaer der samer fra alle områder i Sápmi kan møtes til idrettsaktiviteter og konkurranser. Sametinget vil være en pådriver for å gi samiske idretts- og ungdomsorganisasjoner muligheter til å arbeide med fellessamisk idrett og idrettsfaglige spørsmål. Reinkappkjøring er en unik sportsgren, som også bidrar til å ivareta sterke historiske tradisjoner blant urfolk i Arktis.

Tabell 5.5 Samletabell - samisk idrett

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk idrett	1 138	2 427	2 427	2 107	-320	-13,2 %
Sum	1 138	2 427	2 427	2 107	-320	-13,2 %

Delmål:

- Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett.
  - Bidra med finansiering av samiske idrettsorganisasjoner og -foreninger.
  - Bidra til at organiseringen av samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppnivå blir ivaretatt på en god måte.
  - Støtte opp om FA Sápmi som nystartet organisasjon for samisk fotball.
- Gjennom deltakelse på internasjonale idrettsarrangementer utvikle dialog, nettverk og forståelse mellom samisk ungdom og annen urfolksungdom.
  - Bidra til finansiering av samisk deltakelse på Arctic Winter Games 2016 på Grønland.

Skal bidra til:

- At de samiske idrettsorganisasjonene kan utvikle et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.
- Arenaer for fysisk aktivitet som bidrar til samhørighet mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Tilskudd til samisk idrett

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15200	Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N)	a) b) c)	1 065	1 100	1 100	1 130	30	2,7 %
15202	Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	b) c)	155	1 100	1 100	550	-550	-50,0 %
15203	Sámi Heargevuoddjin-lihttu/Saami Reendeer-Race Federation	b)	220	227	227	227	0	0,0 %
Ny	FA Sápmi	b)	0	0	0	200	200	-
15201	Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)- Samisk fotballforbund		-302	0	0	0	0	-
Sum			1 138	2 427	2 427	2 107	-320	-13,2 %

a) Sametinget mottok kr 750 000 i spillemidler 2014. Disse ble tildelt SVL-N.

b) Direkte tilskudd

c) Bevilgningen gjelder Arctic Winter Games

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk idrett.

5.6 Samiske medier

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det er viktig med et mangfold av publikasjoner og medier som tar for seg saker som er aktuelle og bidrar til meningsutveksling og utvikling av samisk kunst og kultur. Likeledes er det viktig med et mangfold av medier som bruker de samiske språkene aktivt.

Tabell 5.6 Samletabell - samiske medier

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk medietilbud	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %
Sum	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %

Delmål:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Definisjon av samisk medier er ikke en lett oppgave. Primært ser Sametinget at målgruppen og dermed definisjonen av samiske medier er ikke kommersielle, men som hovedsakelig har samisk som hovedinnhold i mediet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
  - Arbeide for at de økonomiske rammene for samiske medier blir styrket.

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.
  - Bidra til finansiering av et mangfold av samiske medier og publikasjoner som fremmer og synliggjør de samiske språkene.
- Starte arbeidet med utarbeidelse av melding om samiske medier.
  - Legge grunnlaget for en melding om samiske medier.

Skal bidra til:

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.
- Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk.

Tilskudd til samiske medier

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17001	Nuorttanaste	a)	1 015	1 045	1 045	1 073	28	2,7 %
17002	Ungdomsblad Š	a)	1 391	1 433	1 433	1 472	39	2,7 %
17003	Sámis	a)	328	338	338	347	9	2,7 %
17004	Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	a)	109	218	218	224	6	2,8 %
17005	Bårjås	a)	103	113	113	116	3	2,7 %
17006	Julev Film AS (NuorajTV)	a)	600	618	618	635	17	2,8 %
Sum			3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for samisk medietilbud.

6 Bibliotek

Hovedmål:

- Økt kunnskap om samisk litteratur.

Bibliotekene er viktige arenaer for demokrati, formidling av kultur og kunnskap. Bibliotekene og de samiske bokbussene er viktige kilder og møteplasser til samisk språk, kultur og historie.

En av de store utfordringene for bibliotekene og de samiske bokbussene er at utlånet går ned. Bruk av nye medier kan være en av årsakene. Gjennom aktiv formidling og i samarbeid med bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur, slik at også utlånet øker. Samtidig er det viktig at også samisk litteratur følger den digitale utviklinga, og at man ser på nye formidlingsmåter slik som samisk e-bok utlån.

Sametingets bibliotek skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Sametinget gir i dag direkte tilskudd til åtte samiske bokbusser. Målet med tilskuddsordningen er å gi gode og lett tilgjengelige samiske bibliotekjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet ved å fokusere på følgende innsatsområder i 2015:

- Formidlingsvirksomhet.
- Bibliotekutvikling.

6.1 Virkemidler til bibliotek

6.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 6.1.1 Samletabell - bibliotek

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Formidlingsvirksomhet	8 455	8 711	8 711	9 347	636	7,3 %
Bibliotekutvikling	0	0	0	100	100	-
Sum	8 455	8 711	8 711	9 447	736	8,4 %

6.1.2 Administrative ressurser

Sametingets bibliotek er en del av Sametingets administrasjon. Biblioteket er en seksjon i avdeling for kommunikasjon (GUL). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for bibliotek inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for bibliotek disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2014.

6.2 Formidlingsvirksomhet

Tabell 6.2 Samletabell - formidlingsvirksomhet

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiske bokbuss	8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %
Evaluering av tilskudd til samiske bokbuss	0	0	0	400	400	-
Sum	8 455	8 711	8 711	9 347	636	7,3 %

Gjennom aktiv formidling, og i samarbeid med bibliotekene og bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur slik at utlånet øker. Sametingets mål med de samiske bokbussene er gode og lett tilgjengelige samiske bibliotektenester til hele den samiske befolkningen og andre. Bokbussene skal ha et godt og variert utvalg av samisk litteratur på samisk og om samiske forhold på andre språk.

Mål:

- Samisk litteratur og kultur er kjent og tilgjengelig for brukerne.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til drift av bokbuss i samiske områder.
  - Bidra med finansiering av direkte tilskudd til de samiske bokbussene.

- Informere om samisk litteratur, og tilby utlån av bøker til bokbussene.
- Ha kontaktmøter med bokbussene.
- Evaluere tilskuddsordningen Samiske bokbuss.
- Aktivt informere for å øke kunnskapen om samisk litteratur og kultur hos andre bibliotek.
  - Samarbeide med Nasjonalbiblioteket for å synliggjøre samisk litteratur og kultur i nasjonale satsninger.
  - Kjøpe inn samisk litteratur, katalogisere og tilgjengeliggjøre samlingen for andre bibliotek og enkelt lånere.

Skal bidra til:

- Gode og lett tilgjengelige bibliotekstjenester til hele den samiske befolkningen og andre.
- Økt kunnskap om samisk litteratur.
- Økt utlån.

Tilskudd til samiske bokbuss

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15400	Karasjok kommune	a)	609	627	627	644	17	2,7 %
15401	Porsanger kommune	a)	609	627	627	644	17	2,7 %
15402	Kautokeino kommune	a)	274	283	283	291	8	2,8 %
15403	Nesseby kommune	a)	1 679	1 730	1 730	1 777	47	2,7 %
15404	Kåfjord kommune	a)	776	800	800	822	22	2,8 %
15405	Tysfjord kommune	a)	1 446	1 490	1 490	1 530	40	2,7 %
15406	Nordland fylkeskommune	a)	1 693	1 744	1 744	1 791	47	2,7 %
15407	Troms fylkeskommune	a)	569	586	586	602	16	2,7 %
15408	Sør-Trøndelag	a)	800	824	824	846	22	2,7 %
Sum			8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske bokbuss.

Evaluering av tilskudd til samiske bokbuss

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Evaluering av tilskudd til samiske bokbuss	0	0	0	400	400	-
Sum		0	0	0	400	400	-

Sametinget skal evaluere tilskuddsordningen for de samiske bokbussene for å se om ordningen fungerer i henhold til de målsettingene og kriteriene som er satt for de samiske bokbussene.

Sametinget har gitt investeringstilskudd til nye busser. I løpet av noen år vil det bli behov for utskifting av bokbussene, men Sametinget vil vente med nye investeringer til evalueringen er

ferdig. Etter evalueringen vil sametingsrådet fremme en sak for plenum om en fremtidig utvikling og organisering av de samiske bokbussene.

6.3 Bibliotekutvikling

Tabell 6.3 Samletabell - bibliotekutvikling

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Konferanse om samisk litteratur og kultur	0	0	0	100	100	-
Sum	0	0	0	100	100	-

Sametingets bibliotek har et spesielt ansvar for å øke kompetansen om samisk litteratur og kultur ved bibliotekene og bokbussene.

Et viktig virkemiddel når det gjelder utvikling av samisk bibliotekteneste er tilskudd for å fremme samisk litteratur og kultur i bibliotekene.

Sametingets bibliotek skal sørge for at det samiske perspektivet blir tatt med i de ulike innsatsområdene innen nasjonal bibliotekutvikling.

Mål:

- Sametingets bibliotek er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekteneste

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke kompetansen om samisk litteratur og kultur.
  - Arrangere årlig konferanse om samisk litteratur og kultur.
  - Bidra med finansiering til ulike tiltak for å fremme og synliggjøre samisk litteratur og kultur i bibliotekene. Se kapittel 5.3.
  - Planlegge og etablere en samisk e-bok utlånsordning.

Skal bidra til:

- At bibliotekene fremmer og formidler samisk litteratur og kultur.

Konferanse om samisk litteratur og kultur

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Konferanse om samisk litteratur og kultur	0	0	0	100	100	-
Sum		0	0	0	100	100	-

7 Barnehage

Hovedmål:

- Samisk språk, kultur, tradisjoner og grunnleggende verdier gjenspeiles i barnehagen.

Målet for barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehage tilbud. Sametinget vil bidra til at samisk barnehage tilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Et samisk barnehage tilbud må bygge på det grunnleggende

prinsipp at barnehagen skal være en integrert del av det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosiale og kulturelle egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier.

Sametinget har utarbeidet en sametingsmelding om samisk barnehagetilbud. Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområde som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til samisk barnehagetilbud. Videre drøfter barnehagemeldingen hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget skal ha i barnehagespørsmål. Meldingen setter fokus på innsatsområder og synliggjør de utfordringer Sametinget ser i arbeidet på barnehageområdet.

I dagens lovgivning gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud. Sametingsrådet vil prioritere og arbeide for lovfesting av individuell rett til samisk barnehagetilbud.

Sametinget har en representant i følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen (FG-BLU). Arbeidet skal pågå i perioden 2013-2017. Følgegruppa skal følge og vurdere utviklingen i barnehagelærerutdanningen gjennom dialogmøter med institusjonene, følge opp målet i ny rammeplan for BLU, kompetanseutvikling, veilede og gi råd til institusjonene og legge til rette for kvalitetsforbedring ved å skape arenaer for formidling og meningsutveksling. Det samiske perspektivet skal også være en del av innholdet i ny barnehagelærerutdanning.

Sametinget ønsker å bidra til å utvikle et samisk barnehagetilbud for alle som måtte ønske det. Spesielt i lule- og sørsamiske områder er det behov for å styrke barnas samiske språk gjennom barnehagetilbud.

Sametinget skal arbeide for å oppnå målet innen samisk barnehagetilbud ved å satse på følgende innsatsområder:

- Innholdet i barnehagen.
- Språkstimulering i barnehagen.
- Språkbudmodeller.
- Rekruttering av samiskspråklige ansatte.
- Pedagogisk materiell og leker.
- Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.

7.1 Virkemidler til barnehage

7.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.1.1 Samletabell - barnehage

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Innholdet i barnehagen	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %
Språkstimulering i barnehagen	0	0	0	1 500	1 500	-
Språkbudmodeller	0	0	0	1 400	1 400	-
Pedagogisk materiell og leker	0	0	0	1 500	1 500	-
Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole	0	0	0	50	50	-
Sum	9 152	11 405	11 045	11 405	0	0,0 %

7.1.2 Administrative ressurser – seksjon for barnehage

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for barnehage og seksjon for grunnopplæring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for barnehage er en del av avdeling for avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning. Arbeidsoppgaver knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet utføres daglig, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for barnehage disponerte 4 årsverk per 1.10.2014.

7.2 Innholdet i barnehagen

Mål:

- Barnehagen har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Tabell 7.2 Samletabell - Innholdet i barnehagen

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %
Sum	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %

Et gjennomgående område i barnehagens innhold er kulturformidlingen. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Samisk kultur skal gjennomsyre et samisk barnehagetilbud, og tilpasses alle barn. Sametinget mener at barnehagene skal ha et samisk preg med synlige objekter og markører. Visualisering av den samiske kulturen, men også språket, forteller om barnehagens vektlegging av samisk innhold. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet og aksept, og det kan være med å styrke den samiske identiteten.

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha lokal og tradisjonell kunnskap. Barna må samtidig få muligheten til å utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre kunnskaper om samisk språk og kultur.
  - Være i dialog, samarbeid og oppfølging med barnehageeiere om samisk barnehagetilbud.
  - Implementering av ny barnehagelærerutdanning. Dette gjøres gjennom deltakelse i følgegruppen som skal følge utdanningen fra 2013-2017.

- Informasjon og pedagogisk veiledning gjennom å være i dialog og samarbeid med barnehageansatte om samisk barnehagetilbud.
- Kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling gjennom å arrangere seminarer for barnehageansatte.
- Deltakelse i en ressursgruppe for prosjektet "Kvalitet i barnehagen" i regi av Utdanningsdirektoratet i perioden 2013-2017.
- Gi innspill til eventuelle endringer av nasjonale styringsdokumenter på barnehageområdet
- Bidra til finansiering av samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling.

Skal bidra til:

- At personalet i barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.
- Økt kvalitet i samisk barnehagetilbud.

Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik		
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %		
21200	Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling		a) b)	9 152	11 405	11 045	6 905	-4 500	-39,5 %
	Seminar for barnehageansatte	0	0	0	50	50			-
Sum		9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450			-39,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Ordningen er fra 2015 delt opp i samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling, samisk språkopplæring, prosjekter og utviklingsarbeid og pedagogisk materiell og leker.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.3 Språkstimulering i barnehagen

Mål:

- Barn får stimulert sin språkutvikling på nord-, lule- og sørsamisk.

Tabell 7.3 Samletabell - Språkstimulering i barnehagen

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk språkopplæring	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum	0	0	0	1 500	1 500	-

Sametinget vil fremme en politikk som vil medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Det er derfor viktig at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt arbeide for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.
  - Bidra til finansiering av språkopplæring i barnehager.

Skal bidra til:

- At barnehageansatte får kompetanse i samisk språk.
- At barn får samisk språkopplæring.

Samisk språkopplæring

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21200	Samisk språkopplæring	a)	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum			0	0	0	1 500	1 500	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.4 Språkbadmodeller

Mål:

- Barnehager med samisktilbud har gode språkopplæringsmodeller.

Tabell 7.4 Samletabell - Språkbadmodeller

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Prosjekter og utviklingsarbeid	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum	0	0	0	1 400	1 400	-

Sametinget ønsker å bidra til en god metode for språkinnlæring i barnehager og vil derfor satse på språkbadmodeller og språkmotiveringstiltak i barnehager med samisktilbud. Språkbadmetodikken baseres på prinsippet om at barn tilegner seg samisk språk mens de tar del i aktiviteter og hvor de voksne deltar for å kunne gi språklige forslag til barna.

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller og språkmotiveringstiltak knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utdfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkinnlæringen. Ved å satse på språkbadmodeller, så vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkinnlæringen. Sametinget ønsker spesielt å sette fokus på det lulesamiske og sørsamiske språket.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med.
  - Informasjon og kunnskap om språkbad til barnehageansatte.
  - Samarbeide med aktuelle aktører for å sette i gang språkbad i barnehager.
- Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene og språkmotiveringstiltak som er utprøvd og som gir positiv utvikling for språket.
  - Bidra med finansiering av språkbadprosjekter i barnehagen.

- Bidra med finansiering av lokale utviklingsprosjekter i barnehagen.

Skal bidra til:

- At barnehager prøver ut og tar i bruk språkbudmodeller.

Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid i barnehagen.

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21200	Prosjekter og utviklingsarbeid	a)	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum			0	0	0	1 400	1 400	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.5 Rekruttering av samiskspråklige ansatte

Mål:

- Barnehagene har tilstrekkelig samiskspråklige ansatte.

Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres. Vi vil gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde både samiskspråklige barnehagelærere og assistenter. Sámi allaskuvla og andre høyskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger og samarbeide med høyskoler og universitet.

Sametinget vil i samarbeid med sentrale myndigheter og nasjonale tiltak jobbe for å heve status av barnehagelæreryrke, jobbe for rekruttering av flere menn til yrke og bidra til at samiskspråklige ansatte blir værende i barnehageyrket.

Sametinget ser utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte med allsidig kompetanse. Det behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at man står ovenfor et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagen, er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetanse som generasjoner før hadde.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
  - Samarbeid med sentrale myndigheter gjennom blant annet prosjektet GLØD.
  - Deltakelse i likestillingsteamet for barnehagene i Finnmark.
  - GLØD-prosjektet i samarbeid med fylkesmannen i Finnmark og KS Nord-Norge.

Skal bidra til:

- At det rekrutteres flere samiskspråklige barnehageansatte.
- Økt andel av menn i barnehagene.
- At det sikres gode arbeidsforhold og utviklingsmuligheter for samiskspråklige personale slik at de blir værende i barnehagen.

7.6 Pedagogisk materiell og leker

Mål:

- Barnehagene har pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.

Tabell 7.6 Samletabell - Pedagogisk materiell og leker

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
	Pedagogisk materiell og leker	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum		0	0	0	1 500	1 500	-

Det er viktig at barnehagene har tilstrekkelig med pedagogisk materiell og leker. Dette for å bidra til at barna tilegner seg, utvikler og bevarer samisk språk og kultur. Sametinget vil arbeide for at det utvikles tilstrekkelig pedagogisk materiell og leker tilpasset bruk i barnehager med samisktilbud. Barnehagene må ha materiell som styrker barns læring både i formelle og uformelle læringssituasjoner. Informasjonsteknologi kan supplere barnehagens arbeidsmåter, støtte barns utvikling og læring og tilby nye uttrykksformer. Det er viktig at barnehagene også følger den teknologiske utvikling, og at nettbaserte læringsressurser som spill og applikasjoner blir tilgjengelig på de samiske språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for å styrke rammene for utvikling av pedagogisk materiell og leker.
  - Utarbeide en handlingsplan for utvikling av pedagogisk materiell og leker med utgangspunkt i samisk språk og kultur.
- Sikre at det utvikles pedagogisk materiell og leker.
  - Bidra med finansiering til utvikling av pedagogisk materiell og leker, deriblant applikasjoner, som er knyttet opp mot samisk kultur og tradisjoner.

Skal bidra til:

- At det utvikles materiell og leker for bruk i barnehager med samisk barnehagetilbud.

Tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21200	Pedagogisk materiell og leker	a)	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum			0	0	0	1 500	1 500	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.7 Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Mål:

- Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samiske språk og kultur.

Tabell 7.7 Samletabell - Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole
(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Seminar om overgang fra barnehage til skole	0	0	0	50	50	-
Sum	0	0	0	50	50	-

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og individuelt tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. At barn opplever en sammenheng mellom barnehage og skole vil skape motivasjon for videre læring. Sametinget ser en viktig utfordring i å skape kontinuitet i utdanningsløpet for å videreutvikle samisk språk og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre samarbeid mellom barnehage- og skoleeiere om overgangen mellom barnehage og skole.
  - Arrangere seminar om overgang fra barnehage til skole med fokus på å sikre kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur.

Skal bidra til:

- Et mer helhetlig og individuelt opplæringsløp fra barnehage til skole.

Seminar om overgang fra barnehage til skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
	Seminar om overgang fra barnehage til skole	0	0	0	50	50	-
	Sum	0	0	0	50	50	-

8 Grunnopplæring

Hovedmål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn.

Sametingets opplærings- og utdanningspolitikk bygger på grunnforutsetningen om at den samiske skolens kvalitative innhold og skolens verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk opplærings- og utdanningspolitikk.

Sametinget har ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Det er fortsatt stort behov for læremidler på samisk, og mangelen på samiske læremidler er en skolepolitisk utfordring. For å følge opp denne utfordringen, har Sametinget utarbeidet ny handlingsplan for utvikling av samiske læremidler 2015 – 2018.

Sametinget er forpliktet til å arbeide med følgende saker etter opplæringsloven kapittel 6 og tildelingsbrev fra departementet:

- Læreplaner i samisk språk.
- Samisk innhold i nasjonale og parallelle, likeverdige læreplaner.
- Læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring.
- Utvikling av læremidler.

Det er viktig at den nasjonale opplærings- og utdanningspolitikken inneholder målsetninger og strategier for å sikre et kvalitativt godt skoletilbud for samiske elever og at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes. Sametinget vil fortsette samarbeid med departementet for å bidra til at dette overholdes.

Sametinget ser viktigheten av nordisk samarbeid på opplæringsfeltet. Samisk parlamentarisk råd har etablert et samarbeid over grensene når det gjelder styrking og utvikling av samisk språk. Sametinget har som mål å innlede et lignende samarbeid om opplæringen basert på erfaringene som gjøres i språksamarbeidet.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen opplæring og utdanning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag.
- Trygt læringsmiljø.

8.1 Virkemidler til grunnopplæring

8.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 8.1.1 Samletabell - grunnopplæring

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag	28 308	24 248	24 248	26 825	2 577	10,6 %
Sum	28 308	24 248	24 248	26 825	2 577	10,6 %

8.1.2 Administrative ressurser – seksjon for grunnopplæring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for barnehage og seksjon for grunnopplæring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for grunnopplæring er en del av avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen for oppvekst og utdanning er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning. Arbeidsoppgaver til grunnopplæringsseksjonen er knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for grunnpplæring disponerte 9 årsverk per 1.10.2014.

8.2 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

Mål:

- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

Tabell 8.2 Samletabell - den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Revidering av læreplaner	0	0	0	500	500	-
Nettverk for samiskopplæring	0	300	300	300	0	0,0 %
Utvikling av læremidler	20 540	17 625	17 625	20 125	2 500	14,2 %
Evaluerer av tilskudd til utvikling av samiske læremidler	0	0	0	400	400	-
Oversetting og tilpasning av læreverk	3 224	3 323	3 323	3 000	-323	-9,7 %
Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Samisk læremiddelportal - Ovtta- Aktan- Aktasne	2 864	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	680	1 000	1 000	500	-500	-50,0 %
Sum	28 308	24 248	24 248	26 825	2 577	10,6 %

Delmål 1:

- Samiske elever, uavhengig av hvor de bor, skal få rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av deres kultur.

Samiske elever i grunn- og videregående opplæring opplæringsloven individuell rett til opplæring i samisk uavhengig av hvor de bor i Norge. Men retten til opplæring på samisk er avhengig av hvor eleven bor. Alle grunnskoleelever i samiske distrikt har i følge opplæringslovens § 6-2 rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samisk distrikt har elever i grunnskolen rett til opplæring i og på samisk dersom minst ti elever i en kommune ønsker slik opplæring og så lenge det er seks elever igjen i gruppa. I følge § 6-3 har samer i videregående opplæring rett til opplæring i samisk. De har ikke lovfestet rett til opplæring på samisk.

For å styrke og tydeliggjøre samiske barns rettigheter til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske verdier, ser Sametinget behov for revidering av opplæringsloven og privatskoleloven.

Sametinget har ansvar for læreplaner i samisk i grunnpplæringen (grunnskolen og videregående skole), særskilte samiske fag i videregående skole, og for det samiske innholdet i nasjonale og de samiske parallelle likeverdige læreplaner. Dette er nedfelt i opplæringsloven § 6-4. Stortingsmelding 20 (2012-13) "På rett vei" initierer en del strukturendringer blant annet for videregående opplæring. Dette kan ha innvirkning på læreplanenes innhold.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at opplæringsloven og privatskoleloven og øvrige styringsdokumenter ivaretar samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.
  - Initiere arbeidet med revidering av Opplæringsloven kapittel 6 og privatskoleloven.
  - Gi høringsuttalelser, ha dialog og konsultasjoner med departementet og underliggende myndighetsorganer.
  - Påse at samiske elevers rettigheter og behov ivaretas ved lov- og forskriftsendring.
- Videreføre arbeidet med revisjon av samiske læreplaner.
  - Revidere felles læreplan i programområde for Design og duodji Vg2 og læreplan i fellesprogramfag Vg2 reindrift.
  - Samarbeide med Utdanningsdirektoratet om revideringer av læreplaner og fastsette samisk innhold i nasjonale læreplaner.

Skal bidra til:

- At samiske barns rettigheter tydeliggjøres og styrkes i opplærings- og privatskoleloven.

Revidering av læreplaner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Revidering av læreplaner	a)	0	0	0	500	500	-
Sum			0	0	0	500	500	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 2:

- Samisk opplæring har rammevilkår som sikrer kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Sámi allaskuvla etablerte i 2013 et eget samisk lærernettsverk. Nettsverket er et redskap for kunnskapsutvikling i den samiske skolen, og omfatter lærere, skoleledere og skoleeiere ved samiske skoler i samiske områder og det koordineres av Senter for samisk i opplæringen.

Elever som ikke kan få opplæring i samisk på sin skole, får opplæringen gjennom fjernundervisning. Det er skoleeier som skal dekke utgiftene til fjernundervisning. Staten refunderer utgifter til samiskopplæring.

Elever på videregående skole som velger samisk som andrespråk kan velge mellom tre ulike varianter;

- samisk 2 (et gjennomgående fag på grunnskole og videregående opplæring),
- samisk 3 (lettere variant som et gjennomgående fag på grunnskole og videregående opplæring), og
- samisk 4 (en variant for de elever som begynner med samisk først på videregående opplæring).

Samisk 4 ble innført i forbindelse med reform av læreplaner i samisk i 2014, etter at evalueringer viste at det er vanskelig for elever som starter med samisk først på videregående skole å ta eksamen etter læreplan for samisk 3 – variant. I Reform 94 var det læreplaner for 4 varianter av samiskfaget som alle var under finansieringsordningen av samisk opplæring: samisk som førstespråk, samisk som andrespråk, samisk som fremmedspråk B-språk, samisk som fremmedspråk C-språk. Departementet fjernet finansieringsordning for samisk som fremmedspråk ved innføring av Kunnskapsløftet. Elever har rett til å starte med samisk på videregående opplæring, jf. skolelova § 6.3. Det har imidlertid ikke vært læreplan og noen finansieringsordning tilpasset denne elevgruppen. Nå er læreplan for denne elevgruppen fastsatt og finansieringsordning må komme på plass slik det var i Reform 94.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at skoleeiere og lærere har et nettverk for informasjons- og erfaringsutveksling om samisk opplæring.
  - Bidra med finansiering av Nettverk for samiskopplæringen.
- Arbeide for å styrke finansiering til samisk opplæring.
  - Arbeide for at samisk fjernundervisning får gode rammevilkår.
  - Arbeide for at samisk 4 tas med i finansieringsordningen.
- Arbeide for at lærere får etterutdanning/videreutdanning innen andrespråksopplæring.
  - Dialog med nasjonale myndigheter og aktuelle høyskoler og universitet.
- Bidra med informasjon og veiledning om rettigheter til samisk opplæring, læreplaner, fag- og timefordeling, organisering av opplæring og om læremidler.
  - Gi informasjon og veiledning i aktuelle fora og for aktuelle aktører.

Skal bidra til:

- Å sikre vilkårene for skoleeiere til å gi opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

Nettverk for samiskopplæring

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
		a)						
22400	Sámi allaskuvla Samisk høyskole	b)	0	300	300	300	0	0,0 %
Sum			0	300	300	300	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

b) Het tidligere Samisk lærenettverk

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til nettverk for samiskopplæring.

Delmål 3:

- Samiske elever har tilgang til samiske læremidler, som er i tråd med gjeldende læreplanverk, på alle tre språk i alle fag i grunnopplæringen.

Målene i Sametingets forrige strategiske plan for læremiddelutvikling er på langt nær nådd. Det er fremdeles et stort udekket behov for samiske læremidler i grunnopplæringen. Sametinget har fulgt opp dette ved utarbeiding av handlingsplan for utvikling av læremidler 2015 – 2018 og har også tatt hensyn til at flere læreplaner etter Kunnskapsløftet – samisk har blitt revidert i 2012/2013.

Handlingsplanen ligger til grunn for de prioriteringer som blir gjort i 2015.

Sametinget deltar i en arbeidsgruppe som skal komme med konkrete forslag til økt samarbeid mellom de nordiske landene, først og fremst om samiske læremidler og lærerkompetanse. Arbeidet skal være gjennomført innen utgangen av juni 2015.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Utvikle og prioritere samiske læremidler på grunnlag av Sametingets handlingsplan for læremiddelutvikling 2015- 2018.
  - Bidra med finansiering til utvikling av læremidler for grunnopplæring.
  - Bidra med finansiering til utvikling av læremidler for barn og unge med særskilte behov.
  - Evaluere tilskudd til utvikling av læremidler.

- Arbeide for å styrke samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder samiske læremidler og lærerkompetanse.
  - Delta i arbeidsgruppe bestående av Utdanningsdirektoratet og Sametinget samt skolepolitiske aktører fra Sverige og Finland.

Skal bidra til:

- Måltrettet og helhetlig utvikling av læremidler.

Tilskudd til utvikling av læremidler

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
21000	Utvikling av læremidler	a)	20 540	17 625	17 625	20 125	2 500	14,2 %
Sum			20 540	17 625	17 625	20 125	2 500	14,2 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utvikling av læremidler.

Evaluering av tilskudd til utvikling av læremidler

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Ny	Evaluering av tilskudd til utvikling av samiske læremidler	a)	0	0	0	400	400	-
Sum			0	0	0	400	400	-

Delmål 4:

- Samiske elever har tilgang til læremidler i matematikk, som er i tråd med gjeldende læreplanverk, på alle tre språk i grunnsopplæringen.

Arbeidet med nytt matematikkverk på samisk for grunnskolen ble igangsatt i 2010 etter en anbudsrunde, der det ble valg å oversette et eksisterende verk fra norsk til alle de tre samiske språk. Dette arbeidet følges opp ved å avsette midler for å fullføre læreverket for 1.- 4. årstrinn på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp utvikling av samisk matematikkverk for grunnskolen
  - Bidra med finansiering til å fullføre oversetting og tilpasning av læreverk i matematikk for 1. – 4. trinn på nord-, lule- og sørsamisk.

Skal bidra til:

- Tilgang til læremidler på samisk i matematikk.

Oversetting og tilpassing av læreverker i matematikk fra norsk til samisk

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21030	Oversetting og tilpasning av læreverker	a)	3 224	3 323	3 323	3 000	-323	-9,7 %
Sum			3 224	3 323	3 323	3 000	-323	-9,7 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 5:

- Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid ivaretas og videreutvikles.

I 2013 inngikk Sametinget en 3-årig avtale med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla. Denne avtalen skal gjensidig forplikte partene til å bidra til at det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet, i avtalen omtalt som Elgå-prosjektet i Engerdal kommune, skal ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling. Sametinget finansierer prosjektet gjennom en egen overføring fra statsbudsjettet til dette formålet.

Etter prosjektperiodens slutt skal ordningen evalueres.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp avtalen med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla om sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid.
  - Bidra med finansiering av oppfølging av prosjektet.

Skal bidra til:

- At det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet ivaretas og sikres rammevilkår slik at kompetansemiljøet kan bidra til sørsamisk terminologitvikling og til at det utvikles sørsamiske læremidler av god kvalitet.

Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
20200	Sámi allaskuvla	a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid.

Delmål 6:

- God informasjon om samiske læremidler og redskap for publisering av digitale læremidler og deling av samiske læremidler.

Læremiddelportalen har en oversikt over hva som finnes av samiske læringsressurser, er en arena for deling av læringsressurser og har utviklet et publiseringsverktøy for utvikling av læringsressurser. Målet er at alt som publiseres på nettportalen blir publisert på nord-, lule- og sørsamisk og norsk.

Arbeidet med oppbygging av læremiddelportalen ble igangsatt i 2010 og ble drevet som et prosjekt fram til 01.07.2013, da prosjektet gikk over til permanent drift og ble overflyttet til Sámi allaskuvla.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre gode rammevilkår for forvaltning av læremidler
  - Bidra med finansiering av nettstedet Ovttas - Aktan - Aktesne.
  - Tilgjengeliggjøre og informere om samiske læremidler.
  - Informasjon om utlån av samiske læremidler som finnes på Sametingets læremiddelsentral.

Skal bidra til:

- Opprettholdelse og videreutvikling av nettstedet Ovttas - Aktan - Aktesne som gir informasjon om læremidler og utvikler delingsarena for læremidler.

Samisk læremiddelportal - Ovttas - Aktan - Aktesne

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22000	Sámi allaskuvla	a)	2 864	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			2 864	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk læremiddelportal Ovttas - Aktan - Aktesne.

Delmål 7:

- Implementere samisk tradisjonell kunnskap i opplæringen og i lokale læreplaner, og å overføre tradisjonell kunnskap mellom generasjoner for å styrke og bevare kulturell identitet.

Tradisjonell kunnskap er av stor verdi i seg selv, og overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene er et viktig ledd i styrking og bevaring av kulturell identitet. Gjennom opplæringen lærer elevene å nyttiggjøre seg av naturressursene innenfor naturens tålegrense, og får kunnskap i samisk duodji/duodje/duedtie. Dette vil være med på å videreføre tradisjonell kunnskap. Prosjektstøtte kan gis til tiltak innefor utmarksbruk eller duodji, eller kombinerte utmarks- og duodjiltak.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at prosjekter i grunnskolen som fremmer utvikling av samisk språk, identitet og overføring av tradisjonell kunnskap igangsettes.
  - Bidra med finansiering av opplæringsprosjekter innen tradisjonell samisk nyttiggjøring av naturressurser og duodji/duodje/duedtie-prosjekter med overføring av tradisjonell kunnskap og styrking av samisk språk som mål.

Skal bidra til:

- At elever i grunnskolen får opplæring i samisk tradisjonell kunnskap.
- At samisk tradisjonell kunnskap implementeres i skolens lokale læreplaner.

Tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21130	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	a)	680	1 000	1 000	500	-500	-50,0 %
Sum			680	1 000	1 000	500	-500	-50,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. Midlene dekkes av Samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen.

8.3 Et trygt læringsmiljø

Mål:

- Samiske elever har et inkluderende og trygt læringsmiljø.

Sametinget er opptatt av at elever skal ha et trygt og godt fysisk og psykososialt læringsmiljø som stimulerer til god læring, og et miljø som er fri for mobbing og diskriminering.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til utviklingsarbeid som sikrer et godt og trygt læringsmiljø.
  - Arbeide for å forebygge diskriminering og mobbing.
  - Oppfølging av Benjaminprisen.
  - Oppfølging av Dronning Sonjas skolepris.
- Støtte opp om samarbeidet skole-hjem, skole-lokalsamfunn.
  - Samarbeid med Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).
  - Formalisere samarbeidet og samarbeidsavtaler med aktuelle kommuner.
- Bidra til at opplæringen legger til rette for å utvikle kompetanse for deltakelse i et flerspråklig og flerkulturelt samfunn.
  - Foreta oppnevninger til ulike råd, organer og juryer, og oppfølging av disse.
  - Oppfølging av fag-, referanse- og styringsgrupper der Sametinget er representert.

Skal bidra til:

- At elever er trygge i sin skolehverdag og i sin samiske identitet.

9 Høyere utdanning og forskning

Hovedmål:

- Utdanningstilbud og forskning som møter det samiske samfunnets behov og som bidrar til en ønsket samfunnsutvikling i Sápmi.

Sametingets ambisjon er å bidra til flere fagfolk med kompetanse innen samisk språk og kultur, og til at det finnes relevant forskning som grunnlag for politiske valg og beslutninger. I tillegg vil Sametinget arbeide for at nasjonal forsknings- og utdanningspolitikk ivaretar det samiske perspektivet.

Det samiske samfunnet står fremfor store utfordringer knyttet til å skaffe ansatte med samisk språk- og/eller kulturkompetanse innenfor de fleste sektorer. Dette gjelder både innenfor offentlig forvaltning og innenfor det private næringsliv. Sametinget anser at det å samarbeide om rekrutteringstiltak til samisk høyere utdanning vil være svært viktig i tiden framover.

Sametinget erkjenner at det på grunn av økt fokus og trykk på nordområdene, vil være nødvendig å legge strategier for å møte det samiske samfunns kompetanse- og forskningsmessige utfordringer.

Å nyttiggjøre seg av samisk tradisjonskunnskap for å bygge moderne næringsliv i samiske områder vil være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Nyere forskning viser at samer i Norge opplever diskriminering. Å øke den generelle kompetansen om samer og samiske samfunnsforhold i befolkningen, vil kunne motvirke dette. Sametinget arbeider blant annet derfor for at høyere utdanning og forskning generelt ivaretar det samiske perspektivet.

Samisk høyere utdanning og forskning med tilhørende mål og tilskuddsordninger, er også en del av kapitlene næring, areal og miljø, helse og sosial, språk og barnehage.

Sametinget har igangsatt arbeid med en sametingsmelding om høyere utdanning og forskning. Målsettinga for meldingsarbeidet er blant annet å bidra til refleksjon og dialog om det samiske samfunnets behov for forskning og tilbud innen høyere utdanning. Utdanningstilbud og forskning som møter det samiske samfunnets behov, vil være et sterkt bidrag til en ønsket samfunnsutvikling i Sápmi. I denne sammenhengen vil det også være et mål å avklare Sametingets og andre aktørers rolle, ansvar og myndighet innenfor feltet.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen høyere utdanning og forskning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Samisk høyere utdanning.
- Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå.
- Samisk forskning.
- Rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning.

9.1 Virkemidler til høyere utdanning og forskning

9.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 9.1.1 Samletabell - høyere utdanning og forskning

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk forskning	2 245	1 150	1 150	900	-250	-21,7 %
Rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning og forskning	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum	5 555	4 000	4 000	3 750	-250	-6,3 %

9.1.2 Administrative ressurser – seksjon for høyere utdanning og forskning

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for høyere utdanning og forskning inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for høyere utdanning og forskning er en del av avdeling for avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning. Arbeidsoppgaver knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet utføres daglig, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for høyere utdanning og forskning disponerte 4 årsverk per 1.10.2014.

9.2 Samisk høyere utdanning

Mål:

- Økt kompetanse i samiske språk og om samiske samfunnsforhold.

Samisk høyere utdanning er alle kurs og studieprogrammer som er relaterte til samisk språk, kultur, næringer, samfunnsforhold eller lignende og som gir studiepoeng innenfor høyere utdanning.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at institusjoner tilbyr samisk høyere utdanning som det samiske samfunnet etterspør.
  - Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.

Skal bidra til:

- Et godt studietilbud basert på samisk språk og kultur

9.3 Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå

Mål:

- Forskrifter og andre styringsdokumenter for høyere utdanning på nasjonalt nivå ivaretar det samiske perspektivet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det samiske perspektivet implementeres i høyere utdanning.
  - Observatør i Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU).
  - Medlem i følgegruppa for barnehagelærerutdanninga.
  - Dialog med nasjonale myndigheter.

Skal bidra til:

- Det samiske perspektivet er integrert i forskning og høyere utdanning i Norge.

9.4 Samisk forskning

Tabell 9.4 Samletabell samisk forskning

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik	
							2013
Kompetansesenter for samisk naturbruk	a)	2 245	1 150	1 150	750	-400	-34,8 %
Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning		0	0	0	150	150	
Sum		2 245	1 150	1 150	900	-250	-21,7 %

(i 1000 kr)

Mål:

- Samisk forskning er forskning / FoU-virksomhet som enten er forskning på samiske forhold og/eller forskning for samiske formål.

Delmål 1:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.
  - Observatør i styret i Forskningsrådets samiske programstyre.
  - Starte prosess for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.

Skal bidra til:

- Valg og beslutninger basert på relevant kunnskapsgrunnlag.

Delmål 2:

- Utvikle et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

I Sametingets budsjett for 2012 ble det for første gang bevilget midler til pilotprosjektet *Árbediehtoguovddáš* – senter for samisk tradisjonskunnskap. Prosjektet har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra *Árbediehtu*-prosjektet, systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap. Målet var å skaffe til veie og benytte kunnskap om samisk naturbruk som en ressurs i forvaltning av naturressurser. Prosjektet skulle evalueres etter 3 år.

I budsjettet for 2013 er det nærmere presisert at prosjektet også skal danne grunnlaget for etableringen av et *Árbediehtu*-senter.

Sametingets budsjett for 2014 utvidet prosjektets perspektiv fra kun naturforvaltning til også å omfatte dimensjonen videreføring av samisk tradisjonskunnskap gjennom barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning. Tradisjonskunnskapen skal også tilgjengeliggjøres som kunnskapsgrunnlag for forskning.

Hovedprosjektet *Árbediehtu* – systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, 2012 – 2015, avsluttes i 2015. Pilotprosjektet og hovedprosjektets resultater, er tenkt å utgjøre en del av innholdet i et eventuelt *Árbediehtoguovddáš* – senter for samisk tradisjonskunnskap.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at samisk tradisjonell kunnskap får en naturlig plass i forskningen.

Skal bidra til:

- At samisk tradisjonell kunnskap videreføres til kommende generasjoner gjennom opplæring i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.
- At samisk tradisjonell kunnskap skal være tilgjengelig som kunnskapsgrunnlag for forskning.
- Etableringen av et senter for samisk tradisjonell kunnskap - *Árbediehtoguovddáš*.
- Oppfølging av naturmangfoldlovens § 8 og ivaretagelse og utvikling av folkerettslige standarder for ivaretagelse av urfolks tradisjonskunnskap i forvaltning og samfunnsliv.
- Utvikling av et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Pilotprosjekt Árbediehtoguo vddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22300	Sámi allaskuvla Samisk høgskole	a) b)	1 150	1 150	1 150	750	-400	-34,8 %
Sum			1 150	1 150	1 150	750	-400	-34,8 %

a) Direkte tilskudd. Kr 450 000 dekkes av samefolkets fond

b) Slått sammen pilotprosjektet Árbediehtoguo vddáš og systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Pilotprosjekt Árbediehtoguo vddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap.

Delmål 3:

- Sametingets rolle i høyere utdanning og forskning er avklart.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets politikk på høyere utdanning og forskning formidles gjennom en melding.
  - Følge opp redegjørelsen om høyere utdanning og forskning med en melding.
  - Arrangere seminar om høyere utdanning og forskning, som grunnlag for meldingsarbeidet.

Skal bidra til:

- Å avklare Sametingets og andre aktørers rolle, ansvar og myndighet innenfor feltet høyere utdanning og forskning.

Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning	0	0	0	150	150	-
Sum		0	0	0	150	150	-

9.5 Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

Tabell 9.5 Samletabell - Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21110	Stipend til høyere utdanning	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

Mål:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse.

Det samiske samfunnet har behov for fagfolk med kunnskaper i samisk språk og kultur på alle samfunnsområder, både innenfor offentlig og privat sektor.

Det er viktig at de som ikke er samisktalende får muligheter til å få opplæring i samisk og slik blant annet kvalifisere seg til samisk høyere utdanning. Sametinget støtter høyskoler og universiteter i arbeidet med å tilby opplæring i samiske emner og samiske språk på flere nivå i høyere utdanning.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til rekruttering av samiskspråklige på ulike nivåer innen høyere utdanning og forskning.
  - Dialog med Kunnskapsdepartementet om opprettelse av master- og doktorgradsstipender i samiske språk.
  - Dialog med Kunnskapsdepartementet om rammer for rekruttering til samisk høyere utdanning.
  - Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.
- Arbeide for å sikre at befolkningen i møte med barnehage, skole og innenfor helsevesenet får tilgang til samiskspråklig personell.
  - Bidra med stipend til studenter som tar høyere utdanning innenfor samiske språk.

Skal bidra til:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse innen flere fagområder.

Stipend for høyere utdanning

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21110	Stipend for høyere utdanning	a)	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum			3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. For 2015 brukes kr 492 000 av avsetning samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for stipend for høyere utdanning.

10 Helse og sosial

Hovedmål:

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste, er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivåer.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen helse og sosial ved å satse på følgende innsatsområder:

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste.
- En likeverdig barneverntjeneste.

- En likeverdig nødmeldetjeneste.
- Samisk human biologisk materiale.
- Vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

10.1 Virkemidler til helse og sosial

10.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 10.1.1 Samletabell - helse og sosial

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
En likeverdig helse- og sosialtjeneste	2 869	3 531	3 531	3 246	-285	-8,1 %
Samisk human biologisk materiale	0	0	0	300	300	-
Vold i nære relasjoner	0	0	0	450	450	-
Sum	2 869	3 531	3 531	3 996	465	13,2 %

10.1.2 Administrative ressurser – seksjon for helse og sosial

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for helse og sosial inngår i kapittel 16 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for helse og sosial er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse og sosial.

Seksjon for helse og sosial er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet helse og sosial. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene ovenfor.

Seksjonen har forvaltningsansvar innenfor dette området:

- Forvaltning av tilskudd til helse og sosialprosjekter.

Seksjon for helse og sosial disponerte 3 årsverk pr. 1.10.2014.

10.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Mål:

- Likeverdige helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste, er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivå.

Tabell 10.2 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Brukerrettede tilbud for eldre samer	531	547	547	562	15	2,7 %
Samisk legeforening	150	150	150	150	0	0,0 %
Helse- og sosialprosjekter	1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %
Oppfølging av samhandlingsreformen	550	0	0	0	0	-
Sum	2 869	3 531	3 531	3 246	-285	-8,1 %

Delmål 1:

- Samiske pasienters rettigheter og behov til en likeverdig helse og sosialtjeneste blir ivaretatt.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med overordnede myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.
- Sikre at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av samhandlingsreformen.
  - Være i tidlig dialog med sentrale myndigheter når overordnede satsinger igangsettes.
  - Gjennom formelle virkemidler bidra til at samiske pasienters rettigheter og behov etterspørres, synliggjøres og ivaretas i overordnede satsinger og føringer.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske samfunns utviklingstrekk og behov innenfor helse- og sosialfeltet.

Skal bidra til:

- Helse- og omsorgstjenester tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Delmål 2:

- Helse- og sosialfaglig personell på alle nivå har samisk språk- og kulturkompetanse.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Stimulere til økt samisk språk- og kulturkompetanse blant helse- og sosialfaglig personell på alle nivå.
  - Gjennom aktiv bruk av virkemidler stimulere til prosjekter som har til hensikt å øke samisk språk- og kulturkompetanse i helse- og sosialsektoren.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende helse- og sosialfaglig personell.

Delmål 3:

- Økt kunnskap om samiske pasienters behov innen helse- og sosialtjenester på alle nivå.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at kunnskap om samisk språk, kultur og samfunnsforhold implementeres i fagutdanning på videregående og høyere utdanning.
  - Utfordre til og etterspørre implementering av samisk språk og kulturkompetanse i utdanningsinstitusjoner.
- Bidra til at institusjoner som forsker på helse og sosiale forhold i det samiske samfunnet styrkes og videreutvikles.

- Gjennom kontakt med sentrale myndigheter etterspørre folkehelsedata om det samiske samfunnet.
- Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.
- Samarbeide med samisk helseforskning og andre samiske fagutviklingsinstitusjoner innen helse og sosial når det gjelder kunnskapsutvikling.
- Finansierte metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av helse- og sosialtjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Skal bidra til:

- Samiskspråklig og kulturelt tilrettelagte helse- og sosialtjenester til samiske pasienter og brukere.

Delmål 4:

- Samiske pasienter mottar et spesialisthelsetjenestetilbud som tilrettelegges etter samisk språk og kultur.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av spesialisthelsetjenester til det samiske folk.
  - Sikre Sametingets innflytelse på oppdragsdokumenter til regionale helseforetak.
  - Etablere faste samarbeidsmøter med helseforetakene.
  - Følge opp organisering og etablering av tjenestetilbudet til samiske pasienter innen spesialisthelsetjenesten.
  - Følge opp arbeidet med opprettelse av samisk helsepark.
  - Bidra til finansiering av metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av spesialisthelsetjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.
  - Finansierte prosjekter som utvikler gode redskaper for å måle og sikre kvalitet på spesialisthelsetjenestene til den samiske befolkning.
  - Følge opp NOU 2014:8 Tølling i offentlig sektor og videreføringen av Helse Nord's tolkeprosjekt innenfor Helse Finnmark.
  - Følge opp arbeidet med utvikling av måleindikatorer for språk og kommunikasjon innenfor kvalitetssikring og pasientsikkerhet.

Skal bidra til:

- Språklig og kulturelt tilrettelagt tjenestetilbud til samiske pasienter.

Delmål 5:

- Samiske brukere får språklig og kulturelt tilpasset helse- og omsorgstjeneste i kommunene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med kommuner og relevante aktører sikre en språklig og kulturell tilrettelagt kommunehelsetjeneste til det samiske folk.
  - Gjennom samarbeidsavtalene bidra til at samiske pasienters behov for tilrettelagte helse- og sosialtjenester ivaretas.
  - I samarbeid med aktuelle språksentre sette søkelys på tilpassede helse- og omsorgstjenester til samiske pasienter og brukere.
  - Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til finansiering av metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter som har som mål å bedre tjenestetilbudet til samiske pasienter.
  - Bidra til å finansiere prosjekter som har som mål å utvikle permanent tilrettelagte helse og omsorgstjenester.
- Øke kunnskapen om samisk språk og kultur blant kommunehelsetjenestens ansatte.
  - Gjennom kontakt med forskningsmiljøer og utviklingssentre for omsorg påvirke og stimulere til økt forskning på tjenestetilbudet til samiske brukere i kommunene.

- Gjennom stipend til høyere utdanning bidra til nødvendig rekruttering av samiske fagfolk.
- Bidra til finansiering av prosjekter som har som mål å øke kunnskap om samisk språk og kultur i kommunehelsetjenesten.

Skal bidra til:

- Samiske brukere i kommunene får en helse og omsorgstjeneste basert på samisk språk, verdier og tradisjoner.

Delmål 6:

- Øke samiske brukere og pasienters medvirkning og brukerstyring.

Strategier med tilhørende tiltak:

Bidra til at samiske pasienter og brukere får større medvirkning og innflytelse i planlegging og utførelse av tjenestetilbudet innenfor helse og sosial.

- Samarbeid med brukerorganisasjoner som Sametinget har samarbeidsavtaler med.
- Bidra til finansiering av prosjekter innenfor helse og sosialfeltet som tar sikte på å øke samiske brukeres medvirkning og brukerstyring i helse- og sosialtjenesten.
- Videreføre og videreutvikle forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige helse- og sosialtjenester.
  - Bidra med finansiering til prosjekter som har som mål å etablere møteplasser som legger vekt på samisk språk og kultur for samiske eldre.
  - Direkte tilskudd til Várdobáiki for å gi veiledning og rådgivning for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre.

Skal bidra til:

- Styrking av samiske brukere og pasienters rett til medvirkning.

Brukerrettede tilbud for eldre samer

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
25000	Várdobáiki SA	a)	531	547	547	562	15	2,7 %
Sum			531	547	547	562	15	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for brukerrettede tilbud for eldre samer.

Samisk legeforening

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
55100	Samisk legeforening	a)	150	150	150	150	0	0,0 %
Sum			150	150	150	150	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Samisk legeforening.

Tilskudd til helse- og sosialprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
26000	Helse- og sosialprosjekter	a)	1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %
Sum			1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til helse- og sosialprosjekter.

10.3 En likeverdig barneverntjeneste

Samiske barn har rettigheter regulert i norsk lov og i internasjonale konvensjoner som stadfester deres rett til å bruke sin kultur, språk og religion. Kunnskap om samisk språk og kultur er en viktig forutsetning for at barnevernstjenesten skal kunne gi de samiske barna og deres familier det tilbud de har krav på.

Samiske barn har rett til et fullverdig helse- og sosialtilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur, og at det tas tilbørlig hensyn til deres etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved utvikling av hjelpetiltak. Dette er barns selvstendige rett, som også gjelder for samiske barn under barnevernets omsorg, jf. Barnekonvensjonen, artiklene 2, 20 og 30.

Delmål:

- Samiske barns rettigheter og behov sikres i møte med barnevernet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ivareta og synliggjøre samiske barns rettigheter og behov i overordnede beslutnings- og styringsverktøy.
  - Konsultasjoner med sentrale myndigheter om lover, forskrifter, og styringsdokumenter.
  - I samarbeid med fylkesmannen og andre aktører bidra til at Barnekonvensjonens artikler om urfolks barn ivaretas.
  - Etterspørre samiske barns rettigheter og behov i konseptet Statens barnehus.
- Økt kunnskap om samiske barns rettigheter og behov innenfor barnevernstjenesten.
  - Samarbeide med Norsk Fosterhjemforening om samiske fosterbarn.
  - Bidra med finansiering til prosjekter som har som mål å tilpasse og utvikle en barnevernstjeneste som ivaretar samiske barns rettigheter til eget språk og kultur.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske barns og unges helse og levekår.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske funksjonshemmedes helse og levekår.
  - Etterspørre og initiere til dokumentert kunnskap om helse og levekår for samiske barn som har vært eller er under barnevernets omsorg.

Skal bidra til:

- Samiske barns språk og kultur ivaretas når de er under offentlig omsorg.

10.4 En likeverdig nødmeldetjeneste

Delmål:

- Den samiske befolknings behov ivaretas i nødmeldetjenesten.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Være en pådriver for å ivareta samiske interesser i nødmeldingsarbeidet.

- Aktivt etterspørre hvordan samiske brukere ivaretas i nødmeldingsarbeidet.
- Samarbeide med aktuelle nødsentraler og kommuner om ivaretagelse av samiske brukeres rettigheter og behov i nødmeldingsarbeidet.
- Fortsette konsultasjoner om nødmelding og varsling med sentrale myndigheter.

Skal bidra til:

- Et nødmeldings- og varslingssystem som kan motta og betjene meldinger på samisk, og som også ivaretar det samiske samfunnets behov.

10.5 Samisk human biologisk materiale

Delmål:

- Den samiske befolkningens rettigheter ivaretas innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp Kirkenes-erklæringen vedrørende rettigheter og forvaltning av samisk human biologisk materiale.
  - I samarbeid med samiske fagfolk utvikle retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale.

Skal bidra til

- Ivaretagelse av samiske folks rettigheter innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

Tabell 10.5 Samletabell - samisk human biologisk materiale

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk human biologisk materiale	0	0	0	300	300	-
Sum	0	0	0	300	300	-

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp Kirkenes-erklæringen vedrørende rettigheter og forvaltning av samisk human biologisk materiale.
- I samarbeid med samiske fagfolk utvikle retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale.

Skal bidra til:

- Ivaretagelse av samiske folks rettigheter innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

Samisk human biologisk materiale

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Samisk human biologisk materiale	a)	0	0	0	300	300	-
Sum			0	0	0	300	300	-

a) Prosjekt i egen regi

10.6 Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Tabell 10.6 Samletabell - vold i nære relasjoner i samiske samfunn

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn	0	0	0	450	450	-
Sum	0	0	0	450	450	-

Delmål:

- Kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bedre kunnskapsgrunnlag om hva som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner.
  - Bidra med finansiering av prosjektet vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Skal bidra til:

- Å forebygge vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn	a)	0	0	0	450	450	-
Sum			0	0	0	450	450	-

a) Prosjekt i egen regi

11 Arealer og miljø

Hovedmål:

- En bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring. Sametinget legger vekt på å arbeide for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Å bidra til å sikre en balansert bosettingsutvikling er en sentral utfordring også for areal- og ressursforvaltningen.

Samer har behov for beskyttelse av de tradisjonelle levemåtene og rettighetene som er opparbeidet gjennom langvarig bruk av områdene, fordi sammenhengen mellom kulturutøvelsen og den tradisjonelle næringsutøvelsen er særlig sterk.

Ressursområder, naturmangfold, kulturminner og kulturlandskap er viktige deler av det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Forvaltning av arealer, naturressurser, naturmangfoldet og hvordan vi forholder oss til klimaendringene er derfor viktig for å ta vare på og sikre utvikling av samisk kultur

og samfunnsliv. Urfolkene er de som først rammes av konsekvensene av klimaendringene. Miljøpolitikken er derfor avgjørende for at vår kultur og våre samfunn skal kunne videreføres for fremtiden. Det er derfor viktig at Sametinget involverer seg og deltar på arenaer der miljø- og klimapolitikken utformes, både nasjonalt og internasjonalt.

Eksisterende areal- og miljømelding vil bli revidert i 2015. I tillegg tas det sikte på å utarbeide en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper, samt revidere Sametingets mineralveileder.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet ved å satse på følgende innsatsområder:

- Arealer.
- Naturressurser.
- Naturmangfold.
- Klima.

11.1 Virkemidler til arealer og miljø

11.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.1.1 Samletabell - arealer og miljø

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser	2 000	2 000	2 000	2 700	700	35,0 %
Sum	2 000	2 000	2 000	2 700	700	35,0 %

11.1.2 Administrative ressurser - seksjon for areal og miljø

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for areal og miljø inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for areal og miljø.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for areal og miljø er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet areal og miljø. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet.

Seksjon for areal og miljø har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av saker i henhold til plan- og bygningsloven.

Seksjon for areal og miljø disponerer 5 årsverk pr. 1.10.2014.

11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser

Mål:

- Sametinget skal være en viktig premissleverandør i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Staten er folkerettslig forpliktet til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Kunnskap om de samiske områdene og samfunnene er avgjørende for god forvaltning av arealer og ressurser. Tradisjonell samisk kunnskap gir innsikt og forståelse på linje med akademisk kunnskap. Areal- og ressursforvaltningen skjer i samarbeid med mange parter. Statlige og regionale myndigheter har viktige roller, det samme har de samiske samfunnene der areal- og ressursforvaltningen skjer. Sametinget har forpliktende samarbeidsavtaler med noen av disse. For øvrig reguleres samhandlingen med staten av konsultasjonsavtalen fra 2005, der staten er forpliktet til å konsultere Sametinget i alle saker som berører samiske interesser.

Plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og finnmarksloven er sentrale i denne sammenheng. Sametinget har utarbeidet en planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv etter plandelen til plan- og bygningsloven. Sametingets areal og miljømelding er også er viktig dokument i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Tabell 11.2 Samletabell - Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser
(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Areal og miljømeldingen	0	0	0	450	450	-
Oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser	2 000	2 000	2 000	2 250	250	12,5 %
Sum	2 000	2 000	2 000	2 700	700	35,0 %

Delmål 1:

- Naturgrunnlaget for samiske næringer, kultur og samfunnsliv sikres i all planlegging.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets areal- og miljøpolitikk signaliseres klart.
  - Revidere melding om areal og miljø.
- Tradisjonskunnskap i arealsaker.

Skal bidra til:

- Sametingets areal- og miljøpolitikk er klart kommunisert og blir i økende grad tatt hensyn til.

Areal og miljømeldingen, seminar og utredning

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Areal og miljømeldingen, åpningsseminar	a)	0	0	0	200	200	-
Ny	Areal og miljømeldingen, utredning fra eksterne	a)	0	0	0	250	250	-
Sum			0	0	0	450	450	-

Delmål 2:

- Samiske land- og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder.

Stiftelsen Protect Sápmi skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder.

Det legges til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre offentlige og/eller ikke-offentlige myndigheter, slik at Sametingets finansieringsandel gradvis kan trappes ned.

Sametingsrådet vil vurdere hvordan det kan legges til rette for at det kan ytes juridisk bistand for samiske rettighetshavere som opplever at deres rettigheter ikke blir respektert i tilknytning til bruk og forvaltning av land- og ressurser.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter, særlig samiske rettighetshavere, for å sikre samisk areal- og miljøvern.
  - Delta i aktuelle samarbeidsfora.
  - Utarbeide veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.
  - Utarbeide strategier for identifisering og oppfølging av saker som egner seg for en eventuell rettslig avklaring av samiske land- og ressursrettigheter.
  - Oppdatere Sametingets mineralveileder fra 2010.
- Alliansbygging med rettighetshavere og/eller til organisasjoner som støtter arbeidet med samiske land- og ressursrettigheter.
  - Oppfølging av rettighetssaker overfor internasjonale organer.
  - Bistå organisasjoner som arbeider med urfolks- og menneskerettighetsspørsmål.

Skal bidra til:

- Større synlighet og innflytelse for det samiske i henhold til bruk og bevaring av arealer som kan sikre en fremtidig bærekraftig forvaltning.
- Økt bevissthet og gjennomslag for ivaretagelse av areal og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere.
- Avklaring av samiske rettigheter til marine ressurser.

Arbeid med urfolks- og menneskerettighetsspørsmål

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
30000	Stiftelsen Protect Sápmi	a)	2 000	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
Ny	Annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser	b)	0	0	0	250	250	-
Sum			2 000	2 000	2 000	2 250	250	12,5 %

a) Direkte tilskudd

b) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Stiftelsen Protect Sápmi og tilskudd til annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser.

Delmål 3:

- Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine CSR (CorporateSocialResponsibility).

Strategi med tilhørende tiltak:

- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter, særlig samiske rettighetshavere, for å sikre samisk areal- og miljøvern.
  - Delta i aktuelle samarbeidsfora.

Skal bidra til:

- Økt mulighet for gjennomslag for samiske interesser i henhold til urfolksrettigheter i samiske områder.

Delmål 4:

- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser inngår i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som beslutningsgrunnlag for beslutninger i arealplaner.
  - Pilotprosjekt med fokus på tradisjonell bruk av naturgrunnlaget i virkeområdet for Sametingets planveileder.
  - Utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap i forbindelse med inngrep i og utnyttelse av naturressurser.
- Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, samt lokal kunnskap og forståelse i prosesser og vedtak i henhold til plan- og bygningsloven.
- Bedre tilrettelegging for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning i planprosesser.

11.3 Forvaltning av arealer

Mål:

- Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv er sikret.

Delmål 1:

- Lokal samisk deltakelse og reell medvirkning sikres i all areal- og ressursforvaltning.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Tilrettelegge for deltakelse og reell medvirkning av samiske interesser, aktører og samfunn i areal og ressursaker hvor disse berøres.

Skal bidra til:

- Økt deltakelse av samiske interesser, aktører og samfunn hvor en reell medvirkning er sikret. Det vil si at samiske parter i areal og ressursaker blir hørt og gis mulighet for informert og skriftlig samtykke.

Delmål 2:

- Arealforvaltningen sikrer samisk næringsutøvelse forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arealforvaltninga skal søke å tilrettelegge for at samisk næringsutøvelse gis tilstrekkelig areal og handlingsrom for å utøve sin næring på en utviklingsrettet og bærekraftig måte.
- Tidlig og bred involvering eller innsats i henhold til arealsaker med samiske interesser bør prioriteres.

Skal bidra til:

- Å sikre områder eller areal hvor samisk næringsutøvelse gis utviklingsmulighet og handlingsrom i et bærekraftig perspektiv.
- Synliggjøre kommunenes ansvar for å ivareta samisk kultur og næringsutøvelse.

Delmål 3:

- Samisk tradisjonell kunnskap samt lokal kunnskap og forståelse inngår i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven, lakse- og innlandsfiskeoven, naturmangfoldloven og annet relevant lovverk.
  - Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.
  - Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som relevant kunnskap i arealplanlegging.
  - Pilotprosjekt med fokus på tradisjonell kunnskap i virkeområdet for Sametingets planveileder.

Skal bidra til:

- Gode lokale planprosesser som ivaretar bruk av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.
- Positivt fokus på tradisjonell kunnskap i pilotkommunene.

11.4 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Delmål 1:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og er i samsvar med internasjonal folkerett.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.

Delmål 2:

- Tradisjonell og lokal kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap og forståelse, anerkjennes og tas i bruk i forvaltning av naturressurser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som grunnlag for beslutninger om bruk av naturressurser.
  - Iverksette et prosjekt som utvikler metoder for å ivareta tradisjonskunnskap og erfaringsbasert praksis i forbindelse med inngrep i og utnyttelse av naturressurser.
  - Gjennomføre eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, i forhold til SP art. 27.

Skal bidra til:

- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap og forståelse ved utvinning av naturressurser.

11.5 Naturmangfold

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Delmål 1:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.
- Følge opp verneprosessene i samiske områder.
- Bidra til at beslutningsprosesser vedrørende naturmangfoldet i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.

Delmål 2:

- Samisk tradisjonell kunnskap, herunder kvinners kunnskap, lokal kunnskap og forståelser brukes ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som grunnlag for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Skal bidra til:

- Samisk tradisjonell kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap, tillegges økt betydning ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Delmål 3:

- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.

- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
  - Oppfølging av de samiske representantene i verneområdestyrene og i arbeidsutvalgene for verne- og forvaltningsområder.

Skal bidra til:

- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

11.6 Klima

I Sametingets miljø- og arealmelding fra 2009 er globale miljøutfordringer en av fem hovedutfordringer. Det fokuseres både på klima og miljøgifter. Sametingets arbeid når det gjelder miljøgifter hører inn under kapittel 10, Helse- og sosial, mens klima omhandles i dette kapitlet.

Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robuste i forhold til klimaendringer.

Delmål:

- Urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak mot klimaendringer planlegges.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.
  - Arbeide gjennom Arktisk råd for bærekraftig utvikling og mot klimaendringer.
  - Delta på relevante internasjonale arenaer.
- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.
  - Følge opp resultatene fra NorACIA og formidle dem i relevante sammenhenger.
  - Følge opp klimameldingen.
  - Arbeide for at også tradisjonell urfolkskunnskap og lokal kunnskap blir lagt til grunn for dokumentasjon på klimaendringer, brukes som grunnlag for å utvikle positive tilpasningsstrategier og for å fatte beslutninger i klimapolitikken.
  - Arbeide for at forskning på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.
- Økt forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.

12 Kulturminnevern

Hovedmål:

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner er en viktig del av Sametingets virkeområde. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Samiske kulturminner er synlige spor etter våre forfedres bruk og tilstedeværelse i landskapet. De formidler kunnskap om livsvilkår, overlevelsesstrategier, ressursbruk, trosforestillinger og tilpassinger til landskapet. Dette landskapet formidler også kunnskap om rike ressurser og langvarig bosetting. Deler av den tradisjonelle kunnskapen er fortsatt i aktiv bruk i samiske samfunn, parallelt med nyere kunnskaper og holdninger. Sikring av kulturminner og formidling av kunnskapen de inneholder, er viktig for å sikre og videreføre samisk kultur framover. Kunnskap om landskaps- og ressurstilpassing, som er nedfelt i samiske kulturmiljø, har verdi langt utenfor samiske samfunn. Slik kunnskap er for eksempel aktuell å peke på i debatten om klimaendringer.

Sametinget, som samenes øverste politiske myndighet, har forvaltningsansvar for samiske kulturminner og legger hovedpremissene for dette arbeidet. Det følger også av folkeretten, og er i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.

Samisk bygningsvern er en viktig del av det samiske kulturminnevernet. Sametinget ser det som en viktig oppgave å bevare den samiske bygningsarven. Det er stort behov å få identifisert og registrert samiske bygninger. Vi mangler tilstrekkelig oversikt, noe som betyr at forvaltningen også mangler et viktig verktøy for å kunne drive et hensiktsmessig forvaltningsarbeid. Sametinget har tidligere fastsatt en rekke kriterier for hvordan identifisere samiske bygninger.

I følge kulturminneloven § 4 andre ledd er alle samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet, herunder også samiske bygninger. Sametinget har gjennom forskrift delegeret myndighet etter kulturminneloven. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner etter bestemmelsene i kulturminneloven. Videre skal Sametinget også ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven.

Med dagens situasjon har de ansatte som arbeider med kulturminnevern i Sametinget kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametinget har et stort kulturhistorisk materiale i form av registreringer, befariingsrapporter og intervjuer, i tillegg til et omfattende bildemateriale. De ansatte i kulturminnevernet i Sametinget besitter den fremste kunnskapen om samisk kulturminnevern og samisk kulturhistorie i landet.

Statens bidrag til administrative ressurser til det samiske kulturminnevernarbeidet har i praksis ikke blitt økt siden 1999.

I løpet av 2015 vil rådet legge fram melding om samisk kulturminnevern. Meldingen vil diskutere rammebetingelsene for samisk kulturminnevern, Sametingets forvaltningsansvar samt spørsmål knyttet til fredning og vern. Meldingen vil også ta opp samiske kulturminners betydning og plass i samisk samfunnsbygging. Denne vil legge grunnlag for ytterligere presisering av mål, strategier og tiltak.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet i kulturminnepolitikken ved å fokusere på følgende områder:

- Rammebetingelser for samisk kulturminnevern.
- Forvaltning av kulturminner
- Synliggjøring

12.1 Virkemidler til kulturminnevern

12.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 12.1.1 Samletabell - kulturminnevern

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Rammebetingelser for samisk kulturminnevern	0	0	0	250	250	-
Forvaltning av kulturminner	2 442	2 900	2 900	2 900	0	0,0 %
Sum	2 442	2 900	2 900	3 150	250	8,6 %

12.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kulturminnevern

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kulturminnevern inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.

Seksjon for kulturminner er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kulturminnevern. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor dette fagområdet.

Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap har tilsvarende ansvar når det gjelder bygningsvern spesielt. Overordnet arbeid med kulturlandskap, der både kulturminnevern og bygningsvern inngår som naturlige deler, ligger også under denne seksjonen. Prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" er dessuten også knyttet til seksjonen. Seksjonen er ny fra 01.01.2015, og er opprettet fordi den tidligere kulturminneseksjonen var av en uhensiktsmessig størrelse.

Delingen forventes styrke både politikktutvikling og utvikling av de to hovedfagfeltene, vern og forvaltning av arkeologiske samiske kulturminner samt samiske bygninger. Det vil i tillegg sette Sametinget bedre i stand til å ta ansvaret som følger i kjølvannet av bygningsregistreringsprosjektet. Det er naturlig å forvente en større andel bygningsvernsaker i de kommende årene.

Seksjonene har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av samiske kulturminner, herunder samiske bygninger, i henhold til kulturminnelovens samt plan- og bygningslovens bestemmelser.

Seksjon for kulturminner disponerer 9 faste årsverk pr. 1.10.2014. Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap disponerer 3,5 faste årsverk pr. 1.10.2014. I tillegg disponerer seksjonen 2 årsverk som er knyttet til registreringsprosjektet samiske bygninger.

12.2 Rammebetingelser for samisk kulturminnevern

Mål:

- Sametinget skal være den viktigste premissleverandør for det samiske kulturminnevernet.

Tabell 12.2 Samletabell - rammebetingelser for samisk kulturminnevern

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Kulturminnevernkonferanse	0	0	0	250	250	-
Sum	0	0	0	250	250	-

Sametingets rolle innenfor kulturminnevern er ikke formelt avklart. Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven ble lagt til Sametinget som en prøveordning i 2001. Denne prøveordningen gjelder fortsatt.

Sametinget har som mål at forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven. Dette medfører endring av kulturminneloven.

Gode økonomiske rammebetingelser er avgjørende for forvaltningen av samiske kulturminner. For å oppnå dette må Sametinget gis mulighet til reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kulturminnevern.

Økt kunnskap om samiske bosettingsområder og kulturminner betyr økt ansvar for Sametingets kulturminneseksjon. Dette medfører behov for økte administrative og økonomiske ressurser.

Gode rammebetingelser oppnås også gjennom samarbeid med aktuelle partnere innen kulturminnevernet. Sametinget samarbeider i dag nært med aktuelle fylkeskommuner, et samarbeid som gir gevinst for alle parter.

Når det gjelder forvaltningen av samiske kulturminner i Oppland fylke har Sametinget hatt en samarbeidsavtale med Oppland fylkeskommune 2009 – 2013. Samarbeidet har vært av stor nytte. Å kunne samordne strategier og høste erfaringer av hverandre er av stor positiv effekt for kulturminneforvaltningen generelt og samiske kulturminner i Oppland spesielt. Sametinget er derfor av den oppfatningen at samarbeidet bør videreføres.

Sametinget deltar i arbeidet med Regional plan for kulturminnevern i Finnmark, i samarbeid med Finnmark fylkeskommune. Arbeidet ble startet opp i 2009, men av personellmessige årsaker har arbeidet tatt lang tid og planen er fortsatt ikke ferdigstilt. Fylkeskommunen tok i inneværende år opp arbeidet, og har tilsatt prosjektleder i full stilling. Sametinget har deltatt med faglige innspill på oppstartsmøtet, og meldt at vi fortsatt vil delta med dette. Hovedformålet med planen er å gjøre den materielle kulturarven i Finnmark og den historien den representerer synlig, slik at den kan ivaretas på best mulig måte gjennom den daglige forvaltningen.

Delmål 1:

- Sametinget har den formelle forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets overordnede kulturminnepolitikk formidles gjennom en melding.
  - Følge opp redegjørelsen om samisk kulturminnevern med ei melding.
  - Arrangere konferanse om samisk kulturminnevern, som grunnlag for meldingsarbeidet.

Skal bidra til:

- Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven er avklart.

Kulturminnekonferanse

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Kulturminnekonferanse	0	0	0	250	250	-
Sum		0	0	0	250	250	-

Delmål 2:

- Det samiske perspektivet blir ivaretatt i nasjonalt og regionalt kulturminnevern.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at nasjonale myndigheter tar sitt ansvar for samisk kulturminnevern.
  - Bruke konsultasjonsavtalen aktivt.
  - Gi innspill til nasjonale myndigheters prioriteringer innenfor samisk kulturminnevern.
- Godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene for å verne samiske kulturminner.
  - Stille til rådighet faglige ressurser i samband med fellesbefaringer med fylkeskommunene.
  - Fornye samarbeidsavtalen med Oppland fylkeskommune.
  - Delta i utarbeidelse av regional plan for kulturminnevern i Finnmark.

Skal bidra til:

- At Sametinget får gjennomslag for sitt syn i kulturminnepolitikken.
- En effektiv forvaltning av samiske kulturminner.

12.3 Forvaltning av kulturminner

Mål:

- Samiske kulturminner forvaltes på grunnlag av egen historie og egne verdier.

Den daglige forvaltningen utgjør hovedparten av kulturminneseksjonens arbeid. Arbeidet består av saksbehandling av offentlige planer og tiltak, befaringer i feltet samt å gi høringsuttalelser i saker der Sametinget har rett og plikt til å delta med innspill etter kulturminneloven samt plan- og bygningsloven. Til forvaltningen hører også tilskuddsbehandling, oppfølging av Sametingets eiendom, Skoltebyen kulturmiljø og ulike prosjekter som omhandler registrering, skjøtsel, sikring og tilrettelegging av samiske kulturminner, herunder også samiske bygninger. Sametinget ønsker en styrking av dette arbeidet.

Tabell 12.3 Samletabell - forvaltning av kulturminner

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Tilskudd til kulturminnevern	2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	16	500	500	500	0	0,0 %
Sum	2 442	2 900	2 900	2 900	0	0,0 %

Delmål 1:

- Funksjonell og forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Sametinget arbeider med samisk bygningsvern som en del av den daglige forvaltningen og gjennom et eget prosjekt "Identifisering og registrering av samiske bygninger". Prosjektet er finansiert av Riksantikvaren.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at flere samiske kulturminner registreres og istandsettes.
  - Registrere samiske kulturminner og kulturmiljøer i hele Norge
  - Bidra til skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
- Bidra til at samiske bygninger er identifisert og registrert.
  - Videreføre prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" i samarbeid med Riksantikvaren.
  - Oppdatere registreringene av samiske kulturminner i den nasjonale databasen Askeladden.
- Bidra til effektiv saksbehandling av offentlige planer og tiltak.
  - Gi høringsuttalelser til aktuelle kommunale og regionale planer.
  - Foreta befaringer i utbyggingsområder.
- Immateriell kulturarv brukes som en del av forvaltningsgrunnlaget.
  - Immaterielle kulturminner registreres parallelt med øvrige registreringer.
  - Utarbeide strategier for ivaretagelse og innsamling av kunnskap om immaterielle samiske kulturminner.
  - Registrere muntlig tradisjon og immaterielle kulturminner.
- menneskelige levninger fra samiske graver i Pasvik forvaltes på en verdig måte.
  - Delta i samarbeid med aktuelle parter til en mulig gjenbegravelse av skjelettmateriale som er fjernet fra samiske graver i forbindelse med tidligere inngrep.

Skal bidra til:

- Samiske kulturminner blir tatt vare på og sett på som en ressurs for de samiske lokalsamfunnene.
- Økt kunnskap blant kommuner, andre tiltakshavere og øvrig kulturminneforvaltning om immateriell samisk kultur.
- Forutsigbarhet for kommuner og andre tiltakshavere i planprosesser.
- En oversikt over automatisk freda kulturminner og verneverdige samiske bygninger er tilgjengelig for forvaltningen og allmennheten.
- En økt lokal forankring i kommuner og samiske lokalsamfunn av igangsatte kulturminneprosjekter.

Delmål 2:

- Styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske bygninger registreres, dokumenteres og istandsettes:
  - Bidra med finansiering til å utarbeide antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
  - Bidra med finansiering av restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske kulturminner registreres og dokumenteres:
  - Bidra med finansiering av registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljøer. Områder som er lite undersøkt når det gjelder samiske kulturminner prioriteres.

- Bidra med finansiering av innsamling og dokumentasjon av samiske immaterielle kulturminner i landskapet.
- Bidra med finansiering av innsamling av muntlige historier og minner knyttet til andre verdenskrig i samiske områder.
- Bidra med finansiering av dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til skjøtsel og tilrettelegging av samiske bygninger og øvrige samiske kulturminner:
  - Bidra med finansiering av utarbeidelse av skjøtelsplaner for truede samiske kulturmiljøer.
  - Bidra med finansiering av skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
  - Bidra med finansiering av istandsetting av 4-5 utvalgte samiske kulturminner innefor BARK-programmet årlig.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.
  - Bidra med finansiering av prosjekter innenfor Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, som omhandler krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i reiselivssatsing.
  - Bidra med finansiering av dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.

Skal bidra til:

- Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
- En økt lokal forankring av kulturprosjektene.

Tilskudd til kulturminnevern

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
35000	Tilskudd til kulturminnevern	a)	2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum			2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturminnevern.

Delmål 3:

- Kulturmiljøet Skoltebyen forvaltes på en bærekraftig måte.

Sametinget står som eier av kulturmiljøet Skoltebyen i Neiden og har tatt ansvaret for å styrke og utvikle dette unike miljøet. I 2014 har Sametinget gjennomført brannsikringstiltak for St. Georgs kapell, utbedring av Hallonen-huset samt igangsatt planlegging for en bedret allmenn tiggengelighet til fiskeplassen ved Skoltefossen. I 2015 vil vi fortsette arbeidet ved Skoltefossen og med utbedring av Hallonen-huset, samt noen mindre tiltak knyttet til Skoltebyen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Forvaltning og skjøtsel av kulturmiljøet Skoltebyen skjer i samarbeid med lokale institusjoner og foreninger
  - Forestå skjøtsel av uteområdet.
  - Sikre området bedre tiggengelighet med tanke på ulike brukergrupper.
  - Oppgradere hovedbygningen til tilfredsstillende teknisk stand.

Skal bidra til:

- Et godt ivaretatt kulturmiljø som viser frem en del av den østsamiske kulturen på en verdig og respektabel måte

Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
36000	Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	a)	16	500	500	500	0	0,0 %
Sum			16	500	500	500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

12.4 Synliggjøring

Mål:

- Samiske kulturminner og kulturmiljøer er ressurser i kunnskapsproduksjon og verdiskaping.

Delmål 1:

- Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets prioriteringer innenfor forsknings- og utredningsarbeid skal avklares gjennom et meldingsarbeid. Følgende føringer legges til grunn for arbeidet:
  - Prioritere egne prosjekter, eller prosjekter der vi har en ledende rolle, og som har som formål å utvikle samisk kulturminnevern.
  - Prioritere prosjekt om bruk og utvikling av naturvitenskapelig metodikk innenfor samisk kulturminnevern, herunder blant annet ¹⁴C-dateringer, dendrokronologi og LIDAR-skanning – jf. plan.

Skal bidra til:

- Styrking av grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt forenkle forvaltningsarbeidet.

Delmål 2:

- Sametinget er en hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven.

Formidling av samiske kulturminner og kulturmiljøer skjer gjennom muntlig og skriftlig framstilling av registreringsmateriale, gjennom istandsetting og tilrettelegging og gjennom bruk av kulturminnene.

Sametinget arbeider for at Várjjat siida med Ceavccageadgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista. Sametingets forslag til verdensarvsted ble i 2013 levert Riksantikvaren for videre behandling. I 2014 har kompletterende feltarbeid utført, og dette regnes nå som avsluttet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø.
  - Videreføre påbegynte formidlingsarbeid for samiske kulturminner, der Sametinget har gått inn med midler og ressurser til sikring, istandsetting og tilrettelegging.
  - Delta med formidling om samisk historie og forhistorie gjennom artikler og foredrag i relevante fora.
  - Utarbeidelse av skjøtelsesplaner for samiske kulturminner og kulturmiljøer

- Skjøtselstiltak og tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø med særlig prioritet på prosjekter innenfor Riksantikvarens bevaringsprogram for arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK) BARK program.
- Arbeide for at Várjjat siida med Ceavccageađgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista.
  - Følge opp søknadsarbeidet med møter og presentasjoner på relevant nivå og for relevante beslutningsfattere.

Skal bidra til:

- Økt synliggjøring av samiske kulturminner og kulturmiljøer.
- Økt kunnskap om samisk historie og forhistorie.

13 Næring

Hovedmål:

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Tradisjonelt har samer livnært seg av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. Sametingets undersøkelser viser at samiske områder står over for omfattende utfordringer. Samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant, noe som preger næringsutviklingen i form av tap av arbeidsplasser, skole og butikk. Næringslivet viser en dreining mot tjenesteytende næringer og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter.

For å møte utfordringene med nye næringstilpasninger er det en viktig oppgave å utvikle jobbtillbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner i samiske områder. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk; like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig.

Sametinget verdiskapingspolitikk vil basere seg på en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor økte kunnskaper og ny viten, sammen med tradisjonell kunnskap skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Sametingets egen utfordring er å måle om vår politikk og våre tiltak har den effekten vi ønsker. For det første er det en utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge og andre finansierer påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. For det andre tar det tid før man ser effekt av politikk og tiltak i samfunnet. Sametinget har utarbeidet kriterier for om vi oppnår målene vi har satt oss. Disse kriteriene må stadig utvikles, slik at vi kan få svar på om vår politikk gir oss det sterke og allsidige næringslivet som er vårt mål.

Med nedgang i økonomiske ressurser til næringsutvikling ser Sametinget det som nødvendig å gjøre en grundig vurdering av virkemiddelbruken og –innretningen. I den sammenheng vil det være nødvendig å målrette virkemiddelbruken bedre, herunder også en gjennomgang av STN-området.

Sametinget ser med bekymring på den demografiske utviklingen, sist dokumentert i Samiske tall forteller 7 av oktober 2014. Den viser at befolkningen i de tradisjonelle samiske områdene blir stadig eldre og de yngre flytter til større byer. Dette samtidig med at behovet for arbeidskraft vil øke i tiden framover i de samiske områdene. Dette vil samlet sett tvinge Sametinget til å se på virkemiddelbruken og målsettingen med ordningene.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for næring ved å satse på følgende innsatsområder:

- Rammebetingelser i primærnæringene.
- Attraktive lokalsamfunn.
- Kulturnæring.
- Verdiskapning og nyetableringer.

13.1 Virkemidler til næring

Tabell 13.1.1 Samletabell næring

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Rammebetingelser i primærnæringene	15 991	8 100	7 212	4 100	-4 000	-49,4 %
Attraktive lokalsamfunn	8 054	11 000	10 369	10 000	-1 000	-9,1 %
Kulturnæring	10 618	17 584	17 284	16 431	-1 153	-6,6 %
Verdiskapning og nyetableringer	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	35 663	37 684	35 865	31 531	-6 153	-16,3 %

13.1.1 Økonomiske virkemidler

For de økonomiske virkemidlene som ytes over næringskapitlet, gjelder virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Midler til næringsutvikling kan, i tillegg til STN-området, ytes til samiske kulturnæring og tilretteleggende næringsprosjekter overfor reindrifta i hele landet. For å se hvilke geografiske områder som tilhører STN-området, se kapittel 13.6.

I jordbruks- og reindrifftsforhandlingene har forhandlingspartene kommet til enighet om å avslutte overføringene til Sametinget for budsjettåret 2015. Dette utgjør budsjettkutt på kr 4 mill til jordbruksformål og 2 mill til binæring i reindriften.

13.1.2 Administrative ressurser – seksjon for næring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for næring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for næring er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Næringsseksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet næring. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til næringsutvikling.
- Forvaltning av næringsavtalen for duodji.

Seksjon for næring disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

13.2 Rammebetingelser i primærnæring

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Primærnæringene er viktige for samisk kultur, språk og levesett. Selv om primærnæringene fortsatt sysselsetter flest, med 2 037 arbeidsplasser i 2012, var det en nedgang på 256 arbeidsplasser fra 2008. Den stadige nedgangen innenfor primærnæringene er noe Sametinget tar på alvor og mye av innsatsen er derfor knyttet til det å bevare og utvikle de næringene.

Tabell 13.2 Samletabell - rammebetingelser i primærnæringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Tilskudd til primærnæringer	15 991	8 100	7 212	4 100	-4 000	-49,4 %
Sum	15 991	8 100	7 212	4 100	-4 000	-49,4 %

Delmål 1:

- Sikre tilfredsstillende juridiske, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarksnæringer.
  - Bruke konsultasjonsordningen aktivt for å sikre Sametingets innflytelse i sentrale prosesser, meldinger, forskrifter og lignende som angår primærnæringenes utvikling.
  - Gi gode innspill til reindrifts- og jordbruksavtalene og utvikle disse prosessene.
  - Opprettholde og utvikle en god dialog med primærnæringsorganisasjonene for å sikre Sametinget oppdatert kunnskap og for å samordne politikken.
  - Følge opp sjøsamiske strategier med folkemøter.
- Sikre arealer, kvoter og ressurser som gir primærnæringene utviklingsmuligheter.
  - Gi kvalitativt gode innspill til reguleringer innenfor forvaltningen av marin næring og delta på de viktigste arenaene for fastsetting av fiskekvoter.
  - Følge opp Fjordfiskeremnda aktivt og ha en tett dialog med denne.
  - Følge opp reinprogrammet, regionale dialogfora og Sametingets oppnevnte i reindriftsstyret og ha tett dialog med øvrige reindriftsmyndigheter.
  - Prioritere arbeidet med arealvern for primærnæringene.
- Påvirke nasjonal rovviltpolitikk og regional rovviltforvaltning.
  - Bruke konsultasjonsavtalen og ha tettere kontakt med sentrale aktører.
  - Bidra til sterkere fokus på folkeretten i rovviltpolitikken og forvaltningen.
  - Bidra til at lokal kunnskap vektlegges i forvaltning og forskning.
  - Legge til rette for at Sametingets oppnevnte i de regionale rovviltnemndene har et enhetlig kunnskapsgrunnlag om samiske næringer og samisk samfunnsutvikling.
  - Jobbe for at arbeidet med uttak av skadedyr sikres gode økonomiske vilkår.

Skal bidra til:

- Opprettholde sysselsettingen i primærnæringene.
- Opprettholde kvotegrunnlaget i sjøsamiske områder.
- Opprettholde bruksstrukturen i jordbruket.
- Tilfredsstillende arealgrunnlag og forutsigbar arealbruk for primærnæringene.
- Nedgang i tapstall i saue- og reindriften.

Delmål 2:

- Bedre lønnsomhet i primærnæringene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for større utviklingsprosjekter innenfor primærnæring, der regional finansiering/flere aktører inngår.
  - Bidra til finansiering av tilretteleggende jordbruksprosjekter spesielt rettet mot utvikling av og rekruttering inn i jordbruksnæring i STN-området.
  - Bidra med finansiering til tilretteleggende prosjekter innenfor reindriftsnæringen som bidrar til å sikre reindriftens arealgrunnlag og økonomiske utvikling i hele landet.
  - Bidra til verdiskaping i kyst- og fjordsamfunn ved å støtte opp om tilretteleggende tiltak som gir bedre mottaksforhold og videreforedling av marine råvarer i STN-området.
  - Bidra til rekruttering inn i fiskerinæringen ved å bidra med finansiering til førstegangsinvestering i båt.

Skal bidra til:

- Lønnsomme virksomheter i primærnæringene.
- Et fornyet driftsapparat som gir økt lønnsomhet.

Tilskudd til primærnæring

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
40000	Tilskudd til primærnæring	15 991	8 100	7 212	4 100	-4 000	-49,4 %
Sum		15 991	8 100	7 212	4 100	-4 000	-49,4 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til primærnæring.

13.3 Attraktive lokalsamfunn

Mål:

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn med et variert privat næringsliv.

Analyser viser at trenden i samiske lokalsamfunn er befolkningsnedgang og at antall arbeidsplasser har gått ned. Samtidig ser man antydning til at bostedsattraktiviteten har blitt bedre, fordi innflyttingen til samiske områder var positiv i 2012. Sametinget har som mål å bedre attraktiviteten for samiske lokalsamfunn.

Tabell 13.3 Samletabell - attraktive lokalsamfunn

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Næringsliv og bedriftsutvikling	5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %
Utmark, videreforedling og samisk reiseliv	2 148	4 000	4 000	3 000	-1 000	-25,0 %
Sum	8 054	11 000	10 369	10 000	-1 000	-9,1 %

Delmål 1:

- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Initiere og følge opp samarbeid med andre utviklingsorganisasjoner.
  - Innovasjon Norge er en stor og viktig virkemiddelaktør i samiske områder. Sametinget vil aktivt følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge.
  - SIVA er en virkemiddelaktør som investerer i industri og innovasjonsprosjekter. Sametinget vil videreutvikle dialogen med SIVA for å oppnå flere investeringer i samiske områder og flere miljø som bidrar til kompetansesarbeidsplasser.
  - Fylkeskommunene får årlige bevilgninger fra Kommunal- og regionaldepartementet for å legge til rette for regional utvikling. Sametinget vil aktivt følge opp utvalgte fylkeskommuners regionale utviklingsprogrammer, samt samarbeidsavtalene.
- Samhandle med og ansvarliggjøre kommunene om utvikling av næringer og kultur.
  - Gjennomføre dialogmøter i utvalgte kommuner for å møte næringsliv, kompetansemiljø og kommunene og informere om Sametingets virkemidler.
  - Opprettholde samarbeidet med KS for å påvirke kommunenes innsats for næringslivsutvikling i samiske områder.
  - Utvikle og videreføre samarbeid med kommuner for å styrke utvikling av samfunns- og næringsliv basert på samisk språk, kultur og tradisjoner.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.

Delmål 2:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Omstillinger og innovasjoner som styrker det private næringslivet.
  - Bidra med finansiering av utviklings tiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling.
  - Bidra med finansiering av samarbeidsprosjekter og tilretteleggende tiltak som bidrar til bedrifts- og næringsutvikling.
  - Styrke kontakt og samarbeid med næringslivet gjennom finansiering til miljø, selskap og organisasjoner som bidrar til aktiv utvikling i de samiske områdene, herunder næringshager, utviklingsselskap, kompetansemiljø m.m.
- Utvikle utmarksnæring og videreforedling, samisk reiseliv og samisk kulturnæring.
  - Bidra med finansiering av etablererstipend innen kombinasjons- og utmarksnæring og samisk reiseliv, samt innenfor samisk kulturnæring.
  - Bidra med finansiering av investeringer som gir lokal videreforedling og økt omsetning av råvarer fra samiske områder.
  - Bidra med finansiering til samiske reiselivsbedrifter og opplevelsesbaserte reiselivsaktiviteter, der ekthet og troverdighet er i fokus.
  - Bidra med finansiering og aktiv oppfølging av prosjektet Samisk reiseliv.
  - Bidra med finansiering til bedrifter som satser innenfor kulturnæring, der samisk kulturuttrykk er kjerne i virksomheten.

Skal bidra til:

- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.
- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansesarbeidsplasser til ungdom.
- Aktive samiske nærings- og interesseorganisasjoner.

Tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
40510	Næringsliv og bedriftsutvikling	a)	5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %
Sum			5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling.

Tilskudd til utmark, videreforedling og samisk reiseliv

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41010	Utmark, videreforedling og samisk reiseliv	a) b)	2 148	4 000	4 000	3 000	-1 000	-25,0 %
Sum			2 148	4 000	4 000	3 000	-1 000	-25,0 %

a) Søkerbasert tilskudd.

b) Het tidligere Verdiskaping og nyetableringer.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utmark, videreforedling og samisk reiseliv.

13.4 Kulturnæringer

Mål:

- Flere arbeidsplasser innen samisk kulturnæring.

Samisk kulturnæring har et betydelig potensial til å bli en av de viktigste næringsveiene for samer i framtida. Analyser viser at kulturnæringene i samiske områder har vokst raskere de siste 10 årene enn ellers i Norge og Nord-Norge for øvrig. I 2013 lanserte Sametinget en egen treårig handlingsplan for samisk kulturnæring. Sametinget viderefører satsingen i 2015. Satsingen på duodji skal prioriteres og målrettes for å styrke bedriftenes økonomiske bærekraft.

Tabell 13.4 Samletabell - kulturnæringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Sametingets kulturnæringsprosjekt	657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %
Tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen	2 500	2 578	2 578	2 648	70	2,7 %
Duodjeinstituhitta	2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %
Næringsavtale for duodji	5 079	9 400	9 400	8 100	-1 300	-13,8 %
Sum	10 618	17 584	17 284	16 431	-1 153	-6,6 %

Delmål 1:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Styrke samiske kulturnæringsbedrifter som næringsaktører
  - Sametingets kulturnæringsprosjekt videreføres i 2015. Det inneholder blant annet kompetanseheving, nettverksbygging og fokus på lønnsomhet i samisk kulturnærings.
  - Igangsette ordninger for etablerte kulturnæringsaktører med et lønnsomhetspotensial nasjonalt og internasjonalt.
  - Søke et tettere samarbeid med de samiske kommunene, hvor en vektlegger et spesielt søkelys på kultur, næring og entreprenørskap.
  - Arbeide for å tilby samiske kulturaktører som mottar offentlig støtte, en bredere kompetansepakke som inkluderer et større fokus på næringsutvikling.
  - Bidra med finansiering til samiske kulturnæringsaktører gjennom etablererstipend og støtte til bedriftsutvikling (13.3 Attraktive lokalsamfunn). Sametingets satsing på kulturnærings kommer som et tillegg til den brede satsingen på samisk kunst og kultur (Kap. 5).

Skal bidra til:

- Flere kulturnæringsaktører med økt omsetning og inntjening.
- Nå nye markeder med samiske produkter.

Delmål 2:

- Kompetansebasert kulturnærings.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke profesjonaliseringen og kompetansen i samiske kulturnæringer.
  - Sametinget viderefører Dáhttu - et kompetanse- og nettverksprogram for samiske kulturnæringsaktører som skal bidra til økt profesjonalisering og kommersialisering for samisk kulturnæringsbransje.
  - Arbeide for å etablere regionale kulturnæringsnettverk som skal følge opp og styrke Dáhttu-programmet.
  - Initiere forstudie på samisk kulturnærings.
  - Arrangere en årlig konferanse om og for samisk kulturnærings.

Skal bidra til:

- At 12 kulturnæringsaktører har undertegnet avtale om å fremme lønnsomhet og økt profesjonalisering gjennom Dáhttu.
- Skape gode og varige møteplasser for samiske kulturnæringsaktører.

Sametingets kulturnæringsprosjekt

(i 1000 kr)

Benevnelse			RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Sametingets kulturnæringsprosjekt	a)	657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %
Sum			657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi. I budsjettet for 2014 inndelt i prosjektene Utvikling av lønnsomme kulturnæringer og Utvikling av en kompetansebasert kulturnærings. Prosjektene er slått sammen til ett prosjekt i 2015.

Delmål 3:

- Økt omsetning av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme samisk design og andre kunstuttrykk som naturlig del av samisk kulturnæring.
  - Bidra til finansiering av arenaer som fremmer samisk design og andre kunstuttrykk.
- Styrke utviklingsarbeidet innenfor duodjinæringen.
  - Gjennom direkte tilskudd finansiere og utvikle Duodjeinstituhta.
  - Bidra til opprettelse, finansiering og utvikling av veilederstillinger og regionale utviklingsprosjekt som bidrar til å videreutvikle duodji som næring.
- Styrke rekrutteringen til duodjinæringen.
  - Finansiere lærlingordning hos opplæringskontoret.
- Utvikle næringsavtalen som instrument for utvikling av duodji som næring.
  - I næringsavtalen inngår en rekke virkemidler, tiltak og ordninger som det avtales om mellom Sametinget og næringsorganisasjonene i duodji.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt omsetning av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen med inntil 10 lærlinger i duodjinæringen.

Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41030	Stiftelsen Duodjeinstituhta	a)	1 000	1 031	1 031	1 059	28	2,7 %
41020	Opplæringskontoret i reindrift	a)	1 500	1 547	1 547	1 589	42	2,7 %
Sum			2 500	2 578	2 578	2 648	70	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen.

Tilskudd til Duodjeinstituhta

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41030	Stiftelsen Duodjeinstituhta	a)	2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %
Sum			2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Duodjeinstituhta.

Næringsavtale for duodji

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41050	Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	1 587	2 700	2 700	1 600	-1 100	-40,7 %
41051	Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd	1 254	4 100	4 100	1 800	-2 300	-56,1 %
41052	Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	110	200	200	200	0	0,0 %
41053	Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	57	100	100	100	0	0,0 %
41054	Kompetanse, opplæring, kurs	138	0	0	300	300	-
41055	Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	346	350	350	350	0	0,0 %
41056	Duojáriid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	468	600	600	600	0	0,0 %
41057	Sámiid Duodji - direkte tilskudd	1 092	1 250	1 250	1 250	0	0,0 %
41058	Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	27	100	100	100	0	0,0 %
Ny	Vurdering næringsavtale	0	0	0	500	500	-
Ny	Kostnader næringsavtale	0	0	0	100	100	-
Ny	Hospitering	0	0	0	300	300	-
Ny	Oppfølging regnskapskurs	0	0	0	400	400	-
Ny	Salg, markedsføring	0	0	0	500	500	-
Sum		5 079	9 400	9 400	8 100	-1 300	-13,8 %

Ordningene forvaltes av sametingsrådet eller det organ som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for ordningene under næringsavtale for duodji, og det partene har blitt enige om i næringsavtalen.

13.5 Verdiskaping og nyetableringer

Mål:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Etableringsfrekvensen og utdanningsnivået i næringslivet i samiske områder er forholdsvis lave. Verdiskaping og innovasjoner er grunnleggende elementer i utvikling av alt næringsliv. Etablering av nye virksomheter forutsetter både fagkompetanse og etablererkompetanse. Sametinget vil derfor videreføre satsingen på oppfølging av nyetablerere og etablerte virksomheter.

Tabell 13.5 Samletabell - verdiskaping og nyetableringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Kompetanseheving og oppfølging	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

Delmål 1:

- Økt FoU-aktivitet i næringslivet i samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Stimulere aktive utviklingsmiljø i samiske områder til å benytte seg av mer FoU-aktivitet.

- Følge opp faglig forum og utviklingsforum for innspill til Sametingets arbeid for økt verdiskapning innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.
- Samarbeide med relevante kunnskaps- og forskningsmiljø om økt FoU-aktivitet i næringslivet.
- Fremme entreprenørskap blant samisk ungdom.
  - Samarbeide med Ungt Entreprenørskap og ha tilsvarende fokus på entreprenørskap i skolen.
- Fokus på kvinnelig entreprenørskap.
  - Initiere lederutviklingsprogram for samiske kvinner.

Skal bidra til:

- Flere FOU – aktiviteter i næringslivet.
- Økt verdiskapning innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.
- Aktive utviklingsmiljø i samiske områder.

Delmål 2:

- Flere nyetableringer og økt entreprenørskap.

Strategier:

- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet gjennom etablereropplæring og opplæringstiltak i eksisterende bedrifter.
  - Igangsette etablereropplæring og opplæringstiltak i eksisterende bedrifter. I 2015 prioriteres bedrifter som driver med lokal videreføring av råvarer i samiske områder og som igangsetter kompetanseprosjekt og nettverk for bedriftene.

Skal bidra til:

- Økt etableringshyppighet.
- Økt kompetanse blant etablerere og bedrifter.
- Flere ungdomsbedrifter med samiskrelaterte forretningsideer.

Kompetanseheving og oppfølging

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
42020	Kompetanseheving og oppfølging	a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

13.6 Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

2011 Kautokeino, hele kommunen	2022 Lebesby, følgende grunnkretser: 0103 Dyfjord 0104 Kifjord/Normanset/Mårøyfj. 0105 Torskfjord/Bekkarfjord 0106 Lebesby 0107 Ifjord 0108 Friarfjord/Adamsfjord 0109 Laksefjordbotn/Kunes 0110 Veidnesklubben/Godviknes 0111 Vadasbaksæibos 0112 Gappatvarri 0113 Eretoaivit 0114 Vuonjalrassa
2012 Alta, følgende grunnkretser: 0101 Stjernøy 0102 Seiland 0103 Lille Lerresfjord 0104 Store Lerresfjord 0105 Komagfjord 0106 Korsfjord 0107 Nyvoll 0108 Storekorsnes 0110 Kongshus 0201 Isnestofte 0202 Tappeluft/Riverbuk 0203 Langfjordbotn 0204 Talvik 0205 Vasbotnelv	2023 Gamvik, hele kommunen 2025 Tana, hele kommunen
2014 Loppa, hele kommunen	2027 Nesseby, hele kommunen
2017 Kvalsund, hele kommunen	2030 Sør-Varanger, følgende grunnkretser: 0101 Bugøynes 0102 Bugøyfjord 0103 Spurvnes/Skogerøya 0104 Neiden 0402 Jakobsnes 0403 Ropelv 0404 Jarfjord 0405 Grense Jakobselv 0503 Svanvik 0504 Melkefoss/Skrotnes 0505 Øvre Pasvik
2018 Måsøy, følgende grunnkretser: 0119 Snefjorden 0120 Littlefjord 0121 Slåtten 0122 Gunnarnes 0123 Tufjord 0124 Ingøy	1902 Tromsø, følgende grunnkretser: 3301 Jøvik 3302 Olderbakken 3303 Lakselvbukt 3304 Lakselvdalen 3305 Sjøvassbotn 3306 Stordal 3307 Sjursnes 3308 Reiervik 3309 Brevika 3310 Ullsfjordmoane
2019 Nordkapp, følgende grunnkretser: 0113 Vestersida-Botnområdet 0114 Nordvågnesområdet 0115 Kjelvik-Helnesområdet 0117 Skuotanjargga 0118 Mannskarvik-Repvåg 0119 Sværholthavøya 0200 Gjesvær 0201 Gjesvær 0202 Knivskjellodden 0203 Tufjorden 0204 Magerøystua 0205 Finnvik 0206 Vannfjordnæringen Bygda Sarnes	1913 Skånland, hele kommunen 1919 Gratangen, hele kommunen 1920 Lavangen, hele kommunen
2020 Porsanger, hele kommunen	
2021 Karasjok, hele kommunen	

1923 Salangen, hele kommunen

1925 Sørreisa, følgende grunnkretser:

- 0101 Gumpedal
- 0102 Øvre Bakkejord
- 0103 Skøelvdal
- 0104 Smørsgård
- 0201 Storlia/Rabbås
- 0207 Reinelv
- 0208 Andsvatn

1933 Balsfjord, hele kommunen

1936 Karlsøy, hele kommunen

1938 Lyngen, hele kommunen

1939 Storfjord, hele kommunen

1940 Kåfjord, hele kommunen

1941 Skjervøy, hele kommunen

1942 Nordreisa, hele kommunen

1943 Kvænangen, hele kommunen

1805 Narvik, følgende grunnkretser:

- 0102 Herjangen
- 0109 Vassdal
- 0110 Elvegården
- 0111 Kvandal

1849 Hamarøy, følgende grunnkretser

- 0116 Innhavet
- 0117 Veggfjell
- 0118 Sagvatnan
- 0119 Grensefjellene

1850 Tysfjord, hele kommunen

1853 Evenes, følgende grunnkretser

- 0109 Evenesmark
- 0110 Myrnes
- 0111 Osmark
- 0114 Lenvik/Lenvikmark
- 0117 Veggen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til:

- Samiske kulturnæringer i hele landet
- Tilleggsnæringer i reindrift

14 Lokalt og regionalt samarbeid

Hovedmål:

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Sametinget arbeider for å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, på egne premisser, skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

14.1 Virkemidler til lokalt og regionalt samarbeid

14.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 14.1.1 Samletabell - lokalt og regionalt samarbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Regionalt samarbeid	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Lokalt samarbeid	0	0	0	750	750	-
Sum	3 714	2 500	2 500	2 750	250	10,0 %

14.2 Regionalt samarbeid

Tabell 14.2 Samletabell - regionalt samarbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Regionalutviklingsprosjekter	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Sum	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale myndigheter.

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Finnmark fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, og fylkeskommunene i sørsameområdet (Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag og Hedmark). I tillegg er det inngått en avtale om kulturminnevern med fylkeskommunen i Oppland.

Sametinget er avhengig av samarbeid med andre parter for å oppnå resultater i vårt arbeid. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk språk, miljø, næring og samfunnsutvikling.

Oppfølgingen av disse avtalene skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
  - Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.

- Bidra med finansiering av samarbeidsprosjekter med de fylkeskommunene og kommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med.
- Følge opp målsettingene og fellessatsninger i samarbeidsavtalene.

Skal bidra til:

- Gjennom fellessatsninger styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv innenfor samarbeidsavtalenes områder.

Regionalutviklingsprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
45000	Regionalutviklingsprosjekter	a)	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Sum			3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for regionalutvikling.

14.3 Lokalt samarbeid

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med lokale myndigheter.

Tabell 14.3 Samletabell - lokalt samarbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Oppfølging av kommunereformen	0	0	0	750	750	-
Sum	0	0	0	750	750	-

Sametinget har undertegnet en samarbeidsavtale med Tromsø kommune. Samarbeidsavtalen har som intensjon å ivareta samisk språk og kultur for den samiske befolkningen i Tromsø. Videre legger samarbeidsavtalen forholdene til rette for en mer åpen og tillitsfull dialog mellom Tromsø kommune og Sametinget om forhold som gjelder samer. Oppfølgingen av avtalen skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Sametinget har innledet samtaler med bykommunene Alta, Bodø og Oslo. Disse samtaler skal lede til egne samarbeidsavtaler mellom partene. Samarbeidsavtalene skal styrke og ivareta samisk språk og kultur i de nevnte bykommuner. Samarbeidsavtalene skal også bidra til å holde gående en aktiv dialog mellom partene og samer i de aktuelle byene.

Sametinget har samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Disse omtales i kapittel 4 Språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- En aktiv rolle overfor kommunene.
  - Følge opp samarbeidsavtalen med Tromsø kommune.
  - Videreføre dialogen med bykommunene Alta, Bodø og Oslo om samarbeidsavtaler.

Skal bidra til:

- Å ivareta samisk språk, kultur og samfunnsliv for den samiske befolkningen i kommunene.

14.4 Kommunereformen

Mål:

- I samsvar med statens samepolitikk, fastslått i grunnloven, sikre at samiske rettigheter ivaretas og at samisk språk, kultur og samfunnsliv utvikles i prosessen med regjeringens kommunereform.

Kommunereformen skal legge til rette for at flere kommuner skal slå seg sammen. Færre og større kommuner skal gi bedre kapasitet til å ivareta og videreutvikle lovpålagte oppgaver, gi bedre muligheter for bærekraftige lokalsamfunn og ivareta viktige frivillige oppgaver. Videre ønsker Regjeringen at reformen skal gi gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og styrket lokal demokrati. Kommunereformen vil ha innvirkning på samiske rettigheter knyttet til språk, oppvekst og opplæring, helse og sosial, og kultur ja næring.

Sametingets rolle som dialog og samarbeidspartner i prosessene med å utvikle det samiske innholdet i fremtidige oppgaveløsninger i større kommuner, er viktig. Det er også viktig at Sametinget deltar aktivt i prosessen og er synlig med å fronte samiske interesser i denne prosessen både til nasjonale, regionale og lokale myndigheter. Sametingets arbeid med kommunereformen vil være å følge prosessene til regjeringens ekspertutvalg, prosessene til Fylkesmennene og kommunene. Det er behov for veiledning og rådgivning til kommuner, både de som er innenfor og de som er utenfor samisk språkforvaltningsområde. Dette vil omfatte møter mellom kommunene og Sametinget. I regi av kommunereformen vil Sametinget arrangere en konferanse med kommunereform som et av temaene og danne en eksterngruppe hvor kommunene i det samiske språkforvaltningsområdet deltar. Dette for å sikre god dialog med kommene.

Arbeidet vil kreve stor administrativ oppfølging, både når det gjelder koordineringen av arbeidet på tvers av avdelingene og koordineringen av arbeidet eksternt.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Delta aktivt i prosessen med kommunereform både med sentrale myndigheter og på regionalt og kommunalt nivå.
  - Opprette en ekstern gruppe hvor kommunene i forvaltningsområdet for samiske språk og kommuner som grenser til disse kommunene deltar.
  - Delta i de regionale ressursgruppene i regi av fylkesmenn.
  - Bistå med råd og veiledning til kommuner og fylkeskommuner.
  - Arrangere kommunekonferanse hvor kommunereformen er et av temaene.

Skal bidra til:

- Sikre god dialog med kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i det samiske språkforvaltningsområdet.
- Sikre at de samiske rettighetene ivaretas i prosessen med kommunereformen.
- Sikre at samisk språk, kultur og samfunnsliv ivaretas i kommunereformen.

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Oppfølging av kommunereformen	a)	0	0	0	750	750	-
Sum			0	0	0	750	750	-

a) Prosjekt i egen regi

15 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål:

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.

Det grenseoverskridende arbeidet retter seg mot nasjonale og internasjonale fora og arenaer som angår FN, Arktisk råd og nordområdepolitikk, Samisk parlamentarisk råd, Barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, arktisk samarbeid, Interreg, NASCO og EU.

Det samiske folket har lange tradisjoner for å være aktive pådrivere i internasjonale organer, spesielt i De forente nasjoner (FN), for å utvikle og følge opp folkerettslige konvensjoner, erklæringer og andre instrumenter som styrker rettighetene til verdens urfolk. Dette arbeidet gjøres i samarbeid og i solidaritet med andre urfolk.

Som urfolk i et av verdens rikeste land har vi en solidarisk forpliktelse til å bistå til at situasjonen til andre urfolk blir bedre. Samtidig er internasjonal lov og rett avgjørende for å fremme og beskytte våre egne rettigheter og interesser. God urfolkspolitikk er derfor ofte også god samepolitikk.

Sametinget har investert store ressurser i forberedelsen til verdenskonferansen for urfolk i september 2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. En god evaluering, oppfølging og medvirkning til å sikre at tiltak vedtatt i sluttokumentet fra WCIP2014 blir fulgt opp er viktig.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid berører alle fagområder i Sametingets virksomhet. Det er derfor strategier og tiltak på dette fagområdet i andre fagkapitler i budsjettet.

Sametinget vil utarbeide melding om Sametingets internasjonale arbeid i løpet av 2015. Denne vil legge grunnlag for ytterligere presisering av mål, strategier og tiltak.

15.1 Virkemidler til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

15.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.1.1 Samletabell - samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Internasjonalt arbeid	8 908	1 486	1 486	2 509	1 023	68,8 %
Sum	8 908	1 486	1 486	2 509	1 023	68,8 %

15.1.2 Administrative ressurser - Avdeling for rettigheter og internasjonale saker

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for rettigheter og internasjonale saker inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker (VUOR) har følgende ansvarsområder:

- Rettighets- og lovarbeid.
- Bistand og veiledning i politikkutvikling og lovarbeid på alle fagfelt.
- Internasjonale saker.
- Det overordnede ansvaret for konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.
- Politikkutvikling sametingsvalg.
- Juridisk veiledning.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker disponerte 10 årsverk pr. 1.10.2014.

15.2 Internasjonalt arbeid

Tabell 15.2 Samletabell - internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Internasjonalt arbeid	888	986	986	1 009	23	2,3 %
Oppfølging av WCIP 2014	7 460	500	500	1 500	1 000	200,0 %
Internasjonale tiltak	a)	560	0	0	0	-
Sum	8 908	1 486	1 486	2 509	1 023	68,8 %

a) Tilskudd til internasjonale tiltak er prioritert under tilskudd til kulturtiltak

Delmål 1:

- Bedre den internasjonale rettsutviklingen for urfolk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
  - Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.
  - Utarbeide melding om Sametingets internasjonale arbeid.
  - Kvinners rettigheter skal implementeres som en naturlig del av arbeidet med urfolks rettigheter.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

- Delta i internasjonale prosesser og bidra i norske delegasjoner.
- Synliggjøre prinsippene i FN's erklæring om urfolks rettigheter (FN's urfolkserklæring).
  - Implementere prinsippene i FN's urfolkserklæring i lovverk og praktisk politikk som påvirker samers og andre urfolks hverdag.
- Delta i prosesser knyttet opp mot FN's urfolksarbeid.
  - Følge opp tiltak beskrevet i sluttdokumentet fra WCIP2014.
  - Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
  - Bidra med finansiering slik at urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse i Barentssamarbeidet.
- Urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse i internasjonale prosesser.
  - Bidra med finansiering slik at organisasjoner kan arbeide for å fremme samisk spørsmål på et internasjonalt nivå.

Skal bidra til:

- At statene følger opp sine forpliktelser i henhold til folkeretten.
- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle urfolk.

Tilskudd til internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
50000	Barentssekretariatet IKS	a)	316	350	350	359	9	2,6 %
50100	Samrådet - norsk seksjon	a)	372	383	383	393	10	2,6 %
50200	Mama Sara Education Foundation	a)	100	153	153	157	4	2,6 %
50300	doCip	a)	100	100	100	100	0	0,0 %
Sum			888	986	986	1 009	23	2,3 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for internasjonalt arbeid.

Oppfølging av WCIP 2014

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
50000	Oppfølging av WCIP 2014	a)	7 460	500	500	1 500	1 000	200,0 %
Sum			7 460	500	500	1 500	1 000	200,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Tiltak beskrevet i sluttdokumentet fra WCIP2014, og rådets internasjonale representant.

Delmål 2:

- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for å styrke samarbeidet på tvers av landegrensene gjennom samisk parlamentarisk råd.

- Utvikle og styrke Samisk parlamentarisk råd.
- Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.

Skal bidra til:

- At Samisk parlamentarisk råd har gode rammebetingelser for sitt arbeid.
- At samene i Russland kan utføre sitt politiske arbeid.

16 Andre tiltak

16.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak

Tabell 16.1 Andre tiltak

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Samiske hovedorganisasjoner	2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %
Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	500	515	515	529	14	2,7 %
Samiske likestillingsorganisasjoner	300	310	310	330	20	6,5 %
Utdeling av priser og stipender	52	125	125	0	-125	-100,0 %
Konferanser i regi av Sametinget a)	1 801	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Utredninger og evalueringer b)	831	1 052	1 052	0	-1 052	-100,0 %
Sametingets 25-årsjubileum	677	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Jubileum 2017	0	0	0	300	300	-
Sum	7 052	6 902	6 902	4 127	-2 775	-40,2 %

a) Konferanser er i 2015 satt som tiltak i fagkapitlene.

b) Utredninger og evalueringer er i 2015 satt som tiltak i fagkapitlene.

16.2 Samiskrelatert statistikk i Norge

Tabell 16.2 Samiskrelatert statistikk i Norge

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
80100	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Sum		375	375	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen, Samisk statistikk som utkommer annethvert år. Neste utgivelse er i 2015.

Det er overført kr 350 000 fra kap. 1500 Kommunal og moderniseringsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. I henhold til avtale med til Statistisk sentralbyrå (SSB) avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

16.3 Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner

Tabell 16.3 Samiske hovedorganisasjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
55000	Samiske hovedorganisasjoner	2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %
Sum		2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %

a) Søkerbasert tilskudd

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Norske samers riksforbund.
- Samenes folkeforbund.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for samiske hovedorganisasjoner.

16.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tabell 16.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
56000	Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	500	515	515	529	14	2,7 %
Sum		500	515	515	529	14	2,7 %

a) Søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Organisasjonene til partier og grupper som er som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

16.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner

Tabell 16.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	15-Rev 14	i %
56200	Sámi NissonForum/Samisk kvinneforum	a)	155	160	160	170	10	6,3 %
56200	Norgga Sáráhkka Samisk kvinneorganisasjon	a)	145	150	150	160	10	6,7 %
Sum			300	310	310	330	20	6,5 %

a) Direkte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket til samiske likestillingsorganisasjoner.

16.6 Jubileum Trondheim 2017

Tabell 16.6 Jubileum Trondheim 2017

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ny	Jubileum Trondheim 2017	a)	0	0	0	300	300	-
Sum			0	0	0	300	300	-

a) Prosjekt i egen regi

I 2017 er det 100 år siden det første samiske landsmøtet ble avholdt i Trondheim. Sammen med Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og lokale samiske miljøer planlegger Sametinget markeringen av dette jubileet. Det grenseoverskridende perspektivet skal også ivaretas i denne markeringen.

17 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.0 Samletabell - driftsutgifter politisk nivå

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Driftsutgifter politisk nivå	25 831	22 991	22 491	24 039	1 048	4,6 %
Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon	9 004	5 036	5 036	5 174	138	-
Sum	34 835	28 027	27 527	29 213	1 186	4,2 %

17.1 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Sametingets plenum	10 364	9 136	9 136	10 500	1 364	14,9 %
Sametingets plenumsledelse	2 699	2 150	2 150	2 208	58	2,7 %
Sametingets kontrollutvalg	542	900	900	900	0	0,0 %
Samisk parlamentarisk råd	259	900	900	900	0	0,0 %
Sametingsrådet	11 058	9 000	8 500	8 500	-500	-5,6 %
Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	217	350	350	360	10	2,9 %
Sametingets eldreråd	574	400	400	411	11	2,8 %
Sametingets klagenemnd	118	155	155	260	105	67,7 %
Sum	25 831	22 991	22 491	24 039	1 048	4,6 %

Sametingets plenum

I denne posten ligger midler til Sametingets plenum, fagkomiteene og gruppene.

Regnskapstall fra tidligere år viser at det er behov for å øke avsetningen til Sametingets plenum.

Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen og godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene, og til plenumslederens reisevirksomhet i forbindelse med andre oppdrag for Sametinget. Plenumslederens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 600 000, som forvaltes av plenumsledelsen.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker det tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametingsrådet

Posten dekker godtgjørelse til presidenten, fire rådsmedlemmer og politiske rådgivere, og til sametingsrådets reisevirksomhet i forbindelse med rådsmøter og andre oppdrag for Sametinget.

Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse pr. år som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Sametingets eldreråd

Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå sametingsrådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

17.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Tabell 17.2 Samletabell - virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
62000	Politiske grupper i Sametinget	3 181	3 316	3 316	3 407	91	2,7 %
62100	Opposisjonens arbeidsvilkår	1 013	1 720	1 720	1 767	47	2,7 %
62200	Tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013	2 111	0	0	0	0	-
62300	Sametingsvalget 2013	2 699	0	0	0	0	-
Sum		9 004	5 036	5 036	5 174	138	2,7 %

17.2.1 Administrative ressurser - plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget og Sametingets godtgjørelsesreglement. Det omfatter også forvaltning av Sametingets valgmanntall, med inn- og utmelding, søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som sametingsrådet oversender til Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, utføre sekretær oppgaver

for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpen med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk. Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 5 årsverk pr 1.10.2014.

17.2.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Tilskudd til politiske grupper i Sametinget
Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94, med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

- Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

Tilskudd til opposisjonens arbeidsvilkår
Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994, med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

- Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

18 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 18.0 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Driftsutgifter	98 170	103 372	102 372	105 958	2 586	2,5 %
Kapasitetsøkning behandling av energisaker	0	0	0	1 000	1 000	-
Nybygg Karasjok 3 mnd. husleie	0	0	0	1 050	1 050	-
Nybygg Karasjok investering	0	0	0	3 000	3 000	-
SUM	98 170	103 372	102 372	111 008	7 636	7,4 %

18.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

- Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.
- Felles driftsutgifter for administrasjonen og politisk ledelse. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rullering av IKT-utstyr.

- Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.

Dette gjelder for Sametingets 7 fagavdelinger og plenumsstaben. Hovedtyngden av utgiftene går til lønns- og personalutgifter. Totalt har Sametinget i 2014 ca. 140 årsverk.

Det bevilges totalt kr 111 008 til driftsutgifter administrativt nivå. I økningen av budsjettet er det lagt inn en anslått lønns- og prisvekst på 2,5 %. Videre er det lagt til en økning på kr 4 050 000 til nybygg Karasjok. I tillegg er det lagt inn en økning på kr 1 000 000 til arbeider med kraftledningssaker og andre energisaker.

Sametinget har mange krevende kraftledningssaker og andre energisaker som skal behandles de nærmeste årene. I statsbudsjettet for 2015 har Olje- og energidepartementet overført kr 1 000 000 til Sametinget. Dette skal bidra til å øke Sametingets kapasitet til behandling av energisaker og vil gjøre Sametinget bedre rustet til å møte utfordringene med å behandle en forventet økning av energisaker som følge av utbygging av kraftledningsnett og nye kraftsøknader.

Lønn- og prisstigning er utgifter som årlig må legges til administrasjonens budsjett. De årlige lønnsoppgjørene er merutgifter som administrasjonen ikke kan påvirke. Erfaringstall viser at lønns- og personalkostnader utgjør en stadig større andel av det totale administrasjonsbudsjettet. Hvis man ikke legger til lønns- og prisstigningen i administrasjonens budsjett, medfører det en reell reduksjon. Det må da foretas en omprioritering av aktivitet og ressurser.

18.1.1 Sametingets kontorstruktur

Sametingets kontorstruktur er geografisk spredt på 8 forskjellige steder, og disse er som følger:

Sametinget har siden etableringen hatt en desentralisert administrasjon, med Karasjok som hovedadministrasjon. De ulike kontorene er lokalisert i viktige samiske områder. Dette bidrar både til gode fagmiljø og til viktige kompetansearbeidsplasser i forholdsvis små arbeidsmarkeder.

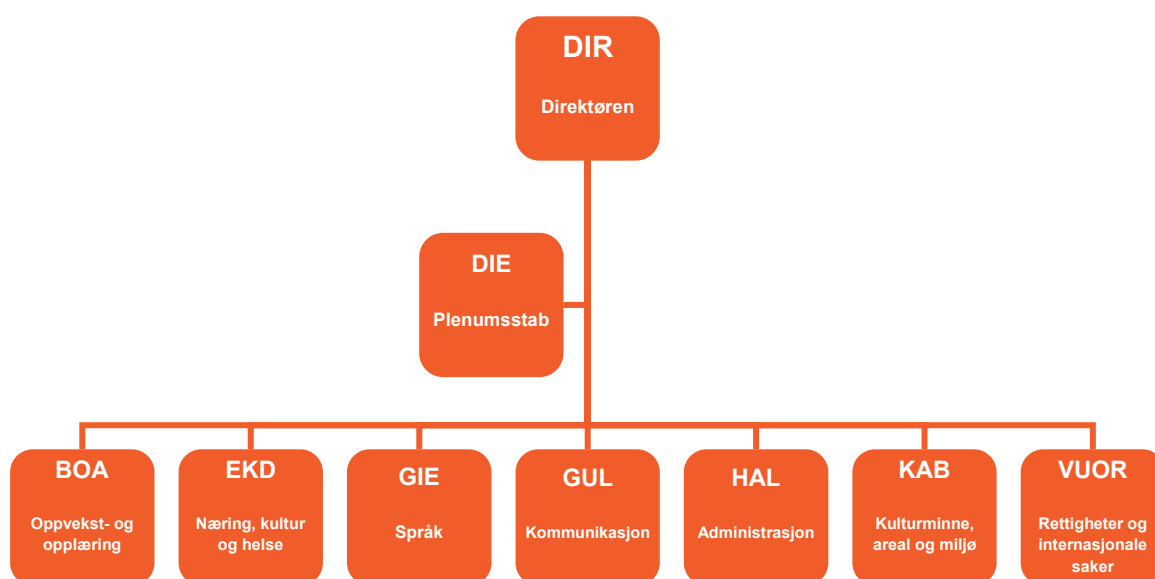
Vi legger til grunn at alle våre kontorsteder skal bestå og videreutvikles. Det er fortsatt slik at vi på sikt ønsker å oppnå at alle våre kontorsteder har minimum 10-12 ansatte. Dette for å oppnå et inspirerende og variert arbeidsmiljø, bredere fagmiljø, større stabilitet, økt attraktivitet og gode arbeidsvilkår for våre ansatte. Vårt mål er å etablere robuste og attraktive kontorer på denne størrelsen ved alle våre kontorsteder.

Sametinget har lykket med å bygge opp en desentralisert kontorstruktur med stedsuavhengige kompetansearbeidsplasser. Det er ikke knyttet noen spesielle funksjoner eller oppgaver til de ulike kontorene. Dette betyr at alle ansatte kan arbeide innenfor sitt fagfelt på hvilket som helst kontorsted. Unntaksvis kan stillingene kreve stedstilknytning, særlig merkantile tjenester og regionstilknyttede kulturminnevernstillinger.

Kontorstruktur med geografisk spredte kontorsteder medfører utfordringer på flere måter. Vi må blant annet ha gode tiltak for å sikre godt arbeidsmiljø, fagmiljø, informasjonsflyt og god kommunikasjon. Videre konkurrerer Sametinget med mange andre samiske og norske institusjoner om den samme arbeidskraften. De fleste stillinger lyses ut med fritt valg av kontorsted, så frem det er ledig kontorplass. Vi har ikke hatt utfordringer med å rekruttere personer til ledige stillinger, og med fritt valg av kontorsted har det vist seg at vi får et mye større tilfang av kompetente søkere til de ulike stillingene.

Samarbeidet med vertskommunene må utvikles slik at våre stillinger blir markedsført lokalt og at vertskommunen er behjelpelig med å legge til rette med eksempelvis leieboliger og barnehageplasser.

18.1.2 Organisasjonskart

Beskrivelse av arbeidsoppgavene til de enkelte avdelingene og seksjonene er lagt til fagkapitlene.

I tillegg til de avdelinger og seksjoner som er omtalt i fagkapitlene, består administrasjonen av:

18.1.3 Avdeling for administrasjon (HÅL)

Avdelingen har fem seksjoner:

- Seksjon for IT og drift, som pr. 1.10.2014 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for arkiv, som pr. 1.10.2014 disponerte 7 årsverk.

- Seksjon for personal, som pr. 1.10.2014 disponerte 9 årsverk.
- Seksjon for økonomi, som pr. 1.10.2014 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for budsjett og samordning, som pr. 1.10.2014 disponerte 5 årsverk.

18.1.4 Avdeling for kommunikasjon (GUL)

Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon, som pr. 1.10.2014 disponerte 8 årsverk.
- Seksjon for bibliotek, som pr. 1.10.2014 disponerte 4 årsverk.

Seksjon for kommunikasjon har ansvaret for informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten i Sametinget og den praktiske møtetilretteleggingen i sametingsrådet. Sametinget ser behov for å styrke informasjonen og kunnskapene om Sametingets virksomhet og tilskuddsforvaltning i det samiske samfunnet.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets plan- og finanskomité har behandlet Sametingets budsjett 2015. I statsbudsjettet for 2015 er det foreslått bevilgning på 889 millioner til samiske formål, hvor Sametinget disponerer 426 millioner av dette. Komiteen har behandlet sametingsrådets forslag til budsjett for 2015.

Merknader

Medlemmet fra Nordkalottfolket, Toril Bakken Kåven fremmet følgende merknad:

Budsjett 2015

Viktige prinsipper i budsjettarbeidet er at både politikere og den øvrig befolkning har en mulighet å forstå og følge Sametingets budsjett på en god måte. Budsjettet er et av de viktigste styringsdokumenter for Sametingets fordeling av de ressurser som overføres fra staten. Dette gir mindre informasjon om hva sametinget bruker midlene til, og oppfattes som mindre politisk styring fra plenum.

Samtidig har det lenge vært et ønske om å ha mer informasjon og påvirkningsmulighet på økonomien i det administrative arbeidet på Sametinget. På den måten vil man se hvor mye ressurser som legges inn i ulike fagfelt, og ved en økning/reduksjon vil man på en mer oversiktlig måte kunne justere bruken av ressurser.

Dette medlemmet ønsker mer åpenhet på Sametinget, og komiteen ønsker et politisk og organisatorisk system hvor det gis mer detaljerte prioriteringer fra år til år. Som en del av dette, ønsker medlemmet å omorganisere deler av budsjettet.

Medlemmet vil blant annet innføre følgende prinsipper i budsjettarbeidet:

- De administrative postene **deles opp i avdelinger**, hvor det også fremgår hvor mange ansatte som arbeider i hver avdeling, og man spesifiserer reisekostnader, lønn og andre vesentlige kostnader for avdelingene.
- **Driftsutgifter splittes opp i hovedposter** så man kan se utvikling i driftsutgifter over tid.
- Sametinget skal tilfredsstillе alle offentlige krav om revidering og kontroll av tilskudd, men samtidig bør man **forenkle så mye man kan for å lette arbeidet både administrativt og for tilskuddsøker**.

Næring, natur og kultur

Næringen og en sterk tilknytning til naturen er bærende elementer i den samiske kulturen. Medlemmet ønsker hovedfokus og ”spissing” i næringsarbeidet rettet mot de spesifikke samiske næringer, og ønsker at også naturen dras inn som et viktig element i kulturforståelsen.

- ”Sametingets geografiske virkeområde for næring” endres til å være prioriterte geografiske områder. Det fører flere samiske områder inn i prioriterte områder der det er naturlig, uavhengig av vedtak i den enkelte kommune. Inntil 20% av budsjettet til næring **kan** gis til samisk næringsutvikling utenfor prioriterte områder. Dette vil sikre at gode prosjekter som gir økt samisk næring og fokus på samisk kultur, kan få bistand fra sametinget uavhengig av om man bor i byer eller utenfor prioriterte områder.
- Naturtilknytning er viktig del av samisk identitet, og noe som binder samer sammen uavhengig av språk. En sterk høstingskultur er fortsatt grunnlag for samisk fellesskap. Denne må ivaretas og videreutvikles som del av det samiske kulturuttrykket. Posten Kultur utvides til å innbefatte kulturell høsting og naturbruk, og får faste bevilninger med egne prioriteringer. På den måten får man økt fokus og forståelse for naturen som viktig del av det samiske kulturbegrepet.
- Posten næring rendyrkes til å satse på samiske næringer. Samiske næringer deles i tre hovedposter:
  - Naturnæringer (landbruk, reindrift, utmarksnæring, fiske og andre tilknyttede næringer)
  - Kultur- og opplevelsesnæringer (duodji, samisk design, reiseliv og andre tilknyttede næringer)
  - Kompetansearbeidsplasser innenfor samiske næringer.
- Det utarbeides driftstilskuddsordning for de naturnæringer som i dag ikke har støtte fra andre statlige institusjoner.
- Næringsutvikling i sjøsamiske områder skal spesielt prioriteres, sammen med utmarksnæringer som innlandsfiske og sanking, som har vært lite prioritert i flere år.
- Det vurderes å innføre det tidligere Tilskuddstyret igjen, med ansvar for tildeling av midler fra alle søkerbaserte ordninger.
- I områder hvor man foreslår tiltak for bevaring og utvikling av sjøsamisk kultur, bør man også invitere de kvenske miljøene til samarbeid, siden disse ofte er tett vevd sammen.

Dette medlemmet ønsker at arbeidet med en omorganisering av budsjettet startes snarest for å kunne implementeres ved neste budsjettbehandling. Det vil i prosessen antakelig dukke opp flere områder som bør effektiviseres og omorganiseres, noe man vil implementere underveis.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Anita P. Ranna, Laila Nystad, Piera, Heika Muotka og Beaska Niillas:

Forslag 1

17.1 Driftsutgifter politisk nivå

Sametingets plenum økes med 1 040 000 til 11 540 000.

Dette hentes inn slik:

18.0 Driftsutgifter administrativt nivå

Nybygg Karasjok investering reduseres med 500 000 til 2 500 000

Tabell 14.4 Oppfølging av kommunereformen reduseres med 540 000 til 210 000

Forslag 2

8.2. den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

Delmål 4 Oversetting og tilpassing av læreverker i matematikk fra norsk til samisk

Delmål og tabell slettes.

Midler (3000) overføres til 8.2 Delmål 3 Tilskudd til utvikling av læremidler, AKT. 21000.

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Ronny Wilhelmsen:

Forslag 3

2 Hovedinnhold

Nytt første avsnitt:

Sametinget vil styrke fokuset på sjøsamene og deres identitet, kultur, samfunnsliv og språk. Sjøsamenes språk er borte de fleste stedene på grunn av fornorskningspolitikken som rammet hardest i kyst og fjordstrøkene.

Sametinget vil sette sjøsamenes arbeid for identitet og kulturforståelse som prioritert område framover.

For å vitalisere og revitalisere samisk språk i disse områdene trenges en styrket oppmerksomhet på utfordringer og muligheter. Kun gjennom å få flere samer i sjøsamiske områder til å styrke sin identitet og kultur kan vi få flere språkbærere i kyst og fjordområdene. Det må legges tilrette for flere kulturelle og språklige arenaer for samer i de marginaliserte områdene. Deres egne kulturelle rammer og selvforståelse må være fundamentet for arenaene og selvidentifisering må være målet.

Endre i andre avsnitt:

ordene «*folk flest*» endres til ordene «*befolkningen*».

Endre i femte avsnitt:

slutten av setningen....styrke stillingen til samisk *identitet*, kultur, språk og *samfunnsliv*.

Endre i sjette avsnitt:

siste setning endres til...*Sametinget vil følge regjeringens språkutvalg tett og komme med tilbakemeldinger underveis. Dette utvalget er viktig for samenes identitet og språkutvikling.*

3.1 Verdigrunnlag

Nytt avsnitt etter første avsnitt:

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn i alle aldre skal være likeverdige parter i det samiske samfunnet. Ingen skal diskrimineres på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller seksuell legning.

Tillegg avsnitt 4:

Gjennom budsjett og politikk kan Sametinget legge til rette for at samene selv kan utvikle sin identitet og identitetsforståelse. Selve grunntanken i Sametingets eksistens er å skape likeverd på tvers av etnisk tilhørighet gjennom et demokratisk system.

Endre i femte avsnitt:

slutten av siste setning endres til...basert på samisk *identitet*, språk og kultur.

Endre i sjette avsnitt:

Tilleggsord i setningen – merket i kursiv «Gjennom morsmålet forsterkes kulturen, *identiteten* og den enkeltes tilhørighet»

3.3.1 Grunnloven § 108

Nytt siste avsnitt:

Sametinget ber Stortinget endre grunnloven slik at samer blir anerkjent som urfolk i Grunnloven og at loven blir skrevet på samisk

4.2 Ansvar for samisk språk

Delmål 4

Andre avsnitt, andre setning som starter med: "Det skal også utredes om en ombudsfunksjon for samisk språk..." strykes

4.3 Rammebetingelse for samisk språk

Delmål 4 med tilhørende tabell strykes i sin helhet

4.4 Språkbrukere

Delmål 1

Endring i punkt 1 under strategi med tilhørende tiltak.

"I samarbeid med kommunene..." ordet kommunene endres til: "overordna nasjonale organer"

4.5 Bruken av samisk språk

Delmål 1

Tabell: Tospråklighetstilskudd til kommuner

Fotnote til post: 10003 Porsanger kommune - 340.000,- øremerkes Ajanas i dagens form, og som egen barnehage.

Delmål 2

Strategier, Første kulepunkt, første strekpunkt

"Administrere direktetilskudd....til samiske språksentra" erstattes med "Opprette rammeavtaler med språksentra der aktivitet inngår"

Delmål 3

Tillegg til 1. avsnitt etter første kulepunkt:

"I enkelte områder står det samiske språket så svakt at Sametinget må påta seg en aktiv rolle for å skape språklige aktiviteter i nærmiljøer"

Under strategier med tilhørende tiltak, nye kulepunkt:

- Skape skoltesamisk språkmiljø i Neiden
- Aktiv dialog med Østsamisk museum, Sør-Varanger kommune og samer i Neiden med hensikt om å støtte opp om språkprosjekter i Neiden.
- Skape samisk-kvensk språksenter i Vadsø
- Aktiv dialog med Vadsø kommune og språkmiljøene for opprettelse av samisk-kvensk språksenter

5.2 Tydeligere ansvar for samisk kultur

Delmål 2

Stryke "hensiktsmessig" i 2. kulepunkt 1. strekpunkt

Delmål 3

Strategier, 1. kulepunkt, nytt strekpunkt

- Arbeide for 30/70 deling på driftsfinansiering av samiske museer. Slik som norske museer finansieres, 30% fra regionalt/lokalt nivå og 70% fra sentralt nivå.

5.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Delmål 2

Strategier med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt

- Igangsette rammeavtaler med samiske forlag om utgivelser av der samisk musikk og joik inngår

Delmål 3

Strategier med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt

- Igangsette rammeavtaler med samiske forlag om utgivelser av litteratur

Delmål 4

Alt som angår Noereh! flyttes til nytt kapittel 5.6

5.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Delmål 3

Nye kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak:

- Garantere til Statsbygg prosjektering av Várdobáiki bygg
- Arbeide for at en større andel av Savio-kunsten blir offentlig eid og utstilt

Delmål 3

Fotnote til tabell: Tilskudd til museer

Akt: 15504 Tana og Varanger museumssiida: 300.000 øremerkes innkjøp av Savio-kunst

Delmål 4

Fotnote til tabell Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

akt: 15016 Tana og Varanger museumssiida: 230.000 øremerkes Vuonnamárkanat

Fotnote til tabell Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Akt 15003 Sjøsamisk kompetansesenter 150.000 øremerkes avdeling Alta - møteplass, sjøsamisk innhold.

Delmål 5

Nye strekpunkt under strategi med tilhørende tiltak

- Finansiere sjøsamisk møteplass i Alta
- Finansiere oppbygging av nasjonal samisk billedarkiv
- Finansiere samisk møteplass i Vesterålen

5.5 Samisk idrett

Delmål, strategi med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt:

- Arbeide for tippemidler til samiske idrettsanlegg, reinkappkjørings- og lassokasteanlegg

Nytt kapittel:

5.6 Samiske kulturorganisasjoner som ikke er tilknyttet hovedorganisasjoner

Det avsettes 250.000 til søkerbasert ordning med samme regelverk som i år 2014

6.2 Formidlingsvirksomhet

I strategier med tilhørende tiltak strykes strekpunkt "Evaluering av tilskuddsordningen Samiske bokbusser"

Nye kulepunkter:

- Arbeide for endring av biblioteksloven
- Vurdere garanti til Statsbygg til å prosjektere nytt bygg til sørsamisk kompetansebibliotek og gjennom dialog med Nordland fylkeskommune gjøre dette til en egen avdeling under fylkesbiblioteket.

Evaluering av tilskudd til samiske bokbusser tabell og tilhørende tekst slettes

6.3 Biblioteksutvikling

Konferanse om samisk litteratur og kultur strykes

7.7 Samletabell- Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Tabell og strekpunkt under kulepunktet «Arrangere seminar om overgang...» strykes

8.2 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

Delmål 1

Tabell 8.2 Revidering av læreplaner strykes i sin helhet (overført til administrasjon)

Delmål 3

Under strategi med tilhørende tiltak:

3. strekpunkt under 1. kulepunkt «Evaluere tilskudd til...» strykes og erstattes med «Igangsette prekvalifiserende læremiddelordning med tilhørende rammeavtale med forlagene»

Delmål 6

Slettes i sin helhet. Ovttas er overført til Sámi Allaskuvla og har bevilgning til drift gjennom kunnskapsdepartementet

Delmål 7

Under strategi med tilhørende tiltak:

Under første kulepunkt, nytt første strekpunkt

- Bidra med finansiering av opplæringsprosjekter innen tradisjonell sjøsamisk natur- og ressursutnyttning og prosjekter med overføring av tradisjonell kunnskap og styrking av sjøsamisk identitet som mål.

9.4 Samisk forskning

Delmål 3 2. strekpunkt under 1. kulepunkt «Arrangere seminar om høyere...» slettes

Tabell Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning slettes.

9.5 Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

Strategi med tilhørende tiltak:

Nye strekpunkter etter strekpunktet i andre kulepunkt:

- Høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk, der sør- og lulesamisk vektet høyere enn nordsamisk
- Samisk barnehagelærerutdanning.
- Annen barnehagelærerutdanning for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- Samisk lærerutdanning.
- Annen lærerutdanning for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- Bachelor i sykepleie for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- Politihøyskolestudenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- De som tar kirkelig utdanning innen diakon, prest, kateket og kantor med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- Bachelor i reindrift.

10.5 Samisk human biologisk materiale

Tabell 10.5 Samisk human biologisk materiale strykes i sin helhet (overført adm)

11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser

Delmål 1

"Areal og miljømeldingen, åpningsseminar" strykes

Delmål 2

1. avsnitt tillegg etter siste setning. Protect Sápmi skal tilby kompetanse til de rettighetshavere som ønsker å inngå forhandlinger med areal- og ressurskrevende næringsaktører. Sametinget forventer at samme kompetanse tilbys sjøsamiske rettighetshavere.

3. avsnittet: "Sametingsrådet vil vurdere....." strykes

Strategi med tilhørende tiltak:

1. kulepunkt ... "for å sikre samisk areal- og miljøvern" strykes

1. kulepunkt og 3. strekpunkt nye ord ... en eventuell rettslig og politisk avklaring av samiske land og ressursrettigheter.

Nytt kulepunkt:

- Bidra til bistand til prinsipielle rettighetsavklaringssaker

11.5 Naturmangfold

Delmål 1

2. kulepunkt under strategier med tilhørende tiltak "Følge opp verneprosesser...." erstattes med "Der lokalsamfunnet ikke samtykker til vern vil Sametinget heller ikke samtykke

11.6 Klima

Delmål

Strategier med tilhørende tiltak:

Nytt strekpunkt

- Delta i norsk statsdelegasjon i internasjonale forhandlingsarenaer

12.3 Forvaltning av kulturminner

Delmål 2

Nytt strekpunkt under 4. kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra med finansiering av besøksanlegg i forbindelse Mortensnes kulturminneområde - Ceavccageadge

13.2 Rammebetingelser i primærnæringer

Delmål 1

1. kulepunkt tillegg: Samt bidra til et sterkere fokus på folkeretten i næringspolitikk som vil ha innvirkning på det samiske samfunnet.

Strategi med tilhørende tiltak

1. kulepunkt, nye strekpunkter

- Arbeide for konsultasjonsrett i forkant reindriftingsforhandlinger

- Følge opp Fjordfiskenemnda aktivt og ha en tett dialog med denne (flyttes fra 2. kulepunkt til 1. kulepunkt)

Siste strekpunkt «Følge opp sjøsamiske strategier med folkemøter» strykes

2. kulepunkt

Strekpunkt «Følge opp reinprogrammet....» strykes og erstattes med «Følge opp relevante programmer hos Innovasjon Norge

3. kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak, nye strekpunkter

- Arbeide for at rovviltstammene reduseres og at nye bestandsmål settes av Stortinget
- Arbeide for at rovviltsonene A må reduseres arealmessig
- Arbeide for at det igangsettes forvaltning av kongeørn
- Arbeide for at erstatningsordningen samsvar med reelle tap
- Arbeide for pilotprosjekt for lokal forvaltning av rovvilt

Oppdeling av 1.strekpunkt «Bruke konsultasjonsavtalen» står som ett strekpunkt og «Ha tettere kontakt med sentrale aktører» står som eget strekpunkt

13.3 Attraktive lokalsamfunn

Delmål 1

Strategier med tilhørende tiltak, nye strekpunkter under 1. kulepunkt

- Arbeide for mer finansiering av småskalaproduksjon gjennom Innovasjon Norge
- Gjennom samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge bidra til større fokus på Innovasjon Norges kulturnæingsatsning.
- Følge opp Innovasjon Norges omorganiseringsprosess med mål om at lokalkontorer i Nord-Norge består.
- Følge opp etablering av villakssenter i Tana

14.2 Strategi med tilhørende tiltak

- Initiere dialog med potensielle samiske kulturhovedsteder

14.3 Lokalt samarbeid

Mål:

Nye ord i setning: "Skape gode rammevilkår for samisk identitetsoppbygging, språk...."
Identitet må komme før samisk kultur og språk.

Samletabell 14.3 "Oppfølging av kommunereformen" strykes i sin helhet og 500.000 overføres administrative kostnader.

Ny tabell som heter "Oppfølging av samarbeidsavtaler med kommuner".

Under Strategier med tilhørende tiltak, under 1. kulepunkt nye strekpunkter

- Bidra til finansiering av sjøsamisk møtested i Alta, samisk innfallspport.
- Bidra til finansiering av forprosjekt for kompetansesenter for samisk musikk i Tromsø.
- Bidra til prosesser for å etablere samiske kulturhovedsteder.

Nytt delmål til «Bypolitisk seminar»

Belyse det samiske samfunnets utfordringer i forbindelse med urbanisering, sentralisering og flytting fra bygd til by. Seminaret arrangeres i samarbeid med Norges Arktiske universitet.

Ny tabell som heter «Bypolitisk seminar»

15.2 Internasjonalt arbeid

Delmål 1

Strategi med tilhørende tiltak

5. kulepunkt, nytt strekpunkt

- Bidra til samisk deltakelse i EU ved samarbeid med det nordnorske EU-kontoret

Akt 50000 reduseres med kr 500.000,-

Ny post under tilskudd til internasjonalt arbeid:

Samarbeid med Nord-Norges EU-kontor i Brussel – avsetning 350.000

17.1 Driftsutgifter politisk nivå

Sametingets plenum

Sametingets plenum påplusses 150.000 og tekst i 2. avsnitt endres. «I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 750.000,- som forvaltes av plenumsledelsen»

Budsjett 2015

Akt 12800	Callinravagirji	-500
Akt 15504	Tana og varanger museumssida	-230
Tabell 6.2	Evaluering av tilskudd til samiske bokbusser	-400
Tabell 6.3	Konferanse om samisk litteratur og kultur	-100
Tabell 7.7	Seminar om overgang fra barnehage til skole	-50
Tabell 8.2	Evaluering av tilskudd til utvikling av samiske læremidler	-400
Akt 21030	Oversetting og tilpassing av læreverk	-3000
Akt 22000	Sami allaskuMa (Ovtas)	-1000
Tabell 9.4	Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning	-150
Tabell 11.2	Areal og miljømeldingen åpningsseminar	-200
Tabell 14.4	Oppfølging av kommunereformen	-750
Tabell 8.2	Revidering av læreplaner	-500
Tabell 10.5	Samisk human biologisk materiale	-300
akt 50000	Oppfølging av WCIP	-500
Tabell 18	Nybygg Karasjok investering	-500
	Sum inndekning	-8580
	Inn i Budsjett	
Akt 15504	Tana og varanger museumssida- Innkjøp av Saviokunst	300
Akt 15505	Vardobaiki	500
Akt 15506	Senter for nordlige folk AS	500
Akt 15003	Sjøsamisk kompetansesenter- øremerkes avdeling Alta (møteplass, sjøsamisk innhold)	150
Akt 15013	Sjeltie-Samisk kulturpark	150
Akt 15016	Tana og varanger museumssida	230
Tabell 5.4	Billefjord Mearrasapmi duodjedallu	200
Tabell 5.6	Samiske medier- GLR	100
Tabell 5.6	Samiske kulturorganisasjoner som ikke er tilknyttet hovedorganisasjoner	250
Akt 21130	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	500
Akt 40000	Tilkudd til primærnæringer	1760
Akt 41030	Stiftelsen Doudjeinstituhtta	400
Ny Tab 14.3	Oppfølging av samarbeidsavtale med Tromsø og Alta kommune	600
Ny Tab 14.3	Bypolitisk seminar	250
Tabell 15.2	Samarbeid med Nord-Norges EU-kontor	350
Tabell 17.1	Sametingets plenum	890
Tabell 18.0	Driftsutgifter administrasjon	1350
Ny Akt	FA Sapmi	100
	Sum tiltak	8580

Forslag 4

Forslag fra Arja, Laila Susanne Vars

Endringsforslag:

Kapittel 2 Hovedinnhold

Avsnitt 5, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Urfolkskonferansen Alta 2013 og FNs generalforsamlings verdenskonferanse for urfolk (WCIP 2014) har vært viktige i utviklingen av urfolksrettigheter globalt og for anerkjennelsen av disse rettighetene nasjonalt. Sametinget vil fortsatt bidra til at urfolks menneskerettigheter slik de er formulert i blant annet FNs urfolkserklering, implementeres. Sametinget ser at innholdet i sluttokumentet fra WCIP 2014 må gjøres kjent for det sivile samiske samfunnet, samiske organisasjoner og institusjoner, og at statene har et særskilt ansvar for å bidra økonomisk til virkeliggjøringen av målene i sluttokumentet."

Avsnitt 6, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Sametinget ser at regjeringens kommunereform, med mulige kommunesammenslåinger, i stor grad kan påvirke samiske tjenestetilbud og levekårene for landets samiske befolkning. Sametinget mener at kommunereformen skal ha som særskilt målsetning å bidra til å styrke samisk språk og kultur i kommunene. Språkutvalget som regjeringen nedsatte i 2014 vil kunne bidra til at statusen til samisk språk og det samiske tjenestetilbudet i kommunene styrkes."

Avsnitt 7, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Sametinget ser store utfordringer innenfor samiske primærnæringer, særlig når det gjelder rekruttering av unge til arktisk landbruk. Regjeringen har kuttet til sammen 6 millioner i overføringene til Sametinget, overføringer som Sametinget i lang tid har mottatt gjennom reindrifts- og landbruksavtalen. Dette innebærer bortfall av støtteordninger som på en positiv måte har bidratt til å opprettholde et levende landbruk i enkelte samiske områder, og bidratt til større verdiskapning og utvikling i reindriftsnæringen. Sametinget vil arbeide for å få styrket Sametingets næringstilskuddsordninger slik at de bidrar til et variert næringsliv i virkeområdet, særlig gjelder dette samiske kombinasjonsnæringer som er avhengig av at også Sametinget støtter opp om disse næringene som viktige kulturbærere i vårt samfunn."

Kapittel 3, underkapittel 3.1;

Første setning strykes og erstattes med:

"Sametinget er det samiske folks folkevalgte parlament i Norge."

Kapittel 4.2

Delmål 3:

Strategi med tilhørende tiltak, første kulepunkt endres slik:

- Kartlegge omfanget av mottatte klager til fylkesmennene og andre klageorganer, *herunder til de eksisterende nasjonale og lokale ombudsordninger, slik som Likestillings- og diskrimineringsombudet, i forbindelse med språklig diskriminering og/eller mangel på samiskspråklig tilbud.*

Kapittel 4.5 Bruken av samisk språk, Delmål 3:

Kulepunkt 6, tilføyelse:

- Bidra med finansiering av stedsnavnprosjekter, *særlig prosjekter i forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid.*

Kapittel 4.5, Delmål 4: Aktiv skrive- og lesehjelp for eldre

Nytt kulepunkt under "Strategi med tilhørende tiltak":

- *Etablere tettere samarbeid med organisasjoner som arbeider med å forbedre og kartlegge samiske utdanningskadelidtes situasjon, og fremme tiltak som bidrar til rettferdighet og oppreisning for de utdanningskadelidte.*

Nytt delmål 5: Undersøkelseskommissjon for fornorskningspolitikken

Fornorskningspolitikken har hatt enorm innvirkning på det samiske samfunnet, og har blant annet medført at mange samer er blitt fratatt og fått krenket sin samiske identitet og mistet muligheten til å lære seg samisk. Fornorskningspolitikken har hatt en negativ innvirkning på flere generasjoner samers bruk av samisk språk, og påført Sametinget ser at det er behov for en offentlig undersøkelse av, og kartlegging av fornorskningspolitikkenes målsetninger, gjennomføring og virkemidler overfor samene,

og virkningene av denne politikken. Det er særlig behov for en kartlegging av faktiske forhold for blant andre samiske internatbarn og elever, sett i lys av barnas rettigheter etter nasjonal og internasjonal rett.

Strategi med tilhørende tiltak:

I samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og andre relevante departementer, igangsette en offentlig undersøkelse av hvilke virkninger manglende opplæring av samer og fornorskningspolitikken har hatt for det samiske folk, herunder for forskningspolitikkenes målsettinger, gjennomføring og virkemidler overfor samene, og vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelser som Norge var og er bundet av.

Kapittel 11 Arealer og miljø

Delmål 2:

Nytt første kulepunkt under "Strategi med tilhørende tiltak":

- Etablering av en veiledningsordning for samiske rettighetshavere som vil fremme rettighetskrav overfor Finnmarkskommisjonen.

Kapittel 13.2 Rammebetingelser i primærnæringer:

Ny tekst under mål, nytt andre avsnitt:

Arktisk landbruk er viktig samisk kulturbærer, det arktiske landbruket behøver særlige virkemidler for å kunne sikres bærekraft. Sametinget ønsker å styrke rekrutterings- og verdiskapningstiltak i landbruket i samiske områder. Sametinget er en viktig premissleverandør for samiske utmarksnæringer, reindrift og landbruk.

Delmål 1, endring i første kulepunktet:

- Sikre tilfredsstillende juridiske, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser for primærnæringene og styrke rettighetsgrunnlaget for disse.

Nye punkter under "Strategier med tilhørende tiltak":

-Støtte aktivt opp samiske næringskombinasjoner, og styrke næringskombinasjonenes rettsvern i lovgivning.

-Bidra til å utvikle tiltak som får ungdom og kvinner til å satse på landbruk og kombinasjonsdrift.

-Tilpasse Sametingets tilskuddsordning for og bidra til tilrettelegging for fellesinvesteringer av driftsmidler i landbruket i samiske områder(samdrift).

Tabell, endringer i prioriteringer:

Kapittel 4 Språk

Akt 12500 Språkkampanje	-200
Tabell 10.5 Samisk human biologisk materiale	-300
Tabell 14.4 Oppfølging av kommunereformen	-750
Akt 50000 Oppfølging av WCIP	-500
Tabell 8.2 Evaluering av tilskudd til utvikling av samiske læremidler	-400
Akt 21030 Oversetting og tilpasning av læreverk	-3000
Tabell 9.4 Seminar høyere utdanning og forskning	-150
Sum inndekning	-5300

Inn i budsjett

Akt 21130 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	500
Akt 41030 Stiftelsen Duodjeinstituhtta	300
Tabell Oppfølging av samarbeidsavtale med Tromsø og Alta kommuner	400
Akt 22000 Samisk læremiddelportal	1000
Akt Ny FA Sápmi	200
Akt 22300 Sámi allaskuvla Samisk høyskole	400
Tabell 1.2 Annen oppfølging av samiske rettigheter	450
Tabell 13.2 Tilskudd til primærnæringer	2000

Akt 15302 Tana barneteater	50
Ny tabell 41010 Utmarksnæringer og videreforedling (2000)	
Ny tabell 41011 Samisk reiseliv (1000)	
Sum endringer	5300

Forslag fra FrP, Geir Are Winther:

Forslag 5

Det følgende forslaget erstatter rådets innstilling i sin helhet, og skal oppfattes som et helhetlig alternativt forslag:

SAMETINGETS ØKONOMISKE PRIORITERINGER 2015:

	Rådets forslag	Nytt forslag	Differanse
Språk	78 764	59 073	-19 691
Kultur	105 693	79 269	-26 423
Bibliotek	9 447	9 447	0
Barnehage	11 405	8 553	-2 851
Grunnoppplæring	26 825	20 118	-6 706
Høyere utdanning og forskning	3 750	1 875	-1 875
Helse- og sosial	3 996	1 998	-1 998
Areal og Miljø	2 700	0	-2 700
Kulturminnevern	3 150	0	-3 150
Næring	31 531	17 000	-14 531
Lokalt og regionalt samarbeid	2 750	0	-2 750
Samisk samarbeid og int. arbeid	2 509	0	-2 509
Andre tiltak	4 127	2 500	-1 627
Driftsutgifter politisk nivå	29 213	26 291	-2 921
Driftsutgifter administrativt nivå	111 008	105 457	-5 550
Sum driftskostnader	426 868	331 581	95 287

GENERELT OM BUDSJETTET

Etter Sametingets syn er det lagt til grunn langt større rammer for Sametingets virksomhet enn nødvendig. Alle de arbeidsområder Sametinget er involvert i bør håndteres av det generelle norske demokratiske forvaltningssystem. I den grad Sametingets forslag medfører et lavere bruk av midler enn Sametingets inntekter, settes disse midlene på fond inntil et aktuelt behov oppstår. Norske skattebetaleres midler skal alltid benyttes til det beste for folk flest.

Drift av Sametingets politiske nivå

Sametinget mener at den politiske organiseringen av Sametinget så lenge Sametinget eksisterer bør effektiviseres ytterligere. Sametinget legger i tråd med de foreslått reduksjoner opp til fire samlinger i 2015.

Sametingets administrasjon

Sametingets administrasjon utgjør en betydelig del av Sametingets budsjett. Sametinget vil med bakgrunn i reduksjonen i Sametingets virksomhet få et redusert behov for administrative ressurser. Sametinget legger opp til en generell effektivisering av Sametingets administrasjon på 5 prosent.

Virkemidler

Sametinget mener at kriterier for tildeling av offentlige midler bør gjelde likt for alle grupper. Dette gjelder også likebehandling basert på kjønn.

De tilskuddsordninger Sametinget disponerer bør overflyttes de ordinære demokratisk valgte forvaltningsorganer i Norge.

Sametinget ber om en sak i første kvartal 2015 hvor grunnlag for tildelinger av Sametingets virkemidler innrettes etter de prinsipper som fremgår av dette budsjettdokumentet.

Sametinget prioriterer i 2015:

- Basere virkemiddelbruken på kriterier uavhengig av etnisitet, religion, kjønn eller opprinnelse.
- Reduksjon i Sametingets administrasjon
- Jobbe for at Sametingets tilskuddsordninger overføres det ordinære forvaltningssystemet
- At Sametinget selv tar kostnaden ved befaringer, og ikke belaster det på tiltakshaver.

VIRKEMIDLER

Sametinget vil redusere virkemiddelbruken. Virkemidler til næringsutvikling bør tillegges de generelle næringsrettede tilskuddsordninger som allerede finnes.

Sametinget er motstander av ekskluderende tilskuddsordninger, og mener at offentlige midler til frivillige organisasjoner bør gis på en måte som er ikke-ekskluderende, og som gir alle innbyggere uavhengig av etnisitet de samme rettigheter og muligheter.

Særavtaler for samiske kunstnerorganisasjoner tas bort i sin helhet.

SPRÅK OG UTDANNING

Sametinget anser norsk og samisk som likeverdige språk. Likevel er det en forutsetning for en nasjon at folket har en felles språklig plattform. Norsk må derfor være hovedspråket i den norske skole. I kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk bør imidlertid samisk tilbys som valgfritt språk, og samisk bør kunne velges som erstatning for sidemålet. På den måten styrkes både norsk som hovedmål, og samisk. Tilstrekkelig samisk undervisningsmateriell for slik opplæring skal være tilgjengelig. Tilgang på samisktalende undervisningspersonell er en forutsetning for at elevenes valgfrihet realiseres.

Sametinget ønsker ikke at kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk skal gis et generelt pålegg om å benytte samisk språk, men at de selv skal avgjøre om, og i hvilken grad, samisk skal benyttes. Sametinget ser at ordningen med språkforvaltningsområdet ikke er rette virkemiddel for å bedre og bevare bruken av samiske språk.

Det må gjøres en gjennomgang av muligheten for en samling av ulike samiske språkarter. Dette kan gjøre Samisk språk sterkere, samtidig som det vil være langt mer kostnadseffektivt.

Det finnes i dag ingen oversikt over andelen av befolkningen som snakker samisk. Det betyr at virkemiddelbruken på dette området langt på vei er preget av synsing. Sametinget vil ta initiativ ovenfor regjeringen for å få kartlagt antall og bosted for samisktalende. Sametinget konstaterer at arbeidet med samiske språk og utdanning lider under at det ikke finnes noen som helst oversikt over

antallet som faktisk bruker samisk, eller har samisk som morsmål. Rapporten «Samiske tall forteller 6» viser med all tydelighet at dette er en utfordring.

For både å spisse virkemiddelbruken og bedre måloppnåelsen om at flere skal snakke samisk, er det helt avgjørende at Sametinget har et bedre faktagrunnlag for sin politikk.

Sametinget vil be rådet ta initiativ for å få en årlig oversikt over antall og bosted over dem som har de forskjellige samiske språk som morsmål i Norge. Man kan gjerne her titte på den finske modellen for registrering av dette.

På prinsipielt grunnlag ønsker Sametinget å avvikle alle stipendordninger i utdanningssektoren, da slike ordninger må gjelde for alle.

Sametinget prioriterer i 2015:

- At elever i grunnskolen skal kunne velge samisk som valgfritt språk, og at dette erstatter opplæring i sidemålet.
- Generalisere alle stipendordninger
- Sikre ny utgivelser av samisk litteratur og læremidler, samt dubbing for barn av norske og utenlandske filmer og serier
- Bidra til å utvikle nettbaserte og digitale læringsplattformer
- Igangsette et arbeid for å få oversikt over antall brukere av samisk.
- Avvikle ordningen med språkforvaltningsområdet og erstatte dette med et mer målrettet virkemiddel
- Avvikle språksentrene

SAMISK KULTUR

Sametinget ser det som viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og tradisjoner i de områder hvor samene tradisjonelt har vært bosatt, og hvor de har hatt sitt virke. Arbeidet med å sikre dette bør imidlertid gjøres gjennom ordinære folkevalgte organer eller organer med utspring fra disse, samt på frivillig basis. Dette gjelder så vel idrett som teater, festivaler, kunstutøvelse og museer.

Det offentlige har et ansvar for å bidra til å holde samisk språk og kultur samt samiske tradisjoner i hevd. Bokbussene opprettholdes.

Sametinget prioriterer i 2015:

- Å jobbe for at alle tilskuddordninger blir tilgjengelige for alle

NÆRING

Til grunn innenfor næringsområdet, som alle andre områder, ligger Sametingets prinsipp om likebehandling av alle etniske grupper. Dette innebærer at alle ordninger rettet mot enkeltgrupper må opphøre.

Duodji

Duodji er med på å bidra til å opprettholde samisk kultur og tradisjon. Likeledes er duodji viktig for satsingen på turisme i samiske områder. Sametinget ønsker å opprettholde fagopplæring innen duodji i skoleverket. Samtidig ser Sametinget, i tråd med meldingen om fremtidens duodji, at næringen har utfordringer.

Sametinget prioriterer i 2015:

- Å legge til rette for økt næringsrettet og ny fremtidsrettet Duodji

Reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen er viktig for sysselsetting og verdiskaping i hele landet, og særlig i distriktene. Norsk reiseliv har et stort potensial for vekst, ikke minst fordi Norge har særegne kvaliteter i form av spennende natur og kultur som burde fremstå som attraktivt for den moderne turist.

Sametinget mener at denne næringen i langt større grad må på den næringspolitiske agendaen, slik at rammebetingelsene kan forbedres.

Samene har, etter Sametingets vurdering, andre og spennende forutsetninger som minoritetsgruppe når det gjelder reiseliv, med sin kultur og sitt tradisjonelle levesett. Det er viktig at det også legges til rette for utvikling av reiselivsnæring som eksempelvis scootersafari.

Sametinget vil ha en mer liberal holdning til motorferdsel i utmark vinterstid. Veier som ikke brøytes vinterstid, og gamle ferdselsårer bør kunne benyttes som scooterløyper, i tillegg til at det også bør kunne opprettes andre leder hvor kjøring kan foregå. Sametinget er glad for at FrP-Høyreregjeringen åpner for en liberalisering på dette området.

Sametinget prioriterer i 2015:

- Å styrke merkevarebyggingen av Norge som reisemål, deriblant den samiske kultur
- Å behandle reiselivsnæringen på lik linje med andre konkurranseutsatte næringer

AREALER, KULTUR OG MILJØVERN

Sametinget ønsker en arealdisponering som ivaretar hele befolkningen og alle næringer, samt ivaretar kulturminner.

Interessekonflikter har over tid skapt utfordringer for forvaltningen av arealer flere steder. Finnmarkseiendommen i sin nåværende form må fjernes, og erstattes med en forvaltning av områdene som legger til rette for økt lokalt folkevalgt selvstyre. Organer som forvalter arealer må ikke ha lovfestet etnisk representasjon.

HELSE, SOSIAL OG OMSORG

Sametinget ønsker prinsipielt ikke å etablere særegne tjenester innen helse, sosial og omsorg. Likevel må man hensynta aktuelle dokumenterte geriatiske problemstillinger, så som språkproblemer. Det er dog viktig at man er varsom med utvikling av et helse, sosial og omsorgstilbud som bidrar til forskjellsbehandling.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, Árrjá v/ representant Laila Susanne Vars, Høyre, Nordkalottfolket, Áarjel-Saemiej Giel, Samer Sørpå

Sametingets budsjett er et viktig styringsdokument for Sametingets plenum overfor Sametingsrådet i utøvelsen av den daglige samepolitikken. Budsjettet er et viktig dokument ikke bare for Sametingsrådet og Sametinget, men også for den samiske befolkningen som ønsker å søke om tilskudd til ulike typer samiske formål. Sametingets budsjettstruktur har endret seg de siste årene, og budsjettokumentet er blitt mer krevende å lese og det er vanskeligere å finne igjen prioriteringene som Sametingets plenum har vedtatt. Av hensyn til målgruppene for Sametingets tilskudds- og støtteordninger bør Sametingsrådet vurdere strukturen i budsjettet, samt også styrke informasjonen om de ulike tilskuddsordningene på Sametingets nettsider. Det er viktig med åpenhet rundt virkemiddelbruken på Sametinget, og en forbedring og styrking av informasjonsarbeidet rundt dette vil kunne bidra til å styrke Sametingets legitimitet som helhet.

Merknad, Høyre v/ representant Ellen Kristine Saba, Árja, Flyttsamelista, Nordkalottfolket

Forvaltningsområde for samiske språk, tospråklighetsmidler og samiske barnehager.

Sametinget må godta at tospråklighetsmidler som bevilges til kommunene, skal kunne brukes til samiske barnehager og samiske skoler, hvis barnehagene og skolene blir dyrere i drift og å holde åpent. Dette kommer frem i opplæringsloven og barnehageloven som legger spesielle vilkår til kommuner som er med i forvaltningsområdet for samiske språk:

Kommunen har ansvaret med å påse at barnehagetilbudet til samiske barn er bygget på samisk språk og kultur (Barnehageloven § 8)

- Samisk opplæringsplan – Kunnskapsløftet – samisk – skal brukes i kommunens skoler, (Opplæringslovens forskrift § 1-1)

Forslag 6, representant Ronny Wilhelmsen, APs sametingsgruppe

2 Hovedinnhold

Nytt første avsnitt,

Sametinget vil styrke fokuset på sjøsamene og deres identitet, kultur, samfunnsliv og språk. Sjøsamenes språk er borte de fleste stedene på grunn av fornorskningspolitikken som rammet hardest i kyst og fjordstrøkene.

Sametinget vil sette sjøsamenes arbeid for identitet og kulturforståelse som prioritert område framover. For å vitalisere og revitalisere samisk språk i disse områdene trengs en styrket oppmerksomhet på utfordringer og muligheter. Kun gjennom å få flere samer i sjøsamiske områder til å styrke sin identitet og kultur kan vi få flere språkbærere i kyst og fjordområdene. Det må legges til rette for flere kulturelle og språklige arenaer for samer i de marginaliserte områdene. Deres egne kulturelle rammer og selvforståelse må være fundamentet for arenaene og selvidentifisering må være målet.

Endre i andre avsnitt,

ordene «folk flest» endres til ordene «befolkningen».

Endre i femte avsnitt,

slutten av setning en....styrke stillingen til samisk *identitet*, kultur, språk og *samfunnsliv*.

Endre i femte avsnitt,

siste setning endres til...Sametinget vil følge regjeringens språkutvalg tett og komme med tilbakemeldinger underveis. Dette utvalget er viktig for samenes identitet og språkutvikling.

3.1 Verdigrunnlag

Nytt avsnitt etter første avsnitt,

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn i alle aldre skal være likeverdige parter i det samiske samfunnet. Ingen skal diskrimineres på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller seksuell legning.

Tillegg avsnitt 4,

Gjennom budsjett og politikk kan Sametinget legge til rette for at samene selv kan utvikle sin identitet og identitetsforståelse. Selve grunntanken i Sametingets eksistens er å skape likeverd på tvers av etnisk tilhørighet gjennom et demokratisk system.

Endre i femte avsnitt,

slutten av siste setning endres til...basert på samisk *identitet*, språk og kultur.

Endre i sjetten avsnitt,

Tilleggsord i setningen – merket i kursiv «Gjennom morsmålet forsterkes kulturen, *identiteten* og den enkeltes tilhørighet»

3.3.1 Grunnloven § 108

Nytt siste avsnitt,

Sametinget ber Stortinget endre grunnloven slik at samer blir anerkjent som folk og urfolk i Grunnloven og at loven blir skrevet på samiske språk.

Forslag 7, representant Ronny Wilhelmsen, APs sametingsgruppe

4.2 Ansvar for samisk språk

Delmål 4

Andre avsnitt, andre setning som starter med: "Det skal også utredes om en ombudsfunksjon for samisk språk..." strykes

4.3 Rammebetingelse for samisk språk

Delmål 4 med tilhørende tabell strykes i sin helhet

4.4 Språkbrukere

Delmål 1

Endring i punkt 1 under strategi med tilhørende tiltak.

"I samarbeid med kommunene..." ordet kommunene endres til: "overordna nasjonale organer"

4.5 Bruken av samisk språk

Delmål 1

Tabell: Tospråklighetstilskudd til kommuner

Fotnote til post: 10003 Porsanger kommune - 340.000,- øremerkes Ajanas i dagens form, og som egen barnehage.

Delmål 2 Strategi

Første kulepunkt, første strekpunkt

Stryk "Administrere direktetilskudd....til samiske språksentra" erstattes med "Opprette rammeavtaler med språksentra der aktivitet inngår"

Delmål 3

Tillegg til 1.avsnitt etter første kulepunkt:

"I enkelte områder står det samiske språket så svakt at Sametinget må påta seg en aktiv rolle for å skape språklige aktiviteter i nærmiljøer"

Under strategier med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt:

- Skape skoltesamisk språkmiljø i Neiden
  - Aktiv dialog med Østsamisk museum, Sør-Varanger kommune og samer i Neiden med hensikt om å støtte opp om språkprosjekter i Neiden.
- Skape samisk-kvensk språksenter i Vadsø
  - Aktiv dialog med Vadsø kommune og språkmiljøene for opprettelse av samisk-kvensk språksenter

5.2 Tydeligere ansvar for samisk kultur

Delmål 2

Stryke "hensiktsmessig" i 2. kulepunkt 1. strekpunkt

Delmål 3

Strategier, 1.kulepunkt, nytt strekpunkt

- Arbeide for 30/70 deling på driftsfinansiering av samiske museer. Slik som norske museer finansieres, 30% fra regionalt/lokalt nivå og 70% fra sentralt nivå.

5.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Delmål 2

Strategier med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt

- Igangsette rammeavtaler med samiske forlag om utgivelser av der samisk musikk og joik inngår

Delmål 3

Strategier med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt

- Igangsette rammeavtaler med samiske forlag om utgivelser av litteratur

5.3 Samiske kunstnere

Delmål 4

Alt som angår Noerehe flyttes til nytt kapitel 5.6

5.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Delmål 3

Nytt kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak:

- Garantere til Statsbygg prosjektering av Várdobáiki bygg
- Arbeide for at en større andel av Savio-kunsten blir offentlig eid og utstilt

Delmål 3:

Fotnote til tabell: Tilskudd til museer

Akt: 15504 Tana og Varanger museumssiida: 300.000 øremerkes innkjøp av Savio-kunst

Delmål 4

Fotnote til tabell Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

akt: 15016 Tana og Varanger museumssiida 230.000 øremerkes Vuonnamarknaden

Fotnote til tabell Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Akt 15003 Sjøsamisk kompetansesenter 150.000 øremerkes avdeling Alta -møteplass, sjøsamisk innhold.

Delmål 5

Nytt strekpunkt under strategi med tilhørende tiltak

- Finansiere sjøsamisk møteplass i Alta
- Finansiere oppbygging av nasjonal samisk billedarkiv
- Finansiere samisk møteplass i Vesterålen

5.5 Samisk idrett

Delmål, strategi med tilhørende tiltak, nytt kulepunkt:

- Arbeide for tippemidler til samiske idrettsanlegg, reinkappkjørings- og lassokasteanlegg

Nytt kapitel

5.6 Samiske kulturorganisasjoner som ikke er tilknyttet hovedorganisasjoner

Det avsettes 250.000 til søkerbasert ordning med samme regelverk som i år 2014

6.2 Formidlingsvirksomhet

Strategier med tilhørende tiltak strykes strekpunkt "Evaluering av tilskuddsordningen Samiske bokbusser"

Nytt kulepunkt:

- Arbeide for endring av biblioteksloven
- Vurdere garanti til Statsbygg til å prosjektere nytt bygg til sørsamisk kompetansebibliotek og gjennom dialog med Nordland fylkeskommune gjøre dette til et egen avdeling under fylkesbibliotektet.

Evaluering av tilskudd til samiske bokbusser tabell og tilhørende tekst slettes

6.3 Biblioteksutvikling

Konferanse om samisk litteratur og kultur strykes

7.7 Samletabell- Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Tabell og strekpunkt under kulepunktet «Arrangere seminar om overgang...» strykes

8.2 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

Delmål 1

Tabell 8.2 Revidering av læreplaner strykes i sin helhet (overført til administrasjon)

Delmål 3

Under strategi med tilhørende tiltak

3-strekpunkt under 1.kulepunkt «Evaluere tilskudd til...» strykes og erstattes med «Igangsette prekvalifiserende læremiddelordning med tilhørende rammeavtale med forlagene»

Delmål 7

Under strategi med tilhørende tiltak

Under første kulepunkt, nytt første strekpunkt

- Bidra med finansiering av opplæringsprosjekter innen tradisjonell sjøsamisk natur- og ressursutnyttning og prosjekter med overføring av tradisjonell kunnskap og styrking av sjøsamisk identitet som mål.

9.4 Samisk forskning

Delmål 3 2.strekpunkt under 1.kulepunkt «Arrangere seminar om høyere....» slettes

Tabell Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning slettes

9.5 Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

Strategi med tilhørende tiltak:

2.kulepunkt oppramsing under strekpunktet

- - Høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk, der sør- og lulesamisk vektet høyere enn nordsamisk

- - Samisk barnehagelærerutdanning.
- - Annen barnehagelærerutdanning for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- - Samisk lærerutdanning.
- - Annen lærerutdanning for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- - Bachelor i sykepleie for studenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- - Politihøgskolestudenter med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- - De som tar kirkelig utdanning innen diakon, prest, kateket og kantor med avlagt eksamen i samisk 1, 2 eller 3 fra videregående opplæring
- - Bachelor i reindrift.

10.5 Samisk human biologisk materiale

Tabell 10.5 Samisk human biologisk materiale strykes i sin helhet (overført adm)

11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser

Delmål 1

Areal og miljømeldingen, åpningsseminar strykes

Delmål 2

1. avsnitt tillegg etter siste setning. Protect Sápmi skal tilby kompetanse til de rettighetshavere som ønsker å inngå forhandlinger med areal- og ressurskrevende næringsaktører. Sametinget forventer at samme kompetanse tilbys sjøsamiske rettighetshavere.

3. avsnittet: "Sametingsrådet vil vurdere....." strykes

Strategi med tilhørende tiltak:

1. kulepunkt ..."for å sikre samisk areal- og miljøvern" strykes.

1. kulepunkt og 3. strekpunkt nye ord ...en eventuell rettslig *og politisk* avklaring av samiske land og ressursrettigheter.

Nytt kulepunkt:

- Bidra til bistand til prinsipielle rettighetsavklaringsaker

11.5 Naturmangfold

Delmål 1

2. kulepunkt under strategier med tilhørende tiltak "Følge opp verneprosesser...." erstattes med "Der lokalbefolkningen ikke samtykker til vern vil Sametinget heller ikke samtykke.

11.6 Klima

Delmål

Strategier med tilhørende tiltak:

Nytt strekpunkt

- Delta i norsk statsdelegasjon i internasjonale forhandlingsarenaer

12.3 Forvaltning av kulturminner

Delmål 2

Nytt strekpunkt under 4.kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra med finansiering av besøksanlegg i forbindelse Mortensnes kulturminneområde - Ceavccagead̄ge

13.2 Rammebetingelser i primærnæringer

Delmål 1

1.kulepunkt tillegg: Samt bidra til et sterkere fokus på folkeretten i næringspolitikk som vil ha innvirkning på det samiske samfunnet.

Strategi med tilhørende tiltak

1.kulepunkt , nye strekpunkter

- Arbeide for konsultasjonrett i forkant reindriftingsforhandlinger
- Følge opp Fjordfiskeremda aktivt og ha en tett dialog med denne (flyttes fra 2.kulepunkt til 1.kulepunkt)

Siste strekpunkt «Følge opp sjøsamiske strategier med folkemøter» strykes

2.kulepunkt

Strekpunkt «Følge opp reinprogrammet....» strykes og erstattes med «Følge opp relevante programmer hos Innovasjon Norge

3. kulepunkt under strategi med tilhørende tiltak, nye strekpunkter

- Arbeide for at rovviltstammene reduseres og at nye bestandsmål settes av Stortinget
- Arbeide for at rovviltsonene A må reduseres arealmessig
- Arbeide for at det igangsettes forvaltning av kongeørn
- Arbeide for at erstatningsordningen samsvar med reelle tap
- Arbeide for pilotprosjekt for lokal forvaltning av rovvilt

Oppdeling av 1.strekpunkt «Bruke konsultasjonsavtalen» står som ett strekpunkt og «Ha tettere kontakt med sentrale aktører» står som eget strekpunkt

13.3 Attraktive lokalsamfunn

Delmål 1

Strategier med tilhørende tiltak, nye strekpunkter under 1.kulepunkt

- Arbeide for mer finansiering av småskalaproduksjon gjennom Innovasjon Norge
- Gjennom samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge bidra til større fokus på Innovasjon Norges kulturnæingsatsning.
- Følge opp Innovasjon Norges omorganiseringsprosess med mål om at lokalkontorer i Nord-Norge består.
- Følge opp etablering av villakssenter i Tana

14.2 Strategi med tilhørende tiltak

- Initiere dialog med potensielle samiske kulturhovedsteder

14.3 Lokalt samarbeid

Mål:

Nye ord i setning: "Skape gode rammevilkår for **samisk identitetsoppbygging**, språk...."
Identitet må komme før samisk kultur og språk

Samletabell 14.3 "Oppfølging av kommunereformen" strykes i sin helhet og 500.000 overføres adm utgifter

Ny tabell som heter «Oppfølging av samarbeidsavtaler med kommuner»

Under Strategier med tilhørende tiltak, under 1.kulepunkt nye strekpunkter

- Bidra til finansiering av sterkere sjøsamisk fokus i Alta, samisk innfallsport.
- Bidra til finansiering av forprosjekt for kompetansesenter for samisk musikk i Tromsø.
- Bidra til prosesser for å etablere samiske kulturhovedstader.

Nytt delmål til «Bypolitisk seminar»

Belyse det samiske samfunnets utfordringer i forbindelse med urbanisering, sentralisering og flytting fra bygd til by. Seminaret arrangeres i samarbeid med Norges Arktiske universitet.

15.2 Internasjonalt arbeid

Delmål 1

Strategi med tilhørende tiltak

5.kulepunkt, nytt strekpunkt

- Bidra til samisk deltakelse i EU ved samarbeid med det nordnorske EU-kontoret

Akt 50000 reduseres med kr 500.000,-

Ny post under tilskudd til internasjonalt arbeid:

Samarbeid med Nord-Norges EU-kontor i Brussel – avsetning 350.000

17.1 Driftsutgifter politisk nivå

Sametingets plenum

Sametingets plenum påplusses 150.000 og tekst i 2.avsnitt endres. «I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 750.000,- som forvaltes av plenumledelsen»

	Inn i Budsjett	
Akt 15504	Tana og varanger museumssida- Innkjøp av Saviokunst	300
Akt 15505	Vardobaiki	500
Akt 15506	Senter for nordlige folk AS	500
Akt 15003	Sjøsamisk kompetansesenter- øremerkes avdeling Alta (møteplass, sjøsamisk innhold)	150
Akt 15013	Sjeltie-Samisk kulturpark	150
Akt 15016	Tana og varanger museumssida	230
Tabell 5.4	Billefjord Mearrasapmi duodjedallu	200
Tabell 5.6	Samiske medier- GLR	100
Tabell 5.6	Samiske kulturorganisasjoner som ikke er tilknyttet hovedorganisasjoner	250
Akt 21130	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	500
Akt 40000	Tilkudd til primærnæringer	1260
Akt 41030	Stiftelsen Doudjeinstiuhitta	400
Ny Tab 14.3	Oppfølging av samarbeidsavtale med Tromsø og Alta kommune	600
Akt 15504	Tana og varanger museumssida-Husleie	250
Tabell 15.2	Samarbeid med Nord-Norges EU-kontor	350
Tabell 17.1	Sametingets plenum	890
Tabell 18.0	Driftsutgifter administrasjon	550
Ny Akt	FA Sapmi	100
	Sum tiltak	7280
	Inndekning	
Akt 12800	Callinravagirji	-500
Akt 15504	Tana og varanger museumssida	-230
Tabell 6.2	Evaluering av tilskudd til samiske bokbusser	-400
Tabell 6.3	Konferanse om samisk litteratur og kultur	-100
Tabell 7.7	Seminar om overgang fra barnehage til skole	-50
Tabell 8.2	Evaluering av tilskudd til utvikling av samiske læremidler	-400
Akt 21030	Oversetting og tilpassing av læreverk	-3000
Tabell 9.4	Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning	-150
Tabell 11.2	Areal og miljømeldingen åpningsseminar	-200
Tabell 14.4	Oppfølging av kommunereformen	-750
Tabell 8.2	Revidering av læreplaner	-500
akt 50000	Oppfølging av WCIP	-500
Tabell 18	Nybygg Karasjok investering	-500
	Sum inndekning	-7280

Forslag 8, representant Isak Mathis O. Hætta, Fastboende liste

Forslag 1

Mulighetene er mange og potensialet er stort, så har utmarksnæring/bruk flere flaskehals som begrenser utviklingsmulighetene. Rammebetingelser og infrastruktur går både på dispensasjon fra motorferdselloven, plan og byggingsloven osv.

På bakgrunn av dette bør sametinget sette ned et utvalg som har følgende mandat: Identifisere utfordringer og foreslå tiltak for å forbedre lovverk slik at utmarksnæring blir likeverdig behandlet som andre primærnæringer.

Forslag 2

Foreningene i Kautokeino og Karasjok har i over 25 år kjempet for erstatning for eldre samer som mistet skolegang under andre verdenskrig.

Sametinget vil bidra økonomisk til organisasjoner taptskolegang/uskav slik at de har mulighet til å arbeide med erstatning saker mot staten. Det ikke er riktig å forskjellsbehandle de samiske søkerne. Noen får erstatning mens andre får avslag, samt størrelsen på erstatning.

Forslag 3

Sametinget vil bidra økonomisk slik at FA sapmi får tilstrekkelig midler til oppbygging og utvikling av organisasjonen. Her vil man i tillegg anmode dem til å arbeide med fremme barne/ungdom fotball.

Forslag 4

Sametinget vil støtte pilotprosjekt gamle bilder som er startet i Kautokeino gjennom søkerbaserte midler. Man vil også bidra til at prosjektet utvikles.

Forslag 9, representant Isak Mathis O. Hætta, Fastboende liste

Tillegg Budsjett 2015

Rammevilkår for utmarksbruk/næring	kr 1 000 000,-
Organisasjoner USKAV/taptskolegang	kr 150 000,-
FA Sapmi	kr 200 000,-
GLR	kr 100 000,-
Tradisjonell kunnskap i skolen	kr 500 000,-
Tilskudd til primærnæring/utmarksnæring	kr 2 000 000,-
Utmark og videreforedling	kr 2 000 000,-, totalt blir det 6 000 000,-.
Samisk reiseliv	kr 2 000 000,-
	Kr 7 950 000,-

Oversetting og tilpassing av lærerverk	kr 3 000 000,-
Nybygg Karasjok investering	kr 500 000,-
Oppfølging av kommunereformen	kr 750 000,-
Oppfølging av WCIP	kr 500 000,-
Art 12800 callinravagirji	kr 500 000,-
Tabell 6.2 Evaluering bokbusser	kr 400 000,-
Tabell 8.2 Evaluering av tilskudd samisk lærermidler	kr 400 000,-
Akt 22000 Sami Allaskuvla (ovttas)	kr 1 000 000,-
Tabell 11.2 Areal og miljømelding	kr 200 000,-
Tabell 10.5 Samisk human materiale	kr 300 000,-
Akt 12500 Språkkampanje	kr 200 000,-
Tabell 9.4 Seminar høyere utdanning og forskning	kr 150 000,-
	Kr 8 000 000,-

Forslag 10, representant Ellen Kristine Saba, Høyre

Inndekning fra rådets forslag

Akt 11100 Stipend til elever med samisk i fagkretsen i vgs ,Tabell 4.4	-500
Akt 17011 Tilskudd litteratur ,Tabell 5.3	-1100
	-1600

Høyres prioriteringer, inn i budsjettet

Akt 17010 Tilskudd til joik og samisk musikk Tabell 5.3	1100
Kapittel 7.1 Virkemidler til barnehage, Meahcci ja luondu Sámis, friluftslivets år 2015(Note: søkerbasert)	500
	1600

Forslag 11, representant Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket

Forslag 1:

Endringer

Pkt 3.1. Verdier

6. avsnitt: første setning endres til: *Det samiske språket er viktig identitetsskaper.*

5.1.1. Tabell Samletabell – kultur

Ny post: Kulturell høsting og utmarksbruk.

Nytt punkt 5.7.

Delmål: Opprettholde og videreutvikle en sterk samisk høstingstradisjon og utmarksbruk.

Strategier:

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk til foreninger med aktivitet i utmarka bidra til økt bruk av naturen til høsting og næring.
  - Bidra til finansiering av enkle infrastrukturiltak som tilgjengeliggjør utmarka for brukere
  - Bidra til finansiering av naturstier og tilhørende informasjonsmateriell med fokus på tradisjonell naturbruk og høsting i området.

13.3. Samletabell – attraktive lokalsamfunn

Budsjettposten Utmark, videreforedling og samisk reiseliv, splittes i to:

- *Utmarksnæring og videreforedling.*
- *Samisk reiseliv.*

Ny post: *Rammebetingelser Utmarksnæringer.*

Delmål 2: Bidra til sterke og levende utmarksnæring inkl videreforedling og reiseliv.

Strategier med tilhørende tiltak:

- *Bidra med finansiering av utmarksnæring og videreforedling.*
- *Bidra med finansiering til et aktivt og godt samisk reiseliv.*

Delmål 3: Styrke utmarksnæringen gjennom fokus på endrede rammebetingelser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- *Kartlegge utmarksnæringens utfordrer med utgangspunkt i rammebetingelser og likeverd mellom ulike næringer.*
- *Konstultasjonsprosesser for lovendringer som bidrar til likeverdige forhold mellom ulike næringer, hvor utmarksnæringer gis samme rammebetingelser som andre samiske næringer.*
- *Innvovere næringen og politikere i arbeidet med rammebetingelser, for å sikre bred forståelse av utfordringene i utmarksnæringen.*

13.6. Virkeområdet for tilskudd Næringsutvikling

Overskrift endres til: *Prioriterte områder for tilskudd til næringsutvikling (PTN-området)*

Tekst: *Inntil 20% av virkemidlene kan brukes utenfor de prioriterte områdene.*

13.1.1. Økonomiske virkemidler

Ordet STN-området byttes ut med *PTN-området* flere steder i teksten.

17 Driftsutgifter politisk nivå

Sametingets plenum. Ny tekst: *Sametingets møtevirksomhet reduseres til 4 felles komite/plenum for 2015.*

15.2. Internasjonalt arbeid.

Nytt delmål 2: *Bidra til konkrete samarbeidsprosjekter mellom urfolk på Nordkalotten.*

Strategi med tilhørende tiltak:

- *Bidra med finansiering til møteplasser og studiereiser for at næringsaktører og kulturarbeidere skal bli kjent over landegrensene og finne felles plattform for videre utvikling av samarbeid.*

Tallendringer budsjett:

Post nr	Benevnelse	Økning/reduksjon
Tabell 17.1	Sametingets plenum	-400
Tabell 18.0.	Driftsutgifter administrativt nivå	-1 800
Tabell 6.2	Evaluering tilskudd samiske bokbusser	-400
Tabell 8.2.	Evaluering av tilskudd til utvikling av samiske læremidler.	-400
Tabell 8.2.	Revidering av læreplaner	-500
Akt 2030	Oversetting og tilpasning lærerverk	-3 000
	Konferanse om samisk litteratur og kultur	-100
Akt 22000	Ovttas	-1000
Tabell 7.7.	Seminar om overgang fra barnehage til skole	-50
Tabell 9.4	Seminar ifm utarbeiding melding om høyere utdanning og forskning	-150
Tabell 14.4.	Oppfølging kommunereformen	-750
Tabell 11.2.	Areal- og miljømeldingen åpningseminar	-200
Ny, tab 12.2.	Kulturminnevernkonferanse	-250
Tabell 10.5.	Samisk human biologisk materiale	-300
Akt 5000	Oppfølging VICP	-500
Tabell 18.0.	Nybygg Karasjok investering	-500
Tabell 13.3.	Næringsliv og bedriftsutvikling	-2000
Akt 15504	Tana og Varanger museumssida	-200
Akt 12800	Callinravagirji	-500
Akt 30000	Protect Sapmi	-1000
	Totalt til fordeling	-14000

Fordeles til:

Tabell 5.1.1: Ny post:	Kulturell høsting og utmarksbruk	1 200
Akt 40000	Tilskudd til primærnæringer	2500
Tabell 13.4.	Duodjeinstithtta	200
Akt 41010	Utmarksnæring; høsting og fiske, videreforedling	3700
NY akt 41011	Samisk reiseliv	3000
Ny akt: 41012	Rammebetingelser utmarksnæring	1000
Akt 15504	Tana og Varanger museumssida, kjøp av Saviokunst	300

Akt 15505	Vardobaiki	350
Akt 15506	Senter for Nordlige folk	350
Akt 15003	Sjøsamisk møteplass - Alta	100
Taell 5.4.	Billefjord Mearrasapmi Duodjedallu	100
Akt 21130	Tradisjonell kunnskap og utmarksbruk i skolen	500
NY akt 50400	Nordkalottsamarbeid	300
Ny tab. 14.3.	Oppfølging samarbeidsavtaler Tromsø og Alta kommuner	400
	Totalt til økning	14 000

Forslag 12, representant Kirsti Guvsám, NSR, Árvjá, Høyre og Flyttsamelista

Kapittel 2 Hovedinnhold

Tillegg til tredje avsnitt:

Sametinget vil fortsatt styrke sjøsamisk språk- og kulturutvikling. Sametinget ser behov for en tydelig satsing på språkprosjekter som ivaretar sjøsamisk kultur og språk, og tiltak som vitaliserer språkbruk og etablerer flere språkarenaer i sjøsamiske områder.

Avsnitt 4, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Urfolkskonferansen Alta 2013 og FNs generalforsamlings verdenskonferanse for urfolk (WCIP 2014) har vært viktige i utviklingen av urfolksrettigheter globalt og for anerkjennelsen av disse rettighetene nasjonalt. Sametinget vil fortsatt bidra til at urfolks menneskerettigheter, slik de er formulert i blant annet FNs urfolkserklæring, implementeres. Sametinget ser at innholdet i sluttdokumentet fra WCIP 2014 må gjøres kjent for det sivile samiske samfunnet, samiske organisasjoner og institusjoner, og at statene har et særskilt ansvar for å bidra økonomisk til virkeliggjøringen av målene i sluttdokumentet."

Avsnitt 5, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Sametinget ser at regjeringens kommunereform, med mulige kommunesammenslåinger, i stor grad kan påvirke samiske tjenestetilbud og levekårene for landets samiske befolkning. Sametinget mener at kommunereformen skal ha som særskilt målsetning å bidra til å styrke samisk språk og kultur i kommunene. Språkutvalget som regjeringen nedsatte i 2014 vil kunne bidra til at statusen til samisk språk og det samiske tjenestetilbudet i kommunene styrkes."

Avsnitt 6, hele avsnittet i rådets innstilling strykes og erstattes med:

"Sametinget ser store utfordringer innenfor arktisk landbruk, særlig når det gjelder rekruttering av ungdom og kvinner til landbruket. Sametinget ønsker fortsatt en styrking av samiske primærnærings og utmarksnærings rammebetingelser. Sametinget vil arbeide for å få styrket og utviklet Sametingets næringstilskuddsordninger slik at de bidrar til et variert næringsliv i samiske områder. Samiske kombinasjons- og utmarksnæringer er avhengig av at Sametinget fortsatt støtter opp om disse næringene som viktige kulturbærere i vårt samfunn. Sametinget konstaterer at regjeringen etter forhandlinger har kuttet til sammen 6 millioner i overføringene til Sametinget gjennom endringer i reindrifts- og landbruksavtalen. Sametinget vil jobbe for at rammene til primærnæringer økes."

Kapittel 3, underkapittel 3.1;

Første setning strykes og erstattes med:

"Sametinget er det samiske folkets folkevalgte parlament i Norge."

Kapittel 4.2 Ansvar for samisk språk

Delmål 4:

Strategi med tilhørende tiltak, første kulepunkt, første kulepunkt endres slik:

- Kartlegge omfanget av mottatte klager til fylkesmennene og andre klageorganer, *herunder til de eksisterende nasjonale og lokale ombudsordningene, slik som Likestillings- og diskrimineringsombudet, i forbindelse med språklig diskriminering og/eller mangel på samiskspråklig tilbud.*

Kapittel 4.5 Bruken av samisk språk

Delmål 3

Nytt tiltak under kulepunkt «skape læringsarenaer for opplæring i samiske språk»

- *bidra til språk,- IT-, og datakurstilbud til samisktalende*

Nye kulepunkt:

- *Bidra til at eldre på institusjon får tilbud om samisk språkaktivitet*
- *Bidra til utviklingsprosjekter innenfor samiskspråklige medietilbud*

Nytt tiltak under kulepunkt «Intensivere arbeidet med innsamling og dokumentasjon av samisk terminologi og samiske stedsnavn»

- *Bidra med finansiering av stedsnavnsprosjekter for enkeltpersoner, bygdelag, og lignende i forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid.*

Delmål 4: Aktiv skrive- og lesehjelp for eldre

Nytt kulepunkt under "Strategi med tilhørende tiltak":

- *Etablere et tettere samarbeid med organisasjoner som arbeider med å forbedre og kartlegge samiske utdanningsskadelidtes situasjon, og fremme tiltak som bidrar til rettferdighet og oppreisning for de utdanningsskadelidte.*

Nytt delmål 5: Undersøkelseskommissjon for fornorskningspolitikken

Fornorskningspolitikken har hatt en enorm innvirkning på det samiske samfunnet, og har blant annet medført at mange samer er blitt fratatt og fått krenket sin samiske identitet og mistet muligheten til å lære seg samisk. De sjøsamiske områdene ble ekstra hardt rammet.

Fornorskningspolitikken har hatt en negativ innvirkning på flere generasjoner samers bruk av samisk språk, og påført det samiske samfunnet store utfordringer. Sametinget ser at det er behov for en offentlig undersøkelse og kartlegging av fornorskningspolitikkenes målsettinger, gjennomføring og virkemidler ovenfor samene, samt virkningene av denne politikken. Det er særlig behov for en kartlegging av faktiske forhold for blant andre samiske internatbarn og elever, sett i lys av barnas rettigheter etter nasjonal og internasjonal rett. Det bør kartlegges hvor og hvilke strukturer fra fornorskningssystemet som enda henger igjen i dagens systemer.

Nytt punkt under "Strategi med tilhørende tiltak":

- *I samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og andre relevante departementer, igangsette en offentlig undersøkelse av hvilke virkninger manglende opplæring av samer og fornorskningspolitikken har hatt for det samiske folk, herunder fornorskningspolitikkenes målsettinger, gjennomføring og virkemidler ovenfor samene, og vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelser som Norge var og er bundet av.*

Kapittel 5.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Delmål 4

Nytt kulepunkt

- *Bevaring og tilgjengeliggjøring av samisk historisk fotomateriale*

Kapittel 5.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur
Ny fotnote b under Tilskudd til kultur og kulturformidlingsinstitusjoner.

100 000 øremerkes til Vuonnamárganat

Kapittel 11 Arealer og miljø

Delmål 2:

Nytt første kulepunkt under "Strategi med tilhørende tiltak":

- *Etablering av en veiledningsordning for samiske rettighetshavere som vil fremme rettighetskrav ovenfor Finnmarkskommisjonen.*

Kapittel 13.2 Rammebetingelser i primærnæringer:

Nytt avsnitt under "Mål":

Arktisk landbruk er viktig samisk kulturbærer, det arktiske landbruket behøver særlige virkemidler for å kunne sikres bærekraft. Sametinget ønsker å styrke rekrutterings- og verdiskapningstiltak i landbruket i samiske områder. Sametinget er en viktig premissleverandør for samiske utmarksnæringer, reindrif, og landbruk.

Delmål 1, endring i første kulepunktet:

- *Sikre tilfredsstillende juridiske, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser for primærnæringene og styrke rettighetsgrunnlaget for disse.*

Nye punkter under "Strategier med tilhørende tiltak":

- *Støtte aktivt opp samiske næringskombinasjoner, og styrke næringskombinasjonenes rammebetingelser.*
- *Bidra til å utvikle tiltak som får ungdom og kvinner til å satse på landbruk og kombinasjonsdrift.*
- *Støtte opp om fellesinvesteringer av driftsmidler i landbruket i samiske områder.*

13.3 Attraktive lokalsamfunn

AKT 41010 Utmark, videreforedling og samisk reiseliv splittes slik:

Ny tabell 41010 Utmarksnæringer og videreforedling (2000´)

Ny tabell 41011 Samisk reiseliv (1000´)

14.2 Regionalt samarbeid- Regionalutviklingsprosjekter

Strategier med tilhørende tiltak. Ny tiltak under «Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv

- *Bidra til samiske møteplasser i henhold til samarbeidsavtaler*

Tabell, endringer i prioriteringer:

(I 1000 kr)

Nye tiltak		Inndekning	
Akt 22000 Samisk læremiddelportal	500	AKT 21030 Oversetting og tilpasning av læreverk	3000
AKT: 22300 Sámi allaskuvla	400	Tabell 6.2 av tilskudd til samiske bokbusser	400
AKT 21130 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk I grunnskolen	500	Tabell 6.2 Evaluering av læremidler	400
Tabell 13.2 Tilskudd til primærnæringer	1900	Tabell 9.4 Seminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om høyere utdanning og forskning	150
Akt 15302 Tana barneteater	50	Tabell 18: Nybygg Karasjok investering	1000
Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå, plenum	1000	Akt 12500 Språkkampanje	200
Akt 21000 Utvikling av læremidler	900	Tabell 10.5 Samisk human biologisk materiale	300
Tabell 4.5 Buken av samisk språk , språkprosjekter AKT 11000	300	Akt 50000 Oppfølging av WCIP	500
AKT 155034 Tana og varanger museumssiida	100	Tabell 14.4 Oppfølging av kommunereformen	400
NY akt FA Sapmi	100	Tilskudd til litteratur	100
Tabell 11.2 Annen oppfølging samiske rettigheter	400		
15505 Várdobaiki	100		
15501 Saemien Sijte	100		
15506 Senter for nordlige folk AS	100		
TOTALT	6450	TOTALT	6450

Forslag 13, representant Ida M. Bransfjell og Marja Th. Aslaksen, ÅaSG og Samer sørpå

5.6 Samiske medier

Post 17006 Julev film AS (NuorajTV) økes med 300 000 som øremerkes NoeriTV.

Inndekning; Post 35000 Tilskudd til kulturminnevern kr 300.000

7.2 Innholdet i barnehagen

Strategi med tilhørende tiltak:

Nytt strekpunkt under første kulepunkt:

- Bidra til å etablere flere sørsamiske barnehager.

7.5 Rekruttering av samiskspråklige ansatte

Skal bidra til: (ny tekst i *kursiv*)

At det rekrutteres flere samiskspråklige ansatte, *spesielt i det sørsamiske området.*

8.3 Et trygt læringsmiljø

Delmål 3

Strategier med tilhørende tiltak:

Nytt strekpunkt under første kulepunkt:

- Bidra med finansiering til utvikling av læremidler på videregående nivå i sørsamisk.

10.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Delmål 5

Strategier med tilhørende tiltak:

Nytt strekpunkt under første kulepunkt:

- Bidra til prosjekter som har som mål å utvikle samisk språklige og kulturelle tiltak i helse- og omsorgstjenesten i sørsamisk område.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Forslag 8

1. ble forkastet med 26 mot 11 stemmer
2. ble forkastet med 31 mot 6 stemmer
3. ble forkastet med 35 mot 2 stemmer
4. ble forkastet med 36 mot 1 stemmer

Forslag 9 ble forkastet med 36 mot 1 stemmer

Forslag 10

1. ble forkastet med 33 mot 4 stemmer
2. ble forkastet med 31 mot 6 stemmer

Forslag 5 ble forkastet med 35 mot 2 stemmer

Forslag 11 ble forkastet med 33 mot 4 stemmer

Forslag 13 ble forkastet med 23 mot 14 stemmer

Forslag 6 ble forkastet med 25 mot 12 stemmer

Forslag 7 ble forkastet med 25 mot 12 stemmer

Forslag 12 ble vedtatt med 19 mot 18 stemmer.

Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 31 mot 6 stemmer.

Forslag 1 og 2 trukket.

Forslag 3 trukket.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kirsti Guvsám, saksordfører	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
		Knut Store
	Kirsti Guvsám, saksordfører	
2	Ronny Wilhelmsen	Laila Nystad
		Kirsti Guvsám
		Piera Heaika Muotka
	Ronny Wilhelmsen	
3	Knut Store	
4.	Láilá Susanne Vars	Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
		Ronny Wilhelmsen
	Láilá Susanne Vars	
5	Geir Arne Winther	John Kappfjell
		Láilá Susanne Vars
		Vibeke Larsen
	Geir Arne Winther	
6	Piera Heaika Muotka	Vibeke Larsen
		Ronny Wilhelmsen
		Ellinor Marita Jåma
	Piera Heaika Muotka	
7	Ellinor Marita Jåma	Vibeke Larsen
		Kirsti Guvsám
		John Kappfjell
	Ellinor Marita Jåma	
8	Henrik Olsen	Knut Store
		John Kappfjell
		Ronny Wilhelmsen
	Henrik Olsen	
9	Sandra Márjá West	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
		Ronny Wilhelmsen
	Sandra Márjá West	
10	Laila Nystad	Láilá Susanne Vars
		Mariann Wollmann Magga
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Laila Nystad	
11	Inger Eline Eriksen	Piera Heaika Muotka
		Kirsti Guvsám
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Inger Eline Eriksen	
12	Toril Bakken Kåven	Mathis Nilsen Eira
		Mariann Wollmann Magga
		Inger Eline Eriksen

	Toril Bakken Kåven	
13	Inger Elin Utsi	Vibeke Larsen
		Geir Arne Winther
		Marit Kirsten Anti Gaup
	Inger Elin Utsi	
14	Isak Mathis O. Hætta	Hartvik Hansen
		Mathis Nilsen Eira
		Mariann Wollmann Magga
	Isak Mathis O. Hætta	
15	Ellen Kristine Saba	
16	Ellinor Marita Jåma	
17	Christina Henriksen	
18	Henrik Olsen	
19	Mariann Wollmann Magga	
20	Láilá Susanne Vars	
21	Per Andersen Bæhr	
22	Ronny Wilhelmsen	
23	Lars Filip Paulsen	
24	Ann-Mari Thomassen	
25	Vibeke Larsen	
26	Laila Nystad	
27	Kirsti Guvsám, saksordfører	
28	Toril Bakken Kåven, til forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

1 Innledning

Sametingsrådet presenterer hver høst sitt forslag til Sametingets budsjett for det kommende år, nå 2015. Budsjettforslaget behandles i Sametingets plan- og finanskomité og plenum. I budsjettet presenteres de økonomiske og politiske rammebetingelsene for neste års politikk og tiltak.

Budsjettet for 2015 viser mål, tiltak og prioriteringer på de ulike politikkområdene som Sametingets flertall mener er nødvendige for å ivareta det samiske samfunnets viktigste behov i 2015.

Sametingets budsjett har økt årlig siden 1989. Likevel blir andelen av statsbudsjettet som bevilges til samiske formål stadig mindre sammenliknet med bevilgninger til andre samfunnsformål. Det er derfor grunnlag for å hevde at rammebetingelsene for den samiske samfunnsutviklingen blir stadig dårligere enn tilfellet er for storsamfunnet og majoritetskulturen.

Som folk har vi imidlertid de samme forventninger til utviklingen av det samiske samfunnet, som det øvrige samfunnet har for det norske storsamfunnet og norsk kultur og språk. Det betyr at Sametinget over tid vil bli mindre og mindre i stand til å levere løsninger og tiltak som er i tråd med det samiske samfunnets behov og forventninger, dersom ikke denne utviklingen endres.

Sametingets bevilgninger gir resultater. Våre bevilgninger til kultur danner grunnlag for opplevelser og identitet, for arbeidsplasser og næring. Evalueringsrapporten om samiske kulturnæringer fra forskningsstiftelsen NORUT (2012) viser for eksempel at sysselsatte i nordnorske kulturnæringer har økt med 33 prosent siden 2002, og at veksten i tradisjonelle samiske områder er større enn landet og landsdelen for øvrig.

2 Hovedinnhold

Sametinget styrker innsatsen innenfor opplæring og utvikling av læringsressurser for barn og unge i grunnskole og videregående skoler. Situasjonen knyttet til digitale og papirbaserte læringsressurser har i en årrekke vært en av de største utfordringene for samiske barn og unge. Et likeverdig skoletilbud er avgjørende både for den enkeltes muligheter videre i livet, og for det samiske og norske samfunnets utvikling.

Sametinget ønsker å styrke rammebetingelsene for samiske museer, og slik motvirke den negative utviklingen denne delen av den samiske sektoren opplever sammenliknet med utviklingen for den norske museumssektoren. Vi ser det viktig at den samiske kulturarven kommer opp av kjellere og lagre, og gjøres tilgjengelig for folk flest.

Sametinget styrker arbeidet med utvikling av ordbøker, ordlister og andre språkprosjekter i 2015, og legger særlig vekt på utvikling av samiskspråklig litteratur. Sametinget vil fortsatt styrke sjøsamisk språk- og kulturutvikling. Sametinget ser behov for en tydelig satsing på språkprosjekter som ivaretar sjøsamisk kultur og språk, og tiltak som vitaliserer språkbruk og etablerer flere språkarenaer i sjøsamiske områder.

Urfolkskonferansen Alta 2013 og FN's generalforsamlings verdenskonferanse for urfolk (WCIP 2014) har vært viktige i utviklingen av urfolksrettigheter globalt og for anerkjennelsen av disse rettighetene nasjonalt. Sametinget vil fortsatt bidra til at urfolks menneskerettigheter, slik de er formulert i blant annet FN's urfolkserklæring, implementeres. Sametinget ser at innholdet i sluttdokumentet fra WCIP 2014 må gjøres kjent for det sivile samiske samfunnet, samiske organisasjoner og institusjoner, og at statene har et særskilt ansvar for å bidra økonomisk til virkeliggjøringen av målene i sluttdokumentet.

Sametinget ser at regjeringens kommunereform, med mulige kommunesammenslåinger, i stor grad kan påvirke samiske tjenestetilbud og levekårene for landets samiske befolkning. Sametinget mener at kommunereformen skal ha som særskilt målsetning å bidra til å styrke samisk språk og kultur i kommunene. Språkutvalget som regjeringen nedsatte i 2014 vil kunne bidra til at statusen til samisk språk og det samiske tjenestetilbudet i kommunene styrkes.

Sametinget ser store utfordringer innenfor arktisk landbruk, særlig når det gjelder rekruttering av ungdom og kvinner til landbruket. Sametinget ønsker fortsatt en styrking av samiske primærnærings og utmarksnærings rammebetingelser. Sametinget vil arbeide for å få styrket og utviklet Sametingets næringstilskuddsordninger slik at de bidrar til et variert næringsliv i samiske områder. Samiske kombinasjons- og utmarksnæringer er avhengig av at Sametinget fortsatt støtter opp om disse næringene som viktige kulturbærere i vårt samfunn. Sametinget konstaterer at regjeringen etter forhandlinger har kuttet til sammen 6 millioner i overføringene til Sametinget gjennom endringer i reindrifts- og landbruksavtalen. Sametinget vil jobbe for at rammene til primærnæringer økes.

3 Rammebetingelser

3.1 Verdigrunnlag

Sametinget er det samiske folkets folkevalgte parlament i Norge. Gjennom det sikrer og utvikler vi som folk og urfolk vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Sametinget er samenes talerør nasjonalt og internasjonalt.

Staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samisk språk, kultur og samfunnsliv i prinsippet skal ha likeverdige muligheter til utvikling og beskyttelse som norsk

språk og kultur. Vi skal selv definere vår fortid, nåtid og framtid. Hvis vi har disse rettighetene og mulighetene på lik linje med norske samfunn, er det selvbestemmelse i praksis. En selvbestemmelse som skal forvaltes i dialog og samarbeid med samfunnet rundt oss.

Sametinget skal gjennom sin politikk og forvaltningsutøvelse sikre allmenne demokratiske og menneskerettslige verdier som ytringsfrihet og likeverdig deltakelse, og de rettsstatlige verdiene som legalitet, nøytralitet, likebehandling og rettferdighet. Virksomheten skal preges av åpenhet, og det samiske samfunnets behov skal stå i sentrum for politikktutvikling og forvaltning.

Sametinget er en forvalter av samiske fellesverdier. Med samiske fellesverdier menes holdninger og oppfatninger som oppfattes som felles for de samiske samfunnene og den samiske kulturen, nå og i framtiden. Vår framtid er avhengig av våre barn og unge. De må ha kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn. Kunnskap, kompetanse og ferdigheter er en forutsetning for å ha noe å leve av og bidrar til en samfunnsutvikling på våre egne premisser. For Sametinget er det viktig at kunnskapen skal være basert på samisk språk og kultur.

Det samiske språket binder den samiske befolkningen sammen. Det er en sterk felles arv, og en grunnleggende identifiserende faktor for det samiske fellesskapet, uavhengig av om en bruker språket eller ikke. For alle mennesker er morsmålet viktig i seg selv, og noe som ikke behøver begrunnelse i andre forhold enn at det er morsmålet. Gjennom morsmålet forsterkes kulturen og den enkeltes tilhørighet. I hverdagen vil vi bli møtt med tjenester basert på samisk språk og kultur. Vi vil ha mulighet til å oppleve kulturelle uttrykk relatert til våre egne liv, Vi vil leve av både primærnæring og nye næringer.

Sametinget har ansvar for at vi sammen med andre bidrar til å sikre likeverd, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk og folkegrupper. Sametinget skal legge til rette for at vi som gruppe og enkeltindivider skal kunne utvikle vår identitet og identitetsforståelse, og finne vår plass i det samiske fellesskapet.

Størst mulig åpenhet og mulighet for innsyn er et grunnleggende element i arbeidet med å styrke og utvikle Sametingets rolle i det samiske samfunnet og det norske storsamfunnet. Åpenhet er avgjørende for at de demokratiske prosessene blir best mulig, og det sikrer enkeltmenneskets og gruppers mulighet til å ivareta sine interesser, gjennom korrekt og enhetlig informasjon om rettigheter, plikter og muligheter. Åpenhet omkring politiske og forvaltningsmessige prosesser styrker demokratiet gjennom økt tillit til valgkanalen, og det bidrar til en fri og kritisk samfunnsdebatt. Åpenhet er således et avgjørende bidrag til rettsikkerhet for den enkelte, og til legitimiteten til Sametinget.

Sametinget skal løpende og aktivt samarbeide og samhandle med det sivile samiske samfunnet i den praktiske utformingen av politikk, ordninger og tjenester. Det samiske sivilsamfunnet omfatter samiske institusjoner, virksomheter, organisasjoner og enkeltmennesker. Forpliktende samarbeid med norske og internasjonale myndighetsorganer og de samiske representative samarbeidsorganer i hele det samiske samfunnet i Norden, er avgjørende for utvikling av samepolitikken i Norge og internasjonal urfolkspolitikk.

I en tid med stort fokus på utvikling av nordområdene, bør vår tilhørighet til de tradisjonelle samiske bosettingsområdene gjøre oss til ansvarlige partnere. Sametinget vil at urfolks tradisjonelle kunnskap blir et bidrag til politikktutviklingen både på nasjonalt nivå og i et grenseoverskridende perspektiv.

Enhver har krav på respekt for egen bakgrunn, egen kultur og identitet. Sametinget skal arbeide for respekt for det samiske samfunnets fellesverdier og for toleranse for ulikheter, både innad i det samiske samfunnet og i storsamfunnet og verden forøvrig. Likestilling, solidaritet og respekt for andres og minoriteters og urfolks rettigheter utgjør fundamentet for Sametingets arbeid internasjonalt.

3.2 Økonomiske rammebetingelser

I 2015 ble det bevilget 889 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerte 426 millioner kroner av denne overføringen. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles over samiske formål over statsbudsjettet. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. Vi har foreslått at alle statens bevilgninger til Sametinget overføres fra alle dagens ulike fagdepartementer, over til én budsjettpost under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dialog og prosess knyttet til Sametingets budsjett reduseres dermed til en prosess mellom oss og ansvarlig departement. En ny budsjettprosess vil kunne være et bedre grunnlag for å ta opp spørsmålet om årlige konsultasjoner om vårt budsjett på et senere tidspunkt.

Sametinget er unntatt fra bruttobudsjetteringsprinsippet og skal følge hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget, som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utstedt, jfr. sameloven § 2 -1, 3.ledd. Det innebærer at økonomireglementet for Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget.

3.2.1 Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 3.2.1 Bevilgninger fra departementene (i 1000 kr)

Beskrivelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	15-Bud 14	i %
Kommunal- og moderniseringsdep. (KMD)	259 460	265 540	265 540	274 900	9 360	3,5 %
Kunnskapsdepartementet - KD	37 723	39 043	39 043	40 331	1 288	3,3 %
Kunnskapsdepartementet - KD	14 647	15 160	15 160	15 660	500	3,3 %
Klima- og miljøverndepartementet - MD	3 195	3 307	3 307	3 399	92	2,8 %
Kulturdepartementet - KUD	72 702	77 202	77 202	78 986	1 784	2,3 %
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	6 036	5 247	5 247	5 400	153	2,9 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Olje- og energidepartementet - OED	0	0	0	1 000	1 000	-
Landbruks- og matdepartementet - LMD	6 000	6 000	6 000	0	-6 000	-100,0 %
Totalt bevilget	400 763	412 499	412 499	420 676	8 177	2,0 %
Samefolkets fond	6 691	5 000	5 000	5 200	200	4,0 %
Totalt bevilget	407 454	417 499	417 499	425 876	8 377	2,0 %

Den totale budsjetttrammen til Sametinget er økt med kr 8 377 000 i forhold til Sametingets budsjett for 2014, fordelt på:

- Kr 2 000 000 til Sámi giellagáldu.
- Kr 1 000 000 til å øke Sametingets kapasitet til behandling av energisaker.
- Kr 5 377 000 til dekning av lønns- og prisstigning.

Stortinget har bevilget 75 millioner kroner til Samefolkets fond. Fra og med 2014 ble avkastningsmodellen erstattet med ordinære, årlige bevilgninger. For 2015 er bevilgningen 5,2 millioner kroner.

Pr. 31.12.2013 er det en oppspart avkastning av Samefolkets fond på kr 3 791 099. I budsjettet for 2014 ble det vedtatt å bruke kr 2 800 000 av denne oppsparte avkastningen. Det vil si at pr. 31.12.2014 vil det være en oppspart avkastning på kr 991 099.

For 2015 avsettes det kr 6 192 000 av den årlige bevilgningen og den oppsparte avkastningen, fordelt på følgende kapitler:

- Kr 1 000 000 til digitalisering av ordbøker og ordlister, kapittel 4.3.
- Kr 1 700 000 til tilskudd til språkprosjekter, kapittel 4.5.
- Kr 1 350 000 til tilskudd til litteratur, kapittel 5.3.
- Kr 700 000 til prosjekt som har som mål å rekruttere forfattere som skriver på samisk, kapittel 5.3.
- Kr 500 000 til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen, kapittel 8.2.
- Kr 450 000 til systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, kapittel 9.4.
- Kr 492 000 til stipend for høyere utdanning, kapittel 9.5.

3.2.2 Sametingets økonomiske rammefordeling

Tabell 3.2.2 Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter

(i 1000 kr)

	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Driftsinntekter						
Bevilgninger fra departementene	400 763	412 499	412 499	420 676	8 177	2,0 %
Bevilgning Samefolkets fond	2 536	5 000	5 000	5 200	200	4,0 %
Oppspart avkastning Samefolkets fond	4 155	2 800	2 800	992	-1 808	-64,6 %
Sum driftsinntekter	407 454	420 299	420 299	426 868	6 569	1,6 %
Virkemidler						
Virkemidler	285 827	288 900	283 430	286 647	-2 253	-0,8 %
Sum virkemidler	285 827	288 900	283 430	286 647	-2 253	-0,8 %
Driftskostnader						
Drift politisk nivå	34 835	28 027	27 527	30 213	2 186	7,8 %
Drift administrativt nivå	98 170	103 372	102 372	110 008	6 636	6,4 %
Sum driftskostnader	133 005	131 399	129 899	140 221	8 822	6,7 %
DRIFTSRESULTAT	-11 378	0	6 970	0	0	-
ÅRSRESULTAT	-11 378	0	6 970	0	0	-

3.2.3 Økonomiske virkemidler

Sametinget foretar følgende fordeling på hovedpostene for virkemidler for 2015:

Tabell 3.2.3 Totaltabell virkemidler (i 1000 kr)

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Fordeling % 15-Bud 14	Avvik	Avvik i %
Språk	76 271	80 965	77 965	78 864	27,5 %	-2 101	-2,6 %
Kultur	95 438	102 568	102 277	106 143	37,0 %	3 575	3,5 %
Bibliotek	8 455	8 711	8 711	9 047	3,2 %	336	3,9 %
Barnehage	9 152	11 405	11 045	11 405	4,0 %	0	0,0 %
Grunnopplæring	28 308	24 248	24 248	25 325	8,8 %	1 077	4,4 %
Høyere utdanning og forskning	5 555	4 000	4 000	4 000	1,4 %	0	0,0 %
Helse og sosial	2 869	3 531	3 531	3 696	1,3 %	165	4,7 %
Arealer og miljø	2 000	2 000	2 000	3 100	1,1 %	1 100	55,0 %
Kulturminnevern	2 442	2 900	2 900	3 150	1,1 %	250	8,6 %
Næring	35 663	37 684	35 865	33 431	11,7 %	-4 253	-11,3 %
Lokalt og regionalt samarbeid	3 714	2 500	2 500	2 350	0,8 %	-150	-6,0 %
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	8 908	1 486	1 486	2 009	0,7 %	523	35,2 %
Andre tiltak	7 052	6 902	6 902	4 127	1,4 %	-2 775	-40,2 %
Sum	285 827	288 900	283 430	286 647	100,0 %	-2 253	-0,8 %

Hovedpostene for virkemidler er ytterligere spesifisert under kapitlene 4 til 16.

Sametingets virkemidler omfatter direkte tilskudd til organisasjoner og institusjoner, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger og tilskudd regulert gjennom avtaler og prosjekter i egen regi.

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

3.2.4 Direkte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

3.2.5 Søkerbaserte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker klageorgan.

3.2.6 Lover og avtaler

3.2.6.1 EØS-regelverket

EØS-avtalen er en avtale inngått mellom Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og EU-landene og Det europeiske fellesskapet på den andre siden. Gjennom EØS-avtalen blir Norge knyttet til det indre markedet i EU. Formålet med EØS-avtalen er å styrke handel og økonomiske bånd mellom partene med like konkurransevilkår og gjennomføring av like regler. EØS-loven gjennomfører i norsk rett de sentrale bestemmelsene i EØS-avtalen, blant annet reglene om statsstøtte. Reglene for statsstøtte er de samme i Norge som i EU.

Ved å slutte seg til EØS-avtalen har Norge godtatt visse begrensninger når det gjelder å utforme nasjonal politikk, slik som på området for statsstøtte og distriktspolitikk. EØS-avtalen gir ikke noe generelt unntak fra reglene om statsstøtte til fremme av samiske eller andre urfolks interesser.

Siden statsstøtte kan føre til markedsforstyrrelse som kan påvirke samhandelen i EØS-området, er statsstøtte som hovedregel forbudt, men det er gitt en rekke unntak som åpner opp for støtte som fremmer samfunnsmessige og politiske mål. Sametingets tilskuddsordninger er utformet slik at de er i tråd med EØS-reglene.

3.2.6.2 Hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner

Sametinget har i 2004 inngått en hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner, representert ved Samisk kunstnerråd. Formålet er å utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Kunstneravtalen omfatter omforente tiltak innenfor kunstområdet, som gjennomføres innenfor de økonomiske rammene som partene er blitt enige om. Det fremforhandles en årlig avtale med de samiske kunstnerorganisasjonene.

3.2.6.3 Hovedavtale i duodji

Sametinget har i 2005 inngått hovedavtale for duodjinæringen med duodjiorganisasjonene, Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáriid ealáhussearvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji, med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg. Sametinget fremforhandler en årlig næringsavtale for duodji, med tiltak som tar sikte på utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer som er til enhver tid vedtatt i Sametinget.

3.3 Lovmessige og strukturelle rammebetingelser

3.3.1 Grunnloven § 108

Grunnlovens § 108 er en overordnet rettsregel som retter seg mot statens myndigheter og pålegger den norske stat en plikt til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

I praksis betyr dette at statlige myndigheter er forpliktet til aktive tiltak i tilretteleggingen for samenes kulturutøvelse, og et vern mot en samepolitikk som truer grunnlaget for samisk språk og kultur. Grunnlovens § 108 begrenser statens handlefrihet både i lovgivningsprosesser og i forvaltningspraksis og er en resultatforpliktelse for en fortsatt levedyktig samisk kultur. Som en følge av vernet i Grunnlovens § 108 er forvaltningen forpliktet til å legge stor vekt på hensynet til den samiske kultur ved avgjørelsen av om inngrep skal foretas. Dette gjelder alltid, uansett om det følger direkte av inngrepshjemmelen eller ikke.

3.3.2 FNs erklæring om urfolks rettigheter

FNs erklæring om urfolksrettigheter fremstiller minstevilkårene som må være implementerte for at urfolk skal eksistere i fremtiden. Den fremmer mangfold, likeverd, likestilling. Erklæringen oppfordrer til samarbeid mellom stat og urfolk basert på rettferd, demokrati, respekt for menneskerettighetene, ikke-diskriminering og god tro. Den åpner opp for oppgjør med gammel urett utført mot urfolk med reparerende tiltak. Erklæringen anerkjenner urfolks kollektive rettigheter og maner til respekt for sentrale urfolksrettigheter som selvbestemmelse.

Urfolkserklæringa innhold er av bindende karakter. Dette både fordi den gjengir eksisterende og bindende internasjonale menneskerettigheter, generell internasjonal lov eller internasjonal sedvanerett som stater er forpliktet av.

Urfolkserklæringa vil kunne styrke dialogen mellom stater og urfolk. Dette fordi erklæringas fremmer dialog og partnerskap mellom urfolk og stater og legger til rette for fredfull relasjon mellom folkegrupper. Sametinget ser på erklæringa som et nyttig verktøy i sitt daglige arbeid, og er styrende for dialogen med statlige myndigheter og andre aktører både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

FNs erklæring om urfolksrettigheter ble vedtatt av FNs Generalforsamling 13. september 2007. FN vedtok i 2010 å avholde en Verdenskonferanse om urfolk i 2014 (WCIP2014). Sametinget har vært sentral i urfolks mulighet til å forberede seg til WCIP2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. Statene vedtok i september 2014 et sluttdokument med konkrete tiltak som skal sikre realisering av urfolks rettigheter i tråd med FNs erklæring om urfolks rettigheter.

3.3.3 Selvbestemmelsesrett

Samene har etter folkeretten rett til selvbestemmelse. Sametinget har, på vegne av samene, myndighet til å bestemme vår politiske stilling og fremmet vår økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Vår selvbestemmelsesrett kommer blant annet til uttrykk gjennom myndighetenes plikt til å konsultere i alle saker som kan berøre samene, som en rett til å delta i beslutningsprosesser som angår oss. Det er etter avtale mellom regjeringen og Sametinget fastsatt prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Selvbestemmelsen kommer og til uttrykk gjennom selvstyre og autonomi i form av lovfestet myndighetsutøvelse i saker som angår våre indre og lokale anliggende og i vårt internasjonale arbeid. Selvbestemmelsesretten åpner for at Sametinget i større grad enn i dag skal bestemme den økonomiske utviklingen, både for Sametinget som institusjon men også for det samiske folk.

3.4 Likestilling

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget arbeider for et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for kvinner og menn. For å oppnå reell likestilling, vil det i noen tilfeller være nødvendig å iverksette ulike tiltak for kvinner og menn. Likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av Sametingets arbeid. Tiltak som gjelder likestilling framkommer derfor under de ulike fagkapitlene i budsjettet.

4 Språk

Hovedmål:

- Økt antall språkbrukere og økt bruk av samiske språk.

Samiske språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for organisering og finansiering av samisk språkarbeid. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at samiske språk styrkes og utvikles i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter for å bruke sitt eget språk.

Samenes rett til å lære, bruke og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert for mange samer. Sametinget har derfor tatt initiativ til en revidering av samelovens språkregler og en gjennomgang av ansvars- og myndighetsforhold for samiske språk. Dette er realisert gjennom et regjeringsoppnevnt utvalg.

Sametinget har i løpet av de siste årene tilrettelagt virkemiddelordningen slik at de skal ha større fokus på behovene i det samiske samfunnet. Det er avsatt egne midler til utviklingsprosjekter både for kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samiske språk, samt for de samiske språksentrene. Erfaringer, tilbakemeldinger og evalueringer har gitt Sametinget innblikk i hvilke behov det samiske samfunnet har innenfor språkområdet. Dette ønsker Sametinget å imøtekomme på best mulig måte med de begrensede midlene som stilles til rådighet fra sentralt hold.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for samiske språk ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Ansvar for samiske språk.
- Rammebetingelser for samiske språk.
- Språkbrukere.
- Bruken av samiske språk.

4.1 Virkemidler til samisk språk

4.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.1.1 Samletabell språk

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ansvar for samisk språk	0	0	0	400	400	-
Rammebetingelser for samisk språk	1 174	5 000	4 000	4 000	-1 000	-20,0 %
Språkbrukere	5 442	5 400	5 400	3 500	-1 900	-35,2 %
Bruken av samisk språk	69 655	70 565	68 565	70 964	399	0,6 %
Sum	76 271	80 965	77 965	78 864	-2 101	-2,6 %

4.1.2 Administrative ressurser – språkavdelingen

Lønn, reise og kompetanseheving for ansatte i språkavdelingen inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Språkavdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for språk.
- Seksjon for terminologi og stedsnavn.

Seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet språk. Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor sine respektive fagområder.

Seksjon for språk har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltningen av tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i henhold til samelovens språkregler, samarbeidsavtaler og regelverk for tospråklighetstilskudd.
- Forvaltningen av direktetilskudd og utviklingstilskudd til samiske språksentre.
- Forvaltningen av søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter.
- Forvaltningen av stipend til elever som har samisk i fagkretsen ved videregående skoler.
- Oppfølging av sametingsmelding om samiske språk.

- Oppfølging av samelovens språkregler.
- Arbeide for bedre rammebetingelser for samiske språk.
- Gjennomføre prosjekter i egen regi.
- Rapportere i henhold til internasjonale lover og avtaler.

Seksjon for språk disponerte 8 årsverk pr. 01.10.2014.

Seksjon for terminologi og stedsnavn har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Drift av den samiske stedsnavntjenesten i henhold til lov om stadnamn.
- Gi tilrådninger på samiske navn på offentlige institusjoner.
- Gi tilrådninger i bruk av samiske stedsnavn.
- Samisk språksamarbeid på nordisk nivå.
- Oppfølging og tiltak innen samisk språkteknologi.
- Gjennomføre prosjekter i egen regi.
- Intern språkpolitikk.
- Interne språktjenester i Sametinget.

Seksjon for terminologi og stedsnavn disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

4.2 Ansvar for samisk språk

Mål:

- Sametinget har ansvaret for utvikling av samisk språk.

Tabell 4.2 Samletabell - ansvar for samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Evaluering av tospråklighetstilskuddet	0	0	0	400	400	-
Sum	0	0	0	400	400	-

Delmål 1:

- Sametinget har ansvar for å styrke og utvikle samiske språk.

For å utøve retten til selvbestemmelse over våre språk, må Sametinget ha avgjørende innflytelse over utformingen av de lovmessige, økonomiske og organisatoriske rammebetingelsene for de samiske språkene. Samtidig må Sametinget utøve selvstyre i form av myndighet til å fatte selvstendige beslutninger i samiske språkspørsmål.

Et bredt sammensatt offentlig utvalg nedsatt av regjeringen i september 2014 skal frem til februar 2016 gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Utvalget skal vurdere hvordan disse kan tilpasses dagens organisering av offentlig sektor og sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bistå språkutvalget med relevant informasjon de måtte ha behov for.
- Samle informasjon om dagens situasjon og sende det til utvalget.
- Delta på møter med språkutvalget.

Skal bidra til:

- At myndighet, rammebetingelser og ansvarsfordeling for samisk språk avklares.

Delmål 2:

- Den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i kontakt med offentlig forvaltning.

Sametinget endret i 2011 tildelingskriteriene for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Det ble underskrevet samarbeidsavtaler om bruken av utviklingstilskudd med den enkelte kommune i 2012. Det ble samtidig vedtatt å evaluere ordningen etter tre år. Evalueringen av tildelingskriteriene for tospråklighetstilskudd bør omfatte både beregningsregler, samarbeidsavtaler og den tredelte modellen for å se om ordningen i større grad har bidratt til aktive kommuner som driver språkutvikling. Evalueringen skal også ses i sammenheng med språkutvalgets arbeid og kommunereformen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Et godt grunnlag for å vurdere tildelingskriterier for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.
- Evaluere forvaltningen av tospråklighetstilskuddet og tilhørende samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- Gode rammevilkår for kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Evaluering av tospråklighetstilskuddet

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12900	Evaluering av tospråklighetstilskuddet	0	0	0	400	400	-
Sum		0	0	0	400	400	-

Delmål 3:

- God språkplanlegging med utgangspunkt i gode, kontinuerlige kartlegginger og faglige analyser.

God språkpolitikk må ta utgangspunkt i språksituasjonen i de ulike områdene og ta hensyn til at språkene står ovenfor ulike utfordringer i de forskjellige språkområdene. Dette vil vi ikke kunne gjøre uten god bakgrunnskunnskap og kartlegginger. For å utvikle gode språktiltak er det viktig å ha ordninger som kontinuerlig gir et bilde av bruken av samiske språk i de ulike språkområdene. Sametinget er gjennom sameloven forpliktet til å lage rapport til kongen hvert fjerde år om situasjonen for samiske språk.

I en faglig analyse av samfunnssituasjonen for samisk språk i Norge, kan det være nyttig å bruke UNESCOs metode for å analysere språksituasjoner. Organisasjonen har utarbeidet et redskap for å vurdere hvor sterkt eller svakt et språk står. Dette redskapet kan brukes til å differensiere mellom de forskjellige samiske språkene, og vil være en hjelp til å vurdere forskjeller i hvor sterkt språkene står i ulike geografiske områder.

I den sammenhengen peker Sámi allaskuvla og Faglig analysegruppe for samisk statistikk seg ut som aktuelle aktører, med den nærheten disse har til de samiske språkmiljøene.

Sametinget vil arbeide for at analysegruppen får ressurser til jevnlig kartlegging og analyse av situasjonen for og utviklingen av samiske språk i Norge.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at Faglig analysegruppe for samisk statistikk får ressurser til jevnlig å kartlegge og analysere situasjonen og utviklingen for samiske språk i Norge.
- Kommunikasjon med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Sámi allaskuvla og analysegruppa om kartlegging av samisk språksituasjon.
- Kommunikasjon med sentrale myndigheter om finansiering av kartleggingen av språksituasjonen.

Skal bidra til:

- Et godt grunnlag for planlegging av språktiltak som tar utgangspunkt i de ulike språkområdene.

Delmål 4:

- Aktivt ombuds-, tilsyns- og klagefunksjon for samelovens språkregler.

Samelovens språkregler er ment å sikre at den enkeltes lovfestede rett til bruk av samiske språk i møte med det offentlige oppfylles. Erfaringene viser at til tross for disse reglene opplever enkeltpersoner brudd på regelverket, og at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles.

Sametinget ser behov for en gjennomgang av både klageordningen og behovet for en tilsynsordning. Det skal også utredes om en ombudsfunksjon for samiske språk er formålstjenlig.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Foreta en gjennomgang av dagens klageordning og behovet for en tilsynsordning.
- Kartlegge omfanget av mottatte klager til fylkesmennene og andre klageorganer, herunder til de eksisterende nasjonale og lokale ombudsordningene, slik som Likestillings- og diskrimineringsombudet, i forbindelse med språklig diskriminering og/eller mangel på samiskspråklig tilbud.
- Kartlegge antall og hvilke type henvendelser Sametinget mottar hvor enkeltpersoner mener at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles.

Skal bidra til:

- At enkeltpersoner får bruke samiske språk i møte med det offentlige.
- At enkeltpersoner får de rettighetene de har i henhold til ulike lovverk.

4.3 Rammebetingelser for samisk språk

Mål:

- Gode rammebetingelser for samiske språk.

Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk mottar tospråklighetstilskudd fra Sametinget som skal sikre tospråklig tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet har ikke økt i samsvar med generell prisøkning i samfunnet. Samiske tall forteller 6 konkluderer med at kommunene reelt mottar mindre i tospråklighetstilskudd i 2012 enn det de gjorde i 2005. Sametinget vil arbeide for at rammene for tospråklighetstilskuddet øker.

De samiske språksentrene gjør en stor innsats i lokalmiljøet, og bidrar til stor aktivitet i form av språkkurs og møteplasser for samiske språk. Evalueringen av samiske språksentre viser behovet for at de samiske språksentrene sikres forutsigbar finansiering. Sametinget bidrar med midler til samtlige språksentre i dag, men forventer at også kommuner og fylkeskommuner bidrar med finansiering.

Det er igangsatt en rekke gode tilbud og tiltak i regi av ulike aktører som i dag er prosjektbaserte. Dette er tiltak som har vist seg å gi gode resultater og som bør sikres fast finansiering. Som eksempler kan nevnes:

- Det femårige voksenopplæringsprogrammet i regi av Sámi allaskuvla.

- Språkleir, språkbud og språkmentorer (giellačeahppi) spesielt i sør- og lulesamiske områder.

Sametinget vil arbeide for at slike tiltak sikres permanent finansiering.

Tabell 4.3 Samletabell - rammebetingelser for samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Digitalisering av ordbøker og ordlister	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Čállinrávagirji - ny utgave	0	500	500	500	0	0,0 %
Sámi giellagáldu	1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
Samisk offentlig utredning	0	1 000	0	0	-1 000	-100,0 %
Sum	1 174	5 000	4 000	4 000	-1 000	-20,0 %

Delmål 1:

- Samiske språk har gode økonomiske rammebetingelser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at rammeoverføringer fra staten til utvikling av samiske språk øker.
  - I samarbeid med KS arbeide for at staten øker tospråklighetstilskuddet og refusjonssatsen for opplæring i og på samisk.
- Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.
  - Revidere sametingets regelverk for direktetilskudd til samiske språksentre
  - I samarbeid med språksentrene se på deres roller i arbeidet med å styrke og utvikle samiske språk.
  - Følge opp "Evalueringsrapport av samiske språksentre 2012".
- Tiltrettelegge for fast drift av vellykkede prosjektbaserte språktiltak.
  - I samarbeid med Sámi Allaskuvla arbeide for at voksenopplæringsprogrammet blir en permanent ordning.
  - Arbeide for at dokumenterte vellykkede ordninger, som har vært prosjektfinansiert over mange år, får fast finansiering. Eksempler på slike ordninger er språkleir, språkbud og språkmentorer, spesielt i sør- og lulesamisk område.

Skal bidra til:

- At kommuner og fylkeskommuner har reell mulighet til å oppfylle samelovens språkregler.
- Tydelige ansvarsområder og forutsigbare rammer for samiske språksentre.
- Permanent voksenopplæringsprogram i samiske språk.
- Barn og unge får den språkstimuleringen som er nødvendig for å bli funksjonelt tospråklige også i områder der språket står svakt.

Delmål 2:

- Teknologiske løsninger som er tilrettelagt for samisk tegnsett.

Språkteknologiske løsninger er nyttige og gode hjelpemidler både ved språkbruk og språklæring. Gode språkteknologiske redskaper er viktige i styrkingen og utviklingen av samiske språk. Barn og unge bruker ny teknologi meget aktivt, og utbredelsen av digitale redskaper og programvarer er omfattende. Dette påvirker barnas språkbruk, og det er derfor viktig at språkteknologiske løsninger finnes også på samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at ny teknologi og digitale redskaper er tilpasset og utviklet for samiske språk.
- Påpeke overfor sentrale myndigheter forventninger om at samisk tegnsett er tilrettelagt for teknologiske løsninger.
- I kontakt med sentrale aktører arbeide for at samisk tastatur også er tilgjengelig på mobiltelefoner og nettbrett.

Skal bidra til:

- At samisk er et reelt språkvalg i alle offentlige databaser og programmer.
- At samiske språk brukes mer i sosiale medier og annet skriftlig materiell.

Delmål 3:

- Digitalisering av samisk terminologi og ordbøker.

Digitalisert samisk terminologi og ordbøker er nyttige og gode hjelpemidler for samisk språkbruk. Det er viktig at samisk terminologi og ordbøker er lett tilgjengelige på nett. Dette er med på å styrke bruken av samiske språk

Strategier med tilhørende tiltak:

- Formidling av innsamlede samiske ord, termer og stedsnavn.
  - Finansiere trykkingen av lulesamisk-norsk / norsk-lulesamisk ordbok v/Kintel.
  - Igangsette arbeidet med å digitalisere sørsamisk-norsk / norsk-sørsamisk ordbok.
  - I samarbeid med Divvun videreutvikle orddatabasen satni.org.
- I samarbeid med andre aktører tilrettelegge for terminologi- og stedsnavnkurs.
  - Gå i dialog med høyskoler/universitet om arrangering av kurs for innsamling og registrering av terminologi- og stedsnavn.

Skal bidra til:

- Å gjøre eksisterende terminologi lett tilgjengelig for allmennheten.
- Å styrke og øke bruken av samiske stedsnavn i områder der det finnes samiske stedsnavn, men hvor disse ikke er samlet inn.
- Økt bruk av samiske språk.

Digitalisering av ordbøker og ordlister

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12700	Digitalisering av ordbøker og ordlister	a)	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Midlene dekkes av Samefolkets fond.

Delmål 4:

- Oppdaterte og tilgjengelige hefter med råd for skriftlig språk for nordsamisk.

Čállinrávagirjážat er nyttige og gode hjelpemidler for rettskrivning av nordsamisk språk. Med henvisning til regler og ved bruk av eksempler vil heftene være til hjelp for de som ønsker svar på språklige spørsmål. Dette gjelder blant annet bruk av skilletegn, andre skrivetegn og for orddeling. Čállinrávagirjážat kommer også med råd til hvordan skrive stedsnavn i ulike kontekster. Disse heftene vil være til hjelp for alle som skriver nordsamisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- I samarbeid med språkarbeidere, forlag og lærebokforfattere revidere og kvalitetssikre innholdet i heftene.
- Ledet og delta aktivt i redigeringsarbeidet.
- Finansiere trykking av heftene.
- Distribuere heftene.

Skal bidra til:

- Tilgjengelige råd om nordsamisk rettskriving.

Čállinrávagirji - ny utgave

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12800	Čállinrávagirji - ny utgave	a)	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum			0	500	500	500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 5:

- Fungerende nordisk samarbeidsorgan som arbeider med termutvikling og normering.

En helhetlig språkpolitikk medfører også et godt samarbeid over landegrensene. Felles termutvikling og normering er viktig for sikring av et godt grunnlag for samiske språk.

I 2013 ble Sámi Giellagáldu etablert som et felles prosjekt i regi av Samisk parlamentarisk råd. Hovedoppgaven i prosjektperioden er felles termutvikling og -normering. For Sametinget er nordisk samarbeid viktig i sikringen av en felles plattform for samiske språk, slik at termene kan brukes på tvers av landegrensene. Målet er at termutvikling, kvalitetssikring og normering skjer gjennom nordisk samarbeid, der det er både faglig og språklig kompetanse.

Drift av det nordisk samiske språksamarbeidet vil blant annet bestå i språkrøkt, språkutvikling, terminologiarbeid, normering, navnetjenester, stedsnavn og informasjon i forbindelse med språkfaglige spørsmål.

Det nordiske samarbeidsprosjektet Sámi Giellagáldu ble avsluttet i juni 2014. Sametinget ser det som viktig at prosjektet gjenopptas og forlenges med det formål å oppnå en fast drift.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Styrke termutviklingen i samisk.
- Bidra til fast finansiering av Sámi Giellagáldu.

Skal bidra til:

- Bevaring og styrking av felles grunnlag for samiske språk på tvers av landegrensene.

Nordisk samisk språksamarbeid

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
12000	Sámi Giellagáldu	a)	1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
Sum			1 174	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

4.4 Språkbrukere

Mål:

- Økt antall språkbrukere.

Tabell 4.4 Samletabell - språkbrukere

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk språkkampanje	1 701	1 400	1 400	500	-900	-64,3 %
Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole	2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Talesyntese	1 000	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Samisk orddatabase	247	0	0	0	0	-
Sum	5 442	5 400	5 400	3 500	-1 900	-35,2 %

Delmål 1:

- Samiske språk overføres mellom generasjoner i hjemmet.

Valg av hjemmespråk er et privat valg og kan bare gjøres av den enkelte. I arbeidet for å øke antall språkbrukere i samisk vil det være nødvendig med god informasjon og kunnskap om språkvalg og verdien av flerspråklighet. Økt kunnskap om flerspråklighet vil kunne bidra til at flere velger samisk som hjemmespråk. Erfaringer viser at mange er usikre i en slik situasjon, og mangel på veiledning og informasjon kan føre til at samisk velges bort. Sametinget ser behovet for økt informasjon om flerspråklighet og nytteverdien av det både til foreldre, helsestasjoner og jordmødre.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Motivere foreldre til å velge samisk som hjemmespråk.
- I samarbeid med kommuner utarbeide et informasjonshefte om språkvalg, flerspråklighet og verdien av språkkompetanse som distribueres rundt på helsestasjoner, fødeavdelinger og til foreldre.

Skal bidra til:

- Flere språkbrukere.
- Økt kunnskap om verdien av flerspråklighet.

Delmål 2:

- Motivere ungdom til opplæring i samisk og økt bruk av samisk språk

Språkkampanjen "Snakk samisk te'mæ" ble lansert i 2013. Kampanjens målgruppe er ungdom, både de som snakker samisk, kan litt samisk og de som ikke behersker samisk. Målet for kampanjen har vært å motivere og øke bruken av samisk, samt synliggjøring av samisk språk i sosiale media. Kampanjen har fått stor oppmerksomhet og har vært vellykket. Sametinget er fornøyd med at kampanjen skaper engasjement og oppmerksomhet rundt samisk språk. 24 språkambassadører har vært en aktiv del av kampanjen, og Sametinget ser stort nytte av at ungdom selv er med i arbeidet for å utvikle samisk språk.

Sametinget vil avrunde kampanjen i løpet av 2015. Det vil likevel være viktig å bevare merkevaren "Snakk samisk te'mæ" og bruke merkevaren aktivt i det videre språkarbeidet. Kampanjen har gitt mange nyttige erfaringer som det er viktig å ta med videre i arbeidet for å øke antall språkbrukere.

Språkkampanjen har skapt økt interesse for opplæring i samisk språk, og stadig flere ønsker å lære seg et annet samisk språk enn det de selv har som morsmål. Det er viktig at samfunnet igangsetter tiltak som fanger opp denne økende interessen for språkopplæring, og at det finnes språkarenaer hvor unge får brukt språket. Sametinget vil derfor bidra til at det arrangeres en språkleir for ungdom.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Spre kampanjebudskapet og motivere flere ungdom til å lære seg samisk.
  - Oppsøke arenaer hvor samisk ungdom møtes.
- Sammen med språkambassadørene øke bevisstheten om viktigheten av å bruke samisk både muntlig og skriftlig.
  - Spre kampanjebudskapet til opplæringsinstitusjoner.
- Skape møteplasser for ungdom hvor de får lære og bruke samisk språk.
  - Arbeide for at det arrangeres språkleir for ungdom.
- Avrunde kampanjen og sette opp mål for videreføring av budskapet.
  - Markere avslutning for kampanjeperioden.
  - Ivareta erfaringer med planlegging og drift av kampanje.

Skal bidra til:

- Økt antall språkbrukere.
- Synliggjøre samiske språk på sosiale media.

Språkkampanjen "Sámás Muinna!"

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
12500	Samisk språkkampanje	1 701	1 400	1 400	500	-900	-64,3 %
Sum		1 701	1 400	1 400	500	-900	-64,3 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 3:

- Samisktalende fagpersonell innenfor alle samfunnsområder.

Tilgang på språkkompetanse er en stor utfordring på alle samfunnsområder. Dette er særlig synlig innenfor opplæringssektoren, helsesektoren og rettsvesenet. Men gjelder også for flere andre statlige og regionale institusjoner som omfattes av forvaltningsområdet for samisk språk. Flere kommuner og fylkeskommuner har hatt vanskeligheter med å oppfylle sine forpliktelser etter samelovens språkregler. Også innen media og litteratur er tilgangen på samisk språkkompetanse lav. Det kreves et langsiktig, målrettet og konkret arbeid for å styrke tilgangen på samisk språkkompetanse, slik at samiske språk i større grad kan brukes i offentlig forvaltning og i det offentlige rom.

Det er behov for samisktalende fagpersoner innenfor alle samfunnsområder. Derfor er det viktig at ungdom, som er våre framtidige fagarbeidere, har sterk samiskspråklig kompetanse. For å motivere ungdom til å velge samisk som fag i videregående skole, bevilger Sametinget stipend til elever som har samisk i fagkretsen. De siste årene har antallet elever i videregående skole som har samisk i fagkretsen økt. Dette kan gi indikasjoner på at stipendet motiverer elever til å velge samisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for økt rekruttering av samisktalende personell.
  - Forvalte stipend til elever som har samisk som fag i videregående skole.

Skal bidra til:

- Flere elever i videregående skole velger samisk som fag.
- Flere elever i videregående skole velger samisk språk i fagkretsen.
- Øke antall elever i videregående skole som velger opplæring i samisk.

Stipend til elever som har samisk som fag i videregående skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
11100	Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole	2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Sum		2 494	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

4.5 Bruken av samisk språk

Mål:

- Samisk språk brukes aktivt på alle samfunnsområder.

Tabell 4.5 Samletabell - bruken av samisk språk

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Tospråklighetstilskudd til kommuner	43 329	43 329	41 329	43 329	0	0,0 %
Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner	5 075	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %
Samisk språksentre	12 873	14 076	14 076	14 375	299	2,1 %
Språkprosjekter	7 928	7 610	7 610	8 160	550	7,2 %
Skrive- og lesehjelp for eldre a)	450	450	450	0	-450	-100,0 %
Sum	69 655	70 565	68 565	70 964	399	0,6 %

a) Skrive og lesehjelp for eldre er i 2015 et tiltak under tilskudd til språkprosjekter.

Delmål 1:

- Den samiske befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk har en reell mulighet til å bruke samisk i møte med offentlig forvaltning.

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samiske språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet angående bruken av tospråklighetsmidler. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner og fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. Samarbeidsavtaleperioden forlenges i ytterlige to år for å skape et godt grunnlag for en evaluering av ordningen i 2016.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Finansiere arbeidet som kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk gjør for utvikling av samisk språk.
- Følge opp samarbeidsavtalene med kommunene og fylkeskommunene.

- Bidra med finansiering av tospråklighet i kommunene og fylkeskommunene.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk betjenes på samisk i møte med det offentlige.
- Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk arbeider aktivt med å synliggjøre og øke bruken av samiske språk i det offentlige rom.

Tospråklighetstilskudd til kommuner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10000	Kautokeino kommune	a)	7 554	6 459	6 459	6 567	108	1,7 %
10001	Karasjok kommune	a)	7 320	6 113	6 113	6 090	-23	-0,4 %
10002	Tana kommune	a)	5 082	3 785	3 785	3 746	-39	-1,0 %
10003	Porsanger kommune	a)	5 313	3 534	3 534	3 453	-81	-2,3 %
10004	Nesseby kommune	a)	3 021	2 509	2 509	2 500	-9	-0,4 %
10005	Kåfjord kommune	a)	3 476	2 559	2 559	2 587	28	1,1 %
10006	Tysfjord kommune	a)	3 021	2 422	2 422	2 450	28	1,2 %
10007	Snåsa kommune	a)	3 021	1 798	1 798	1 764	-34	-1,9 %
10008	Lavangen kommune	a)	3 021	1 717	1 717	1 739	22	1,3 %
10009	Røyrvik kommune	a)	2 500	1 601	1 601	1 601	0	0,0 %
10010	Utviklingstilskudd	b)	0	10 832	8 832	10 832	0	0,0 %
Sum			43 329	43 329	41 329	43 329	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd. Utgjør basisdelen og betjeningsdelen av tospråklighetstilskuddet, i henhold til samarbeidsavtale.

b) Utviklingsdelen av tospråklighetstilskuddet. Fordeles av sametingsrådet i henhold til samarbeidsavtale og aktivitet.

Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10050	Finnmark fylkeskommune	a)	1 375	956	956	956	0	0,0 %
10051	Troms fylkeskommune	a)	1 200	956	956	956	0	0,0 %
10052	Nordland fylkeskommune	a)	1 300	956	956	956	0	0,0 %
10053	Nord-Trøndelag fylkeskommune	a)	1 200	956	956	956	0	0,0 %
10054	Utviklingstilskudd	b)	0	1 276	1 276	1 276	0	0,0 %
Sum			5 075	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd. Utgjør basisdelen og betjeningsdelen av tospråklighetstilskuddet, i henhold til samarbeidsavtale.

b) Utviklingsdelen av tospråklighetstilskuddet. Fordeles av sametingsrådet i henhold til samarbeidsavtale og aktivitet.

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt. Det består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basisdelen deles likt mellom alle kommunene. Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning av betjeningsdelen.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basis- og betjeningsdelen deles likt mellom alle fylkeskommunene.

For 2015 tildeles utviklingsdelen til kommunene og fylkeskommunene på bakgrunn av samarbeidsavtalene, aktivitetsplanene og rapporterte resultater for 2013.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner.

Delmål 2:

- Samiske språksentre arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder.

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samiske språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er viktige og effektive samarbeidspartnere for Sametinget for å gjennomføre språkpolitikken. Utfordringene for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Evalueringen av språksentrene, utført av Norut Alta-Áltá i 2012, bekrefter behovet for økte økonomiske og menneskelige ressurser. For å imøtekomme denne utfordringen er det i budsjettet satt inn et aktivitetstilskudd i tillegg til direktetilskudd til de samiske språksentrene, og det er igangsatt et arbeid med revidering av retningslinjer for direktetilskudd til samiske språksentre.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.
  - Administrere direktetilskudd og aktivitetstilskudd til samiske språksentre.
  - Revidere sametingets regelverk for direktetilskudd til samiske språksentre.
- I samarbeid med språksentrene se på deres roller i arbeidet med å styrke og utvikle samisk språk.
  - Følge opp "Evaluering av samiske språksentre 2012".

Skal bidra til:

- Økt bruk og synliggjøring av samiske språk i språksentrenes virkeområde.

Tilskudd til samiske språksentre

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
10100	Porsanger - Sámi giella- ja kulturguovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10101	Kåfjord – Sámi giellaguovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10102	Tysfjord – Árran julevsáme guovddášj a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10103	Evenes – Várdobáiki sámi guovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10104	Nesseby – Isak Saba guovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10105	Tana – Samisk nærings- og utredningssenter AS a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10106	Tromsø – Gáisi Giellaguovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10107	Røros – Aajege - Saemien gieles- jih máahtoejarnge a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10108	Alta – Álttá Sámi Giellaguovddáš a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10109	Lavangen - Ástávuona giellagoahtie a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10110	Snåsa - Gielem nastedh a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10111	Røyrvik - Gielearenie a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10112	Storfjord - Storfjord språksenter a)		752	852	852	875	23	2,7 %
10113	Aktivitetstilskudd		3 097	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Sum			12 873	14 076	14 076	14 375	299	2,1 %

a) Direkte tilskudd

Beregningsgrunnlaget for språksentrene er todelt: basisdel og aktivitetsdel. Basistilskuddet er en rammefinansiering og brukes til basisoppgaver og planlegging av utviklingsarbeid. Med basistilskuddet planlegger og tilrettelegger språksentret tiltak og metoder som er tilpasset eget arbeidsfelt/region. Aktivitetstilskudd til språksentrene utbetales på grunnlag av budsjettbehovet og aktivitetsplanene til språksentrene. Aktivitetsdelen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske språksentre.

Delmål 3:

- Samiskspråklige aktiviteter i nærmiljøene.

Aktive lokalmiljø som arbeider for styrking og utvikling av samiske språk er sentrale i samisk språkoppygging. Mangfold av språktiltak i lokalmiljøene skaper tilbud for befolkningen lokalt og danner grunnlag for aktive språkmiljø. Språksituasjonen i de ulike språkområdene er svært forskjellig, og det er viktig at språktiltak tilpasses de ulike områdene. Gjennom tilskuddsordninger hvor tilskuddsmottaker er lokale aktører sikrer man i større grad at tiltak forankres i behovene i de ulike språkområdene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Skape et mangfold av språkarenaer for samiske språk.
  - Bidra med finansiering av tiltak som skaper gode språkarenaer.
- Skape læringsarenaer for opplæring i samiske språk.
  - Bidra med finansiering av språkopplæringstiltak utenfor skolen.
  - Bidra til språk,- IT-, og datakursstilbud til samisktalende.
- Språkbærere brukes aktivt som ressurs i språkopplæring.
  - Bidra med finansiering av tiltak hvor språkbærere brukes aktivt.

- Skape gode språkroktstiltak.
  - Bidra med finansiering av gode språkroktstiltak for barn og unge.
  - Bidra med finansiering av oversetting av bibelen til sørsamisk.
- Arbeide for at ny teknologi og digitale verktøy tilpasses og utvikles for samisk språkvalg.
  - Bidra med finansiering av utvikling av språkapplikasjoner.
- Intensivere arbeidet med innsamling og dokumentasjon av samisk terminologi og samiske stedsnavn.
  - Bidra med finansiering av stedsnavnprosjekter.
  - Bidra med finansiering av terminologiprosjekter.
  - Bidra med finansiering av stedsnavnsprosjekter for enkeltpersoner, bygdelag, og lignende i forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid.
- Arbeide for at samiskspråklige eldre har tilbud om skrive- og lesehjelp.
  - Bidra med finansiering av prosjekter som bidrar til at samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige institusjoner.
- Bidra til at eldre på institusjon får tilbud om samisk språkaktivitet.
- Bidra til utviklingsprosjekter innenfor samiskspråklige medietilbud.

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samiske språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

Tilskudd til språkprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
11000	Språkprosjekter	a) b)	7 928	7 610	7 610	8 160	550	7,2 %
Sum			7 928	7 610	7 610	8 160	550	7,2 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) RR 2013, Bud 2014 og Rev 2014 inneholder avsetning samefolkets fond. For 2015 brukes kr 1700 000 av avsetning Samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til språkprosjekter.

Delmål 4:

- Aktiv skrive- og lesehjelp for eldre.

Kautokeino kommune har drevet et pilotprosjekt fra 2012 til 2014 for å kartlegge behovet for et slikt tilbud. Ordningen er evaluert av kommunen og Sametinget, hvor konklusjonen er at behovet er der, men i mindre omfang enn antatt. Det er også påvist at eldre har behov for hjelp til håndtering av digitale verktøy, i tillegg til skrive- og lesehjelp. Pilotprosjektet avsluttes i 2014. Sametinget ser ikke at dette er en ordning som Sametinget har ansvaret for å drifte alene, men at kommunene sammen med regionale og sentrale myndigheter imøtekommer dette behovet. Sametinget vil bistå i dette arbeidet. Prosjekter som bidrar til at samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige institusjoner er prioritert under tilskudd til språkprosjekter.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at ordningen med skrive- og lesehjelp for eldre blir en permanent ordning.
  - Sammen med kommunene ta kontakt med arbeidsdirektoratet for å påpeke behovet for skrive- og lesehjelp.

- Dersom kommunen ønsker det, tilrettelegge for at deler av tospråkighetstilskuddet kan brukes til dette.

- Etablere et tettere samarbeid med organisasjoner som arbeider med å forbedre og kartlegge samiske utdanningsskadelidtes situasjon, og fremme tiltak som bidrar til rettferdighet og oppreisning for de utdanningsskadelidte.

Skal bidra til:

- At samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private og offentlige institusjoner.
- At skrive- og lesehjelp ordningen blir en permanent ordning.

Delmål 5:

- Undersøkelseskomisjon for fornorskningspolitikken.

Fornorskningspolitikken har hatt en enorm innvirkning på det samiske samfunnet, og har blant annet medført at mange samer er blitt fratatt og fått krenket sin samiske identitet og mistet muligheten til å lære seg samisk. De sjøsamiske områdene ble ekstra hardt rammet. Fornorskningspolitikken har hatt en negativ innvirkning på flere generasjoner samers bruk av samisk språk, og påført det samiske samfunnet store utfordringer. Sametinget ser at det er behov for en offentlig undersøkelse og kartlegging av fornorskningspolitikken målsettinger, gjennomføring og virkemidler ovenfor samene, samt virkningene av denne politikken. Det er særlig behov for en kartlegging av faktiske forhold for blant andre samiske internatbarn og elever, sett i lys av barnas rettigheter etter nasjonal og internasjonal rett. Det bør kartlegges hvor og hvilke strukturer fra fornorskningssystemet som enda henger igjen i dagens systemer.

Strategi med tilhørende tiltak:

- I samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og andre relevante departementer, igangsette en offentlig undersøkelse av hvilke virkninger manglende opplæring av samer og fornorskningspolitikken har hatt for det samiske folk, herunder fornorskningspolitikken målsettinger, gjennomføring og virkemidler ovenfor samene, og vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelser som Norge var og er bundet av.

5 Kultur

Hovedmål:

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Sametingets hovedoppgave i kulturpolitikken er å legge til rette for å utvikle samisk kunst- og kulturaktivitet. Sametinget skal være en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

I kulturpolitikken vil Sametinget arbeide for gode rammevilkår for samiske kunstnere og forsterke samiske kulturinstitusjoner. Arbeidet med samisk idrett og samiske media er også satsninger innenfor kulturfeltet.

Sametingets ansvar for utvikling av samisk kunst, er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstneråd er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Utviklingen av kulturnæringer handler i stor grad om rammebetingelsene for samiske kunstnere. Kulturnæring er noe som i stor grad berører både Sametingets satsing på næring og på kultur, og blir derfor omtalt begge steder.

Sametinget vil legge til rette for utvikling av samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner. Gjennom tilskudd til Noereh! styrkes det finansielle grunnlaget for organisasjonen.

Samiske kultur- og kulturformidlingsinstitusjoner er viktige arenaer når samisk kultur ivaretas, utvikles og presenteres for allmennheten på ulike måter. Institusjonene er et av grunnlagene i samfunnsorganiseringen, og det er viktig at ressursene utnyttes effektivt og at arbeidet som utføres er av høy kvalitet. Sametinget vil også arbeide for at prioriterte byggeprosjekter blir realisert.

I 2015 vil de samiske museene bli prioritert, både direkte til de enkelte museene, til nettverk mellom museene og til tilbakeføringsprosjektet Bååstede. Bååstede er ikke bare en satsing for museene, men for hele det samiske folk, som får gjenstander tilbakeført til Sápmi.

De samiske institusjonene er sentrale i utviklingen av det samiske samfunn og arbeidet med styrking av disse fortsetter i 2015. Sametingsrådet vil legge fram en melding i 2015 som underbygger denne satsingen. Vi har et godt samarbeid kunstnerorganisasjonene hvor kunstneravtalen er et sentralt verktøy. Sametingets mål er at Samisk kunstnerråd over tid skal styrkes og utvikles med oppgaver og ansvar. Forfatterskapsprosjektet er et eksempel på et samarbeidsprosjekt med Samisk kunstnerråd, hvor målet er å få fram god samisk litteratur.

Sametinget vil vie samisk media større oppmerksomhet i 2015 og vil blant annet fremme en sak om det for plenum. Samisk idrett er viktig for samisk ungdom, både som identitetsbygger og for styrket selvfølelse, men også i et folkehelseperspektiv. Sametinget vil derfor legge til rette for en grundig drøfting av samisk idrett i 2015.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for kultur ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Tydeligere ansvar for samisk kultur.
- Gode rammevilkår for samiske kunstnere.
- Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur.
- Verdiskaping og vekst i kulturnæringer.

5.1 Virkemidler til kultur

5.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.1.1 Samletabell - kultur

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
Gode rammevilkår for samiske kunstnere	21 238	21 408	21 408	21 100	-308	-1,4 %
Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelser av samisk kultur	69 516	74 968	74 677	78 969	4 001	5,3 %
Samisk idrett	1 138	2 427	2 427	2 207	-220	-9,1 %
Samiske medier	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %
Sum	95 438	102 568	102 277	106 143	3 575	3,5 %

5.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kultur

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kultur inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for kultur er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for kultur er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kultur. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av direkte tilskudd til samiske kulturhus, festivaler, idrett, teater, museer, publikasjoner og medier.
- Forvaltning av søkerbaserte tilskudd til kulturprosjekter, herunder tilskudd til samiske forlag og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Forvaltning av kunstneravtalen.

I tillegg har seksjonen ansvaret for:

- Oppfølging av Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU).

Seksjon for kultur disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

5.2 Et tydeligere ansvar for samisk kultur

Mål:

- Sametinget er en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur.

Sametinget verken kan eller vil ha ansvaret for samisk kunst og kultur alene. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

En stor utfordring for Sametinget i kulturpolitikken er vårt manglende handlingsrom når det gjelder å utvikle samisk kunst og kultur. Dette begrenses blant annet av manglende budsjettprosedyrer mellom Sametinget og regjeringen. Samisk kultur inkluderes ikke naturlig i ulike planer, satsninger og organer innen kulturfeltet initiert av nasjonale myndigheter og gis ikke gode nok vilkår for vern og utvikling gjennom deres kulturpolitikk. For å kunne ha en aktiv og utviklende kulturpolitikk, er det behov for en større avklaring av og bevissthet rundt Sametingets og andre offentlige aktørers ansvar og rolle når det gjelder samisk kunst og kultur. Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken er sentralt her.

Delmål 1:

- Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kunst og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Regjeringens og Sametingets ansvar for samisk kultur tydeliggjøres gjennom forhandlinger mellom partene.
- Videreutvikle dialogen med Kulturdepartementet om Sametingets prioriteringer og budsjett for kultur.
- Gjennomføre to samordningsmøter i 2015.

Skal bidra til:

- Styrke forståelsen i regjeringen for Sametingets behov og prioriteringer innenfor kulturfeltet.

Delmål 2:

- Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Øke bruken av konsultasjonsavtalen i dialogen med regjeringen på kulturfeltet.
  - Avklare hensiktsmessig bruk av konsultasjonsavtalen på kulturfeltet med Kulturdepartementet.
  - Arbeide aktivt for å kunne bidra i ulike strategiske og politiske prosesser hva angår kulturpolitikk i regjeringen.

Skal bidra til:

- At samisk kultur er en selvsagt del av den nasjonale, regionale og lokale kunst- og kulturformidlingen.

Delmål 3:

- Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Synliggjøre regionale myndigheters ansvar for samisk kunst og kultur gjennom samarbeidsavtalene.
  - Arbeide for gode strategier og tiltak for kultur i samarbeidsavtalene med fylkeskommunene og byer.
  - Bidra med finansiering av samiske kulturtiltak i samarbeid med fylkeskommunene.
- Arbeide for godt samarbeid med regionale og lokale myndigheter om utviklingen av samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre møter med fylker og kommuner med mål om større ansvarliggjøring når det gjelder bidrag til samisk kunst og kulturinstitusjoner.

Skal bidra til:

- Konkrete kunst- og kulturprosjekter med regional finansiering er fremmet i inngåtte samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner.

5.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Mål:

- Et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk av god kvalitet skapes, utøves, formidles og oppleves.

Sametingets ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst, er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Sametingets viktigste verktøy i denne sammenheng er våre økonomiske virkemidler, men også påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter.

Sametinget ser det som naturlig i politikktutformingene å ha en nær dialog med kunst- og kulturlivet som skal resultere i en aktiv dialog med samiske kunstnerorganisasjoner om politikk- og strategikutvikling. Dette skal medføre til at man får sterke samiske kunstnerorganisasjoner med høy oppslutning blant kunstnere.

Tabell 5.3 Samletabell - rammevilkår for samiske kunstnere

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk kunstneravtale	6 520	6 870	6 870	7 100	230	3,3 %
Tilskudd til joik og samisk musikk	7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %
Tilskudd til litteratur	1 283	0	0	6 000	6 000	-
Forfatterskap	0	500	500	700	200	40,0 %
Noereh!	0	0	0	125	125	-
Tilskudd til kulturtiltak	5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %
Sum	21 238	21 408	21 408	21 100	-308	-1,4 %

Delmål 1:

- De samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet.

Sametingets mål er å sørge for at kunstnere har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Et av de viktigste virkemidlene for dette er kunstneravtalen. En evaluering av kunstneravtalen, utført av Norut Alta-Áltá i 2012, viser at avtalen har vært viktig for å sikre noen faste rammer og ordninger for samisk kunst, men at avtalen også kan virke konserverende og at det er behov for skape større rom for dynamikk.

Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er etablert for å samarbeide med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Sametinget arbeider for å styrke kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst. For Sametinget er det viktig at Samisk kunstnerråd styrkes og utvikles til en sterk kunst- og kulturorganisasjon som aktivt kan fremme utvikling av samisk kunst- og kulturliv.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom kunstneravtalen og et tett samarbeid med kunstnerorganisasjonene utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og legge til rette for skaping og formidling av samisk kunst og kultur.
  - Følge opp kunstneravtalen som er inngått for 2015. Avtalen har en økonomisk ramme på kr 7,1 mill. som er økning på kr 230 000 fra 2014.
- Utvikle kunstneravtalen som et viktig instrument for utvikling av samisk kunst og kultur.
  - Gjennom kunstneravtalen gi Samisk kunstnerråd muligheter for å ta et større ansvar for utviklingen av samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre forhandlinger med kunstnerorganisasjonene med sikte på å få en kunstneravtale som alle parter er tilfreds med og som fremmer samisk kunst og kultur.
  - Gjennomføre årlig dialogmøte med samiske kunstnerorganisasjoner.
- Skape arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt.
  - Sametinget arrangerer annet hvert år en kunstnerkonferanse for å fremme samarbeidet mellom kunstnerne og Sametinget og mellom kunstnerne.

Skal bidra til:

- At samiske kunstnere opplever at rammebetingelser som lønnsomhet og faglig utvikling er bedret over tid.
- At samiske kunstnere og Samisk kunstnerråd (SDR) opplever at forhandlingene og kunstneravtalen har større dynamikk og rom for utvikling.

Samisk kunstneravtale

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
19000	Kunsthond	a)	700	700	700	700	0	0,0 %
19010	Stipend til samiske kunstnere	a)	2 450	2 600	2 600	2 850	250	9,6 %
19020	Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk kunstnerråd, inkl. støtte til fagkonsulenter (faglig veiledning)	a) c)	2 450	2 350	2 350	3 500	1 150	48,9 %
19050	Visningsvederlag	a)	50	50	50	50	0	0,0 %
19030	Innkjøpsordning av billedkunst og dáiddaduodji	b) d)	370	370	370	0	-370	-100,0 %
19040	Fagkonsulenter (Faglig veiledning)	a) c)	500	800	800	0	-800	-100,0 %
Sum			6 520	6 870	6 870	7 100	230	3,3 %

a) Disse virkemidlene forvaltes av Samisk kunstnerråd

b) Disse virkemidlene forvaltes av RidduDuottarMuseum

c) Støtte til fagkonsulenter (faglig veiledning) er flyttet til aktivitet 19020. Inneholder regnskapstall for Ordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik og andre forhold

d) Denne aktiviteten flyttes over til direktetilskuddet til RidduDuottarMuseum

Delmål 2:

- Joik og samisk musikk av god kvalitet som er lett tilgjengelig for et større publikum.

Sametinget vil støtte opp om joik og samisk musikk som en sentral del av samisk kunst og kulturutøvelse. Joik og samisk musikk fremmes på ulike måter og på stadig nye arenaer. Den teknologiske utviklingen utfordrer både musikkbransjen og Sametinget til å støtte opp om musikk som fremmes og utgis på nye plattformer. Det er et mål at Sametingets virkemidler både skal bidra til utgivelser på ulike former og fremmes på konserter, festivaler og lignende, som bidrar til at joik og samisk musikk gjøres kjent også i nye markeder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme kvalitativt god joik og samisk musikk.
  - Bidra med finansiering av gode joik- og musikkutgivelser.
- Fremme samiske musikere.
  - Bidra med finansiering til turneer, konserter m.m.
  - Bidra med artisthonorar og reisestøtte til samiske artister og kunstutøvere i samfinansiering med arrangøren.

Skal bidra til:

- Flere lyttere av joik og samisk musikk.
- Flere samiske musikere.
- Flere utgivelser av kvalitativt god samisk musikk.
- At samiske musikere og samisk musikk fremmes på ulike scener.

Tilskudd til joik og samisk musikk

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17012	Tilskudd til joik og samisk musikk	a) b) c)	7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %
Sum			7 886	9 038	9 038	2 500	-6 538	-72,3 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) RR 2013 inneholder musikk, litteratur og tegneserier

c) Bud 2014 og Rev 2014 inneholder musikk og litteratur

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til joik og samisk musikk.

Delmål 3:

- Fremme kvalitativt god litteratur som er tilgjengelig på samisk.

Sametinget vil arbeide for å stimulere til flere samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur for unge.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur.
  - Bidra med finansiering av samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur.
- Utvikle ordninger for oversetting av litteratur til samisk.
  - Bidra med finansiering av oversetting av litteratur til samisk.
- Rekruttering av unge samiske forfattere.
  - Bidra med finansierte prosjekter som fremmer forfatterskap.
  - Stimulere til flere skjønnlitterære bokutgivelser ved å etablere et prosjekt i egen regi, med mål om å rekruttere forfattere som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at yngre forfattere får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. I løpet av prosjektperioden skal deltakerne gis høy grad av ferdighet i kunstnerisk skriving og fremdrift av egne manus, det avsettes tid og rom for dette andre året av prosjektet.
- Fremme utgivelser av samiskspråklige tegneserier.
  - Finansierte samiskspråklige tegneserier som retter seg mot barn.

Skal bidra til:

- Flere lesere av samisk litteratur og tegneserier.
- Samisk litteratur skal være lett tilgjengelig.
- Få fram inntil 5 nye unge samiske forfattere som skriver litteratur av god kvalitet.

Tilskudd til litteratur

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17010	Tilskudd til litteratur	a) b)	1 283	0	0	6 000	6 000	-
Sum			1 283	0	0	6 000	6 000	-

a) Søkerbasert tilskudd

b) Litteratur var tidligere under samme ordning som musikk. For 2015 brukes kr 1350 000 av bevilgning Samefolkets fond til litteratur.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til litteratur.

Forfatterskap

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17050	Forfatterskap	a)	0	500	500	700	200	40,0 %
Sum			0	500	500	700	200	40,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Midlene dekkes av samefolkets fond.

Delmål 4:

- Et godt og variert kunst- og kulturuttrykk som bidrar til et samisk mangfold.

For det samiske samfunnet er det viktig at samisk kultur fremmes gjennom mange og ulike kulturarrangement rundt om i landet, både større byer og tettsteder.

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv er ikke bare et mål for samepolitikken men også en viktig verdi. Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et variert kulturtilbud for samiske barn og unge er viktig for en god oppvekst, og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur også senere i livet. Samiske eldre er ressurspersoner i all kulturaktivitet og spesielt i tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk.

Et mangfoldig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet. Retten til å bevare, utøve, oppleve og utvikle vårt samiske kunst- og kulturliv er en verdi som ligger til grunn for Sametingets kulturpolitikk.

For Sametinget er det viktig at den samiske befolkningen skal ha like muligheter som den øvrige befolkningen til å delta i kulturlivet. Et likeverdig tilbud, utviklet på samenes egne premisser, er et overordnet kulturpolitisk mål.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk som synliggjøres i samfunnet.
  - Bidra med finansiering av kunstneriske og kulturelle tiltak og aktiviteter der barn og unge deltar.
  - Bidra med finansiering av prosjekter for og med barn og unge som bidrar til involvering og økt forståelse av samisk kultur.
  - Bidra med finansiering av kulturarrangement som fremmer og formidler samisk kunst og kultur, der hovedfokuset er på samisk kultur.
  - Bidra med finansiering av prosjekter/tiltak som styrker, bevarer og formidler samtids- og tradisjonell kunst- og kulturuttrykk.
  - Bidra med finansiering av samiske kortfilmer og dokumentar-filmproduksjoner om samiske forhold.
  - Bidra med finansiering av samiske barnefilmer og dubbing til samisk av filmer rettet mot barn.
- Bidra til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og samiske kunstnere.
  - Bidra til finansiering av arenaer, tiltak og aktiviteter som fremmer og formidler samisk kunst og kultur til et internasjonalt publikum.
- Legge til rette for utvikling av samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner.
  - Bidra med finansiering av ungdomsorganisasjonen Noereh!
  - Bidra med finansiering av aktiviteter som styrker de unges kultur- og identitetsbygging.

- Bidra med finansiering av enkelttiltak til samiske kulturorganisasjoner.
- Bidra til at bibliotek kan fremme og formidle samisk litteratur og kultur.
- Bidra med finansiering av prosjekter for å fremme og formidle samisk kultur.
- Bevaring og tilgjengeliggjøring av samisk historisk fotomateriale.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.
- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.
- Mangfold av samiske filmproduksjoner.
- Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner og kunstnerorganisasjoner med høy aktivitet og med høy oppslutning blant kunstnere.
- Gode og lett tilgjengelige bibliotekstjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Tilskudd til Noereh!

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
15600	Noereh!	a)	0	0	0	125	125	-
Sum			0	0	0	125	125	-

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Noereh!.

Tilskudd til kulturtiltak

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
17100	Tilskudd til kulturtiltak	a) b) c)	5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %
Sum			5 549	5 000	5 000	4 675	-325	-6,5 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Tilskudd til internasjonale tiltak er prioritert under denne ordningen

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturtiltak.

5.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Mål:

- Faglig sterke samiske institusjoner som gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur.

Samiske institusjonen er viktige aktører og samarbeidspartner i utvikling av samisk kunst- og kulturliv. Kulturinstitusjonene er også viktige arenaer for samiske kunstutøvere og gir samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk. Dette er også viktige steder for utvikling av samisk identitet, samisk samfunnsdebatt og forståelse for samiske spørsmål. Samisk språk og kultur er grunnleggende i institusjonenes arbeid.

Sametinget er opptatt av å skape faglig sterke samiske institusjoner. Ved å utvikle dialogen med de samiske institusjonene og bidra til at rammene er til stede for det, vil Sametinget gi institusjonene muligheter til å utvikle seg til sterke faglige institusjoner. Videre er det viktig for Sametinget at de samiske institusjonene blir gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur, samt at de gis rom for utvikling og nytenking.

Tabell 5.4 Samletabell - samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiske festivaler	3 872	4 585	4 585	4 333	-252	-5,5 %
Samiske teater	20 070	21 428	21 428	22 056	628	2,9 %
Samiske museer	26 234	27 752	27 752	31 970	4 218	15,2 %
Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner	13 634	14 914	14 914	15 321	407	2,7 %
Arenaer for kunst- og kulturformidling	2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %
Kompetanseheving ved samiske institusjoner	781	400	400	400	0	0,0 %
Samiske forlag	2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum	69 516	74 968	74 677	78 969	4 001	5,3 %

Delmål 1:

- Festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gi samiske festivaler utviklingsmuligheter som synliggjør, formidler og utvikler samiske kunstnere og samisk kultur.
- Bidra med finansiering til direkte tilskudd til festivaler som spesielt fremmer samisk musikk.

Skal bidra til:

- Attraktive samiske festivaler som utvikles, fornyes og besøkes av publikum.

Tilskudd til festivaler

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15100	Riddu Riđđu	a)	1 042	1 073	1 073	1 102	29	2,7 %
15101	Musikkfestivalen i Kautokeino	a)	1 184	1 220	1 220	1 253	33	2,7 %
15102	Markomeannu	a)	719	720	720	740	20	2,8 %
15103	Påskefestivalen i Karasjok	a)	477	741	741	761	20	2,7 %
15104	Sørsamisk kulturfestival	a)	80	450	450	85	-365	-81,1 %
15105	Julevsáme vahko – Lulesamisk uke	a)	200	206	206	212	6	2,9 %
15106	Samisk uke i Tromsø	a)	170	175	175	180	5	2,9 %
Sum			3 872	4 585	4 585	4 333	-252	-5,5 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til festivaler.

Delmål 2:

- De etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst som gir kulturopplevelser og synliggjør samiske språk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gi de etablerte samiske teatrene muligheter til å utvikle seg kunstnerisk og faglig, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samiske språk.
- Bidra med finansiering av samiske teatre som produserer scenekunst på høyt nivå og turnerer med scenekunst.

Skal bidra til:

- At samisk scenekunst utvikles og fornyes og at samiske teatre besøkes.
- Sikre rekruttering til teateryrket.

Tilskudd til teater

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
15300	Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	a)	18 128	19 128	19 128	19 644	516	2,7 %
15301	Áarjelhsaemien Teatere AS	a)	1 942	2 000	2 000	2 054	54	2,7 %
15302	Tana barneteater	a)	0	300	300	358	58	19,3 %
Sum			20 070	21 428	21 428	22 056	628	2,9 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til teater.

Delmål 3:

- At de samiske museene har felles identitet, og er faglig sterke innenfor områdene forvaltning, forskning, formidling og fornying.

Å legge til rette for ivaretagelse og formidling av vår felles kulturarv er en viktig del av Sametingets arbeid. De samiske museene er helt sentrale i dette arbeidet. For Sametinget er det viktig at de samiske museene gis muligheter for utvikling og fornying. Det er behov for tilfredsstillende lokaler og magasiner, både knyttet til Bååstede-prosjektet og til større byggebehov ved Saemien Sijte, Várdobáiki og Samisk kunstmuseum.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske museene rammebetingelser for videreutvikling.
  - Bidra med finansiering av direkte tilskudd til museer.
  - Sørgje for en god dialog med og bidra til forståelse i Kulturdepartementet for de samiske museenes behov.
  - Arbeide for at fylkeskommunene og kommunene bidrar med en større andel av driftstilskudd til de samiske museene.
- Sikre en god dialog med de samiske museene.

- Avholde årlige dialogmøter for å se på museenes behov og utfordringer.
- Styrke arbeidet som gjøres i Samisk museumsnettverk og Samisk museumsnettverk.
- Sikre fast driftstilskudd til Samisk museumsnettverk.
- Sette fokus på Samisk museumsnettverks behov og utfordringer.
- Igangsette et arbeid med sikte på at de samiske museene får større ansvar og rolle innenfor forvaltning av samiske kulturminner.
- Se på skisser for en slik ansvars- og rollefordeling.
- Videreføre tilbakeføringsprosessen som er skissert i Sametingets utredning Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv.
- Bidra med finansiering for planlegging og forberedelse for tilbakeføring av den samiske kulturarven.

Tilskudd til museer

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15- 14	i %
15500	Árran Julevsame lulesamisk senter	a)	4 995	5 145	5 145	5 450	305	5,9 %
15501	Saemien Sijte	a)	3 000	3 390	3 390	3 800	410	12,1 %
15503	RidduDuottarMuseat	a) d)	8 830	9 095	9 096	9 960	865	9,5 %
15504	Tana og Varanger museumssiida	a)	6 698	7 328	7 328	8 010	682	9,3 %
15505	Várdobáiki	a)	1 417	1 460	1 460	1 838	378	25,9 %
15506	Senter for nordlige folk AS	a)	1 294	1 334	1 334	1 712	378	28,3 %
15507	Samisk museumsnettverk	a) b)	0	0	0	200	200	-
15508	Bååstede	c)	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum			26 234	27 752	27 753	31 970	4 218	15,2 %

a) Direkte tilskudd

b) Var tidligere en del av akt. 56100 Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner

c) Gjelder Bååstede. Var tidligere en del av akt. 17300 Arenaer for kunst- og kulturformidling på kr 1000 000

d) Dette innbefatter også innkjøpsordningen av billedkunst og dáiddaduođji

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til museer.

Delmål 4:

- De samiske institusjonene er viktige ressurser for samiske kunstnere og kulturutøvere.

For Sametinget er det viktig at de samiske institusjonene og arenaene bidrar til meningsutveksling, sikrer tradisjonskunnskap og økt kompetanse. Sametinget vil arbeide for gode rammevilkår for samiske institusjoner, slik at de kan bidra til utvikling og formidling av samisk kunst- og kulturliv. Vi vil videre bidra til positiv kulturutvikling i det lule- og sørsamiske samfunnet og ha en god dialog med samiske kulturinstitusjoner i disse områdene for å gi de muligheter for utvikling.

Institusjonene er viktige arenaer lokalt og regionalt for å fremme og utvikle samisk kunst og kultur. Det er et mål for Sametinget at de samiske institusjoner gis gode utviklingsmuligheter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske institusjonene rammebetingelser for videreutvikling.
- Bidra med finansiering av direkte tilskudd til de samiske institusjonene.
- Samiske institusjonene har et godt samarbeid med hverandre.

- Bidra til at det skapes arenaer for nettverksbygging og samarbeidstiltak som kan bidra til å utvikle de samiske institusjonene.
- Bidra til et godt samarbeid mellom samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner.
- Bidra til å skape arenaer for dialog og samarbeid mellom kunstnere og kulturinstitusjoner.
- Fortsette arbeidet med dialogmøter med institusjonene.
- Arbeide for å utvikle samisk filminstitusjon.
- Bidra til å sikre drift av Internasjonalt samisk filminstitutt.
- Arbeide videre med samisk institusjonsutvikling.
- Igangsette et program for samisk institusjonsutvikling som blant annet inneholder styrking av kompetanse innen ledelse, økonomi, kvalitetssystemer og prosjektstyringsmetoder.

Skal bidra til:

- At samarbeidstiltak/-prosjekter mellom institusjonene og mellom institusjoner og kunstnere øker.
- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

Tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15000	Árran Julevsame lulesamisk senter	a)	1 949	2 007	2 007	2 061	54	2,7 %
15001	Samisk senter for samtidskunst	a)	3 311	3 811	3 811	3 914	103	2,7 %
15002	Senter for nordlige folk	a)	1 426	1 469	1 469	1 509	40	2,7 %
15003	Sjøsamisk kompetansesenter	a)	562	579	579	595	16	2,8 %
15004	Sijti Jarngge	a)	1 397	1 439	1 439	1 478	39	2,7 %
15005	Várdobáiki	a)	1 046	1 077	1 077	1 106	29	2,7 %
15006	Ptesamisk hus	a)	750	773	773	794	21	2,7 %
15007	Samisk hus i Oslo	a)	470	550	550	565	15	2,7 %
15008	Lásságámmi	a)	270	280	280	288	8	2,9 %
15009	Villmarksampen i Tollådal	a)	56	60	60	62	2	3,3 %
15010	Internasjonalt samisk filmsenter	a)	1 078	1 110	1 110	1 140	30	2,7 %
15011	Saemien Sijte	ä)	619	638	638	655	17	2,7 %
15012	Áltta Sami Siida	a)	350	410	410	421	11	2,7 %
15013	Sjeltie - Samisk kulturpark	a)	150	155	155	160	5	3,2 %
15015	Vilgesvárre	a)	200	206	206	212	6	2,9 %
15016	Tana og Varanger museumssiida	a) b)	0	200	200	206	6	3,0 %
15017	Sjøsamisk tun	a)	0	150	150	155	5	3,3 %
Sum			13 634	14 914	14 914	15 321	407	2,7 %

a) Direkte tilskudd

b) Kr 100 000 øremerkes til Vuonnamárkanat

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Delmål 5:

- Samiske institusjoner er nyskapende og innovative formidlere av samisk kunst og kultur.

Sametinget ønsker at samiske institusjoner skal være utadvendte publikumsorienterte og arenaer for samiske kunstnere. Sametinget er innforstått med at dette er et langsiktig arbeid og vil derfor være prioritert i arbeidet med å utvikle de samiske institusjonene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Stimulere til utvikling og nyskaping av samiske institusjoner som arenaer for kunst- og kulturformidling.
  - Finansiere aktiviteter som bidrar til en langsiktig utvikling av samiske institusjoner.
  - Legge til rette for nødvendige omstillinger av samiske institusjoner.

Skal bidra til:

- At samiske kulturinstitusjoner fremmer fornyelse og fungerer som arenaer for formidling og utvikling av samisk kunst og kultur.

Tilskudd til arenaer for kunst og kulturformidling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17300	Arenaer for kunst- og kulturformidling a) b)	2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %
Sum		2 175	3 139	2 848	2 139	-1 000	-31,9 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Finansiering på kr 1000 000 av Bååstede er tatt ut av denne ordningen og flyttet til museer

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling.

Tilskudd til kompetanseheving ved samiske institusjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17400	Kompetanseheving ved samiske institusjoner a)	781	400	400	400	0	0,0 %
Sum		781	400	400	400	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. Tidligere het dette tiltaket program for institusjonsutvikling.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kompetanseheving ved samiske institusjoner.

Delmål 6:

- At Sametinget gjennom å være en faglig premissgiver er med på å styrke rammevilkårene for de samiske forlagene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Utfordre de samiske forlagene til nyskaping som bidrar til økt interesse for og produksjon av samisk litteratur.

- Følge opp de samiske forlagene med finansiering, tydelige forventninger og jevnlig kontaktmøter.

Skal bidra til:

- Faglig sterke samiske forlag som kan være en god infrastruktur for utvikling og utgivelser av samisk litteratur.

Tilskudd til samiske forlag

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17040	Samiske forlag	a)	2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum			2 750	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske forlag.

5.5 Samisk idrett

Mål

- Et mangfold av idrettsaktiviteter

Et sterkt samisk idrettsliv er en viktig identitetsfaktor for barn og ungdom og bidrar til et sterkt samhold. For Sametinget er det sentralt at det eksisterer et mangfold av idrettsaktiviteter. Det er viktig å ha arenaer der samer fra alle områder i Sápmi kan møtes til idrettsaktiviteter og konkurranser. Sametinget vil være en pådriver for å gi samiske idretts- og ungdomsorganisasjoner muligheter til å arbeide med fellessamisk idrett og idrettsfaglige spørsmål. Reinkappkjøring er en unik sportsgren, som også bidrar til å ivareta sterke historiske tradisjoner blant urfolk i Arktis.

Tabell 5.5 Samletabell - samisk idrett

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk idrett	1 138	2 427	2 427	2 207	-220	-9,1 %
Sum	1 138	2 427	2 427	2 207	-220	-9,1 %

Delmål:

- Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett.
  - Bidra med finansiering av samiske idrettsorganisasjoner og -foreninger.
  - Bidra til at organiseringen av samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppnivå blir ivaretatt på en god måte.
  - Støtte opp om FA Sápmi som nystartet organisasjon for samisk fotball.
- Gjennom deltakelse på internasjonale idrettsarrangementer utvikle dialog, nettverk og forståelse mellom samisk ungdom og annen urfolksungdom.
  - Bidra til finansiering av samisk deltakelse på Arctic Winter Games 2016 på Grønland.

Skal bidra til:

- At de samiske idrettsorganisasjonene kan utvikle et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.
- Arenaer for fysisk aktivitet som bidrar til samhørighet mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Tilskudd til samisk idrett

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15200	Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N)	a) b) c)	1 065	1 100	1 100	1 130	30	2,7 %
15202	Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	b) c)	155	1 100	1 100	550	-550	-50,0 %
15203	Sámi Heargevuoddjin-lihttu/Saami Reendeer-Race Federation	b)	220	227	227	227	0	0,0 %
15204	FA Sápmi	b)	0	0	0	300	300	-
15201	Sámi spábbačiekčanihttu (SSL)-Samisk fotballforbund		-302	0	0	0	0	-
Sum			1 138	2 427	2 427	2 207	-220	-9,1 %

a) Sametinget mottok kr 750 000 i spillemidler 2014. Disse ble tildelt SVL-N.

b) Direkte tilskudd

c) Bevilgningen gjelder Arctic Winter Games

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk idrett.

5.6 Samiske medier

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det er viktig med et mangfold av publikasjoner og medier som tar for seg saker som er aktuelle og bidrar til meningsutveksling og utvikling av samisk kunst og kultur. Likeledes er det viktig med et mangfold av medier som bruker de samiske språkene aktivt.

Tabell 5.6 Samletabell - samiske medier

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk medietilbud	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %
Sum	3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %

Delmål:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Definisjon av samisk medier er ikke en lett oppgave. Primært ser Sametinget at målgruppen og dermed definisjonen av samiske medier er ikke kommersielle, men som hovedsakelig har samisk som hovedinnhold i mediet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
  - Arbeide for at de økonomiske rammene for samiske medier blir styrket.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.
  - Bidra til finansiering av et mangfold av samiske medier og publikasjoner som fremmer og synliggjør de samiske språkene.
- Starte arbeidet med utarbeidelse av melding om samiske medier.
  - Legge grunnlaget for en melding om samiske medier.

Skal bidra til:

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.
- Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk.

Tilskudd til samiske medier

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17001	Nuorttanaste	a)	1 015	1 045	1 045	1 073	28	2,7 %
17002	Ungdomsblad Š	a)	1 391	1 433	1 433	1 472	39	2,7 %
17003	Sámis	a)	328	338	338	347	9	2,7 %
17004	Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	a)	109	218	218	224	6	2,8 %
17005	Bårjäs	a)	103	113	113	116	3	2,7 %
17006	Julev Film AS (NuorajTV)	a)	600	618	618	635	17	2,8 %
Sum			3 546	3 765	3 765	3 867	102	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for samisk medietilbud.

6 Bibliotek

Hovedmål:

- Økt kunnskap om samisk litteratur.

Bibliotekene er viktige arenaer for demokrati, formidling av kultur og kunnskap. Bibliotekene og de samiske bokbussene er viktige kilder og møteplasser til samisk språk, kultur og historie.

En av de store utfordringene for bibliotekene og de samiske bokbussene er at utlånet går ned. Bruk av nye medier kan være en av årsakene. Gjennom aktiv formidling og i samarbeid med bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur, slik at også utlånet øker. Samtidig er det viktig at også samisk litteratur følger den digitale utviklinga, og at man ser på nye formidlingsmåter slik som samisk e-bok utlån.

Sametingets bibliotek skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekteneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Sametinget gir i dag direkte tilskudd til åtte samiske bokbussar. Målet med tilskuddsordningen er å gi gode og lett tilgjengelige samiske bibliotektenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet ved å fokusere på følgende innsatsområder i 2015:

- Formidlingsvirksomhet.
- Bibliotekutvikling.

6.1 Virkemidler til bibliotek

6.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 6.1.1 Samletabell - bibliotek

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Formidlingsvirksomhet	8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %
Bibliotekutvikling	0	0	0	100	100	-
Sum	8 455	8 711	8 711	9 047	336	3,9 %

6.1.2 Administrative ressurser

Sametingets bibliotek er en del av Sametingets administrasjon. Biblioteket er en seksjon i avdeling for kommunikasjon (GUL). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for bibliotek inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for bibliotek disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2014.

6.2 Formidlingsvirksomhet

Tabell 6.2 Samletabell - formidlingsvirksomhet

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiske bokbussar	8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %
Sum	8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %

Gjennom aktiv formidling, og i samarbeid med bibliotekene og bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur slik at utlånet øker. Sametingets mål med de samiske bokbussene er gode og lett tilgjengelige samiske bibliotektenester til hele den samiske befolkningen og andre. Bokbussene skal ha et godt og variert utvalg av samisk litteratur på samisk og om samiske forhold på andre språk.

Mål:

- Samisk litteratur og kultur er kjent og tilgjengelig for brukerne.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til drift av bokbusser i samiske områder.
  - Bidra med finansiering av direkte tilskudd til de samiske bokbussene.
  - Informere om samisk litteratur, og tilby utlån av bøker til bokbussene.
  - Ha kontaktmøter med bokbussene.
  - Evaluere tilskuddsordningen samiske bokbusser.
- Aktivt informere for å øke kunnskapen om samisk litteratur og kultur hos andre bibliotek.
  - Samarbeide med Nasjonalbiblioteket for å synliggjøre samisk litteratur og kultur i nasjonale satsninger.
  - Kjøpe inn samisk litteratur, katalogisere og tilgjengeliggjøre samlingen for andre bibliotek og enkelt lånere.

Skal bidra til:

- Gode og lett tilgjengelige bibliotektenester til hele den samiske befolkningen og andre.
- Økt kunnskap om samisk litteratur.
- Økt utlån.

Tilskudd til samiske bokbusser

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
15400	Karasjok	a)	609	627	627	644	17	2,7 %
15401	Porsanger	a)	609	627	627	644	17	2,7 %
15402	Kautokeino	a)	274	283	283	291	8	2,8 %
15403	Tana/Nesseby	a)	1 679	1 730	1 730	1 777	47	2,7 %
15404	Kåfjord	a)	776	800	800	822	22	2,8 %
15405	Lulesamisk	a)	1 446	1 490	1 490	1 530	40	2,7 %
15406	Sørsamisk	a)	1 693	1 744	1 744	1 791	47	2,7 %
15407	Sør-Troms	a)	569	586	586	602	16	2,7 %
15408	Sør-Trøndelag	a)	800	824	824	846	22	2,7 %
Sum			8 455	8 711	8 711	8 947	236	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samiske bokbusser.

6.3 Bibliotekutvikling

Tabell 6.3 Samletabell - bibliotekutvikling

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Konferanse om samisk litteratur og kultur	0	0	0	100	100	-
Sum	0	0	0	100	100	-

Sametingets bibliotek har et spesielt ansvar for å øke kompetansen om samisk litteratur og kultur ved bibliotekene og bokbussene.

Et viktig virkemiddel når det gjelder utvikling av samisk bibliotekstjeneste er tilskudd for å fremme samisk litteratur og kultur i bibliotekene.

Sametingets bibliotek skal sørge for at det samiske perspektivet blir tatt med i de ulike innsatsområdene innen nasjonal bibliotekutvikling.

Mål:

- Sametingets bibliotek er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke kompetansen om samisk litteratur og kultur.
  - Arrangere årlig konferanse om samisk litteratur og kultur.
  - Bidra med finansiering til ulike tiltak for å fremme og synliggjøre samisk litteratur og kultur i bibliotekene. Se kapittel 5.3.
  - Planlegge og etablere en samisk e-bok utlånsordning.

Skal bidra til:

- At bibliotekene fremmer og formidler samisk litteratur og kultur.

Konferanse om samisk litteratur og kultur

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
17500	Konferanse om samisk litteratur og kultur	0	0	0	100	100	-
Sum		0	0	0	100	100	-

7 Barnehage

Hovedmål:

- Samisk språk, kultur, tradisjoner og grunnleggende verdier gjenspeiles i barnehagen.

Målet for barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud. Sametinget vil bidra til at samisk barnehagetilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Et samisk barnehagetilbud må bygge på det grunnleggende prinsipp at barnehagen skal være en integrert del av det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosiale og kulturelle egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier.

Sametinget har utarbeidet en sametingsmelding om samisk barnehagetilbud. Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområde som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til samisk barnehagetilbud. Videre drøfter barnehagemeldingen hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget skal ha i barnehagespørsmål. Meldingen setter fokus på innsatsområder og synliggjør de utfordringer Sametinget ser i arbeidet på barnehageområdet.

I dagens lovgivning gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud. Sametingsrådet vil prioritere og arbeide for lovfesting av individuell rett til samisk barnehagetilbud.

Sametinget har en representant i følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen (FG-BLU). Arbeidet skal pågå i perioden 2013-2017. Følgegruppa skal følge og vurdere utviklingen i barnehagelærerutdanningen gjennom dialogmøter med institusjonene, følge opp målet i ny rammeplan for BLU, kompetanseutvikling, veilede og gi råd til institusjonene og legge til rette for kvalitetsforbedring ved å skape arenaer for formidling og meningsutveksling. Det samiske perspektivet skal også være en del av innholdet i ny barnehagelærerutdanning.

Sametinget ønsker å bidra til å utvikle et samisk barnehagetilbud for alle som måtte ønske det. Spesielt i lule- og sørsamiske områder er det behov for å styrke barnas samiske språk gjennom barnehagetilbud.

Sametinget skal arbeide for å oppnå målet innen samisk barnehagetilbud ved å satse på følgende innsatsområder:

- Innholdet i barnehagen.
- Språkstimulering i barnehagen.
- Språkbudmodeller.
- Rekruttering av samiskspråklige ansatte.
- Pedagogisk materiell og leker.
- Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.

7.1 Virkemidler til barnehage

7.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.1.1 Samletabell - barnehage

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Innholdet i barnehagen	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %
Språkstimulering i barnehagen	0	0	0	1 500	1 500	-
Språkbudmodeller	0	0	0	1 400	1 400	-
Pedagogisk materiell og leker	0	0	0	1 500	1 500	-
Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole	0	0	0	50	50	-
Sum	9 152	11 405	11 045	11 405	0	0,0 %

7.1.2 Administrative ressurser – seksjon for barnehage

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for barnehage og seksjon for grunnopplæring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for barnehage er en del av avdeling for avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning.

Arbeidsoppgaver knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet utføres daglig, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for barnehage disponerte 4 årsverk per 1.10.2014.

7.2 Innholdet i barnehagen

Mål:

- Barnehagen har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Tabell 7.2 Samletabell - Innholdet i barnehagen

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %
Sum	9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %

Et gjennomgående område i barnehagens innhold er kulturformidlingen. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Samisk kultur skal gjennomsyre et samisk barnehagetilbud, og tilpasses alle barn. Sametinget mener at barnehagene skal ha et samisk preg med synlige objekter og markører. Visualisering av den samiske kulturen, men også språket, forteller om barnehagens vektlegging av samisk innhold. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet og aksept, og det kan være med å styrke den samiske identiteten.

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha lokal og tradisjonell kunnskap. Barna må samtidig få muligheten til å utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre kunnskaper om samisk språk og kultur.
  - Være i dialog, samarbeid og oppfølging med barnehageeiere om samisk barnehagetilbud.
  - Implementering av ny barnehagelærerutdanning. Dette gjøres gjennom deltakelse i følgegruppen som skal følge utdanningen fra 2013-2017.
  - Informasjon og pedagogisk veiledning gjennom å være i dialog og samarbeid med barnehageansatte om samisk barnehagetilbud.
  - Kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling gjennom å arrangere seminarer for barnehageansatte.
  - Deltakelse i en ressursgruppe for prosjektet "Kvalitet i barnehagen" i regi av Utdanningsdirektoratet i perioden 2013-2017.
  - Gi innspill til eventuelle endringer av nasjonale styringsdokumenter på barnehageområdet
  - Bidra til finansiering av samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling.

Skal bidra til:

- At personalet i barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.
- Økt kvalitet i samisk barnehagetilbud.

Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21200	Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling	a) b)	9 152	11 405	11 045	6 905	-4 500	-39,5 %
22500	Seminar for barnehageansatte		0	0	0	50	50	-
Sum			9 152	11 405	11 045	6 955	-4 450	-39,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

b) Ordningen er fra 2015 delt opp i samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling, samisk språkopplæring, prosjekter og utviklingsarbeid og pedagogisk materiell og leker.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.3 Språkstimulering i barnehagen

Mål:

- Barn får stimulert sin språkutvikling på nord-, lule- og sørsamisk.

Tabell 7.3 Samletabell - Språkstimulering i barnehagen

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk språkopplæring	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum	0	0	0	1 500	1 500	-

Sametinget vil fremme en politikk som vil medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Det er derfor viktig at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt arbeide for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.
- Bidra til finansiering av språkopplæring i barnehager.

Skal bidra til:

- At barnehageansatte får kompetanse i samisk språk.
- At barn får samisk språkopplæring.

Samisk språkopplæring

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21210	Samisk språkopplæring	a)	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum			0	0	0	1 500	1 500	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.4 Språkbadmodeller

Mål:

- Barnehager med samisktilbud har gode språkopplæringsmodeller.

Tabell 7.4 Samletabell - Språkbadmodeller

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Prosjekter og utviklingsarbeid	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum	0	0	0	1 400	1 400	-

Sametinget ønsker å bidra til en god metode for språkinnlæring i barnehager og vil derfor satse på språkbadmodeller og språkmotiveringstiltak i barnehager med samisktilbud. Språkbadmetodikken baseres på prinsippet om at barn tilegner seg samisk språk mens de tar del i aktiviteter og hvor de voksne deltar for å kunne gi språklige forslag til barna.

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller og språkmotiveringstiltak knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkinnlæringen. Ved å satse på språkbadmodeller, så vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkinnlæringen. Sametinget ønsker spesielt å sette fokus på det lulesamiske og sørsamiske språket.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med.
  - Informasjon og kunnskap om språkbad til barnehageansatte.
  - Samarbeide med aktuelle aktører for å sette i gang språkbad i barnehager.
- Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene og språkmotiveringstiltak som er utprøvd og som gir positiv utvikling for språket.
  - Bidra med finansiering av språkbadprosjekter i barnehagen.
  - Bidra med finansiering av lokale utviklingsprosjekter i barnehagen.

Skal bidra til:

- At barnehager prøver ut og tar i bruk språkbadmodeller.

Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid i barnehagen.

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21220	Prosjekter og utviklingsarbeid	a)	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum			0	0	0	1 400	1 400	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.5 Rekruttering av samiskspråklige ansatte

Mål:

- Barnehagene har tilstrekkelig samiskspråklige ansatte.

Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres. Vi vil gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde både samiskspråklige barnehagelærere og assistenter. Sámi allaskuvla og andre høyskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger og samarbeide med høyskoler og universitet.

Sametinget vil i samarbeid med sentrale myndigheter og nasjonale tiltak jobbe for å heve status av barnehagelæreryrke, jobbe for rekruttering av flere menn til yrke og bidra til at samiskspråklige ansatte blir værende i barnehageyrket.

Sametinget ser utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte med allsidig kompetanse. Det behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at man står ovenfor et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagen, er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetanse som generasjoner før hadde.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
  - Samarbeid med sentrale myndigheter gjennom blant annet prosjektet GLØD.
  - Deltakelse i likestillingsteamet for barnehagene i Finnmark.
  - GLØD-prosjektet i samarbeid med fylkesmannen i Finnmark og KS Nord-Norge.

Skal bidra til:

- At det rekrutteres flere samiskspråklige barnehageansatte.
- Økt andel av menn i barnehagene.
- At det sikres gode arbeidsforhold og utviklingsmuligheter for samiskspråklige personale slik at de blir værende i barnehagen.

7.6 Pedagogisk materiell og leker

Mål:

- Barnehagene har pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.

Tabell 7.6 Samletabell - Pedagogisk materiell og leker

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
	Pedagogisk materiell og leker	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum		0	0	0	1 500	1 500	-

Det er viktig at barnehagene har tilstrekkelig med pedagogisk materiell og leker. Dette for å bidra til at barna tilegner seg, utvikler og bevarer samisk språk og kultur. Sametinget vil arbeide for at det utvikles tilstrekkelig pedagogisk materiell og leker tilpasset bruk i barnehager med samisktilbud. Barnehagene må ha materiell som styrker barns læring både i formelle og uformelle læringssituasjoner. Informasjonsteknologi kan supplere barnehagens arbeidsmåter, støtte barns utvikling og læring og tilby nye uttrykksformer. Det er viktig at barnehagene også følger den teknologiske utvikling, og at nettbaserte læringsressurser som spill og applikasjoner blir tilgjengelig på de samiske språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for å styrke rammene for utvikling av pedagogisk materiell og leker.
  - Utarbeide en handlingsplan for utvikling av pedagogisk materiell og leker med utgangspunkt i samisk språk og kultur.
- Sikre at det utvikles pedagogisk materiell og leker.
  - Bidra med finansiering til utvikling av pedagogisk materiell og leker, deriblant applikasjoner, som er knyttet opp mot samisk kultur og tradisjoner.

Skal bidra til:

- At det utvikles materiell og leker for bruk i barnehager med samisk barnehagetilbud.

Tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21230	Pedagogisk materiell og leker	a)	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum			0	0	0	1 500	1 500	-

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk barnehagetilbud.

7.7 Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Mål:

- Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samiske språk og kultur.

Tabell 7.7 Samletabell - Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole
(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Seminar om overgang fra barnehage til skole	0	0	0	50	50	-
Sum	0	0	0	50	50	-

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og individuelt tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. At barn opplever en sammenheng mellom barnehage og skole vil skape motivasjon for videre læring. Sametinget ser en viktig utfordring i å skape kontinuitet i utdanningsløpet for å videreutvikle samisk språk og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre samarbeid mellom barnehage- og skoleeiere om overgangen mellom barnehage og skole.
- Arrangere seminar om overgang fra barnehage til skole med fokus på å sikre kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur.

Skal bidra til:

- Et mer helhetlig og individuelt opplæringsløp fra barnehage til skole.

Seminar om overgang fra barnehage til skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22501	Seminar om overgang fra barnehage til skole	0	0	0	50	50	-
Sum		0	0	0	50	50	-

8 Grunnopplæring

Hovedmål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn.

Sametingets opplærings- og utdanningspolitikk bygger på grunnforutsetningen om at den samiske skolens kvalitative innhold og skolens verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk opplærings- og utdanningspolitikk.

Sametinget har ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Det er fortsatt stort behov for læremidler på samisk, og mangelen på samiske læremidler er en skolepolitisk utfordring. For å følge opp denne utfordringen, har Sametinget utarbeidet ny handlingsplan for utvikling av samiske læremidler 2015 – 2018.

Sametinget er forpliktet til å arbeide med følgende saker etter opplæringsloven kapittel 6 og tildelingsbrev fra departementet:

- Læreplaner i samisk språk.
- Samisk innhold i nasjonale og parallelle, likeverdige læreplaner.
- Læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring.

- Utvikling av læremidler.

Det er viktig at den nasjonale opplærings- og utdanningspolitikken inneholder målsetninger og strategier for å sikre et kvalitativt godt skoletilbud for samiske elever og at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes. Sametinget vil fortsette samarbeid med departementet for å bidra til at dette overholdes.

Sametinget ser viktigheten av nordisk samarbeid på opplæringsfeltet. Samisk parlamentarisk råd har etablert et samarbeid over grensene når det gjelder styrking og utvikling av samisk språk. Sametinget har som mål å innlede et lignende samarbeid om opplæringen basert på erfaringene som gjøres i språksamarbeidet.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen opplæring og utdanning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag.
- Trygt læringsmiljø.

8.1 Virkemidler til grunnopplæring

8.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 8.1.1 Samletabell - grunnopplæring

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag	28 308	24 248	24 248	25 325	1 077	4,4 %
Sum	28 308	24 248	24 248	25 325	1 077	4,4 %

8.1.2 Administrative ressurser – seksjon for grunnopplæring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for barnehage og seksjon for grunnopplæring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for grunnopplæring er en del av avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen for oppvekst og utdanning er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning. Arbeidsoppgaver til grunnopplæringsseksjonen er knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for grunnopplæring disponerte 9 årsverk per 1.10.2014.

8.2 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

Mål:

- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

Tabell 8.2 Samletabell - den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Revidering av læreplaner	0	0	0	500	500	-
Nettverk for samiskopplæring	0	300	300	300	0	0,0 %
Utvikling av læremidler	20 540	17 625	17 625	21 025	3 400	19,3 %
Oversetting og tilpasning av læreverk	3 224	3 323	3 323	0	-3 323	-100,0 %
Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Samisk læremiddelportal - Ovttas-Aktan- Aktasne	2 864	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	680	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	28 308	24 248	24 248	25 325	1 077	4,4 %

Delmål 1:

- Samiske elever, uavhengig av hvor de bor, skal få rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av deres kultur.

Samiske elever i grunn- og videregående opplæring opplæringsloven individuell rett til opplæring i samisk uavhengig av hvor de bor i Norge. Men retten til opplæring på samisk er avhengig av hvor eleven bor. Alle grunnskoleelever i samiske distrikt har ifølge opplæringslovens § 6-2 rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samisk distrikt har elever i grunnskolen rett til opplæring i og på samisk dersom minst ti elever i en kommune ønsker slik opplæring og så lenge det er seks elever igjen i gruppa. I følge § 6-3 har samer i videregående opplæring rett til opplæring i samisk. De har ikke lovfestet rett til opplæring på samisk.

For å styrke og tydeliggjøre samiske barns rettigheter til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske verdier, ser Sametinget behov for revidering av opplæringsloven og privatskoleloven.

Sametinget har ansvar for læreplaner i samisk i grunnopplæringen (grunnskolen og videregående skole), særskilte samiske fag i videregående skole, og for det samiske innholdet i nasjonale og de samiske parallelle likeverdige læreplaner. Dette er nedfelt i opplæringsloven § 6-4. Stortingsmelding 20 (2012-13) "På rett vei" initierer en del strukturendringer blant annet for videregående opplæring. Dette kan ha innvirkning på læreplanenes innhold.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at opplæringsloven og privatskoleloven og øvrige styringsdokumenter ivaretar samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.
- Initiere arbeidet med revidering av Opplæringsloven kapittel 6 og privatskoleloven.
- Gi høringsuttalelser, ha dialog og konsultasjoner med departementet og underliggende myndighetsorganer.

- Påse at samiske elevers rettigheter og behov ivaretas ved lov- og forskriftsendring.
- Videreføre arbeidet med revisjon av samiske læreplaner.
- Revidere felles læreplan i programområde for Design og duodji Vg2 og læreplan i fellesprogramfag Vg2 reindrift.
- Samarbeide med Utdanningsdirektoratet om revideringer av læreplaner og fastsette samisk innhold i nasjonale læreplaner.

Skal bidra til:

- At samiske barns rettigheter tydeliggjøres og styrkes i opplærings- og privatskoleloven.

Revidering av læreplaner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22600	Revidering av læreplaner	a)	0	0	0	500	500	-
Sum			0	0	0	500	500	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

Delmål 2:

- Samisk opplæring har rammevilkår som sikrer kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Sámi allaskuvla etablerte i 2013 et eget samisk lærernettverk. Nettverket er et redskap for kunnskapsutvikling i den samiske skolen, og omfatter lærere, skoleledere og skoleeiere ved samiske skoler i samiske områder og det koordineres av Senter for samisk i opplæringen.

Elever som ikke kan få opplæring i samisk på sin skole, får opplæringen gjennom fjernundervisning. Det er skoleeiere som skal dekke utgiftene til fjernundervisning. Staten refunderer utgifter til samiskopplæring.

Elever på videregående skole som velger samisk som andrespråk kan velge mellom tre ulike varianter;

- samisk 2 (et gjennomgående fag på grunnskole og videregående opplæring),
- samisk 3 (lettere variant som et gjennomgående fag på grunnskole og videregående opplæring), og
- samisk 4 (en variant for de elever som begynner med samisk først på videregående opplæring).

Samisk 4 ble innført i forbindelse med reform av læreplaner i samisk i 2014, etter at evalueringer viste at det er vanskelig for elever som starter med samisk først på videregående skole å ta eksamen etter læreplan for samisk 3 – variant. I Reform 94 var det læreplaner for 4 varianter av samiskfaget som alle var under finansieringsordningen av samisk opplæring: samisk som førstespråk, samisk som andrespråk, samisk som fremmedspråk B-språk, samisk som fremmedspråk C-språk. Departementet fjernet finansieringsordning for samisk som fremmedspråk ved innføring av Kunnskapsløftet. Elever har rett til å starte med samisk på videregående opplæring, jf. skolelova § 6.3. Det har imidlertid ikke vært læreplan og noen finansieringsordning tilpasset denne elevgruppen. Nå er læreplan for denne elevgruppen fastsatt og finansieringsordning må komme på plass slik det var i Reform 94.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at skoleeiere og lærere har et nettverk for informasjons- og erfaringsutveksling om samisk opplæring.
- Bidra med finansiering av Nettverk for samiskopplæringen.
- Arbeide for å styrke finansiering til samisk opplæring.
- Arbeide for at samisk fjernundervisning får gode rammevilkår.

- Arbeide for at samisk 4 tas med i finansieringsordningen.
- Arbeide for at lærere får etterutdanning/videreutdanning innen andrespråksopplæring.
- Dialog med nasjonale myndigheter og aktuelle høyskoler og universitet.
- Bidra med informasjon og veiledning om rettigheter til samisk opplæring, læreplaner, fag- og timefordeling, organisering av opplæring og om læremidler.
- Gi informasjon og veiledning i aktuelle fora og for aktuelle aktører.

Skal bidra til:

- Å sikre vilkårene for skoleeiere til å gi opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

Nettverk for samiskopplæring

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22400	Sámi allaskuvla Samisk høyskole	a) b)	0	300	300	300	0	0,0 %
Sum			0	300	300	300	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

b) Het tidligere Samisk lærenettverk

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til nettverk for samiskopplæring.

Delmål 3:

- Samiske elever har tilgang til samiske læremidler, som er i tråd med gjeldende læreplanverk, på alle tre språk i alle fag i grunnopplæringen.

Målene i Sametingets forrige strategiske plan for læremiddelutvikling er på langt nær nådd. Det er fremdeles et stort udekket behov for samiske læremidler i grunnopplæringen. Sametinget har fulgt opp dette ved utarbeiding av handlingsplan for utvikling av læremidler 2015 – 2018 og har også tatt hensyn til at flere læreplaner etter Kunnskapsløftet – samisk har blitt revidert i 2012/2013.

Handlingsplanen ligger til grunn for de prioriteringer som blir gjort i 2015.

Sametinget deltar i en arbeidsgruppe som skal komme med konkrete forslag til økt samarbeid mellom de nordiske landene, først og fremst om samiske læremidler og lærerkompetanse. Arbeidet skal være gjennomført innen utgangen av juni 2015.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Utvikle og prioritere samiske læremidler på grunnlag av Sametingets handlingsplan for læremiddelutvikling 2015- 2018.
  - Bidra med finansiering til utvikling av læremidler for grunnopplæring.
  - Bidra med finansiering til utvikling av læremidler for barn og unge med særskilte behov.
  - Evaluere tilskudd til utvikling av læremidler.
- Arbeide for å styrke samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder samiske læremidler og lærerkompetanse.
  - Delta i arbeidsgruppe bestående av Utdanningsdirektoratet og Sametinget samt skolepolitiske aktører fra Sverige og Finland.

Skal bidra til:

- Målrettet og helhetlig utvikling av læremidler.

Tilskudd til utvikling av læremidler

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21000	Utvikling av læremidler	a)	20 540	17 625	17 625	21 025	3 400	19,3 %
Sum			20 540	17 625	17 625	21 025	3 400	19,3 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utvikling av læremidler.

Delmål 4:

- Samiske elever har tilgang til læremidler i matematikk, som er i tråd med gjeldende læreplanverk, på alle tre språk i grunnopplæringen.

Arbeidet med nytt matematikkverk på samisk for grunnskolen ble igangsatt i 2010 etter en anbudsrunde, der det ble valgt å oversette et eksisterende verk fra norsk til alle de tre samiske språk. Dette arbeidet følges opp ved bruk av avsatte midler for å fullføre læreverket for 1.- 4. årstrinn på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp utvikling av samisk matematikkverk for grunnskolen
- Bidra med finansiering til å fullføre oversetting og tilpasning av læreverk i matematikk for 1. – 4. trinn på nord-, lule- og sørsamisk.

Skal bidra til:

- Tilgang til læremidler på samisk i matematikk.

Delmål 5:

- Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid ivaretas og videreutvikles.

I 2013 inngikk Sametinget en 3-årig avtale med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla. Denne avtalen skal gjensidig forplikte partene til å bidra til at det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet, i avtalen omtalt som Elgå-prosjektet i Engerdal kommune, skal ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling. Sametinget finansierer prosjektet gjennom en egen overføring fra statsbudsjettet til dette formålet.

Etter prosjektperiodens slutt skal ordningen evalueres.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp avtalen med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla om sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid.
- Bidra med finansiering av oppfølging av prosjektet.

Skal bidra til:

- At det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet ivaretas og sikres rammevilkår slik at kompetansemiljøet kan bidra til sørsamisk terminologitvutvikling og til at det utvikles sørsamiske læremidler av god kvalitet.

Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
20200	Sámi allaskuvla	a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid.

Delmål 6:

- God informasjon om samiske læremidler og redskap for publisering av digitale læremidler og deling av samiske læremidler.

Læremiddelportalen har en oversikt over hva som finnes av samiske læringsressurser, er en arena for deling av læringsressurser og har utviklet et publiseringsverktøy for utvikling av læringsressurser. Målet er at alt som publiseres på nettportalen blir publisert på nord-, lule- og sørsamisk og norsk.

Arbeidet med oppbygging av læremiddelportalen ble igangsatt i 2010 og ble drevet som et prosjekt fram til 01.07.2013, da prosjektet gikk over til permanent drift og ble overflyttet til Sámi allaskuvla.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre gode rammevilkår for forvaltning av læremidler
  - Bidra med finansiering av nettstedet Ovttas - Aktan - Aktesne.
  - Tilgjengeliggjøre og informere om samiske læremidler.
  - Informasjon om utlån av samiske læremidler som finnes på Sametingets læremiddelsentral.

Skal bidra til:

- Opprettholdelse og videreutvikling av nettstedet Ovttas - Aktan - Aktesne som gir informasjon om læremidler og utvikler delingsarena for læremidler.

Samisk læremiddelportal - Ovttas - Aktan - Aktesne

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
22000	Sámi allaskuvla	a)	2 864	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Sum			2 864	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til samisk læremiddelportal Ovttas - Aktan - Aktesne.

Delmål 7:

- Implementere samisk tradisjonell kunnskap i opplæringen og i lokale læreplaner, og å overføre tradisjonell kunnskap mellom generasjoner for å styrke og bevare kulturell identitet.

Tradisjonell kunnskap er av stor verdi i seg selv, og overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene er et viktig ledd i styrking og bevaring av kulturell identitet. Gjennom opplæringen lærer elevene å nyttiggjøre seg av naturressursene innenfor naturens tålegrense, og får kunnskap i samisk duodji/duodje/duedtie. Dette vil være med på å videreføre tradisjonell kunnskap. Prosjektstøtte kan gis til tiltak innenfor utmarksbruk eller duodji, eller kombinerte utmarks- og duodjiltak.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at prosjekter i grunnskolen som fremmer utvikling av samisk språk, identitet og overføring av tradisjonell kunnskap igangsettes.
- Bidra med finansiering av opplæringsprosjekter innen tradisjonell samisk nyttiggjøring av naturressurser og duodji/duodje/duedtie-prosjekter med overføring av tradisjonell kunnskap og styrking av samisk språk som mål.

Skal bidra til:

- At elever i grunnskolen får opplæring i samisk tradisjonell kunnskap.
- At samisk tradisjonell kunnskap implementeres i skolens lokale læreplaner.

Tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen							
21130	a)		680	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			680	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. Midlene dekkes av Samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen.

8.3 Et trygt læringsmiljø

Mål:

- Samiske elever har et inkluderende og trygt læringsmiljø.

Sametinget er opptatt av at elever skal ha et trygt og godt fysisk og psykososialt læringsmiljø som stimulerer til god læring, og et miljø som er fri for mobbing og diskriminering.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til utviklingsarbeid som sikrer et godt og trygt læringsmiljø.
  - Arbeide for å forebygge diskriminering og mobbing.
  - Oppfølging av Benjaminprisen.
  - Oppfølging av Dronning Sonjas skolepris.
- Støtte opp om samarbeidet skole-hjem, skole-lokalsamfunn.
  - Samarbeid med Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).
  - Formalisere samarbeidet og samarbeidsavtaler med aktuelle kommuner.
- Bidra til at opplæringen legger til rette for å utvikle kompetanse for deltakelse i et flerspråklig og flerkulturelt samfunn.
  - Foreta oppnevninger til ulike råd, organer og juryer, og oppfølging av disse.
  - Oppfølging av fag-, referanse- og styringsgrupper der Sametinget er representert.

Skal bidra til:

- At elever er trygge i sin skolehverdag og i sin samiske identitet.

9 Høyere utdanning og forskning

Hovedmål:

- Utdanningstilbud og forskning som møter det samiske samfunnets behov og som bidrar til en ønsket samfunnsutvikling i Sápmi.

Sametingets ambisjon er å bidra til flere fagfolk med kompetanse innen samisk språk og kultur, og til at det finnes relevant forskning som grunnlag for politiske valg og beslutninger. I tillegg vil Sametinget arbeide for at nasjonal forsknings- og utdanningspolitikk ivaretar det samiske perspektivet.

Det samiske samfunnet står fremfor store utfordringer knyttet til å skaffe ansatte med samisk språk- og/eller kulturkompetanse innenfor de fleste sektorer. Dette gjelder både innenfor offentlig forvaltning og innenfor det private næringsliv. Sametinget anser at det å samarbeide om rekrutteringstiltak til samisk høyere utdanning vil være svært viktig i tiden framover.

Sametinget erkjenner at det på grunn av økt fokus og trykk på nordområdene, vil være nødvendig å legge strategier for å møte det samiske samfunns kompetanse- og forskningsmessige utfordringer.

Å nyttiggjøre seg av samisk tradisjonskunnskap for å bygge moderne næringsliv i samiske områder vil være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Nyere forskning viser at samer i Norge opplever diskriminering. Å øke den generelle kompetansen om samer og samiske samfunnsforhold i befolkningen, vil kunne motvirke dette. Sametinget arbeider blant annet derfor for at høyere utdanning og forskning generelt ivaretar det samiske perspektivet.

Samisk høyere utdanning og forskning med tilhørende mål og tilskuddsordninger, er også en del av kapitlene næring, areal og miljø, helse og sosial, språk og barnehage.

Sametinget har igangsatt arbeid med en sametingsmelding om høyere utdanning og forskning. Målsettinga for meldingsarbeidet er blant annet å bidra til refleksjon og dialog om det samiske samfunnets behov for forskning og tilbud innen høyere utdanning. Utdanningstilbud og forskning som møter det samiske samfunnets behov, vil være et sterkt bidrag til en ønsket samfunnsutvikling i Sápmi. I denne sammenhengen vil det også være et mål å avklare Sametingets og andre aktørers rolle, ansvar og myndighet innenfor feltet.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen høyere utdanning og forskning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Samisk høyere utdanning.
- Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå.
- Samisk forskning.
- Rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning.

9.1 Virkemidler til høyere utdanning og forskning

9.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 9.1.1 Samletabell - høyere utdanning og forskning

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samisk forskning	2 245	1 150	1 150	1 150	0	0,0 %
Rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning og forskning	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum	5 555	4 000	4 000	4 000	0	0,0 %

9.1.2 Administrative ressurser – seksjon for høyere utdanning og forskning

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for høyere utdanning og forskning inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for høyere utdanning og forskning er en del av avdeling for avdeling for oppvekst og utdanning. Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Avdelingen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdene for barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning og forskning. Arbeidsoppgaver knyttet til fortløpende politisk og administrativ aktivitet utføres daglig, i tillegg til seksjonenes oppgaver på sine fagområder. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene. Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for høyere utdanning og forskning disponerte 4 årsverk per 1.10.2014.

9.2 Samisk høyere utdanning

Mål:

- Økt kompetanse i samiske språk og om samiske samfunnsforhold.

Samisk høyere utdanning er alle kurs og studieprogrammer som er relaterte til samisk språk, kultur, næringer, samfunnsforhold eller lignende og som gir studiepoeng innenfor høyere utdanning.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at institusjoner tilbyr samisk høyere utdanning som det samiske samfunnet etterspør.
- Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.

Skal bidra til:

- Et godt studietilbud basert på samisk språk og kultur

9.3 Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå

Mål:

- Forskrifter og andre styringsdokumenter for høyere utdanning på nasjonalt nivå ivaretar det samiske perspektivet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det samiske perspektivet implementeres i høyere utdanning.
  - Observatør i Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU).
  - Medlem i følgegruppa for barnehagelærerutdanninga.
  - Dialog med nasjonale myndigheter.

Skal bidra til:

- Det samiske perspektivet er integrert i forskning og høyere utdanning i Norge.

9.4 Samisk forskning

Tabell 9.4 Samletabell samisk forskning

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik	
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %	
Kompetansesenter for samisk naturbruk	a)	2 245	1 150	1 150	1 150	0	0,0 %
Sum		2 245	1 150	1 150	1 150	0	0,0 %

Mål:

- Samisk forskning er forskning / FoU-virksomhet som enten er forskning på samiske forhold og/eller forskning for samiske formål.

Delmål 1:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.
  - Observatør i styret i Forskningsrådets samiske programstyre.
  - Starte prosess for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.

Skal bidra til:

- Valg og beslutninger basert på relevant kunnskapsgrunnlag.

Delmål 2:

- Utvikle et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

I Sametingets budsjett for 2012 ble det for første gang bevilget midler til pilotprosjektet Árbiediehtoguovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap. Prosjektet har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbiediehtu-prosjektet, systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap. Målet var å skaffe til veie og benytte kunnskap om samisk naturbruk som en ressurs i forvaltning av naturressurser. Prosjektet skulle evalueres etter 3 år.

I budsjettet for 2013 er det nærmere presisert at prosjektet også skal danne grunnlaget for etableringen av et Árbiediehtu-senter.

Sametingets budsjett for 2014 utvidet prosjektets perspektiv fra kun naturforvaltning til også å omfatte dimensjonen videreføring av samisk tradisjonskunnskap gjennom barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning. Tradisjonskunnskapen skal også tilgjengeliggjøres som kunnskapsgrunnlag for forskning.

Hovedprosjektet Árbiediehtu – systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, 2012 – 2015, avsluttes i 2015. Pilotprosjektet og hovedprosjektets resultater, er tenkt å utgjøre en del av innholdet i et eventuelt Árbiediehtoguoovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at samisk tradisjonell kunnskap får en naturlig plass i forskningen.

Skal bidra til:

- At samisk tradisjonell kunnskap videreføres til kommende generasjoner gjennom opplæring i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.
- At samisk tradisjonell kunnskap skal være tilgjengelig som kunnskapsgrunnlag for forskning.
- Etableringen av et senter for samisk tradisjonell kunnskap - Árbiediehtoguoovddáš.
- Oppfølging av naturmangfoldlovens § 8 og ivaretagelse og utvikling av folkerettslige standarder for ivaretagelse av urfolks tradisjonskunnskap i forvaltning og samfunnsliv.
- Utvikling av et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Pilotprosjekt Árbiediehtoguoovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
	a)						
22300	Sámi allaskuvla Samisk høgskole b)	1 150	1 150	1 150	1 150	0	0,0 %
Sum		1 150	1 150	1 150	1 150	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd. Kr 450 000 dekkes av samefolkets fond

b) Slått sammen pilotprosjektet Árbiediehtoguoovddáš og systematisk kartlegging av tradisjo nell kunnskap

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Pilotprosjekt Árbiediehtoguoovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap.

Delmål 3:

- Sametingets rolle i høyere utdanning og forskning er avklart.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets politikk på høyere utdanning og forskning formidles gjennom en melding.
  - Følge opp redegjørelsen om høyere utdanning og forskning med en melding.
  - Arrangere seminar om høyere utdanning og forskning, som grunnlag for meldingsarbeidet.

Skal bidra til:

- Å avklare Sametingets og andre aktørers rolle, ansvar og myndighet innenfor feltet høyere utdanning og forskning.

9.5 Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

Tabell 9.5 Samletabell - Styrking av det samiske samfunnets kompetansebehov

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
21110	Stipend til høyere utdanning	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

Mål:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse.

Det samiske samfunnet har behov for fagfolk med kunnskaper i samisk språk og kultur på alle samfunnsområder, både innenfor offentlig og privat sektor.

Det er viktig at de som ikke er samisktalende får muligheter til å få opplæring i samisk og slik blant annet kvalifisere seg til samisk høyere utdanning. Sametinget støtter høyskoler og universiteter i arbeidet med å tilby opplæring i samiske emner og samiske språk på flere nivå i høyere utdanning.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til rekruttering av samiskspråklige på ulike nivåer innen høyere utdanning og forskning.
  - Dialog med Kunnskapsdepartementet om opprettelse av master- og doktorgradsstipender i samiske språk.
  - Dialog med Kunnskapsdepartementet om rammer for rekruttering til samisk høyere utdanning.
  - Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.
- Arbeide for å sikre at befolkningen i møte med barnehage, skole og innenfor helsevesenet får tilgang til samiskspråklig personell.
  - Bidra med stipend til studenter som tar høyere utdanning innenfor samiske språk.

Skal bidra til:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse innen flere fagområder.

Stipend for høyere utdanning

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik	
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %	
21110	Stipend for høyere utdanning	a)	3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum			3 310	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd. For 2015 brukes kr 492 000 av avsetning samefolkets fond.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for stipend for høyere utdanning.

10 Helse og sosial

Hovedmål:

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste, er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivåer.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen helse og sosial ved å satse på følgende innsatsområder:

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste.
- En likeverdig barneverntjeneste.
- En likeverdig nødmeldetjeneste.
- Samisk human biologisk materiale.
- Vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

10.1 Virkemidler til helse og sosial

10.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 10.1.1 Samletabell - helse og sosial

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
En likeverdig helse- og sosialtjeneste	2 869	3 531	3 531	3 246	-285	-8,1 %
Vold i nære relasjoner	0	0	0	450	450	-
Sum	2 869	3 531	3 531	3 696	165	4,7 %

10.1.2 Administrative ressurser – seksjon for helse og sosial

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for helse og sosial inngår i kapittel 16 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for helse og sosial er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse og sosial.

Seksjon for helse og sosial er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet helse og sosial. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene ovenfor.

Seksjonen har forvaltningsansvar innenfor dette området:

- Forvaltning av tilskudd til helse og sosialprosjekter.

Seksjon for helse og sosial disponerte 3 årsverk pr. 1.10.2014.

10.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Mål:

- Likeverdige helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig

tjeneste, er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivå.

Tabell 10.2 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Brukerrettede tilbud for eldre samer	531	547	547	562	15	2,7 %
Samisk legeforening	150	150	150	150	0	0,0 %
Helse- og sosialprosjekter	1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %
Oppfølging av samhandlingsreformen	550	0	0	0	0	-
Sum	2 869	3 531	3 531	3 246	-285	-8,1 %

Delmål 1:

- Samiske pasienters rettigheter og behov til en likeverdig helse og sosialtjeneste blir ivaretatt.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med overordnede myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.
- Sikre at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av samhandlingsreformen.
  - Være i tidlig dialog med sentrale myndigheter når overordnede satsinger igangsettes.
  - Gjennom formelle virkemidler bidra til at samiske pasienters rettigheter og behov etterspørres, synliggjøres og ivaretas i overordnede satsinger og føringer.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske samfunns utviklingstrekk og behov innenfor helse- og sosialfeltet.

Skal bidra til:

- Helse- og omsorgstjenester tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Delmål 2:

- Helse- og sosialfaglig personell på alle nivå har samisk språk- og kulturkompetanse.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Stimulere til økt samisk språk- og kulturkompetanse blant helse- og sosialfaglig personell på alle nivå.
  - Gjennom aktiv bruk av virkemidler stimulere til prosjekter som har til hensikt å øke samisk språk- og kulturkompetanse i helse- og sosialsektoren.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende helse- og sosialfaglig personell.

Delmål 3:

- Økt kunnskap om samiske pasienters behov innen helse- og sosialtjenester på alle nivå.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at kunnskap om samisk språk, kultur og samfunnsforhold implementeres i fagutdanning på videregående og høyere utdanning.
  - Utfordre til og etterspørre implementering av samisk språk og kulturkompetanse i utdanningsinstitusjoner.

- Bidra til at institusjoner som forsker på helse og sosiale forhold i det samiske samfunnet styrkes og videreutvikles.
- Gjennom kontakt med sentrale myndigheter etterspørre folkehelsedata om det samiske samfunnet.
- Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.
- Samarbeide med samisk helseforskning og andre samiske fagutviklingsinstitusjoner innen helse og sosial når det gjelder kunnskapsutvikling.
- Finansierte metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av helse- og sosialtjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Skal bidra til:

- Samiskspråklig og kulturelt tilrettelagte helse- og sosialtjenester til samiske pasienter og brukere.

Delmål 4:

- Samiske pasienter mottar et spesialisthelsetjenestetilbud som tilrettelegges etter samisk språk og kultur.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av spesialisthelsetjenester til det samiske folk.
- Sikre Sametingets innflytelse på oppdragsdokumenter til regionale helseforetak.
- Etablere faste samarbeidsmøter med helseforetakene.
- Følge opp organisering og etablering av tjenestetilbudet til samiske pasienter innen spesialisthelsetjenesten.
- Følge opp arbeidet med opprettelse av samisk helsepark.
- Bidra til finansiering av metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av spesialisthelsetjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.
- Finansierte prosjekter som utvikler gode redskaper for å måle og sikre kvalitet på spesialisthelsetjenestene til den samiske befolkning.
- Følge opp NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor og videreføringen av Helse Nord's tolkeprosjekt innenfor Helse Finnmark.
- Følge opp arbeidet med utvikling av måleindikatorer for språk og kommunikasjon innenfor kvalitetssikring og pasientsikkerhet.

Skal bidra til:

- Språklig og kulturelt tilrettelagt tjenestetilbud til samiske pasienter.

Delmål 5:

- Samiske brukere får språklig og kulturelt tilpasset helse- og omsorgstjeneste i kommunene.

Strategier med tilhørende tiltak

- Gjennom dialog og samarbeid med kommuner og relevante aktører sikre en språklig og kulturell tilrettelagt kommunehelsetjeneste til det samiske folk.
- Gjennom samarbeidsavtalene bidra til at samiske pasienters behov for tilrettelagte helse- og sosialtjenester ivaretas.
- I samarbeid med aktuelle språksentre sette søkelys på tilpassede helse- og omsorgstjenester til samiske pasienter og brukere.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til finansiering av metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter som har som mål å bedre tjenestetilbudet til samiske pasienter.
- Bidra til å finansiere prosjekter som har som mål å utvikle permanent tilrettelagte helse og omsorgstjenester.
- Øke kunnskapen om samisk språk og kultur blant kommunehelsetjenestens ansatte.

- Gjennom kontakt med forskningsmiljøer og utviklingsentre for omsorg påvirke og stimulere til økt forskning på tjenestetilbudet til samiske brukere i kommunene.
- Gjennom stipend til høyere utdanning bidra til nødvendig rekruttering av samiske fagfolk.
- Bidra til finansiering av prosjekter som har som mål å øke kunnskap om samisk språk og kultur i kommunchelsetjenesten.

Skal bidra til:

- Samiske brukere i kommunene får en helse og omsorgstjeneste basert på samisk språk, verdier og tradisjoner.

Delmål 6:

- Øke samiske brukere og pasienters medvirkning og brukerstyring.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at samiske pasienter og brukere får større medvirkning og innflytelse i planlegging og utførelse av tjenestetilbudet innenfor helse og sosial.
  - Samarbeid med brukerorganisasjoner som Sametinget har samarbeidsavtaler med.
  - Bidra til finansiering av prosjekter innenfor helse og sosialfeltet som tar sikte på å øke samiske brukeres medvirkning og brukerstyring i helse- og sosialtjenesten.
- Videreføre og videreutvikle forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige helse- og sosialtjenester.
  - Bidra med finansiering til prosjekter som har som mål å etablere møteplasser som legger vekt på samisk språk og kultur for samiske eldre.
  - Direkte tilskudd til Várdobáiki for å gi veiledning og rådgivning for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre.

Skal bidra til:

- Styrking av samiske brukere og pasienters rett til medvirkning.

Brukerrettede tilbud for eldre samer

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
25000	Várdobáiki SA	a)	531	547	547	562	15	2,7 %
Sum			531	547	547	562	15	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for brukerrettede tilbud for eldre samer.

Samisk legeförening

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
25100	Samisk legeförening	a)	150	150	150	150	0	0,0 %
Sum			150	150	150	150	0	0,0 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Samisk legeförening.

Tilskudd til helse- og sosialprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
26000	Helse- og sosialprosjekter	a)	1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %
Sum			1 638	2 834	2 834	2 534	-300	-10,6 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til helse- og sosialprosjekter.

10.3 En likeverdig barneverntjeneste

Samiske barn har rettigheter regulert i norsk lov og i internasjonale konvensjoner som stadfester deres rett til å bruke sin kultur, språk og religion. Kunnskap om samisk språk og kultur er en viktig forutsetning for at barnevernstjenesten skal kunne gi de samiske barna og deres familier det tilbud de har krav på.

Samiske barn har rett til et fullverdig helse- og sosialtilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur, og at det tas tilbørlig hensyn til deres etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved utvikling av hjelpetiltak. Dette er barns selvstendige rett, som også gjelder for samiske barn under barnevernets omsorg, jf. Barnekonvensjonen, artiklene 2, 20 og 30.

Delmål:

- Samiske barns rettigheter og behov sikres i møte med barnevernet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ivareta og synliggjøre samiske barns rettigheter og behov i overordnede beslutnings- og styringsverktøy.
  - Konsultasjoner med sentrale myndigheter om lover, forskrifter, og styringsdokumenter.
  - I samarbeid med fylkesmannen og andre aktører bidra til at Barnekonvensjonens artikler om urfolks barn ivaretas.
  - Etterspørre samiske barns rettigheter og behov i konseptet Statens barnehus.
- Økt kunnskap om samiske barns rettigheter og behov innenfor barnevernstjenesten.
  - Samarbeide med Norsk Fosterhjemsforening om samiske fosterbarn.
  - Bidra med finansiering til prosjekter som har som mål å tilpasse og utvikle en barnevernstjeneste som ivaretar samiske barns rettigheter til eget språk og kultur.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske barns og unges helse og levekår.
  - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske funksjonshemmedes helse og levekår.
  - Etterspørre og initiere til dokumentert kunnskap om helse og levekår for samiske barn som har vært eller er under barnevernets omsorg.

Skal bidra til:

- Samiske barns språk og kultur ivaretas når de er under offentlig omsorg.

10.4 En likeverdig nødmeldetjeneste

Delmål:

- Den samiske befolknings behov ivaretas i nødmeldetjenesten.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Være en pådriver for å ivareta samiske interesser i nødmeldingsarbeidet.
- Aktivt etterspørre hvordan samiske brukere ivaretas i nødmeldingsarbeidet.
- Samarbeide med aktuelle nødsentraler og kommuner om ivaretagelse av samiske brukeres rettigheter og behov i nødmeldingsarbeidet.
- Fortsette konsultasjoner om nødmelding og varsling med sentrale myndigheter.

Skal bidra til:

- Et nødmeldings- og varslingssystem som kan motta og betjene meldinger på samisk, og som også ivaretar det samiske samfunnets behov.

10.5 Samisk human biologisk materiale

Delmål:

- Den samiske befolkningens rettigheter ivaretas innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp Kirkenes-erklæringen vedrørende rettigheter og forvaltning av samisk human biologisk materiale.
- I samarbeid med samiske fagfolk utvikle retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale.

Skal bidra til

- Ivaretagelse av samiske folks rettigheter innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

10.6 Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Tabell 10.6 Samletabell - vold i nære relasjoner i samiske samfunn

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn	0	0	0	450	450	-
Sum	0	0	0	450	450	-

Delmål:

- Kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bedre kunnskapsgrunnlag om hva som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner.
- Bidra med finansiering av prosjektet vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Skal bidra til:

- Å forebygge vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
27100	Utredning om vold i nære relasjoner i samiske samfunn	a)	0	0	0	450	450	-
Sum			0	0	0	450	450	-

a) Prosjekt i egen regi

11 Arealer og miljø

Hovedmål:

- En bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv.

Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring. Sametinget legger vekt på å arbeide for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Å bidra til å sikre en balansert bosettingsutvikling er en sentral utfordring også for areal- og ressursforvaltningen.

Samer har behov for beskyttelse av de tradisjonelle levemåtene og rettighetene som er opparbeidet gjennom langvarig bruk av områdene, fordi sammenhengen mellom kulturutøvelsen og den tradisjonelle næringsutøvelsen er særlig sterk.

Ressursområder, naturmangfold, kulturminner og kulturlandskap er viktige deler av det materielle kulturgrunnet for samisk kultur. Forvaltning av arealer, naturressurser, naturmangfoldet og hvordan vi forholder oss til klimaendringene er derfor viktig for å ta vare på og sikre utvikling av samisk kultur og samfunnsniv. Urfolkene er de som først rammes av konsekvensene av klimaendringene. Miljøpolitikken er derfor avgjørende for at vår kultur og våre samfunn skal kunne videreføres for fremtiden. Det er derfor viktig at Sametinget involverer seg og deltar på arenaer der miljø- og klimapolitikken utformes, både nasjonalt og internasjonalt.

Eksisterende areal- og miljømelding vil bli revidert i 2015. I tillegg tas det sikte på å utarbeide en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper, samt revidere Sametingets mineralveileder.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet ved å satse på følgende innsatsområder:

- Arealer.
- Naturressurser.
- Naturmangfold.
- Klima.

11.1 Virkemidler til arealer og miljø

11.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.1.1 Samletabell - arealer og miljø

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser	2 000	2 000	2 000	3 100	1 100	55,0 %
Sum	2 000	2 000	2 000	3 100	1 100	55,0 %

11.1.2 Administrative ressurser - seksjon for areal og miljø

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for areal og miljø inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for areal og miljø.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for areal og miljø er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet areal og miljø. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet.

Seksjon for areal og miljø har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av saker i henhold til plan- og bygningsloven.

Seksjon for areal og miljø disponerer 5 årsverk pr. 1.10.2014.

11.2 Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser

Mål:

- Sametinget skal være en viktig premissleverandør i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Staten er folkerettslig forpliktet til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Kunnskap om de samiske områdene og samfunnene er avgjørende for god forvaltning av arealer og ressurser. Tradisjonell samisk kunnskap gir innsikt og forståelse på linje med akademisk kunnskap. Areal- og ressursforvaltningen skjer i samarbeid med mange parter. Statlige og regionale myndigheter har viktige roller, det samme har de samiske samfunnene der areal- og ressursforvaltningen skjer. Sametinget har forpliktende samarbeidsavtaler med noen av disse. For øvrig reguleres samhandlingen med staten av konsultasjonsavtalen fra 2005, der staten er forpliktet til å konsultere Sametinget i alle saker som berører samiske interesser.

Plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og finnmarksloven er sentrale i denne sammenheng. Sametinget har utarbeidet en planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå etter plandelen til plan- og bygningsloven. Sametingets areal og miljømelding er også et viktig dokument i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Tabell 11.2 Samletabell - Ansvar og rammebetingelser i forvaltningen av arealer og ressurser
(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Areal og miljømeldingen	0	0	0	450	450	-
Oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser	2 000	2 000	2 000	2 650	650	32,5 %
Sum	2 000	2 000	2 000	3 100	1 100	55,0 %

Delmål 1:

- Naturgrunnet for samiske næringer, kultur og samfunnsniv sikres i all planlegging.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets areal- og miljøpolitikk signaliseres klart.
  - Revidere melding om areal og miljø.
- Tradisjonskunnskap i arealsaker.

Skal bidra til:

- Sametingets areal- og miljøpolitikk er klart kommunisert og blir i økende grad tatt hensyn til.

Areal og miljømeldingen, seminar og utredning

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
31000	Areal og miljømeldingen, åpningsseminar	a)	0	0	0	200	200	-
31001	Areal og miljømeldingen, utredning fra eksterne	a)	0	0	0	250	250	-
Sum			0	0	0	450	450	-

Delmål 2:

- Samiske land- og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder.

Stiftelsen Protect Sápmi skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder.

Det legges til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre offentlige og/eller ikke-offentlige myndigheter, slik at Sametingets finansieringsandel gradvis kan trappes ned.

Sametingsrådet vil vurdere hvordan det kan legges til rette for at det kan ytes juridisk bistand for samiske rettighetshavere som opplever at deres rettigheter ikke blir respektert i tilknytning til bruk og forvaltning av land- og ressurser.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Etablering av en veiledningsordning for samiske rettighetshavere som vil fremme rettighetskrav ovenfor Finnmarkskommisjonen.
- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter, særlig samiske rettighetshavere, for å sikre samisk areal- og miljøvern.
  - Delta i aktuelle samarbeidsfora.
  - Utarbeide veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.
  - Utarbeide strategier for identifisering og oppfølging av saker som egner seg for en eventuell rettslig avklaring av samiske land- og ressursrettigheter.
  - Oppdatere Sametingets mineralveileder fra 2010.
- Alliansebygging med rettighetshavere og/eller til organisasjoner som støtter arbeidet med samiske land- og ressursrettigheter.
  - Oppfølging av rettighetssaker overfor internasjonale organer.
  - Bistå organisasjoner som arbeider med urfolks- og menneskerettighetsspørsmål.

Skal bidra til:

- Større synlighet og innflytelse for det samiske i henhold til bruk og bevaring av arealer som kan sikre en fremtidig bærekraftig forvaltning.
- Økt bevissthet og gjennomslag for ivaretagelse av areal og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere.
- Avklaring av samiske rettigheter til marine ressurser.

Arbeid med urfolks- og menneskerettighetsspørsmål

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
30000	Stiftelsen Protect Sápmi	a)	2 000	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
30500	Annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser	b)	0	0	0	650	650	-
Sum			2 000	2 000	2 000	2 650	650	32,5 %

a) Direkte tilskudd

b) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Stiftelsen Protect Sápmi og tilskudd til annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser.

Delmål 3:

- Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine CSR (CorporateSocialResponsibility).

Strategi med tilhørende tiltak:

- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter, særlig samiske rettighetshavere, for å sikre samisk areal- og miljøvern.
  - Delta i aktuelle samarbeidsfora.

Skal bidra til:

- Økt mulighet for gjennomslag for samiske interesser i henhold til urfolksrettigheter i samiske områder.

Delmål 4:

- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser inngår i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som beslutningsgrunnlag for beslutninger i arealplaner.
  - Pilotprosjekt med fokus på tradisjonell bruk av naturgrunnlaget i virkeområdet for Sametingets planveileder.
  - Utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap i forbindelse med inngrep i og utnyttelse av naturressurser.
- Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, samt lokal kunnskap og forståelse i prosesser og vedtak i henhold til plan- og bygningsloven.
- Bedre tilrettelegging for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning i planprosesser.

11.3 Forvaltning av arealer

Mål:

- Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv er sikret.

Delmål 1:

- Lokal samisk deltakelse og reell medvirkning sikres i all areal- og ressursforvaltning.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Tilrettelegge for deltakelse og reell medvirkning av samiske interesser, aktører og samfunn i areal og ressursaker hvor disse berøres.

Skal bidra til:

- Økt deltakelse av samiske interesser, aktører og samfunn hvor en reell medvirkning er sikret. Det vil si at samiske parter i areal og ressursaker blir hørt og gis mulighet for informert og skriftlig samtykke.

Delmål 2:

- Arealforvaltningen sikrer samisk næringsutøvelse forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arealforvaltninga skal søke å tilrettelegge for at samisk næringsutøvelse gis tilstrekkelig areal og handlingsrom for å utøve sin næring på en utviklingsrettet og bærekraftig måte.
- Tidlig og bred involvering eller innsats i henhold til arealsaker med samiske interesser bør prioriteres.

Skal bidra til:

- Å sikre områder eller areal hvor samisk næringsutøvelse gis utviklingsmulighet og handlingsrom i et bærekraftig perspektiv.
- Synliggjøre kommunenes ansvar for å ivareta samisk kultur og næringsutøvelse.

Delmål 3:

- Samisk tradisjonell kunnskap samt lokal kunnskap og forståelse inngår i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven, lakse- og innlandsfiskeleken, naturmangfoldloven og annet relevant lovverk.
  - Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.
  - Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som relevant kunnskap i arealplanlegging.
  - Pilotprosjekt med fokus på tradisjonell kunnskap i virkeområdet for Sametingets planveileder.

Skal bidra til:

- Gode lokale planprosesser som ivaretar bruk av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.
- Positivt fokus på tradisjonell kunnskap i pilotkommunene.

11.4 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Delmål 1:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og er i samsvar med internasjonal folkerett.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.

Delmål 2:

- Tradisjonell og lokal kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap og forståelse, anerkjennes og tas i bruk i forvaltning av naturressurser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som grunnlag for beslutninger om bruk av naturressurser.
  - Iverksette et prosjekt som utvikler metoder for å ivareta tradisjonskunnskap og erfaringsbasert praksis i forbindelse med inngrep i og utnyttelse av naturressurser.
  - Gjennomføre eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, i forhold til SP art. 27.

Skal bidra til:

- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap og forståelse ved utvinning av naturressurser.

11.5 Naturmangfold

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Delmål 1:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.
- Følge opp verneprosessene i samiske områder.
- Bidra til at beslutningsprosesser vedrørende naturmangfoldet i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.

Delmål 2:

- Samisk tradisjonell kunnskap, herunder kvinners kunnskap, lokal kunnskap og forståelser brukes ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som grunnlag for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Skal bidra til:

- Samisk tradisjonell kunnskap, herunder samiske kvinners kunnskap, tillegges økt betydning ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Delmål 3:

- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
- Oppfølging av de samiske representantene i verneområdestyrene og i arbeidsutvalgene for verne- og forvaltningsområder.

Skal bidra til:

- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

11.6 Klima

I Sametingets miljø- og arealmelding fra 2009 er globale miljøutfordringer en av fem hovedutfordringer. Det fokuseres både på klima og miljøgifter. Sametingets arbeid når det gjelder miljøgifter hører inn under kapittel 10, Helse- og sosial, mens klima omhandles i dette kapitlet. Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robuste i forhold til klimaendringer.

Delmål:

- Urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak mot klimaendringer planlegges.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.
  - Arbeide gjennom Arktisk råd for bærekraftig utvikling og mot klimaendringer.
  - Delta på relevante internasjonale arenaer.
- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.
  - Følge opp resultatene fra NorACIA og formidle dem i relevante sammenhenger.
  - Følge opp klimameldingen.
  - Arbeide for at også tradisjonell urfolkskunnskap og lokal kunnskap blir lagt til grunn for dokumentasjon på klimaendringer, brukes som grunnlag for å utvikle positive tilpasningsstrategier og for å fatte beslutninger i klimapolitikken.
  - Arbeide for at forskning på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.
- Økt forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.

12 Kulturminnevern

Hovedmål:

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner er en viktig del av Sametingets virkeområde. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Samiske kulturminner er synlige spor etter våre forfedres bruk og tilstedeværelse i landskapet. De formidler kunnskap om livsvilkår, overlevelsestrategier, ressursbruk, trosforestillinger og tilpassinger til landskapet. Dette landskapet formidler også kunnskap om rike ressurser og langvarig bosetting. Deler av den tradisjonelle kunnskapen er fortsatt i aktiv bruk i samiske samfunn, parallelt med nyere kunnskaper og holdninger. Sikring av kulturminner og formidling av kunnskapen de inneholder, er viktig for å sikre og videreføre samisk kultur framover. Kunnskap om landskaps- og ressurstilpassing, som er nedfelt i samiske kulturmiljø, har verdi langt utenfor samiske samfunn. Slik kunnskap er for eksempel aktuell å peke på i debatten om klimaendringer.

Sametinget, som samenes øverste politiske myndighet, har forvaltningsansvar for samiske kulturminner og legger hovedpremissene for dette arbeidet. Det følger også av folkeretten, og er i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.

Samisk bygningsvern er en viktig del av det samiske kulturminnevernet. Sametinget ser det som en viktig oppgave å bevare den samiske bygningsarven. Det er stort behov å få identifisert og registrert samiske bygninger. Vi mangler tilstrekkelig oversikt, noe som betyr at forvaltningen også mangler et viktig verktøy for å kunne drive et hensiktsmessig forvaltningsarbeid. Sametinget har tidligere fastsatt en rekke kriterier for hvordan identifisere samiske bygninger.

I følge kulturminneloven § 4 andre ledd er alle samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet, herunder også samiske bygninger. Sametinget har gjennom forskrift delegert myndighet etter

kulturminneloven. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner etter bestemmelsene i kulturminneloven. Videre skal Sametinget også ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven.

Med dagens situasjon har de ansatte som arbeider med kulturminnevern i Sametinget kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametinget har et stort kulturhistorisk materiale i form av registreringer, befaringsrapporter og intervjuer, i tillegg til et omfattende bildemateriale. De ansatte i kulturminnevernet i Sametinget besitter den fremste kunnskapen om samisk kulturminnevern og samisk kulturhistorie i landet.

Statens bidrag til administrative ressurser til det samiske kulturminnevernarbeidet har i praksis ikke blitt økt siden 1999.

I løpet av 2015 vil rådet legge fram melding om samisk kulturminnevern. Meldingen vil diskutere rammebetingelsene for samisk kulturminnevern, Sametingets forvaltningsansvar samt spørsmål knyttet til fredning og vern. Meldingen vil også ta opp samiske kulturminners betydning og plass i samisk samfunnsbygging. Denne vil legge grunnlag for ytterligere presisering av mål, strategier og tiltak.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet i kulturminnepolitikken ved å fokusere på følgende områder:

- Rammebetingelser for samisk kulturminnevern.
- Forvaltning av kulturminner
- Synliggjøring

12.1 Virkemidler til kulturminnevern

12.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 12.1.1 Samletabell - kulturminnevern

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Rammebetingelser for samisk kulturminnevern	0	0	0	250	250	-
Forvaltning av kulturminner	2 442	2 900	2 900	2 900	0	0,0 %
Sum	2 442	2 900	2 900	3 150	250	8,6 %

12.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kulturminnevern

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kulturminnevern inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.

Seksjon for kulturminner er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kulturminnevern. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor dette fagområdet.

Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap har tilsvarende ansvar når det gjelder bygningsvern spesielt. Overordnet arbeid med kulturlandskap, der både kulturminnevern og bygningsvern inngår som naturlige deler, ligger også under denne seksjonen. Prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" er dessuten også knyttet til seksjonen. Seksjonen er ny fra 01.01.2015, og er opprettet fordi den tidligere kulturminneseksjonen var av en uhensiktsmessig størrelse.

Delingen forventes styrke både politikktutvikling og utvikling av de to hovedfagfeltene, vern og forvaltning av arkeologiske samiske kulturminner samt samiske bygninger. Det vil i tillegg sette Sametinget bedre i stand til å ta ansvaret som følger i kjølvannet av bygningsregistreringsprosjektet. Det er naturlig å forvente en større andel bygningsvern saker i de kommende årene.

Seksjonene har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av samiske kulturminner, herunder samiske bygninger, i henhold til kulturminnelovens samt plan- og bygningslovens bestemmelser.

Seksjon for kulturminner disponerer 9 faste årsverk pr. 1.10.2014. Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap disponerer 3,5 faste årsverk pr. 1.10.2014. I tillegg disponerer seksjonen 2 årsverk som er knyttet til registreringsprosjektet samiske bygninger.

12.2 Rammebetingelser for samisk kulturminnevern

Mål:

- Sametinget skal være den viktigste premissleverandør for det samiske kulturminnevernet.

Tabell 12.2 Samletabell - rammebetingelser for samisk kulturminnevern

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Kulturminnevernkonferanse	0	0	0	250	250	-
Sum	0	0	0	250	250	-

Sametingets rolle innenfor kulturminnevern er ikke formelt avklart. Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven ble lagt til Sametinget som en prøveordning i 2001. Denne prøveordningen gjelder fortsatt.

Sametinget har som mål at forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven. Dette medfører endring av kulturminneloven.

Gode økonomiske rammebetingelser er avgjørende for forvaltningen av samiske kulturminner. For å oppnå dette må Sametinget gis mulighet til reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kulturminnevern.

Økt kunnskap om samiske bosettingsområder og kulturminner betyr økt ansvar for Sametingets kulturminneseksjon. Dette medfører behov for økte administrative og økonomiske ressurser.

Gode rammebetingelser oppnås også gjennom samarbeid med aktuelle partnere innen kulturminnevernet. Sametinget samarbeider i dag nært med aktuelle fylkeskommuner, et samarbeid som gir gevinst for alle parter.

Når det gjelder forvaltningen av samiske kulturminner i Oppland fylke har Sametinget hatt en samarbeidsavtale med Oppland fylkeskommune 2009 – 2013. Samarbeidet har vært av stor nytte. Å kunne samordne strategier og høste erfaringer av hverandre er av stor positiv effekt for kulturminneforvaltningen generelt og samiske kulturminner i Oppland spesielt. Sametinget er derfor av den oppfatningen at samarbeidet bør videreføres.

Sametinget deltar i arbeidet med Regional plan for kulturminnevern i Finnmark, i samarbeid med Finnmark fylkeskommune. Arbeidet ble startet opp i 2009, men av personellmessige årsaker har arbeidet tatt lang tid og planen er fortsatt ikke ferdigstilt. Fylkeskommunen tok i inneværende år opp arbeidet, og har tilsatt prosjektleder i full stilling. Sametinget har deltatt med faglige innspill på oppstartsmøtet, og meldt at vi fortsatt vil delta med dette. Hovedformålet med planen er å gjøre den materielle kulturarven i Finnmark og den historien den representerer synlig, slik at den kan ivaretas på best mulig måte gjennom den daglige forvaltningen.

Delmål 1:

- Sametinget har den formelle forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets overordnede kulturminnepolitikk formidles gjennom en melding.
  - Følge opp redegjørelsen om samisk kulturminnevern med ei melding.
  - Arrangere konferanse om samisk kulturminnevern, som grunnlag for meldingsarbeidet.

Skal bidra til:

- Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven er avklart.

Kulturminnekonferanse

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
36100	Kulturminnekonferanse	0	0	0	250	250	-
Sum		0	0	0	250	250	-

Delmål 2:

- Det samiske perspektivet blir ivaretatt i nasjonalt og regionalt kulturminnevern.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at nasjonale myndigheter tar sitt ansvar for samisk kulturminnevern.
  - Bruke konsultasjonsavtalen aktivt.
  - Gi innspill til nasjonale myndigheters prioriteringer innenfor samisk kulturminnevern.
- Godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene for å verne samiske kulturminner.
  - Stille til rådighet faglige ressurser i samband med fellesbefaringer med fylkeskommunene.
  - Fornye samarbeidsavtalen med Oppland fylkeskommune.
  - Delta i utarbeidelse av regional plan for kulturminnevern i Finnmark.

Skal bidra til:

- At Sametinget får gjennomslag for sitt syn i kulturminnepolitikken.
- En effektiv forvaltning av samiske kulturminner.

12.3 Forvaltning av kulturminner

Mål:

- Samiske kulturminner forvaltes på grunnlag av egen historie og egne verdier.

Den daglige forvaltningen utgjør hovedparten av kulturminneseksjonens arbeid. Arbeidet består av saksbehandling av offentlige planer og tiltak, befaringer i feltet samt å gi høringsuttalelser i saker der Sametinget har rett og plikt til å delta med innspill etter kulturminneloven samt plan- og bygningsloven. Til forvaltningen hører også tilskuddsbehandling, oppfølging av Sametingets eiendom, Skoltebyen kulturmiljø og ulike prosjekter som omhandler registrering, skjøtsel, sikring og tilrettelegging av samiske kulturminner, herunder også samiske bygninger. Sametinget ønsker en styrking av dette arbeidet.

Tabell 12.3 Samletabell - forvaltning av kulturminner

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Tilskudd til kulturminnevern	2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	16	500	500	500	0	0,0 %
Sum	2 442	2 900	2 900	2 900	0	0,0 %

Delmål 1:

- Funksjonell og forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Sametinget arbeider med samisk bygningsvern som en del av den daglige forvaltningen og gjennom et eget prosjekt "Identifisering og registrering av samiske bygninger". Prosjektet er finansiert av Riksantikvaren.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at flere samiske kulturminner registreres og istandsettes.
  - Registrere samiske kulturminner og kulturmiljøer i hele Norge
  - Bidra til skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
- Bidra til at samiske bygninger er identifisert og registrert.
  - Videreføre prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" i samarbeid med Riksantikvaren.
  - Oppdatere registreringene av samiske kulturminner i den nasjonale databasen Askeladden.
- Bidra til effektiv saksbehandling av offentlige planer og tiltak.
  - Gi høringsuttalelser til aktuelle kommunale og regionale planer.
  - Foreta befaringer i utbyggingsområder.
- Immateriell kulturarv brukes som en del av forvaltningsgrunnlaget.
  - Immaterielle kulturminner registreres parallelt med øvrige registreringer.
  - Utarbeide strategier for ivaretagelse og innsamling av kunnskap om immaterielle samiske kulturminner.
  - Registrere muntlig tradisjon og immaterielle kulturminner.
- Menneskelige levninger fra samiske graver i Pasvik forvaltes på en verdig måte.
  - Delta i samarbeid med aktuelle parter til en mulig gjenbegravelse av skjelettmateriale som er fjernet fra samiske graver i forbindelse med tidligere inngrep.

Skal bidra til:

- Samiske kulturminner blir tatt vare på og sett på som en ressurs for de samiske lokalsamfunnene.

- Økt kunnskap blant kommuner, andre tiltakshavere og øvrig kulturminneforvaltning om immateriell samisk kultur.
- Forutsigbarhet for kommuner og andre tiltakshavere i planprosesser.
- En oversikt over automatisk fredede kulturminner og verneverdige samiske bygninger er tilgjengelig for forvaltningen og allmennheten.
- En økt lokal forankring i kommuner og samiske lokalsamfunn av igangsatte kulturminneprosjekter.

Delmål 2:

- Styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske bygninger registreres, dokumenteres og istandsettes:
  - Bidra med finansiering til å utarbeide antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
  - Bidra med finansiering av restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske kulturminner registreres og dokumenteres:
  - Bidra med finansiering av registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljøer. Områder som er lite undersøkt når det gjelder samiske kulturminner prioriteres.
  - Bidra med finansiering av innsamling og dokumentasjon av samiske immaterielle kulturminner i landskapet.
  - Bidra med finansiering av innsamling av muntlige historier og minner knyttet til andre verdenskrig i samiske områder.
  - Bidra med finansiering av dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til skjøtsel og tilrettelegging av samiske bygninger og øvrige samiske kulturminner:
  - Bidra med finansiering av utarbeidelse av skjøtelsplaner for truede samiske kulturmiljøer.
  - Bidra med finansiering av skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
  - Bidra med finansiering av istandsetting av 4-5 utvalgte samiske kulturminner innenfor BARK-programmet årlig.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.
  - Bidra med finansiering av prosjekter innenfor Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, som omhandler krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i reiselivssatsing.
  - Bidra med finansiering av dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.

Skal bidra til:

- Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
- En økt lokal forankring av kulturprosjektene.

Tilskudd til kulturminnevern

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
35000	Tilskudd til kulturminnevern	a)	2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum			2 426	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til kulturminnevern.

Delmål 3:

- Kulturmiljøet Skoltebyen forvaltes på en bærekraftig måte.

Sametinget står som eier av kulturmiljøet Skoltebyen i Neiden og har tatt ansvaret for å styrke og utvikle dette unike miljøet. I 2014 har Sametinget gjennomført brannsikringstiltak for St. Georgs kapell, utbedring av Hallonen-huset samt igangsatt planlegging for en bedret allmenn tilgjengelighet til fiskeplassen ved Skoltefossen. I 2015 vil vi fortsette arbeidet ved Skoltefossen og med utbedring av Hallonen-huset, samt noen mindre tiltak knyttet til Skoltebyen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Forvaltning og skjøtsel av kulturmiljøet Skoltebyen skjer i samarbeid med lokale institusjoner og foreninger
  - Forestå skjøtsel av uteområdet.
  - Sikre området bedre tilgjengelighet med tanke på ulike brukergrupper.
  - Oppgradere hovedbygningen til tilfredsstillende teknisk stand.

Skal bidra til:

- Et godt ivaretatt kulturmiljø som viser frem en del av den østsamiske kulturen på en verdig og respektabel måte

Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
36000	Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	a)	16	500	500	500	0	0,0 %
Sum			16	500	500	500	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

12.4 Synliggjøring

Mål:

- Samiske kulturminner og kulturmiljøer er ressurser i kunnskapsproduksjon og verdiskaping.

Delmål 1:

- Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets prioriteringer innenfor forsknings- og utredningsarbeid skal avklares gjennom et meldingsarbeid. Følgende føringer legges til grunn for arbeidet:

- Prioritere egne prosjekter, eller prosjekter der vi har en ledende rolle, og som har som formål å utvikle samisk kulturminnevern.
- Prioritere prosjekt om bruk og utvikling av naturvitenskaplig metodikk innenfor samisk kulturminnevern, herunder blant annet 14C-dateringer, dendrokronologi og LIDAR-skanning – jf. plan.

Skal bidra til:

- Styrking av grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt forenkle forvaltningsarbeidet.

Delmål 2:

- Sametinget er en hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven.

Formidling av samiske kulturminner og kulturmiljøer skjer gjennom muntlig og skriftlig framstilling av registreringsmateriale, gjennom istandsetting og tilrettelegging og gjennom bruk av kulturminnene.

Sametinget arbeider for at Várjjat siida med Ceavccageadgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista. Sametingets forslag til verdensarvsted ble i 2013 levert Riksantikvaren for videre behandling. I 2014 har kompletterende feltarbeid utført, og dette regnes nå som avsluttet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø.
  - Videreføre påbegynte formidlingsarbeid for samiske kulturminner, der Sametinget har gått inn med midler og ressurser til sikring, istandsetting og tilrettelegging.
  - Delta med formidling om samisk historie og forhistorie gjennom artikler og foredrag i relevante fora.
  - Utarbeidelse av skjøtelsplaner for samiske kulturminner og kulturmiljøer
  - Skjøtselstiltak og tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø med særlig prioritet på prosjekter innenfor Riksantikvarens bevaringsprogram for arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK) BARK program.
- Arbeide for at Várjjat siida med Ceavccageadgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista.
  - Følge opp søknadsarbeidet med møter og presentasjoner på relevant nivå og for relevante beslutningsfattere.

Skal bidra til:

- Økt synliggjøring av samiske kulturminner og kulturmiljøer.
- Økt kunnskap om samisk historie og forhistorie.

13 Næring

Hovedmål:

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Tradisjonelt har samer livnært seg av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. Sametingets undersøkelser viser at samiske områder står over for omfattende utfordringer. Samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant, noe som preger næringsutviklingen i form av tap av arbeidsplasser, skole og butikk. Næringslivet viser en dreining mot tjenesteytende næringer og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter.

For å møte utfordringene med nye næringstilpasninger er det en viktig oppgave å utvikle jobbtilbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner i samiske områder. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk; like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig.

Sametinget verdiskapingspolitikk vil basere seg på en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor økte kunnskaper og ny viten, sammen med tradisjonell kunnskap skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Sametingets egen utfordring er å måle om vår politikk og våre tiltak har den effekten vi ønsker. For det første er det en utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge og andre finansører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. For det andre tar det tid før man ser effekt av politikk og tiltak i samfunnet. Sametinget har utarbeidet kriterier for om vi oppnår målene vi har satt oss. Disse kriteriene må stadig utvikles, slik at vi kan få svar på om vår politikk gir oss det sterke og allsidige næringslivet som er vårt mål.

Med nedgang i økonomiske ressurser til næringsutvikling ser Sametinget det som nødvendig å gjøre en grundig vurdering av virkemiddelbruken og –innretningen. I den sammenheng vil det være nødvendig å målrette virkemiddelbruken bedre, herunder også en gjennomgang av STN-området.

Sametinget ser med bekymring på den demografiske utviklingen, sist dokumentert i Samiske tall forteller 7 av oktober 2014. Den viser at befolkningen i de tradisjonelle samiske områdene blir stadig eldre og de yngre flytter til større byer. Dette samtidig med at behovet for arbeidskraft vil øke i tiden framover i de samiske områdene. Dette vil samlet sett tvinge Sametinget til å se på virkemiddelbruken og målsettingen med ordningene.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for næring ved å satse på følgende innsatsområder:

- Rammebetingelser i primærnæringene.
- Attraktive lokalsamfunn.
- Kulturnæringer.
- Verdiskapning og nyetableringer.

13.1 Virkemidler til næring

Tabell 13.1.1 Samletabell næring

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Rammebetingelser i primærnæringene	15 991	8 100	7 212	6 000	-2 100	-25,9 %
Attraktive lokalsamfunn	8 054	11 000	10 369	10 000	-1 000	-9,1 %
Kulturnæringer	10 618	17 584	17 284	16 431	-1 153	-6,6 %
Verdiskapning og nyetableringer	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	35 663	37 684	35 865	33 431	-4 253	-11,3 %

13.1.1 Økonomiske virkemidler

For de økonomiske virkemidlene som ytes over næringskapitlet, gjelder virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Midler til næringsutvikling kan, i tillegg til STN-området, ytes til samiske kulturnæringer og tilretteleggende næringsprosjekter overfor reindrifta i hele landet. For å se hvilke geografiske områder som tilhører STN-området, se kapittel 13.6.

I jordbruks- og reindriftsforhandlingene har forhandlingspartene kommet til enighet om å avslutte overføringene til Sametinget for budsjettåret 2015. Dette utgjør budsjettkutt på kr 4 mill. til jordbruksformål og 2 mill. til binæring i reindriften.

13.1.2 Administrative ressurser – seksjon for næring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for næring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for næring er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Næringsseksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet næring. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til næringsutvikling.
- Forvaltning av næringsavtalen for duodji.

Seksjon for næring disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2014.

13.2 Rammebetingelser i primærnæringer

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Primærnæringene er viktige for samisk kultur, språk og levesett. Selv om primærnæringene fortsatt sysselsetter flest, med 2 037 arbeidsplasser i 2012, var det en nedgang på 256 arbeidsplasser fra 2008. Den stadige nedgangen innenfor primærnæringene er noe Sametinget tar på alvor og mye av innsatsen er derfor knyttet til det å bevare og utvikle de næringene.

Arktisk landbruk er viktig samisk kulturbærer, det arktiske landbruket behøver særlige virkemidler for å kunne sikres bærekraft. Sametinget ønsker å styrke rekrutterings- og verdiskapningstiltak i landbruket i samiske områder. Sametinget er en viktig premisseleverandør for samiske utmarksnæringer, reindrift, og landbruk.

Tabell 13.2 Samletabell - rammebetingelser i primærnæringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Tilskudd til primærnæringer	15 991	8 100	7 212	6 000	-2 100	-25,9 %
Sum	15 991	8 100	7 212	6 000	-2 100	-25,9 %

Delmål 1:

- Sikre tilfredsstillende juridiske, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser for primærnæringene og styrke rettighetsgrunnlaget for disse.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarksnæringer.

- Bruke konsultasjonsordningen aktivt for å sikre Sametingets innflytelse i sentrale prosesser, meldinger, forskrifter og lignende som angår primærnæringenes utvikling.
- Gi gode innspill til reindrifts- og jordbruksavtalene og utvikle disse prosessene.
- Opprettholde og utvikle en god dialog med primærnæringsorganisasjonene for å sikre Sametinget oppdatert kunnskap og for å samordne politikken.
- Følge opp sjøsamiske strategier med folkemøter.
- Sikre arealer, kvoter og ressurser som gir primærnæringene utviklingsmuligheter.
- Gi kvalitativt gode innspill til reguleringer innenfor forvaltningen av marin næring og delta på de viktigste arenaene for fastsetting av fiskekvoter.
- Følge opp Fjordfiskenemnda aktivt og ha en tett dialog med denne.
- Følge opp reinprogrammet, regionale dialogfora og Sametingets oppnevnte i reindriftsstyret og ha tett dialog med øvrige reindriftsmyndigheter.
- Prioritere arbeidet med arealvern for primærnæringene.
- Påvirke nasjonal rovviltpolitikk og regional rovviltforvaltning.
- Bruke konsultasjonsavtalen og ha tettere kontakt med sentrale aktører.
- Bidra til sterkere fokus på folkeretten i rovviltpolitikken og forvaltningen.
- Bidra til at lokal kunnskap vektlegges i forvaltning og forskning.
- Legge til rette for at Sametingets oppnevnte i de regionale rovviltnemndene har et enhetlig kunnskapsgrunnlag om samiske næringer og samisk samfunnsutvikling.
- Jobbe for at arbeidet med uttak av skadedyr sikres gode økonomiske vilkår.
- Støtte aktivt opp samiske næringskombinasjoner, og styrke næringskombinasjonenes rammebetingelser.
- Bidra til å utvikle tiltak som får ungdom og kvinner til å satse på landbruk og kombinasjons-drift.
- Støtte opp om fellesinvesteringer av driftsmidler i landbruket i samiske områder.

Skal bidra til:

- Opprettholde sysselsettingen i primærnæringene.
- Opprettholde kvotegrunnlaget i sjøsamiske områder.
- Opprettholde bruksstrukturen i jordbruket.
- Tilfredsstillende arealgrunnlag og forutsigbar arealbruk for primærnæringene.
- Nedgang i tapstall i saue- og reindriften.

Delmål 2:

- Bedre lønnsomhet i primærnæringene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for større utviklingsprosjekter innenfor primærnæring, der regional finansiering/flere aktører inngår.
- Bidra til finansiering av tilretteleggende jordbruksprosjekter spesielt rettet mot utvikling av og rekruttering inn i jordbruksnæring i STN-området.
- Bidra med finansiering til tilretteleggende prosjekter innenfor reindriftnæringen som bidrar til å sikre reindriften arealgrunnlag og økonomiske utvikling i hele landet.
- Bidra til verdiskaping i kyst- og fjordsamfunn ved å støtte opp om tilretteleggende tiltak som gir bedre mottaksforhold og videreforedling av marine råvarer i STN-området.
- Bidra til rekruttering inn i fiskerinæringen ved å bidra med finansiering til førstegangsinvestering i båt.

Skal bidra til:

- Lønnsomme virksomheter i primærnæringene.
- Et fornyet driftsapparat som gir økt lønnsomhet.

Tilskudd til primærnæringer

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
40000	Tilskudd til primærnæringer	15 991	8 100	7 212	6 000	-2 100	-25,9 %
Sum		15 991	8 100	7 212	6 000	-2 100	-25,9 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til primærnæringer.

13.3 Attraktive lokalsamfunn

Mål:

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn med et variert privat næringsliv.

Analyser viser at trenden i samiske lokalsamfunn er befolkningsnedgang og at antall arbeidsplasser har gått ned. Samtidig ser man antydning til at bostedsattraktiviteten har blitt bedre, fordi innflyttingen til samiske områder var positiv i 2012. Sametinget har som mål å bedre attraktiviteten for samiske lokalsamfunn.

Tabell 13.3 Samletabell - attraktive lokalsamfunn

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Næringsliv og bedriftsutvikling	5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %
Utmærket, videreføring og samisk reiseliv	2 148	4 000	4 000	3 000	-1 000	-25,0 %
Sum	8 054	11 000	10 369	10 000	-1 000	-9,1 %

Delmål 1:

- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Initiere og følge opp samarbeid med andre utviklingsorganisasjoner.
  - Innovasjon Norge er en stor og viktig virkemiddelaktør i samiske områder. Sametinget vil aktivt følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge.
  - SIVA er en virkemiddelaktør som investerer i industri og innovasjonsprosjekter. Sametinget vil videreutvikle dialogen med SIVA for å oppnå flere investeringer i samiske områder og flere miljø som bidrar til kompetansearbeidsplasser.
  - Fylkeskommunene får årlige bevilgninger fra Kommunal- og regionaldepartementet for å legge til rette for regional utvikling. Sametinget vil aktivt følge opp utvalgte fylkeskommuners regionale utviklingsprogrammer, samt samarbeidsavtalene.
- Samhandle med og ansvarliggjøre kommunene om utvikling av næringer og kultur.
  - Gjennomføre dialogmøter i utvalgte kommuner for å møte næringsliv, kompetansmiljø og kommunene og informere om Sametingets virkemidler.
  - Opprettholde samarbeidet med KS for å påvirke kommunenes innsats for næringslivsutvikling i samiske områder.
  - Utvikle og videreføre samarbeid med kommuner for å styrke utvikling av samfunns- og næringsliv basert på samisk språk, kultur og tradisjoner.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.

Delmål 2:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Omstillinger og innovasjoner som styrker det private næringslivet.
  - Bidra med finansiering av utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling.
  - Bidra med finansiering av samarbeidsprosjekter og tilretteleggende tiltak som bidrar til bedrifts- og næringsutvikling.
  - Styrke kontakt og samarbeid med næringslivet gjennom finansiering til miljø, selskap og organisasjoner som bidrar til aktiv utvikling i de samiske områdene, herunder næringshager, utviklingsselskap, kompetansemiljø m.m.
- Utvikle utmarksnæring og videreforedling, samisk reiseliv og samisk kulturnæring.
  - Bidra med finansiering av etablererstipend innen kombinasjons- og utmarksnæring og samisk reiseliv, samt innenfor samisk kulturnæring.
  - Bidra med finansiering av investeringer som gir lokal videreforedling og økt omsetning av råvarer fra samiske områder.
  - Bidra med finansiering til samiske reiselivsbedrifter og opplevelsesbaserte reiselivsaktiviteter, der ekthet og troverdighet er i fokus.
  - Bidra med finansiering og aktiv oppfølging av prosjektet Samisk reiseliv.
  - Bidra med finansiering til bedrifter som satser innenfor kulturnæring, der samisk kulturuttrykk er kjerne i virksomheten.

Skal bidra til:

- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.
- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansesarbeidsplasser til ungdom.
- Aktive samiske nærings- og interesseorganisasjoner.

Tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
40510	Næringsliv og bedriftsutvikling	a)	5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %
Sum			5 906	7 000	6 369	7 000	0	0,0 %

a) Søkerbasert tilskudd.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling.

Tilskudd til utmark, videreføring og samisk reiseliv

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41010	Utmarksnæringer og videreføring	a) b)	2 148	4 000	4 000	2 000	-2 000	-50,0 %
41011	Samisk reiseliv	a) b)	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum			2 148	4 000	4 000	3 000	-1 000	-25,0 %

a) Søkerbasert tilskudd.

b) Het tidligere Verdiskaping og nyetableringer.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utmark, videreføring og samisk reiseliv.

13.4 Kulturnæringer

Mål:

- Flere arbeidsplasser innen samisk kulturnæring.

Samisk kulturnæring har et betydelig potensial til å bli en av de viktigste næringsveiene for samer i framtida. Analyser viser at kulturnæringene i samiske områder har vokst raskere de siste 10 årene enn ellers i Norge og Nord-Norge for øvrig. I 2013 lanserte Sametinget en egen treårig handlingsplan for samisk kulturnæring. Sametinget viderefører satsingen i 2015. Satsingen på duodji skal prioriteres og målrettes for å styrke bedriftenes økonomiske bærekraft.

Tabell 13.4 Samletabell - kulturnæringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Sametingets kulturnæringsprosjekt	657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %
Tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinnæringen	2 500	2 578	2 578	2 648	70	2,7 %
Duodjeinstitutt	2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %
Næringsavtale for duodji	5 079	9 400	9 400	8 100	-1 300	-13,8 %
Sum	10 618	17 584	17 284	16 431	-1 153	-6,6 %

Delmål 1:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Styrke samiske kulturnæringsbedrifter som næringsaktører
  - Sametingets kulturnæringsprosjekt videreføres i 2015. Det inneholder blant annet kompetanseheving, nettverksbygging og fokus på lønnsomhet i samisk kulturnæring.
  - Igangsette ordninger for etablerte kulturnæringsaktører med et lønnsomhetspotensial nasjonalt og internasjonalt.
  - Søke et tettere samarbeid med de samiske kommunene, hvor en vektlegger et spesielt søkelys på kultur, næring og entreprenørskap.
  - Arbeide for å tilby samiske kulturaktører som mottar offentlig støtte, en bredere kompetansepakke som inkluderer et større fokus på næringsutvikling.
  - Bidra med finansiering til samiske kulturnæringsaktører gjennom etablererstipend og støtte til bedriftsutvikling (13.3 Attraktive lokalsamfunn). Sametingets satsing på kulturnæring kommer som et tillegg til den brede satsingen på samisk kunst og kultur (Kap. 5).

Skal bidra til:

- Flere kulturnæringsaktører med økt omsetning og inntjening.
- Nå nye markeder med samiske produkter.

Delmål 2:

- Kompetansebasert kulturnæring.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke profesjonaliseringen og kompetansen i samiske kulturnæringer.
  - Sametinget viderefører Dáhttu - et kompetanse- og nettverksprogram for samiske kulturnæringsaktører som skal bidra til økt profesjonalisering og kommersialisering for samisk kulturnæringsbransje.
  - Arbeide for å etablere regionale kulturnæringsnettverk som skal følge opp og styrke Dáhttu-programmet.
  - Initiere forstudie på samisk kulturnæring.
  - Arrangere en årlig konferanse om og for samisk kulturnæring.

Skal bidra til:

- At 12 kulturnæringsaktører har undertegnet avtale om å fremme lønnsomhet og økt profesjonalisering gjennom Dáhttu.
- Skape gode og varige møteplasser for samiske kulturnæringsaktører.

Sametingets kulturnæringsprosjekt

(i 1000 kr)

Benevnelse			RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41000	Sametingets kulturnæringsprosjekt	a)	657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %
Sum			657	2 750	2 450	2 750	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi. I budsjettet for 2014 inndelt i prosjektene Utvikling av lønnsomme kulturnæringer og Utvikling av en kompetansebasert kulturnæring. Prosjektene er slått sammen til ett prosjekt i 2015.

Delmål 3:

- Økt omsetning av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme samisk design og andre kunstuttrykk som naturlig del av samisk kulturnæring.
  - Bidra til finansiering av arenaer som fremmer samisk design og andre kunstuttrykk.
- Styrke utviklingsarbeidet innenfor duodjinæringen.
  - Gjennom direkte tilskudd finansiere og utvikle Duodjeinstituhitta.
  - Bidra til opprettelse, finansiering og utvikling av veilederstillinger og regionale utviklingsprosjekt som bidrar til å videreutvikle duodji som næring.
- Styrke rekrutteringen til duodjinæringen.
  - Finansiere lærlingordning hos opplæringskontoret.
- Utvikle næringsavtalen som instrument for utvikling av duodji som næring.
  - I næringsavtalen inngår en rekke virkemidler, tiltak og ordninger som det avtales om mellom Sametinget og næringsorganisasjonene i duodji.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt omsetning av egenprodusert duodji.

- Rekruttering til duodjinæringen med inntil 10 lærlinger i duodjinæringen.

Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41020	Duodjeinstituhitta	a)	1 000	1 031	1 031	1 059	28	2,7 %
41020	Opplæringskontoret i reindrift	a)	1 500	1 547	1 547	1 589	42	2,7 %
Sum			2 500	2 578	2 578	2 648	70	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen.

Tilskudd til Duodjeinstituhitta

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41030	Duodjeinstituhitta	a)	2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %
Sum			2 382	2 856	2 856	2 933	77	2,7 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for tilskudd til Duodjeinstituhitta.

Næringsavtale for duodji

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
41050	Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	1 587	2 700	2 700	1 600	-1 100	-40,7 %
41051	Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd	1 254	4 100	4 100	1 800	-2 300	-56,1 %
41052	Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	110	200	200	200	0	0,0 %
41053	Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	57	100	100	100	0	0,0 %
41054	Kompetanse, opplæring, kurs	138	0	0	300	300	-
41055	Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	346	350	350	350	0	0,0 %
41056	Duojáruid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	468	600	600	600	0	0,0 %
41057	Sámiid Duodji - direkte tilskudd	1 092	1 250	1 250	1 250	0	0,0 %
41058	Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	27	100	100	100	0	0,0 %
41059	Vurdering næringsavtale	0	0	0	500	500	-
41060	Kostnader næringsavtale	0	0	0	100	100	-
41061	Hospitering	0	0	0	300	300	-
41062	Oppfølging regnskapskurs	0	0	0	400	400	-
41063	Salg, markedsføring	0	0	0	500	500	-
Sum		5 079	9 400	9 400	8 100	-1 300	-13,8 %

Ordningene forvaltes av sametingsrådet eller det organ som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for ordningene under næringsavtale for duodji, og det partene har blitt enige om i næringsavtalen.

13.5 Verdiskaping og nyetableringer

Mål:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Etableringsfrekvensen og utdanningsnivået i næringslivet i samiske områder er forholdsvis lave. Verdiskaping og innovasjoner er grunnleggende elementer i utvikling av alt næringsliv. Etablering av nye virksomheter forutsetter både fagkompetanse og etablererkompetanse. Sametinget vil derfor videreføre satsingen på oppfølging av nyetablerere og etablerte virksomheter.

Tabell 13.5 Samletabell - verdiskaping og nyetableringer

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Kompetanseheving og oppfølging	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

Delmål 1:

- Økt FoU-aktivitet i næringslivet i samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Stimulere aktive utviklingsmiljø i samiske områder til å benytte seg av mer FoU-aktivitet.
  - Følge opp faglig forum og utviklingsforum for innspill til Sametingets arbeid for økt verdiskaping innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.
- Samarbeide med relevante kunnskaps- og forskningsmiljø om økt FoU-aktivitet i næringslivet.
- Fremme entreprenørskap blant samisk ungdom.
  - Samarbeide med Ungt Entreprenørskap og ha tilsvarende fokus på entreprenørskap i skolen.
- Fokus på kvinnelig entreprenørskap.
  - Initiere lederutviklingsprogram for samiske kvinner.

Skal bidra til:

- Flere FOU – aktiviteter i næringslivet.
- Økt verdiskaping innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.
- Aktive utviklingsmiljø i samiske områder.

Delmål 2:

- Flere nyetableringer og økt entreprenørskap.

Strategier:

- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet gjennom etablereropplæring og opplæringstiltak i eksisterende bedrifter.
  - Igangsette etablereropplæring og opplæringstiltak i eksisterende bedrifter. I 2015 prioriteres bedrifter som driver med lokal videreforedling av råvarer i samiske områder og som igangsetter kompetanseprosjekt og nettverk for bedriftene.

Skal bidra til:

- Økt etableringshyppighet.
- Økt kompetanse blant etablerere og bedrifter.

- Flere ungdomsbedrifter med samiskrelaterte forretningsideer.

Kompetanseheving og oppfølging

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
42020	Kompetanseheving og oppfølging	a)	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum			1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %

a) Prosjekt i egen regi

13.6

Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

2011 Kautokeino, hele kommunen	2022 Lebesby, følgende grunnkretser: 0103 Dyfjord 0104 Kifjord/Normanset/Mårøyfj. 0105 Torskfjord/Bekkarfjord 0106 Lebesby 0107 Ifjord 0108 Friarfjord/Adamsfjord 0109 Laksefjordbotn/Kunes 0110 Veidnesklubben/Godviknes 0111 Vadasbaksæibos 0112 Gappatvarri 0113 Eretoaivit 0114 Vuonjalrassa
2012 Alta, følgende grunnkretser: 0101 Stjernøy 0102 Seiland 0103 Lille Lerresfjord 0104 Store Lerresfjord 0105 Komagfjord 0106 Korsfjord 0107 Nyvoll 0108 Storekorsnes 0110 Kongshus 0201 Isnestofte 0202 Tappeluft/Riverbukt 0203 Langfjordbotn 0204 Talvik 0205 Vasbotnelv	2023 Gamvik, hele kommunen 2025 Tana, hele kommunen
2014 Loppa, hele kommunen	2027 Nesseby, hele kommunen
2017 Kvalsund, hele kommunen	2030 Sør-Varanger, følgende grunnkretser: 0101 Bugøynes 0102 Bugøyfjord 0103 Spurvnes/Skogerøya 0104 Neiden 0402 Jakobsnes 0403 Ropelv 0404 Jarfjord 0405 Grense Jakobselv 0503 Svanvik 0504 Melkefoss/Skrotnes 0505 Øvre Pasvik
2018 Måsøy, følgende grunnkretser: 0119 Snefjorden 0120 Littlefjord 0121 Slåtten 0122 Gunnarnes 0123 Tufjord 0124 Ingøy	1902 Tromsø, følgende grunnkretser: 3301 Jøvik 3302 Olderbakken 3303 Lakselvbukt 3304 Lakselvdalen 3305 Sjøvassbotn 3306 Stordal 3307 Sjursnes 3308 Reiervik 3309 Brevika 3310 Ullsfjordmoane
2019 Nordkapp, følgende grunnkretser: 0113 Vestersida-Botnområdet 0114 Nordvågnesområdet 0115 Kjelvik-Helnesområdet 0117 Skuotanjargga 0118 Mannskarvik-Repvåg 0119 Sværholthavøya 0200 Gjesvær 0201 Gjesvær 0202 Knivskjellodden 0203 Tufjorden 0204 Magerøystua 0205 Finnvik 0206 Vannfjordnæringen Bygda Sarnes	1913 Skånland, hele kommunen 1919 Gratangen, hele kommunen 1920 Lavangen, hele kommunen
2020 Porsanger, hele kommunen	
2021 Karasjok, hele kommunen	

1923 Salangen, hele kommunen

1925 Sørreisa, følgende grunnkretser:

- 0101 Gumpedal
- 0102 Øvre Bakkejord
- 0103 Skøelvdal
- 0104 Smørsgård
- 0201 Storlia/Rabbås
- 0207 Reinelv
- 0208 Andsvatn

1933 Balsfjord, hele kommunen

1936 Karlsøy, hele kommunen

1938 Lyngen, hele kommunen

1939 Storfjord, hele kommunen

1940 Kåfjord, hele kommunen

1941 Skjervøy, hele kommunen

1942 Nordreisa, hele kommunen

1943 Kvænangen, hele kommunen

1805 Narvik, følgende grunnkretser:

- 0102 Herjangen
- 0109 Vassdal
- 0110 Elvegården
- 0111 Kvandal

1849 Hamarøy, følgende grunnkretser

- 0116 Innhavet
- 0117 Veggfjell
- 0118 Sagvatnan
- 0119 Grensefjellene

1850 Tysfjord, hele kommunen

1853 Evenes, følgende grunnkretser

- 0109 Evenesmark
- 0110 Myrnes
- 0111 Osmark
- 0114 Lenvik/Lenvikmark
- 0117 Veggen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til:

- Samiske kulturnæringer i hele landet
- Tilleggsnæringer i reindrift

14 Lokalt og regionalt samarbeid

Hovedmål:

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Sametinget arbeider for å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, på egne premisser, skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

14.1 Virkemidler til lokalt og regionalt samarbeid

14.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 14.1.1 Samletabell - lokalt og regionalt samarbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Regionalt samarbeid	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Lokalt samarbeid	0	0	0	350	350	-
Sum	3 714	2 500	2 500	2 350	-150	-6,0 %

14.2 Regionalt samarbeid

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale myndigheter.

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Finnmark fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, og fylkeskommunene i sørsameområdet (Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag og Hedmark). I tillegg er det inngått en avtale om kulturminnevern med fylkeskommunen i Oppland.

Sametinget er avhengig av samarbeid med andre parter for å oppnå resultater i vårt arbeid. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk språk, miljø, næring og samfunnsutvikling.

Oppfølgingen av disse avtalene skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Tabell 14.2 Samletabell - regionalt samarbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Regionalutviklingsprosjekter	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Sum	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %

Strategier med tilhørende tiltak:

- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
- Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Bidra med finansiering av samarbeidsprosjekter med de fylkeskommunene og kommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med.
- Følge opp målsettingene og fellessatsinger i samarbeidsavtalene.
- Bidra til samiske møteplasser i henhold til samarbeidsavtaler

Skal bidra til:

- Gjennom fellessatsinger styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv innenfor samarbeidsavtalenes områder.

Regionalutviklingsprosjekter

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
45000	Regionalutviklingsprosjekter	a)	3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %
Sum			3 714	2 500	2 500	2 000	-500	-20,0 %

a) Søkerbasert tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for regionalutvikling.

14.3 Lokalt samarbeid

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med lokale myndigheter.

Sametinget har undertegnet en samarbeidsavtale med Tromsø kommune. Samarbeidsavtalen har som intensjon å ivareta samisk språk og kultur for den samiske befolkningen i Tromsø. Videre legger samarbeidsavtalen forholdene til rette for en mer åpen og tillitsfull dialog mellom Tromsø kommune og Sametinget om forhold som gjelder samer. Oppfølgingen av avtalen skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Sametinget har innledet samtaler med bykommunene Alta, Bodø og Oslo. Disse samtalene skal lede til egne samarbeidsavtaler mellom partene. Samarbeidsavtalene skal styrke og ivareta samisk språk og kultur i de nevnte bykommuner. Samarbeidsavtalene skal også bidra til å holde gående en aktiv dialog mellom partene og samer i de aktuelle byene.

Sametinget har samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Disse omtales i kapittel 4 Språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- En aktiv rolle overfor kommunene.
- Følge opp samarbeidsavtalen med Tromsø kommune.
- Videreføre dialogen med bykommunene Alta, Bodø og Oslo om samarbeidsavtaler.

Skal bidra til:

- Å ivareta samisk språk, kultur og samfunnsliv for den samiske befolkningen i kommunene.

14.4 Kommunereformen

Mål:

- I samsvar med statens samepolitikk, fastslått i grunnloven, sikre at samiske rettigheter ivaretas og at samisk språk, kultur og samfunnsliv utvikles i prosessen med regjeringens kommunereform.

Kommunereformen skal legge til rette for at flere kommuner skal slå seg sammen. Færre og større kommuner skal gi bedre kapasitet til å ivareta og videreutvikle lovpålagte oppgaver, gi bedre muligheter for bærekraftige lokalsamfunn og ivareta viktige frivillige oppgaver. Videre ønsker Regjeringen at reformen skal gi gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og styrket lokal demokrati. Kommunereformen vil ha innvirkning på samiske rettigheter knyttet til språk, oppvekst og opplæring, helse og sosial, og kultur ja næring.

Sametingets rolle som dialog og samarbeidspartner i prosessene med å utvikle det samiske innholdet i fremtidige oppgaveløsninger i større kommuner, er viktig. Det er også viktig at Sametinget deltar aktivt i prosessen og er synlig med å fronte samiske interesser i denne prosessen både til nasjonale, regionale og lokale myndigheter. Sametingets arbeid med kommunereformen vil være å følge prosessene til regjeringens ekspertutvalg, prosessene til Fylkesmennene og kommunene. Det er behov for veiledning og rådgivning til kommuner, både de som er innenfor og de som er utenfor samisk språkforvaltningsområde. Dette vil omfatte møter mellom kommunene og Sametinget. I regi av kommunereformen vil Sametinget arrangere en konferanse med kommunereform som et av temaene og danne en eksterngruppe hvor kommunene i det samiske språkforvaltningsområdet deltar. Dette for å sikre god dialog med kommunene.

Arbeidet vil kreve stor administrativ oppfølging, både når det gjelder koordineringen av arbeidet på tvers av avdelingene og koordineringen av arbeidet eksternt.

Tabell 14.4 Samletabell - kommunereformen

(i 1000 kr)

Innsatsområder	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Oppfølging av kommunereformen	0	0	0	350	350	-
Sum	0	0	0	350	350	-

Strategi med tilhørende tiltak:

- Delta aktivt i prosessen med kommunereform både med sentrale myndigheter og på regionalt og kommunalt nivå.
- Opprette en eksternt gruppe hvor kommunene i forvaltningsområdet for samiske språk og kommuner som grenser til disse kommunene deltar.
- Delta i de regionale ressursgruppene i regi av fylkesmenn.
- Bistå med råd og veiledning til kommuner og fylkeskommuner.
- Arrangere kommunekonferanse hvor kommunereformen er et av temaene.

Skal bidra til:

- Sikre god dialog med kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i det samiske språkforvaltningsområdet.
- Sikre at de samiske rettighetene ivaretas i prosessen med kommunereformen.
- Sikre at samisk språk, kultur og samfunnsliv ivaretas i kommunereformen.

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
45500	Oppfølging av kommunereformen	a)	0	0	0	350	350	-
Sum			0	0	0	350	350	-

a) Prosjekt i egen regi

15 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål:

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.

Det grenseoverskridende arbeidet retter seg mot nasjonale og internasjonale fora og arenaer som angår FN, Arktisk råd og nordområdepolitikk, Samisk parlamentarisk råd, Barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, arktisk samarbeid, Interreg, NASCO og EU.

Det samiske folket har lange tradisjoner for å være aktive pådrivere i internasjonale organer, spesielt i De forente nasjoner (FN), for å utvikle og følge opp folkerettslige konvensjoner, erklæringer og andre instrumenter som styrker rettighetene til verdens urfolk. Dette arbeidet gjøres i samarbeid og i solidaritet med andre urfolk.

Som urfolk i et av verdens rikeste land har vi en solidarisk forpliktelse til å bistå til at situasjonen til andre urfolk blir bedre. Samtidig er internasjonal lov og rett avgjørende for å fremme og beskytte våre egne rettigheter og interesser. God urfolkspolitikk er derfor ofte også god samepolitikk.

Sametinget har investert store ressurser i forberedelsen til verdenskonferansen for urfolk i september 2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. En god evaluering, oppfølging og medvirkning til å sikre at tiltak vedtatt i sluttokumentet fra WCIP2014 blir fulgt opp er viktig.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid berører alle fagområder i Sametingets virksomhet. Det er derfor strategier og tiltak på dette fagområdet i andre fagkapitler i budsjettet.

Sametinget vil utarbeide melding om Sametingets internasjonale arbeid i løpet av 2015. Denne vil legge grunnlag for ytterligere presisering av mål, strategier og tiltak.

15.1 Virkemidler til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

15.1.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.1.1 Samletabell - samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Innsatsområde	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Internasjonalt arbeid	8 908	1 486	1 486	2 009	523	35,2 %
Sum	8 908	1 486	1 486	2 009	523	35,2 %

15.1.2 Administrative ressurser - Avdeling for rettigheter og internasjonale saker

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for rettigheter og internasjonale saker inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker (VUOR) har følgende ansvarsområder:

- Rettighets- og lovarbeid.
- Bistand og veiledning i politikkutvikling og lovarbeid på alle fagfelt.
- Internasjonale saker.
- Det overordnede ansvaret for konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.
- Politikkutvikling sametingsvalg.
- Juridisk veiledning.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker disponerte 10 årsverk pr. 1.10.2014.

15.2 Internasjonalt arbeid

Tabell 15.2 Samletabell - internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Internasjonalt arbeid	888	986	986	1 009	23	2,3 %
Oppfølging av WCIP 2014	7 460	500	500	1 000	500	100,0 %
Internasjonale tiltak	a)	560	0	0	0	-
Sum	8 908	1 486	1 486	2 009	523	35,2 %

a) Tilskudd til internasjonale tiltak er prioritert under tilskudd til kulturtiltak

Delmål 1:

- Bedre den internasjonale rettsutviklingen for urfolk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
  - Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.
  - Utarbeide melding om Sametingets internasjonale arbeid.
  - Kvinners rettigheter skal implementeres som en naturlig del av arbeidet med urfolks rettigheter.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

- Delta i internasjonale prosesser og bidra i norske delegasjoner.
- Synliggjøre prinsippene i FNs erklæring om urfolks rettigheter (FNs urfolkserklæring).
- Implementere prinsippene i FNs urfolkserklæring i lovverk og praktisk politikk som påvirker samers og andre urfolks hverdag.
- Delta i prosesser knyttet opp mot FNs urfolksarbeid.
- Følge opp tiltak beskrevet i sluttdokumentet fra WCIP2014.
- Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
- Bidra med finansiering slik at urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse i Barentssamarbeidet.
- Urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse i internasjonale prosesser.
- Bidra med finansiering slik at organisasjoner kan arbeide for å fremme samisk spørsmål på et internasjonalt nivå.

Skal bidra til:

- At statene følger opp sine forpliktelser i henhold til folkeretten.
- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle urfolk.

Tilskudd til internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
50000	Barentssekretariatet IKS	a)	316	350	350	359	9	2,6 %
50100	Samerådet - norsk seksjon	a)	372	383	383	393	10	2,6 %
50200	Mama Sara Education Foundation	a)	100	153	153	157	4	2,6 %
50300	doCip	a)	100	100	100	100	0	0,0 %
Sum			888	986	986	1 009	23	2,3 %

a) Direkte tilskudd

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for internasjonalt arbeid.

Oppfølging av WCIP 2014

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
50000	Oppfølging av WCIP 2014	a)	7 460	500	500	1 000	500	100,0 %
Sum			7 460	500	500	1 000	500	100,0 %

a) Prosjekt i egen regi. Tiltak beskrevet i sluttdokumentet fra WCIP2014, og rådets internasjonale representant.

Delmål 2:

- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for å styrke samarbeidet på tvers av landegrensene gjennom samisk parlamentarisk råd.
  - Utvikle og styrke Samisk parlamentarisk råd.
  - Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.

Skal bidra til:

- At Samisk parlamentarisk råd har gode rammebetingelser for sitt arbeid.
- At samene i Russland kan utføre sitt politiske arbeid.

16 Andre tiltak

16.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak

Tabell 16.1 Andre tiltak

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Samiske hovedorganisasjoner	2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %
Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	500	515	515	529	14	2,7 %
Samiske likestillingsorganisasjoner	300	310	310	330	20	6,5 %
Utdeling av priser og stipender	52	125	125	0	-125	-100,0 %
Konferanser i regi av Sametinget a)	1 801	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Utredninger og evalueringer b)	831	1 052	1 052	0	-1 052	-100,0 %
Sametingets 25-årsjubileum	677	1 000	1 000	0	-1 000	-100,0 %
Jubileum 2017	0	0	0	300	300	-
Sum	7 052	6 902	6 902	4 127	-2 775	-40,2 %

a) Konferanser er i 2015 satt som tiltak i fagkapitlene.

b) Utredninger og evalueringer er i 2015 satt som tiltak i fagkapitlene.

16.2 Samiskrelatert statistikk i Norge

Tabell 16.2 Samiskrelatert statistikk i Norge

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
80100	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Sum		375	375	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen, Samisk statistikk som utkommer annethvert år. Neste utgivelse er i 2015.

Det er overført kr 350 000 fra kap. 1500 Kommunal og moderniseringsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. I henhold til avtale med til Statistisk sentralbyrå (SSB) avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

16.3 Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner

Tabell 16.3 Samiske hovedorganisasjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
55000	Samiske hovedorganisasjoner	2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %
Sum		2 516	2 525	2 525	2 593	68	2,7 %

a) Søkerbasert tilskudd

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Norske samers riksforbund.
- Samenes folkeforbund.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for samiske hovedorganisasjoner.

16.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tabell 16.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
56000	Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	500	515	515	529	14	2,7 %
Sum		500	515	515	529	14	2,7 %

a) Søkerbasert tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket for organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

16.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner

Tabell 16.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	15-Rev 14	i %
56200	Sámi NissonForum/Samisk kvinneforum	a)	155	160	160	170	10	6,3 %
56200	Norgga Sáráhká Samisk kvinne-organisasjon	a)	145	150	150	160	10	6,7 %
Sum			300	310	310	330	20	6,5 %

a) Direkte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For øvrig gjelder regelverket til samiske likestillingsorganisasjoner.

16.6 Jubileum Trondheim 2017

Tabell 16.6 Jubileum Trondheim 2017

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
			2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
86501	Jubileum Trondheim 2017	a)	0	0	0	300	300	-
Sum			0	0	0	300	300	-

a) Prosjekt i egen regi

I 2017 er det 100 år siden det første samiske landsmøtet ble avholdt i Trondheim. Sammen med Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og lokale samiske miljøer planlegger Sametinget markeringen av dette jubileet. Det grenseoverskridende perspektivet skal også ivaretas i denne markeringen.

17 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.0 Samletabell - driftsutgifter politisk nivå

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Driftsutgifter politisk nivå	25 831	22 991	22 491	25 039	2 048	8,9 %
Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon	9 004	5 036	5 036	5 174	138	-
Sum	34 835	28 027	27 527	30 213	2 186	7,8 %

17.1 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
	2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
Sametingets plenum	10 364	9 136	9 136	11 500	2 364	25,9 %
Sametingets plenumsledelse	2 699	2 150	2 150	2 208	58	2,7 %
Sametingets kontrollutvalg	542	900	900	900	0	0,0 %
Samisk parlamentarisk råd	259	900	900	900	0	0,0 %
Sametingsrådet	11 058	9 000	8 500	8 500	-500	-5,6 %
Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	217	350	350	360	10	2,9 %
Sametingets eldreråd	574	400	400	411	11	2,8 %
Sametingets klagenemnd	118	155	155	260	105	67,7 %
Sum	25 831	22 991	22 491	25 039	2 048	8,9 %

Sametingets plenum

I denne posten ligger midler til Sametingets plenum, fagkomiteene og gruppene.

Regnskapstall fra tidligere år viser at det er behov for å øke avsetningen til Sametingets plenum.

Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen og godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene, og til plenumslederens reisevirksomhet i forbindelse med andre oppdrag for Sametinget. Plenumslederens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 600 000, som forvaltes av plenumsledelsen.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker det tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametingsrådet

Posten dekker godtgjørelse til presidenten, fire rådsmedlemmer og politiske rådgivere, og til sametingsrådets reisevirksomhet i forbindelse med rådsmøter og andre oppdrag for Sametinget.

Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse pr. år som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Sametingets eldreråd

Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå sametingsrådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

17.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Tabell 17.2 Samletabell - virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	Avvik	Avvik
		2013	2014	2014	2015	Bud 15 - 14	i %
62000	Politiske grupper i Sametinget	3 181	3 316	3 316	3 407	91	2,7 %
62100	Opposisjonens arbeidsvilkår	1 013	1 720	1 720	1 767	47	2,7 %
62200	Tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013	2 111	0	0	0	0	-
62300	Sametingsvalget 2013	2 699	0	0	0	0	-
Sum		9 004	5 036	5 036	5 174	138	2,7 %

17.2.1 Administrative ressurser - plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget og Sametingets godtgjørelsesreglement. Det omfatter også forvaltning av Sametingets valgmannstall, med inn- og utmelding, søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som

sametingsrådet oversender til Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, utføre sekretær oppgaver for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpen med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk. Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 5 årsverk pr 1.10.2014.

17.2.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Tilskudd til politiske grupper i Sametinget
Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94, med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

- Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

Tilskudd til opposisjonens arbeidsvilkår
Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994, med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

- Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

18 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 18.0 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2013	Bud 2014	Rev 2014	Bud 2015	Avvik Bud 15 - 14	Avvik i %
Driftsutgifter	98 170	103 372	102 372	105 958	2 586	2,5 %
Kapasitetsøkning behandling av energisaker	0	0	0	1 000	1 000	-
Nybygg Karasjok 3 mnd. husleie	0	0	0	1 050	1 050	-
Nybygg Karasjok investering	0	0	0	2 000	2 000	-
SUM	98 170	103 372	102 372	110 008	6 636	6,4 %

18.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

- Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.

- Felles driftsutgifter for administrasjonen og politisk ledelse. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rullering av IKT-utstyr.
- Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.

Dette gjelder for Sametingets 7 fagavdelinger og plenumsstaben. Hovedtyngden av utgiftene går til lønns- og personalutgifter. Totalt har Sametinget i 2014 ca. 140 årsverk.

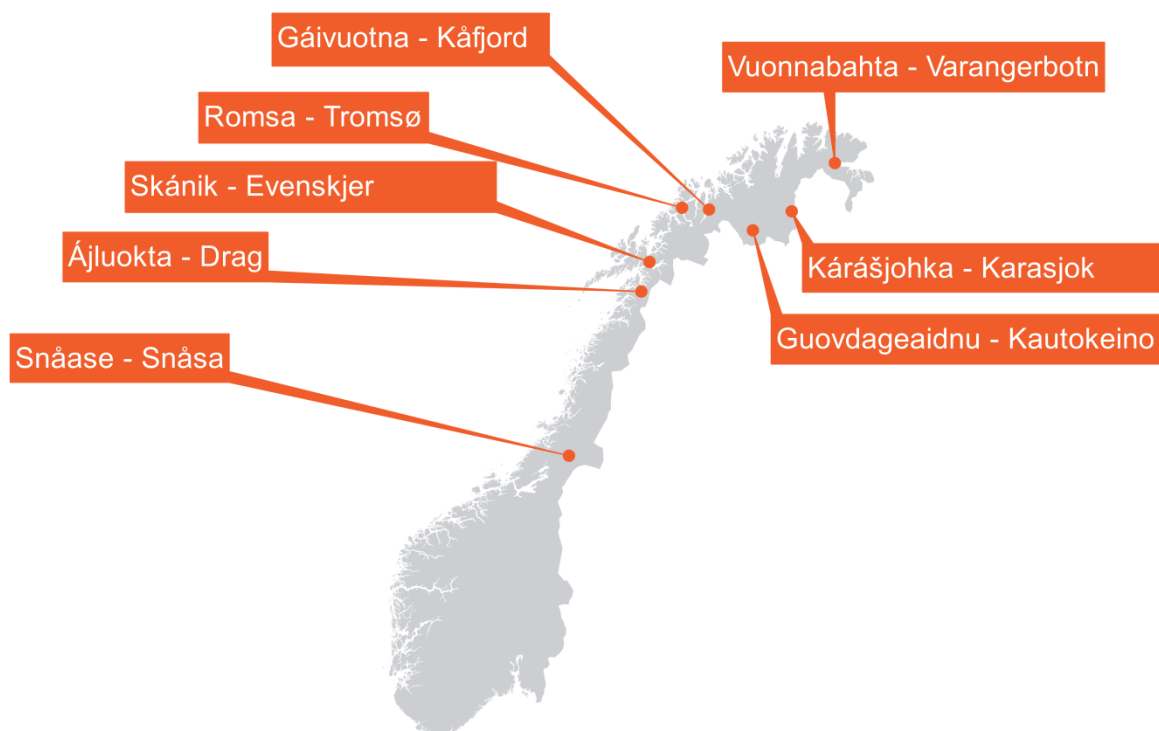
Det bevilges totalt kr 110 008 til driftsutgifter administrativt nivå. I økningen av budsjettet er det lagt inn en anslått lønns- og prisvekst på 2,5 %. Videre er det lagt til en økning på kr 3 050 000 til nybygg Karasjok. I tillegg er det lagt inn en økning på kr 1 000 000 til arbeider med kraftledningssaker og andre energisaker.

Sametinget har mange krevende kraftledningssaker og andre energisaker som skal behandles de nærmeste årene. I statsbudsjettet for 2015 har Olje- og energidepartementet overført kr 1 000 000 til Sametinget. Dette skal bidra til å øke Sametingets kapasitet til behandling av energisaker og vil gjøre Sametinget bedre rustet til å møte utfordringene med å behandle en forventet økning av energisaker som følge av utbygging av kraftledningsnett og nye kraftsøknader.

Lønn- og prisstigning er utgifter som årlig må legges til administrasjonens budsjett. De årlige lønnsoppgjørene er merutgifter som administrasjonen ikke kan påvirke. Erfaringstall viser at lønns- og personalkostnader utgjør en stadig større andel av det totale administrasjonsbudsjettet. Hvis man ikke legger til lønns- og prisstigningen i administrasjonens budsjett, medfører det en reell reduksjon. Det må da foretas en omprioritering av aktivitet og ressurser.

18.1.1 Sametingets kontorstruktur

Sametingets kontorstruktur er geografisk spredt på 8 forskjellige steder, og disse er som følger:

Sametinget har siden etableringen hatt en desentralisert administrasjon, med Karasjok som hovedadministrasjon. De ulike kontorene er lokalisert i viktige samiske områder. Dette bidrar både til gode fagmiljø og til viktige kompetansearbeidsplasser i forholdsvis små arbeidsmarkeder.

Vi legger til grunn at alle våre kontorsteder skal bestå og videreutvikles. Det er fortsatt slik at vi på sikt ønsker å oppnå at alle våre kontorsteder har minimum 10-12 ansatte. Dette for å oppnå et inspirerende og variert arbeidsmiljø, bredere fagmiljø, større stabilitet, økt attraktivitet og gode arbeidsvilkår for våre ansatte. Vårt mål er å etablere robuste og attraktive kontorer på denne størrelsen ved alle våre kontorsteder.

Sametinget har lykket med å bygge opp en desentralisert kontorstruktur med stedsuavhengige kompetansearbeidsplasser. Det er ikke knyttet noen spesielle funksjoner eller oppgaver til de ulike kontorene. Dette betyr at alle ansatte kan arbeide innenfor sitt fagfelt på hvilket som helst kontorsted. Unntaksvis kan stillingene kreve stedstilknytning, særlig merkantile tjenester og regionstilknyttede kulturminnevernstillinger.

Kontorstruktur med geografisk spredte kontorsteder medfører utfordringer på flere måter. Vi må blant annet ha gode tiltak for å sikre godt arbeidsmiljø, fagmiljø, informasjonsflyt og god kommunikasjon. Videre konkurrerer Sametinget med mange andre samiske og norske institusjoner om den samme arbeidskraften. De fleste stillinger lyses ut med fritt valg av kontorsted, så frem det er ledig kontorplass. Vi har ikke hatt utfordringer med å rekruttere personer til ledige stillinger, og med fritt valg av kontorsted har det vist seg at vi får et mye større tilfang av kompetente søkere til de ulike stillingene.

Samarbeidet med vertskommunene må utvikles slik at våre stillinger blir markedsført lokalt og at vertskommunen er behjelpelig med å legge til rette med eksempelvis leieboliger og barnehageplasser.

18.1.2 Organisasjonskart

Beskrivelse av arbeidsoppgavene til de enkelte avdelingene og seksjonene er lagt til fagkapitlene.

I tillegg til de avdelinger og seksjoner som er omtalt i fagkapitlene, består administrasjonen av:

18.1.3 Avdeling for administrasjon (HÁL)

Avdelingen har fem seksjoner:

- Seksjon for IT og drift, som pr. 1.10.2014 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for arkiv, som pr. 1.10.2014 disponerte 7 årsverk.
- Seksjon for personal, som pr. 1.10.2014 disponerte 9 årsverk.
- Seksjon for økonomi, som pr. 1.10.2014 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for budsjett og samordning, som pr. 1.10.2014 disponerte 5 årsverk.

18.1.4 Avdeling for kommunikasjon (GUL)

Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon, som pr. 1.10.2014 disponerte 8 årsverk.
- Seksjon for bibliotek, som pr. 1.10.2014 disponerte 4 årsverk.

Seksjon for kommunikasjon har ansvaret for informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten i Sametinget og den praktiske møtetilretteleggingen i sametingsrådet. Sametinget ser behov for å styrke informasjonen og kunnskapene om Sametingets virksomhet og tilskuddsforvaltning i det samiske samfunnet.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.12.14 kl. 13.55.

Åšši/Sak SP 045/14

Budsjettbehov 2016

Arkivsaknr.
14/6084

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	6.11.14	SR 125/14
Plan- og finanskomiteen	1. – 2.12.14	PFK
Sametingets plenum	3. – 5.12.14	SP 45/14

Saken påbegynt 05.12.14 kl. 13.55.

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Innledning

Sametinget er det nasjonale parlamentet for det samiske folket i Norge. Gjennom det sikrer og utvikler vi som folk og urfolk vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Sametinget er samenes talerør nasjonalt og internasjonalt.

Staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samisk språk, kultur og samfunnsliv i prinsippet skal ha likeverdige muligheter til utvikling og beskyttelse som norsk språk og kultur. Vi skal selv definere vår fortid, nåtid og framtid. Hvis vi har disse rettighetene og mulighetene på lik linje med norske samfunn, er det selvbestemmelse i praksis. En selvbestemmelse som skal forvaltes i dialog og samarbeid med samfunnet rundt oss.

Sametingets budsjett har økt årlig siden 1989. Likevel blir andelen av statsbudsjettet som bevilges til samiske formål stadig mindre sammenliknet med bevilgninger til andre samfunnsformål. Det er derfor grunnlag for å hevde at rammebetingelsene for den samiske samfunnsutviklingen blir stadig dårligere enn tilfellet er for storsamfunnet og majoritetskulturen.

Som folk har vi imidlertid de samme forventninger til utviklingen av det samiske samfunnet, som det øvrige samfunnet har for det norske storsamfunnet og norsk kultur og språk. Det betyr at Sametinget

over tid vil bli mindre og mindre i stand til å levere løsninger og tiltak som er i tråd med det samiske samfunnets behov og forventninger, dersom ikke denne utviklingen endres.

Budsjettprosedyrer

Sametinget representerer samene som et urfolk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. I 2015 ble det bevilget 889 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerer 421 millioner kroner av denne overføringen. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles over samiske formål over statsbudsjettet. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget utarbeider i dag en relativt omfattende liste med budsjettbehov. Det er delvis et resultat av at bevilgningsandelen til samiske formål både i forhold til det totale statsbudsjettet og til overføringene til andre har gått ned siden 1998. Men det er nok også et resultat av at bevilgningene til samiske formål i liten grad er gjenstand for drøfting med Sametinget.

Resultatet av dette er at det lett blir slik at regjeringen profilerer en økonomisk satsing som Sametinget ikke kjenner seg igjen i. Sametinget er ment å ha den sentrale rollen i utforming og utviklingen av samisk kultur og samfunn. Både regjeringen og Sametinget vil derfor være tjent med prioriteringer som legger til rette for at samepolitikken lykkes gjennom Sametinget. Denne tilnærmingen vektlegger løsningsorientert dialog og samarbeid mellom regjeringen og Sametinget, framfor unødvendig konkurranse og markeringer.

Dagens system med rammebudsjett til Sametinget fordelt på 6 departementer og budsjett til samiske formål fordelt på 10 departementer byr på utfordringer for å oppnå en helhetlig samepolitikk, som også underbygger Sametingets legitimitet og ansvarlighet.

Sametinget mener derfor det vil være bra om vi i fellesskap kan drøfte og vurdere endringer av budsjettssystemet som går i retning av én samlet budsjettpost til Sametinget. Vi vil mene at dette vil:

- Effektivisere budsjettarbeidet og prioriteringene i samepolitikken.
- Legge til rette for et løsningsorientert samarbeid mellom regjeringen og Sametinget om det økonomiske opplegget til samiske formål.
- Styrke samordningen for en helhetlig samepolitikk i regjeringen.
- Bedre rolleavklaringen mellom regjeringen og Sametinget og frambringe en klargjøring av statsrådets konstitusjonelle og parlamentariske ansvar overfor Sametinget/klargjøre Sametingets formelle stilling.

Sametinget har i møter med finansministeren og kommunal- og moderniseringsministeren bedt om at Sametinget og departementet i fellesskap drøfter og vurderer muligheten for å samle bevilgningene som tildeles Sametinget på én budsjettpost. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i Meld. St. 6 (2014–2015) Sametingets virksomhet 2013 gitt tilbakemelding om at de vil vurdere spørsmålet i samarbeid med Sametinget og aktuelle fagdepartementer.

Budsjettbehov 2016

Med forbehold i Stortingets vedtak er Sametingets budsjett for 2015 på kr 425 876 000. Sammenlignet med statsbudsjettet for 2014 gir forslaget til statsbudsjettet for 2015 en økning på kr 8 377 000 til Sametinget.

Sametinget forventer at budsjettet for 2016 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen.

Sametingets budsjettbehov for 2016 på kr 190 500 000 viser behovet for økninger fra budsjettet 2015. Sametinget viderefører i stor grad budsjettbehovene fra 2015 siden bevilgningene over statsbudsjettet for 2015 primært dekker deler av lønns- og prisveksten.

Budsjettbehovet omfatter både formål i Sametingets budsjett og samiske formål utenfor Sametingets budsjett.

Sametingsrådet vil foreta en nærmere prioritering av budsjettbehov for 2016 vurdert i forhold til kapasiteten i samfunnet.

Beskrivelse	Behov økning 2016
Språk	19 500 000
Kultur	62 000 000
Bibliotek	3 000 000
Barnehage	3 500 000
Grunnoppplæring	59 000 000
Høyere utdanning og forskning	3 000 000
Helse og sosial	1 500 000
Arealer og miljø	15 000 000
Kulturminnevern	4 000 000
Næring	15 500 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	3 000 000
Jubileumsåret 2017	1 500 000
Sum	190 500 000

Språk

Sametingets målsetting når det gjelder utviklingen av samisk språk er å få flere språkbrukere. Samisk språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for hvordan det samiske språkarbeidet skal organiseres og finansieres. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at samisk språk holdes levende og styrkes i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter til å bruke eget språk.

Samers rett til å lære, bruke og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert.

En av de viktigste forutsetningene for å sikre framtida for samiske språk er at språket blir brukt. Språkbrukernes alderssammensetning er viktig i denne sammenhengen, og antallet barn som får undervisning i samisk må øke. Dette betyr at overføring av språk mellom generasjoner må styrkes. Flere må velge samisk som hjemmespråk, foreldrene må velge samisk som barnas første språk i skolen, og deretter må alle som ønsker det få mulighet til å lære seg samisk. Dette medfører også at de som ikke er samer får mulighet til å lære seg samisk.

For alle som kan samisk er det av stor verdi å kunne snakke samisk i så mange sammenhenger som mulig, også utenfor familien og nærmiljøet, som på offentlige kontorer, under konsultasjoner i helsevesenet, på skolen, i kirka og i rettsvesenet. Samisk språk må brukes mye mer på alle samfunnsområder. Dette er viktig for sikring av den enkeltes språkrettigheter, men også for synliggjøring og verdsetting av språket i Norge. Det er en stor utfordring når det mangler reelle muligheter til å bruke og å lære seg samisk.

Samelovens språkregler sikrer den enkeltes rett til å bruke og å lære seg samisk innenfor et geografisk område. Dette betyr at det samiske folk ikke har like rettigheter til å bruke samisk, men er avhengig av hvor de bor. Denne type diskriminering er ikke akseptabel. Utviklingen i samfunnet der flere og flere flytter til byene gjør at enda flere samer flytter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Derfor er det nødvendig å utrede en forvaltningsmodell for å sikre den enkeltes rett til å bruke samisk på alle offentlige arenaer i Norge.

For å sikre bruken av samisk, så er det behov for å få til en klarere ansvarsfordeling, bedre sammenfatning av tiltak og bedre redskap i fremtida for språkprioritering. Reell påvirkning fra Sametinget i språksaker er viktig for språkets fremtid.

Sametinget har derfor store forventninger til utvalget for samisk språk som skal gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Utvalget skal vurdere hvordan disse kan tilpasses dagens organisering av offentlig sektor og sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk.

Samisk språk er en viktig dimensjon i alle fagområder i Sametinget. Derfor synliggjøres språket i flere andre kapitler i dette dokumentet.

Tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner: 5 millioner kroner

I de senere årene har vi registrert at flere og flere kommuner vil engasjere seg i samisk språk. I forvaltningsområdet for samisk språk har vi 10 kommuner og 4 fylkeskommuner. Disse trenger solide økonomiske muligheter til å gjennomføre et godt arbeid. Det er viktig at samisk språk brukes mye mer på alle samfunnsområder. Sametinget har vedtatt at det er særdeles viktig å styrke og ta vare på det lulesamiske og sørsamiske språket i kommunene. Derfor er det viktig at sentrale myndigheter gir støtte til dette arbeidet.

Tospråklighetsmidlene er kun styrket når nye kommuner er kommet med i forvaltningsområdet for samisk språk, ellers er ikke støtten blitt styrket siden 2008. Språkundersøkelsen i 2012 og rapporten om kartleggingen av samisk perspektiv i kommunesektoren som ble utført av Norut Alta-Áltá viser begge at aktive kommuner er viktig for styrking og utvikling av samisk språk. På grunn av deres viktige posisjon er det helt uakseptabelt at tospråklighetsstøtten ikke er blitt styrket siden 2008. Det er behov for å styrke tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner med kr 5 millioner.

Samiske språksentre: 4 millioner kroner

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samisk språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er Sametingets viktigste samarbeidspartnere i de ulike språkområdene. Utfordringen for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Sametinget har også som mål at det etableres flere språksentre, også i områder der samisk språk tradisjonelt er brukt av flertallet av befolkningen. For å kunne imøtekomme språksentrenes behov, må posten styrkes med 4 millioner kroner.

Språkarenaer: 1 million kroner

Språkundersøkelsen 2012 utført av Norut Alta og Nordlandsforskning viser at det fortsatt er stor mangel på arenaer for bruk av samisk språk i samfunnet. Dette gjelder selv i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Mangel på språklig støtte i nærmiljøet er en utfordring i

språkoppleringen, særlig gjelder dette for andrespråk. Språktilbud utenfor opplæringen for barn og unge vil gi mulighet for bruk av samisk utenfor klasserommet og øke den enkeltes språkferdigheter. Det vil derfor være viktig at det utvikles språkarenaer i kommunene tilpasset barn og unge. Sametinget ønsker å igangsette et prosjekt hvor kommunene gis råd og veiledning for hvordan man med enkle grep kan utvikle språktilbud. Prosjektet skal også inneholde tilbud i form av språkleker og arrangement for barn og unge i den enkelte kommune. Budsjettbehov for 2016 vil være på 1 millioner kroner.

Språkmotiveringstreff for elever i den videregående skolen: 1,5 millioner kroner

Sametinget har i flere år gitt støtte fra stipendordningen for språkmotivering til elever i den videregående skolen. Dette stipendet blir tildelt elever som har samisk som fag. Disse elevene vil være fremtidens fagpersoner i det samiske samfunnet. Det er viktig at de er fornøyde med at de har språkkunnskaper og at de ser den store betydningen de har for det samiske samfunnet. Derfor vil Sametinget arrangere et språkmotiveringstreff for elever i den videregående skolen, som får tildelt stipendet. Tanken bak dette treffet vil være å vekke ungdommen til å bry seg om språket, sette pris på det, drive språkrøkt og utvikle sitt eget samiske språk.

I 2014 er det 470 elever som får tildelt stipend fra Sametinget. For å samle disse til språkmotiveringstreff, vil det være behov for 1,5 millioner kroner.

Søkerbasert støtte til språkprosjekter: 2 millioner kroner

Sametinget har i flere år gitt tilskudd til språkprosjekter. Målgruppe for tilskuddsordningen er det samiske folk. Norut Alta-Áltá har i 2013 evaluert den søkerbaserte ordningen for språkprosjekter for Sametinget. Evalueringen viser at støtteordningen for språkprosjekter fungerer godt og er hensiktsmessig for det samiske språkarbeidet. Språkundøkelsen i 2012 som ble utført av Norut Alta-Áltá og Nordlandsforskning for Sametinget viser også at det er behov for begynneropplæring i samisk språk for voksne. Språkundøkelsen viser at folk har lyst til å lære seg språket i sitt eget nærmiljø. I tillegg til dette bør det etableres snakkegrupper eller arenaer for bruk av samisk språk. Sametinget igangsatte i 2013 en språkkampanje. Et av målene i kampanjen er å få flere til å lære seg samisk og bevisst velge samisk i hverdagen. Sametinget må være forberedt på å håndtere de behovene som samfunnet får i forbindelse med opplæringen når flere vil lære seg samisk. Sametinget vil fremdeles prioritere støtte til språktiltak. Derfor vil det være nødvendig å gi mer midler til den søkerbaserte støtteordningen. Denne posten må styrkes med kr 2 millioner.

Terminologi: 3 million kroner

Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Sametinget har i budsjettet for 2014 satt av penger til flere terminologiprojekter:

Sammen med Divvun og Sámi Giellatekno ved Universitetet i Tromsø lanserte Sametinget i 2014 en ny digital ordbok Sátni – báhko – baakoe. Det vil være behov for kontinuerlig kapasitet for å legge inn nye ord og terminologi, samt vedlikeholde systemet.

Samisk talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Den nordsamiske versjonen er ferdigstilt. Sametinget ønsker å utvikle verktøyet til å håndtere sør- og lulesamisk.

I det samiske samfunnet er det viktig å samle inn og bevare tradisjonelle ord og termer, spesielt knyttet til primærnæringene. Dette er av avgjørende betydning for å bevare tradisjonelle kunnskaper i de ulike samiske samfunn. Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Vi har i 2016 behov for en økning på 3 million kroner til terminologiarbeidet.

Stedsnavn: 1 million kroner

Samiske stedsnavn har stor betydning i dokumentasjon av lokalhistorie og i samisk opplæring. Sametinget har behov for økte midler til videreføring av stedsnavnprosjekter i lulesamisk og sørsamisk område, og i andre områder hvor språket står svakt. Dette arbeidet vil skje i samarbeid med språksentrene, museer, skoler og Statens kartverk. Det økte behovet i dette arbeidet vil koste 1 million kroner.

Nordsamisk grammatikkontroll: 2 millioner kroner

Språkteknologiske løsninger er nyttige og gode hjelpemidler både ved språkbruk og språklæring. Gode språkteknologiske redskaper er viktige i styrkingen og utviklingen av samisk språk. Barn og unge bruker ny teknologi meget aktivt, og utbredelsen av digitale redskaper og programvarer er omfattende. Dette påvirker barnas språkbruk, og det er derfor viktig at språkteknologiske løsninger finnes også på samisk.

Divvun-gruppa ved UiT Norges arktiske universitet skal utvikle et skrivestøtteverktøy, nordsamisk grammatikkontroll. Programmet skal finne grammatiske feil, som gir tilbakemeldinger om mulige feil til brukeren, og kommer med forslag til rettinger. Programmet er tenkt å bli et tillegg til stavekontrollen for alle som bruker samisk skriftlig, både i profesjonelle sammenheng og til private formål. Programmet skal være fritt tilgjengelig for alle. Budsjettbehov for 2016 vil være på 2 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 78 514 000 kroner til samisk språk. I 2016 har Sametinget behov for en økning på kr 19 500 000 på dette fagområdet.

Kultur

Sametinget har som målsetting å ha et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Samisk kultur er levende og dynamisk. Den uttrykkes i stadig nye former, på nye måter og av nye aktører. På samme måte som språk, er heller ikke kultur stedbunden. Det vil si at samisk kultur kan oppleves og til dels forventes å bli opplevd hvor som helst i Norge.

Sametinget er den viktigste aktøren for finansiering av samisk kunst og kultur. Sametinget opplever en stadig større etterspørsel på søkerbaserte ordninger for å fremme samisk kunst og kultur, det være seg musikk, litteratur, forfatterskap, scenekunst, visuell kunst eller andre kulturprosjekter. Utviklingen av samisk kunst og kultur hemmes i dag av at Sametinget ikke har tilstrekkelig med virkemidler.

Det skjer store demografiske endringer i det samiske samfunn. Byene opplever vekst og distriktskommunene stiller svakt. Spesielt ungdom flytter til byene og befolkningen i distriktsområdene eldes. En stadig større andel av den samiske befolkningen bor i byer som Alta, Tromsø, Bodø og Oslo og de både ønsker og forventer å kunne oppleve samisk kultur også der.

Samisk forlagsbransje: 2 millioner kroner

Samisk forlagsbransje er et nav i utvikling av samiske læremidler og samiskspråklig litteratur. Samiske læremidler er et viktig bidrag for å sikre og øke antall samiske språkbærere. Samtidig har nye digitale verktøyer stadfestet sin posisjon i samfunnet. Vi ser behovet for å styrke de økonomiske rammebetingelsene for faglig digital kompetanseheving hos de samiske forlagene. En slik faglig utvikling vil også gi flere positive ringvirkninger for språk og opplæring. Det er behov for å styrke forlagsbransjens rammevilkår med 2 000 000.

Musikk og litteratur: 7 millioner kroner

Utgivelser av samisk musikk og litteratur er viktige uttrykksformer innenfor samisk kultur. Samtidig har behovet for samisk litteratur og publikasjoner økt betydelig de senere årene, særlig som et ledd i språkutviklingen og språkopplæringen for hele den samiske befolkningen. Sametinget ser at interessen for samisk musikk og litteratur på den ene siden er økende, samtidig som ønsket om å produsere musikk og litteratur også øker. Sametinget ønsker å støtte opp om den positive utviklingen og bidra til at musikk og litteratur av god kvalitet når ut til et større publikum. Med mål om litterær kvalitet vil Sametinget støtte opp om gode litteraturprosjekter, både i bokformat og digitalt format. Det litterære landskapet er i ferd med å forandres, og utfordrer Sametinget, forfattere og bokbransjen. Nye digitale teknologier fører til at litteraturen blir produsert, distribuert og lest på en annen måte. Det er et mål at Sametingets virkemidler både skal bidra til bokutgivelser og litteraturutgivelser i nye digitale plattformer. De søkerbaserte ordningene for samisk musikk og litteratur søkes derfor økt med 3 millioner kroner i 2016.

Sametinget jobber med et prosjekt som stimulerer til flere samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur for unge. Prosjektet rekrutterer unge forfattere og forfatterdebutanter som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at deltakerne får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning fra erfarne fagfolk/mentorer, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. Det er ansatt en prosjektleder i prosjektet. For dette prosjektet er det behov for 1 million kroner i 2016.

Sametinget ser behovet for et sterkt fagmiljø som kan ivareta joikens særegne tradisjon og betydning for samisk kulturarv, og samiske musikere sine interesser i alle ledd i bransjen. Faglige sterke utøvere, og en faglig sterk samisk musikkbransje, vil bidra til et styrket miljø og bevaring og utvikling av samisk joik og musikk. Et sterkt fagmiljø vil være viktig for utvikling, formidling, informasjon, promotering og koordinering for disse utøverne. Sametinget ser et behov for 3 millioner i 2016 til oppbygging av det samisk joike- musikkmiljøet.

Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Samiske institusjoner er viktige aktører og samarbeidspartner i utvikling av samisk kunst- og kulturliv. De utgjør en viktig infrastruktur for samiske kunstnere. De skal være arenaer for nyskapning, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Sametinget er opptatt av å utvikle dialogen med de samiske institusjonene og legge til rette for at institusjonene skal få muligheter til å utvikle seg til sterke faglige institusjoner.

Kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 11 millioner kroner

De samiske kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene er virksomheter som springer ut av og fungerer i en samisk samfunnssammenheng og samisk offentlighet. Alle samfunn er i stor grad bygd opp av et sett med ulike institusjoner med de variasjoner det innebærer. De samiske institusjonene er derfor helt sentrale i å oppnå sterke, fungerende og utviklende samfunn som ivaretar samisk språk, kultur og samfunnsliv. Oppbyggingen og utviklingen av samiske samfunn krever vilje og evne til å etablere og videreutvikle egne institusjoner. Det er også behov for avsetninger til konkrete og lenge planlagte byggesaker, slik som prosjektering av bygg til Várdobáiki.

Det er behov for en økning på 11 millioner kroner til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Várdobáiki samisk senter: 2 millioner kroner

Várdobáiki samisk senter i Evenes er et markasamisk kultursenter som driver museum, språksenter, barnehage og arbeid med samiske helsetiltak. Senteret er i midlertidige lokalisert i leide kontorlokaler. Lokalene er dårlig egnet for samisk kulturformål. Várdobáiki er den eneste samiske kulturinstitusjonen i markasamisk område, det finnes heller ikke andre samiske kulturbygg i regionen. Várdobáiki er i slutfasen for gjennomføring av prosessen med omdanning til aksjeselskap, noe som har vært en forutsetning for å starte prosjektering av det samiske kulturbygget Várdobáiki. Det er nå klart for å starte prosjektering av bygget.

Sametinget ser et behov for samiske møteplasser i byene, som også kan være en arena for formidling av samisk kunst og kultur. En stadig større andel av den samiske befolkningen flytter til større tettsteder og byer, og Sametinget opplever flere ønsker om samiske møteplasser med tilhørende kulturaktiviteter fra denne gruppen. Byene er ulike og samene i disse byene har ulike behov. Sametinget vil i samarbeid med kommunene legge til rette for samiske møteplasser i byene.

Behovet for 2016 gjelder utredning av rom- og funksjonsplan på til sammen 2 millioner kroner.

Saemien Sijte: 1 million kroner

Fra Sametinget var det ventet at utbyggingen av Saemien Sijte ville få klarsignal i statsbudsjettet som ble lagt fram høsten 2014. Dette skjedde ikke og Sametinget har forventninger om at dette avklares i løpet av 2015 og at det i Statsbudsjettet for 2016 gis rom for utbygging av Saemien Sijte. En utbygging er meget viktig for institusjonen Saemien Sijte og for utvikling av sørsamisk språk og kultur. Sametinget har over flere år økt rammene til Saemien Sijte for å bygge opp organisasjonen med tanke på aktivitet i nytt bygg. Dette vil Sametinget fortsette med også i 2016 og vil ha behov for 1 million kroner i økt ramme til Saemien Sijte.

Samiske teatre: 5 millioner kroner

Sametinget har som mål å gi de etablerte samiske teatrene muligheter til å utvikle seg kunstnerisk og faglig slik at de styrkes som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk. Det er behov for en generell styrking av produksjon, og formidling av samisk scenekunst, herunder å sette teatrene i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet, og rekruttering av skuespillere og andre teaterarbeidere. Beaivváš Sámi Našunálateáhter har lenge hatt planer om et nytt og eget teaterbygg. Sametinget har over de siste årene økt bevilgningen til Beavváš jevnlig for å gi teateret mulighet til å forberede seg til økt aktivitet etter at et teaterbygg står ferdig. For Sametinget er det viktig at regjeringen nå prioriterer bygging av et eget bygg til teateret og at dette arbeidet starter opp i 2015. Sametinget ser det som nødvendig å fortsette å øke bevilgningen til Beavváš for at de skal kunne bygge seg opp med personell og kompetanse for å kunne stå rustet til økt aktivitet etter ferdig nybygg. Rekruttering av nye samiske skuespillere er blant prioriterte aktiviteter. For 2016 er det behov for en økning på 5 millioner til samiske teatre.

Internasjonalt samisk filmsenter: 1 million kroner

Internasjonalt samisk filmsenter (ISF) har over lang tid forsøkt å få på plass en driftsfinansiering fra sentrale og regionale aktører, men har ikke oppnådd finansiering utenom Sametingets midler. Sametinget har for 2015 foreslått et direkte tilskudd på 1 140 000 kroner. Sametingets midler alene dekker ikke ISF sitt behov for midler til drift. Kulturdepartementet har henvist ISF til annen regional finansiering, her fylkeskommuner, mens fylkeskommunene igjen henviser ISF til nasjonal finansiering. Så lenge verken fylkeskommunene eller Kulturdepartementet ser muligheter for å kunne bidra med finansiering til drift, har Sametinget behov for 1 million kroner i økt ramme til drift av ISF.

Samiske museer: 15 millioner kroner

De samiske museene er viktige institusjoner i forvaltningen av den samiske kulturarven, og er arenaer for overføring av kulturarv og tradisjonell kunnskap til kommende generasjoner. Sametinget har siden 2002 hatt forvaltningsansvaret for 6 konsoliderte samiske museer. Det kan ikke sies at de samiske museene har tatt del i det økonomiske løftet som norske museer har hatt etter museumsreformen. Det er behov for å prioritere de samiske museene med økte rammer og klare forventninger om utvikling av museene og ivaretagelse av museenes samfunnsansvar. De samiske museene vil ha behov for en økt ramme på 15 millioner kroner.

Tilbakeføringsprosjektet Bååstede: 10 millioner kroner

Sametinget har som mål å sikre de samiske museene rammebetingelser for videreutvikling. Tilbakeføringsprosjektet Bååstede er høyt prioritert fra Sametingets side. Det er en viktig og sentral strategi i utviklingen av samisk kultur og historie. Prosjektets rammer er beregnet til 17 millioner kroner for prosessen i seg selv og 20 millioner kroner i utbedring og utbygging av magasiner for de gjenstandene som skal tilbakeføres til det samiske samfunn. For 2016 er det behov for 5 millioner

kroner til prosessen og 5 millioner kroner til utbygging og utbedring av magasiner, til sammen 10 millioner kroner.

Samisk idrett: 2 millioner kroner

Idrett har en sentral plass i det samiske samfunnet. Det er viktig at samiske idrettsorganisasjoner er i stand til å organisere og legge til rette for idrettslig og fysisk aktivitet. Gjennom aktiviteter som reinkappkjøring, lassokasting og samiske landslag i fotball bidrar disse organisasjonene til styrking av samisk identitet, spesielt for samiske barn og unge. Det er også viktig at samisk ungdom skal få muligheten til å kunne delta i Arctic Winter Games (AWG) der de gjennom idrettslige og kulturelle aktiviteter får styrket samhold og samhørighet med ungdom fra andre urfolksgrupper og arktiske befolkningsgrupper.

I 2016 vil det være behov for en økning på 2 millioner kroner til samisk idrett.

Media: 6 millioner kroner

Det er behov for å styrke det samiske medietilbudet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må gis et medietilbud som på en god måte ivaretar de nord-, lule- og sørsamiske språkområdene. Eksempler på gode medietilbud som ivaretar de lule- og sørsamiske språkene er NuorajTV, som er samiskspråklig nett-tv for og av lulesamisk ungdom. NuorajTV planlegger å utvide sitt tilbud til sørsamisk område, noe som igjen er med på å øke språkbruken i de lule- og sørsamiske områdene.

Det vil være behov for en styrking og samordning av sørsamiske medietilbud, og i den forbindelse vil det kunne være aktuelt med etablering av et sørsamisk mediesenter.

I ”Samiske tall forteller 3” anbefales gjennomføring en ny undersøkelse om samiske medier, som undersøker i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale områdene har et tilfredsstillende medietilbud og bruk av moderne medier blant samer. Det er behov for en ny samisk medieplan, som undersøker dagens samiske medier sitt tilbud til den samiske befolkningen, og som ser på utfordringer framover når det gjelder dagens moderne mediebilde.

Kulturdepartementet har kuttet 4 millioner til samiske aviser. Dette er en nedbygging av samiske medier.

I 2016 vil det være behov for en økning på 6 millioner kroner til samiske media.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 105 693 000 millioner kroner til samisk kultur. Samlet sett har Sametinget behov for en økning på 62 millioner kroner på dette fagområdet.

Bibliotek

Sametingets hovedmål for samisk bibliotekjeneste er at hele den samiske befolkningen skal få et godt bibliotektilbud.

Bibliotekene er viktige arenaer for demokrati, formidling av kultur og kunnskap. Mange steder er biblioteket det kulturelle senteret og fungerer som en møteplass. Bibliotekene og de samiske bokbussene er viktige kilder til samisk språk, kultur og historie.

Utlånet og besøket går ned i bibliotekene i de samiske områdene. Gjennom aktiv formidling, og i samarbeid med bibliotekene og bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur slik at også utlånet øker.

Tilbakemeldinger fra folke- og fylkesbibliotekene er at de ønsker at Sametingets bibliotek skal ha en større rolle når det gjelder informasjon om samisk litteratur og utvikling av samisk bibliotekvirksomhet.

Sametingets bibliotek: 1 million kroner

Tidligere Sámi sierrabibliotekha/Samisk spesialbibliotek ble overført til Sametinget i 2000.

Sametingets bibliotek skal være et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte. Det er ikke blitt tilført flere ressurser til biblioteket tross mange nye arbeidsoppgaver, som blant annet nye forvaltningsoppgaver. Sametingets bibliotek har behov for flere bibliotekfaglige ressurser som skal drive med formidling og utvikling av det samiske innholdet i bibliotekene og i nasjonale satsinger innen biblioteksektoren. Til dette er det behov for en økning på 1 million kroner.

Sørsamisk kompetansebibliotek: 2 millioner kroner

Sametinget vil opprette sørsamisk kompetansebibliotek i tilknytning til Sijti Jarngje i Hattfjelldal, jf sørsamisk bibliotekplan med budsjettbehov på 2 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 9 447 000 kroner til samiske bibliotekjenester. I 2015 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner kroner på dette fagområdet.

Barnehage

Sametinget har som målsetting å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud.

Et gjennomgående område i barnehagens innhold er kulturformidlingen. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Samisk kultur skal gjennomsyre et samisk barnehagetilbud, og tilpasses alle barn. Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Barna må samtidig få utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt.

Språkbadbarnehager: 1.5 millioner kroner

Sametinget vil fremme en politikk som vil medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. De samiske språkene er avhengig av at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt arbeide for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på.

En måte til å få flere til å snakke samisk, er gjennom språkbadbarnehager. For å ha mulighet å sette i gang med dette, må det gis mer prosjektmidler til barnehagene. Sametinget har gitt midler til Fossbakken barnehage i Lavangen som har blitt en språkbadbarnehage med gode resultater. Det er ønskelig å videreføre dette også til andre barnehager, spesielt i lule- og sørsamiske områder.

Giellačeahppi-ordning for barnehager: 1 million kroner

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkkinnlæringen. Ved å satse på språkbadmodeller, så vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkkinnlæringen.

Sametinget ønsker spesielt å sette fokus på det lulesamiske og sørsamiske språket. En metode i språkopplæringen kan være at barnehagene tar i bruk ressurspersoner som kan fungere som språkmotivatorer. Dette innebærer at en eller flere personer har ansvar for spesielt å arbeide for at språket blir brukt, styrket og videreutviklet i barnehagen.

Oppfølging av nasjonale satsninger på barnehagefeltet: 1 million kroner

Det skjer mye innenfor barnehagesektoren nasjonalt i dag. Lov om barnehager skal revideres og Rammeplan for barnehagen er under endring. Det er større nasjonale prosjekter på gang som GLØD, ”Kvalitet i barnehagen”, følgegruppa for ny barnehagelærerutdanning, likestilling i barnehagen og Manifest mot mobbing. Flere av prosjektene skal gå over fire år fra 2013-2017. I alle disse fora er Sametinget representert. Videre er det satt i gang tiltak til handlingsplan for samisk språk. Skal Sametinget følge med i utviklingen nasjonalt og samtidig kunne fronte den samiske profilen og utvikle de barnehager som gir et samisktilbud lokalt, er det behov for å styrke ressurs situasjonen på dette fagområdet i Sametinget.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 6 955 000 kroner til barnehage. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3,5 millioner på dette fagområdet.

Grunnoppplæring

Den samiske eleven skal ha et godt kvalitativt utdanningstilbud. Det innebærer at den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsniv. Det er videre viktig at den nasjonale opplærings- og utdanningspolitikken inneholder målsetninger og strategier for å sikre at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes.

Sametinget har ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Mangelen på samiske læremidler er en skolepolitisk utfordring og det er fortsatt stort behov for satsing på læringsressursutvikling.

Læremidler: 50 millioner kroner

Sametinget har ansvar for utvikling av læremidler. Vi gir tilskudd til utvikling av nye læremidler, og til tilpassing, oversetting og nyopptrykk av eksisterende læremidler. Vi har stor mangel på læremidler som er i tråd med gjeldende læreplaner.

Vi har et stort etterslep, grunnet flere år med manglende midler til å dekke behovene.

Med de økonomiske rammene vi har i dag greier ikke Sametinget å sørge for at det finnes heldekkende læremidler i alle fag, samt læremidler til elever med særskilt tilrettelagt undervisning og i barnehagen. Situasjonen for læremidler er verst når det gjelder lule- og sørsamiske læremidler. Læremidler for fag som ikke er kjernefag mangler helt. Det finnes nesten ikke samiske læremidler for videregående.

Digitale læremidler blir stadig viktigere for skolene. Digitale samiske læremidler er ofte mer interessante og mer læringsmotiverende enn trykt materiale. I tillegg foregår en stor del av opplæringen i samisk gjennom fjernundervisning. Da er gode digitale læremidler en nødvendighet. Også her ligger samiske læremidler langt etter behovene. Utfordringen for Sametinget er at disse er svært kostbare å utvikle. Til gjengjeld er de enklere og billigere å oppdatere, når det kreves.

Det er nødvendig å styrke utvikling av læremidler både til barnehage og grunnskole. Etterslepet, de nye læreplanene og prioritering av digitale læremidler tilsier en økning til 50 millioner kroner.

Læreplanarbeid: 2 millioner kroner

Sametinget har i følge opplæringsloven ansvar for å utarbeide læreplaner for fagene samisk, samt for det samiske innholdet i de øvrige læreplanene. I tildelingene fra departementet kommer det fram at overføringene fra dem blant annet skal brukes til læreplanarbeid. Det er imidlertid såpass kostbart å revidere læreplanene, særlig de planene som Sametinget har hovedansvar for, at det må gis ekstra midler til dette arbeidet.

Samiskopplæringen i grunnskolen: 1 million kroner

Evaluering av Kunnskapsløftet - samisk viser at elever som har samisk som andrespråk, ikke lærer språket godt nok til å bli funksjonelt tospråklige og at det er mange utfordringer knyttet til samiskundervisningen. Dette blir underbygget av rapportene "Samiske tall forteller".

Det er viktig å sette i gang tiltak for å snu denne utviklingen. En årsak som rapportene trekker fram, er at det blir brukt feil undervisningsmodell i opplæringen. Dette er ikke noe nytt, rapportene viser til at det har vært reist sterk foreldrekritikk mot modellen for faget samisk som andrespråk allerede på 1990-tallet. Dette er dokumentert i rapporten "Opplæring i samisk som andrespråk", utgitt av Sámi allaskuvla i 1998 og i evaluering av Reform 97. Dette har likevel ikke ført til endring i andrespråksmodellen ved innføring av Kunnskapsløftet – samisk i 2006. Internasjonal forskning viser også at den modellen som en arbeider etter i samisk som andrespråk i Norge, ikke fører fram til at elevene blir funksjonelt tospråklige. Av forskere blir den karakterisert som en svak modell.

Sametinget har behov for økte midler til å utarbeide sterke opplæringsmodeller for faget samisk som andrespråk.

Senter for samisk i opplæringen: 6 millioner kroner

Senter for samisk i opplæringen er et nasjonalt ressurscenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehagestadiet til høyere utdanning. Senteret har ansvar for nord-, sør- og lulesamisk språk, og har dermed et stort faglig område å dekke. Den permanente driften av læremiddelportalen Ovttas-Aktan-Aktesne er også en av oppgavene til senteret.

I Norge er det 10 nasjonale sentre, som på ulike satsingsområder har nøkkelroller for å utvikle kvaliteten på opplæringa. Senter for samisk i opplæringen er ikke blant disse 10 sentrene. Det er viktig at Senter for samisk i opplæringen gis samme rammevilkår som de andre nasjonale sentrene har til sitt arbeid. Sametinget ser behov for at finansieringen av Senter for samisk i opplæringen løftes til samme nivå som til de andre sentrene.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 26 825 000 kroner til grunnopplæring. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 59 millioner på dette fagområdet.

Høyere utdanning og forskning

Kunnskap er makt. Det er derfor viktig at samene som urfolk og minoritet, og i særdeleshet Sametinget ser behov for å utvikle kunnskaps- og forskningspolitikken i tiden fremover. Sametinget vil i løpet av 2015 legge fram en melding om høyere utdanning og forskning. Meldingen vil kunne resultere i behov for økninger i budsjettet for 2016.

Det samiske samfunnets behov og rekruttering: 3 millioner kroner

Det samiske samfunnet har et økende behov for samisktalende arbeidskraft innenfor ulike profesjoner. Spesielt gjelder dette innenfor de kommunene som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Også i andre kommuner er det et stort behov for samisktalende personell både innen barnehage, skole og helseinstitusjoner. I tillegg har høyskolene og universitetene behov for flere som tar høyere utdanning i samisk språk. Aktivt oppsøkende arbeid krever mer ressurser i form av administrativ kapasitet for å initiere, utvikle og følge opp samarbeidstiltak i samiske områder som kan bidra til at kommunene får større rekruttering av personell med samisk høyere utdanning til ulike yrker som det samiske samfunnet har behov for.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 750 000 millioner kroner til høyere utdanning og forskning. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner på dette fagområdet.

Helse og sosial

Sametinget opplever sterkere fokus på samiske brukeres rettigheter innenfor fagfeltet helse- og sosialpolitikk. Sametingets overordnede mål er en likeverdig helse- og sosialtjeneste til samiske brukere på lik linje med den norske befolkning.

Sametinget ser at samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer når det gjelder samisk språk og kultur. Vår kontakt med sentrale myndigheter i denne prosessen er viktig, og det er behov for oss å avsette ressurser til dette formålet.

Regjeringen har også varslet en større gjennomgang av organisering og lover innenfor barnevernsfeltet. Dette vil stille Sametinget overfor utfordringer. Vi har som mål å være samiske barnevernsbarns talerør overfor norske myndigheter, og ser behov for en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskrifter og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Det samiske samfunn stilles også overfor utfordringer innenfor den bioteknologiske utvikling. Forvaltning og eierskap til samisk genmateriale gir oss utfordringer både politisk og kompetansemessig. Regjeringens arbeid med ny strategi for bioteknologisk utvikling er et arbeid Sametinget ser behov for å være med på. Dette handler i høyeste grad om utformingen av strategien.

Regjeringens arbeid med rusfeltet fordrer administrative ressurser fra Sametingets side. Ivaretagelse av samiske brukeres behov og rettigheter er viktig for Sametinget, og vi må derfor delta aktivt i denne prosessen.

Sametinget har i 2016 behov for flere administrative ressurser til oppfølging av samhandlingsreformen og samiske brukere.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 996 000 millioner kroner til helse og sosial. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner på dette fagområdet.

Arealer og miljø

Sametinget arbeider for en bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Oppfølging av plan og bygningsloven: 3 millioner kroner

Sametingets arbeid med arealsaker handler om at samiske interesser skal ivaretas når beslutninger om arealbruk skal tas. Det forventes at Sametinget deltar aktivt i regionale og kommunale planprosesser, noe vi også har signalisert at vi vil gjøre. Som følge av nye krav i plan- og bygningsloven, forventer vi betydelig økning i dette arbeidsfeltet.

Andre arealsaker: 7 millioner kroner

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder, blant annet gjennom energiutbygginger, vernearbeid og ressursutvinning. Sametinget har videre vært positiv til å delta mer aktivt i arbeidet med å følge opp den europeiske landskapskonvensjonen. Sametinget har forpliktelser etter konsultasjonsavtalen til å følge opp verneprosesser og store utbyggingssaker.

Oppfølging av arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser: 3 millioner kroner

Sametinget har behov for ressurser til å følge opp arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser. Prinsippet om anerkjennelse av historisk rett og deltakelse i fiskeriforvaltning skal følges opp både nasjonalt og internasjonalt.

Oppfølging av Samerettsutvalget II: 2 millioner kroner

Kartlegging av samiske rettigheter i de samiske områdene fra Troms og sørover er en del av oppfølgingen av Samerettsutvalget II. Samiske rettighetshavere, lokalsamfunn og institusjoner må ha kapasitet til å forberede og følge opp denne prosessen.

Finnmarkskommisjonen

Finnmarkskommisjonen må sikres midler til å utføre mandatet som kommisjonen er gitt uten unødvendige forsinkelser. Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen må øremerkes på statsbudsjettet.

Juridisk bistand for samiske rettighetshavere

Det er viktig at samiske land- og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder. Det må legges til rette for at det kan ytes juridisk bistand for samiske rettighetshavere som opplever at deres rettigheter ikke blir respektert i tilknytning til bruk og forvaltning av land- og ressurser.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 2 450 000 kroner til areal og miljø. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 15 millioner kroner på dette fagområdet.

Kulturminnevern

Sametinget vil dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer. Samiske kulturminner og kulturmiljøer, med deres egenart og variasjon, er en viktig del av vår kulturarv og identitet og et ledd i en samisk miljø- og ressursforvaltning.

I kulturminnearbeidet er Sametinget høringsinstans i plansaker og større utbygginger. I forbindelse med dette registreres en stor mengde samiske kulturminner. Sametingets arbeid med kulturminnevern danner derfor et viktig grunnlag for synliggjøringen av samisk historie og tilstedeværelse.

Sametinget vil i 2015 påbegynne arbeidet med en melding om kulturminnevernet. Vi ser behovet for en rekke prinsipielle avklaringer som gjelder forvaltningen av samiske kulturminner. Meldingen kan resultere i økte budsjettbehov for 2016.

Samisk kulturminneforvaltning: 2,5 millioner kroner

Det samiske kulturminnevernet, herunder samisk bygningsvern, har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Dette samtidig som ressursene i praksis ikke har blitt økt siden 1999. Dette er Sametingets største utfordring på kulturminnefeltet.

Med dagens situasjon har seksjon for kulturminner kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske regionmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker Sametingets deltakelse i ulike prosjekter. Størst press er det innenfor bygningsvernet hvor 1 stilling skal dekke behovet for samisk bygningsvern i hele Norge. Dette dekker ikke dagens behov. Videre er det sannsynlig at det pågående registreringsprosjektet for samiske bygninger i framtiden vil innebære et økt trykk når det gjelder restaureringer av samiske bygninger, og dermed også et økt behov for faglig veiledning og detaljregistrering. Det vil også være et generelt økt behov av ressurser for tilrettelegging, skjøtsel og sikring av samiske kulturminner. For eksempel har fylkeskommunene i det samme området allerede i dag betydelig større ressurser til den type av kulturminnevernarbeid.

Sametinget mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Det samiske folket må også ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette på en god måte.

Søkerbaserte tilskudd til samisk kulturminnevern: 1 million kroner

Sametinget startet i 2011 et prosjekt med formålet registrering av automatisk freda bygninger. Prosjektet er en del av kunnskapsløftet til Riksantikvaren og springer ut fra riksrevisjonen sin kritikk av den manglende oversikten på dette kulturminnefeltet.

Prosjektet vil med stor sannsynlighet lede til en økt interesse for restaurering av samiske bygninger og et økt trykk på virkemiddelordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern. Virkemiddelordningen bør derfor utvides gradvis framover, i første omgang med en million kroner i 2016 for å kunne dekke oppfølging og andre akutte behov innenfor samisk bygningsvern som ikke vil kunne dekkes av post 72. Det gjenstår også mye arbeid med registreringer av samiske kulturminner som best kan ivaretas av lokale krefter. Noe som også øker kunnskapen og interessen lokalt for samisk historie og grunnlaget for ivaretagelsen av samiske kulturminner og historie.

Lokal forvaltning av kulturminner og samiske bygninger: 500 000 kroner

Sametinget ønsker å starte et prosjekt for å se på mulighetene for et sterkere lokalt og regionalt ansvar for forvaltning av samiske kulturminner samt freda og verneverdige samiske bygninger.

Sametinget fordeler årlig ca 4,4 millioner kroner til registrering, skjøtsel og vedlikehold av samiske kulturminner, herunder samiske bygninger (ca. 2,4 millioner over post 50 og ca. 2 millioner over post 72). Arbeidet omfatter alt fra å lage prioriteringsplaner for utvalg av kulturminner, til behandling av søknader, rådgiving og rettleiding underveis og kontroll av utført arbeid.

Deler av dette arbeidet vil trolig kunne utføres av de lokale museene. Dette vil styrke det lokale engasjementet, det vil føre til kortere avstand mellom søker og saksbehandler og det vil på sikt føre til kompetanseoppbygging lokalt, og dermed til styrking av de lokale museene.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 150 000 kroner til kulturminnevern. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 4 millioner kroner på dette fagområdet.

Næring

Sametinget ønsker et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

I næringspolitikken vektlegger Sametinget lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevende tiltak og entreprenørskap. Innenfor primærnæringene skal bedring av rammebetingelsene prioriteres. Prosjekter, forretningsideer og nærings tiltak skal aktivt bygge opp konkurransekraften i samisk næringsliv. Sametinget arbeider for et tettere samarbeid med kommuner, FoU-institusjoner og merinnflytelse på den sentrale næringspolitikken i landet.

Det er fortsatt betydelige utfordringer i det samiske samfunn knyttet til negativ befolkningsutvikling, endret bosettingsstruktur, endring i næringsstrukturen og lav etableringshyppighet.

Sametinget vil i 2016 sette fokus på følgende områder for å styrke samisk næringsliv som grunnlag for at folk skal ha et arbeid og trives i de samiske områdene:

Primærnæringer: 6 millioner kroner

Regjeringen og avtalepartene i jordbruket og reindrift er blitt enige om å kutte overføringene til Sametinget med virkning fra 2015 - totalt 6 millioner kroner.

Kuttet i jordbruket er på 2 millioner kroner, som Sametinget har brukt til ordinære investeringer i jordbruket og til jordbruksprosjekter. I 2013 brukte Sametinget hele 11 millioner til investeringer i

driftsbygg i jordbruket og utviklingsprosjekter. I tidligere år har Sametinget bevilget rundt 4-5 millioner kroner til slike formål.

I tillegg er det et kutt på 2 millioner kroner som Sametinget har fått tildelt til å følge opp satsningen på arktisk jordbruk. Sametinget har fått overført disse midlene i 2012, 2013 og 2014. Arktisk jordbruk er en satsning som hele landsdelen står bak, både jordbruksnæringen, landbruksavdelingene i de tre nordligste fylkene og bondeorganisasjonene. Denne satsningen vil ikke kunne videreføres. Flere av de prosjektene som tildelingsgruppen for arktisk landbruk har tildelt vil ikke få noen videre oppfølging eller videre finansiering som følge av dette kuttet.

Midlene på 2 millioner kroner over reindrifftsavtalen er brukt til tilleggsnæringer i reindrifften. Disse midlene er hovedsaklig brukt til duodjiutøvere som kombinerer det med reindrift. I duodjinæringen er over 70 % kvinner og dette kuttet vil gå utover kvinnelige arbeidsplasser i duodjinæringen.

Det forholdet at 6 millioner kroner kuttet fører til at Sametinget må redusere sitt budsjett til næringsformål fra 37 millioner kroner i 2014 til 31 millioner kroner i 2015. Kuttet i overføringene gir konsekvenser også for det øvrige næringsutviklingsarbeidet i Sametinget.

Analyser som Sametinget gjennomfører hvert år viser at næringslivet i samiske områder er dårligere stilt enn i forhold til resten av landet. Etableringsfrekvensen er liten, lønnsomheten er lav og områdene preges av fraflytting av unge til større sentra. Denne utviklingen vil forsterkes ytterligere når overføringene til jordbruk og reindrift kuttet så mye som Regjeringen foreslår for 2015.

Sametinget ønsker å bidra til at å sikre primærnæringens rammebetingelser, og på den måten bidra til levende samiske miljøer og levende bygder. En god distriktpolitikk er også en god distriktpolitikk i samiske områder. Landbruksmyndighetene må sette i verk flere tiltak som særlig sikter mot å styrke mulighetene for primærnæringer i de samiske områdene. Jordbruksnæringen og reindrifftsnaeringen har stor betydning for å opprettholde og utvikle samisk kultur. Jordbruket og reindrift spiller en betydelig rolle som grunnlag for sysselsetting, verdiskaping, produksjon av dyrefôr og matvarer og som grunnlag for bosetting i samiske områder. Disse spiller også en viktig rolle i å videreføre samisk språk og kulturtradisjon. Sametinget er opptatt av at primærnæringene har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling. Budsjettbehovet for 2016 vil være på 6 000 000 kroner.

Reindrift: 2 millioner kroner

Endringen av reindrifftsloven har utfordret Sametinget i å innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindrifftsaker. En bedre ivaretagelse av grunnlaget for reindrift som næring og kultur forutsetter at Sametinget er sterkt tilstedeværende og samarbeidende i store saker av betydning for reindriffta. Sametinget vil 1) styrke dialogen og kontakten med reinbeitedistrikt og Norske reindrifftssamers landsforbund, samt bidra til at de kan styrkes som organisasjoner 2) styrke Sametingets kapasitet og kompetanse på reindrifftsaker og 3) styrke kontakten og dialogen med Landbruks- og matdepartementet som viktig premissgiver for reindriftpolitikken. Sametinget vil styrke satsningen på reindrift både på fagområdet næring og fagområdet areal.

Kulturnæringer: 3,5 millioner kroner

Sametinget startet i 2012 opp et eget prosjekt for samiske kulturnæringer. I 2013 ble prosjektleder ansatt og egen handlingsplan om kulturnæring utarbeidet og vedtatt. Sametinget har i 2014 inngått rammeavtale for videreutvikling av samiske kulturnæringer med vekt på kreative prosesser, veiledning, nettverksbygging, bedriftsutviklingsprogram, internasjonal satsing m.m. Rammeavtalen vil gjelde fra 2014 til 2016. For 2016 er det behov for videreføring av eget prosjekt med 1 millioner kroner, til oppfølging av handlingsplanen med 1,5 millioner kroner og virkemidler til nasjonal og internasjonal satsing 1 millioner kroner. Totalt 3,5 millioner kroner.

Entreprenørskap og innovasjoner: 2 millioner kroner

Sametinget vil i større grad orientere seg mot samarbeidsprosjekter, kompetanseheving og tiltak som bedrer etableringshyppigheten. Vi vil aktivt oppsøke og innlede samarbeid med FoU-miljø som kan bidra til å øke hyppigheten av innovasjoner i samiske områder. Det er behov for innovasjoner både på makronivå, altså samiske områder som helhet, og på bedriftsnivå, eksempelvis innenfor duodji, opplevelser og mat. På generell basis er det behov for økt entreprenørskap for å fremme flere nyetableringer i samiske områder. Budsjettbehov for 2015 vil være på 2 millioner kroner.

Aktiv oppfølging for å skape attraktive lokalsamfunn: 2 millioner kroner

Sametingets virkemiddelbruk er i stor grad etterspørselsstyrt og som sådan viktig for mange bedrifter og etablerere. Sametinget ser behov for aktivt å styre virkemiddelbruken etter ønsket næringspolitikk. Derfor vil Sametinget legge større vekt på å arbeide utadrettet og mer overfor bedrifter, utviklingsmiljø og kommuner. Sametinget vil fortsette arbeidet med å styrke samarbeidet med utvalgte kommuner som sammen med Sametinget vil legge en ekstra innsats i å styrke lokalsamfunnet som attraktivt bosted og arbeidsplass. For 2016 er det behov for 2 millioner kroner til felles satsing med utvalgte kommuner for å skape attraktive lokalsamfunn.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 31 531 000 kroner til næring. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 15,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget har oppgaver vi ønsker å utføre på den internasjonale arena, samtidig som det er forventninger til Sametingets deltakelse og engasjement. Dette gjelder det internasjonale arbeidet som vedrører urfolk i ulike sammenhenger, som FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Regjeringens satsing i nordområdene fordrer økt aktivitet og oppfølging fra Sametingets side. Videre har Sametinget ambisjoner om å bidra på den internasjonale arenaen.

Sametinget har investert store ressurser i forberedelsen til verdenskonferansen for urfolk i september 2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. En god evaluering, oppfølging og medvirkning til å sikre at tiltak vedtatt i sluttokumentet fra WCIP2014 blir fulgt opp er viktig.

Sametinget deltar også aktivt i internasjonale arenaer som FNs ekspertmekanisme for urfolksrettigheter, som ble etablert i ledd av at FNs erklæring om urfolksrettigheter ble vedtatt i 2007. Videre deltar Sametinget i andre fora som FNs permanente forum for urfolkssaker og menneskerettighetstrådsessjoner, Barents urfolkssamling og -konferanse og andre relevante internasjonale samlinger der urfolkssaker og menneskerettigheter diskuteres. Det anbefales at Sametinget fortsetter sitt engasjement og bidrar i diskusjonene om urfolkserklæringa på slike arenaer.

En økning av budsjetttrammen er nødvendig for at Sametinget skal kunne ha et handlingsrom for selv å kunne prioritere ressursbruken, og for at Sametinget skal kunne realisere de oppgaver som følger av konvensjoner som norske myndigheter har undertegnet vedrørende urfolks deltakelse i prosesser som berører dem.

Sametinget har begrensete midler til rådighet i eget budsjett på det internasjonale området. Sametinget har blant annet påtatt seg å finansiere driften av urfolkskontoret under Barentssamarbeidet i Russland.

Sametinget har i dag en rammeavtale på 1 million kroner med Utenriksdepartementet. Vi forventer at Utenriksdepartementet realiserer at midlene overføres gjennom 50-post slik at det ikke er nødvendig med en rammeavtale. Det er også behov for at denne tildelingen øker som følge av økt internasjonalt engasjement fra Sametingets side.

Norge rapporterer jevnlig til CERD (FNs rasediskrimineringskomité) og CERD utarbeider anbefalinger på hvordan Norge best mulig kan følge opp i forhold til diskrimineringsloven. Sametinget har en viktig rolle i det internasjonale arbeidet for å hindre diskriminering av urfolk og minoriteter. Vi har utarbeidet egne rapporter på hvordan ulike tiltak blir fulgt opp overfor samene. Dette er ressurskrevende prosesser. Det er behov for å forbedre rutiner og prosesser knyttet til tilbakemeldinger og rapportering mellom Sametinget og regjeringen ved Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Det er behov for ekstra ressurser for å optimalisere dette arbeidet og inkludere så store deler av det samiske samfunnet som mulig.

Nordområdepolitikken

Det er et stort behov for mer kunnskap om og større fokus på de sosiale og helsemessige konsekvenser av nordområdesatsingen. For eksempel fordrer ivaretagelse av rettighetene og eksistensgrunnlaget for de tradisjonelle næringene i nord, økt forskningsbasert kunnskap om konsekvensene av mineralutvinning.

Sametinget vil at det skal rettes spesielt fokus på samiske næringer som reindrift, jordbruk, fiske og utmarksnæringer. I den forbindelse må det iverksettes kartlegging av og økt forskning på hvordan forvaltningsorganer ivaretar urfolks rettigheter nedfelt i nasjonale lover og internasjonale konvensjoner og erklæringer i sitt virke, og det må iverksettes nødvendig kompetanseheving i forhold til forvaltningens ivaretagelse av urfolksrettigheter.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 2 509 000 kroner til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner på dette fagområdet.

Regionalt samarbeid

Sametinget registrerer med bekymring at regjeringen har kuttet i regionalutviklingstilskuddet til fylkeskommunene. Dette innebærer at det blir færre regionale samarbeidsprosjekter mellom Sametinget og fylkeskommunene.

Jubileum Trondheim 2017

Sametinget ønsker å igangsette arbeidet med en allsamisk markering av 100-årsjubileet i 2017, en markering som omfatter alle de samiske områdene og ulike samiske institusjoner. Det er igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom blant annet Sametinget og Trondheim kommune for planlegging av 100-årsjubileet i 2017.

I 2016 vil det være behov for å sette av 1,5 millioner til dette arbeidet.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametingsplenums vedtak om budsjettbehov 2016 danner grunnlaget for dialogen mellom regjeringen og sametingsrådet om den økonomiske utviklingen for Sametinget spesielt og behovene for utvikling i det samiske samfunnet mer generelt.

Merknader

Komiteen, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Anita P. Ravna, Laila Nystad, Pjera, Heika Muotka og Beaska Nuillas, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Ronny Wilhelmsen, medlemmet fra Árja Laila Susanne Vars, medlemmet fra Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven, medlemmet fra Høyre (H) Ellen Kristine Saba, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Giel Jovna Z. Dunfjell og medlemmet fra Fremskrittspartiet (FrP) Geir Are Winther fremmet følgende merknad:

Komiteen gir Sametingsrådet fullmakt til å oppdatere referansene til tallmaterialet som vil følge av Sametingets budsjettvedtak i sak 44/14 Sametingets budsjett 2015.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR):

Forslag 1

I oppsummeringen under bibliotek må årstall rettes opp fra 2015 til 2016.

Forslag til flytting av tekst:

Det vises til hovedavsnitt: **Kultur.**

Avsnitt 2, under Vardobaiki samisk senter: 2 millioner kroner, som begynner slik: «Sametinget ser et behov for samiske møteplasser i byene, som også kan være...» flyttes og settes inn som avsnitt 2 under overskriften: Kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 11 millioner kroner.

Dette avsnittet kommer inn før: Det er behov for en økning på 11 millioner kroner til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Forslag til endring i tekst:

Avsnitt: **Helse og sosial**, avsnitt 3, tredje setning foreslås slik:

Sametinget har som mål å være barnevernbarns talerør ovenfor norske myndigheter gjennom en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskning og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Forslag til endringer i tekst og avsatt midler:

I avsnitt: **Næring**, underkap:

Primærnæringer: 6 millioner økes til 10 millioner.

I tillegg føyes det til nytt avsnitt:

Utmarksnæringer: 4 millioner kroner. Sametinget ønsker og drive videreutvikling innen utmarksnæringer. Det settes av midler slik at Sametinget kan bidra i dette arbeidet og dermed høyne statusen for de som driver innen utmarksnæringer. Det er i dag et stort uforløst potensiale innen primærnæringer der spesielt utmarksnæring bør prioriteres.

Forslag til nytt avsnitt:

Eldrepolitikk og seniorpolitiske tiltak: 500.000 kroner.

Sametingets eldreråd og Statens seniorråd er likestilte nasjonale råd som har kontakt med hverandre om felles interesser når det gjelder eldres ve og vel. Eldrerådet samarbeider med Nordland fylkes eldreråd og det jobbes videre med kontakt med fylkeseldrerådene fra Sør-Trøndelag til og med Finnmark fylkes eldreråd. I tillegg tar regionale og kommunale eldreråd kontakt om samarbeidstiltak. En god eldrepolitikk der eldre aktivt får påvirke dagens og fremtidens eldrepolitikk er viktig. Det må settes av tilstrekkelig med midler for at eldrerådet kan delta og utforme fremtidens eldrepolitikk på en verdig måte. Eldre må sees på som en ressurs og viktige kulturbærere i det samiske samfunnet. Eldrerådet har startet med utforming av politisk program 2014-2017 men arbeidet har stoppet opp grunnet mangel på midler.

Sametinget mener det er viktig med tiltak for å styrke eldrepolitikken i det samiske samfunnet.

Forslag fra Árja og Høyre:

Forslag 2

Språkarenaer: 2 millioner kroner

Tilføyelse ny tekst, ny nest siste setning: *Sametinget ser behov for etablering av flere språkarenaer for samer bosatt i de store byene, særlig gjelder dette barn og unge og samiskspråklige eldre. Arbeidet med å etablere samiske møteplasser i byene er et viktig språk- og kulturtiltak som vil bidra til at samisk språk blir mer synlig og brukes mer i byene.*

Søkerbasert støtte til språkprosjekter

Tilføyelse av ny tekst, ny sjette setning:

Sametinget ønsker at samiskspråklige eldre skal ha et godt språklig tilbud, og ser behovet for at det etableres flere samiskspråklige møteplasser for eldre.

Stedsnavn:

Nytt siste avsnitt:

I forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid, ser Sametinget behov for å øke støtten til samiske stedsnavnsprosjekter i Finnmark. Stedsnavn er viktig dokumentasjon for lokal samisk bruk av tradisjonelle bruks og hostingsområder. Sametinget ønsker å bidra til at den samiske befolkningen som fremmer krav for Finnmarkskommisjonen skal kunne få støtte til å gjennomføre stedsnavnsprosjekter i forbindelse med arbeidet opp mot kommisjonen.

Oppsummering:

Endring siste setning:

I 2016 har Sametinget behov for en økning på kroner 20 500 000 på dette fagområdet.

Musikk og litteratur:

Nytt fjerde avsnitt:

Sametinget ønsker særlig å støtte opp om unge samiske artister i etableringsfasen.

Samisk idrett:

Ny nestsiste setning:

Sametinget ser behov for at det etableres idrettsarenaer særlig tilpasset samisk idrett og kultur, slike som en nasjonal samisk reinkappkjøringsarena.

Senter for samisk i opplæringen:

Ny fjerde setning:

Sametinget mener at den samiske læremiddelportalen ovttas.no må sikres nødvendig og forutsigbar finansiering slik at portalen kan utvikles videre som et viktig tiltak for å utvikle og tilgjengeliggjøre nord,-lule,- og sørsamiske læremidler.

Høyere utdanning og forskning:

Det samiske samfunnets behov og rekruttering:

Ny siste setning:

Sametinget ser et behov for å støtte opp om planene om å etablere et senter for samisk tradisjonell kunnskap, Arbeidstoguovddaš, som et viktig ledd i arbeidet med å dokumentere og bevare samisk tradisjonell kunnskap for nye generasjoner. Sametinget ser også viktigheten av å etablere høyere utdanningstilbud innenfor samisk tradisjonell kunnskap.

Finnmarkskommisjonen:

Ny siste setning:

Sametinget vil bidra til å etablere et språklig og kulturelt tilpasset veiledningstilbud for dem som ønsker å fremme landrettighetskrav til Finnmarkskommisjonen. Informasjonen om kommisjonens arbeid må styrkes betraktelig, og Sametinget ønsker at Justisdepartementet og Domstolsadministrasjonen skal bidra til dette.

Nytt avsnitt etter Reindrift: 2 millioner

Utmarksnæringer: 2 millioner kroner

Sametinget viser til at samiske utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer som viktige kulturbærere i det samiske samfunnet fortsatt behøver støtteordninger tilpasset deres behov. Sametinget vil videreutvikle støtteordningene til kombinasjonsnæringer i dialog med næringsutøverne og organisasjonen som arbeider med samiske utmarksnærings spørsmål.

Forslag fra FrP:

Forslag 3

Samer er nordmenn, og deltar i samfunnet på lik linje med øvrige norske borgere, med de samme rettigheter til utdanning, arbeid og helsetjenester, og samme mulighet for kulturaktiviteter og sosiale møteplasser. Alle borgere av landet har stemmerett til sine respektive kommunestyre, fylkesting og til Stortinget. Dette er folkevalgte organer som i stor grad ivaretar rammevilkårene for det norske folks økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

På denne bakgrunn ser ikke Sametinget behov for ytterligere styrking av Sametingets innflytelse og økonomi. Saken avvises.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Forslag 4, representant Anita Ravna, NSR/NSRK-SáB, Høyre og Árvjá

I oppsummeringen under bibliotek må årstall rettes opp fra 2015 til 2016.

Forslag til flytting av tekst:

Det vises til hovedavsnitt: **Kultur.**

Avsnitt 2, under *Vardobaiki samisk senter: 2 millioner kroner*, som begynner slik: «Sametinget ser et behov for samiske møteplasser i byene, som også kan være...» flyttes og settes inn som avsnitt 2 under overskriften: *Kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 11 millioner kroner.*

Dette avsnittet kommer inn før: Det er behov for en økning på 11 millioner kroner til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Forslag til endring i tekst:

Avsnitt: **Helse og sosial**, avsnitt 3, tredje setning foreslås slik:

Sametinget har som mål å være barnevernsbarns talerør ovenfor norske myndigheter gjennom en styrket implementering av utfolksrettigheter i forskning og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Forslag til nytt avsnitt:

Eldrepolitikk og seniorpolitiske tiltak: 500.000 kroner.

Sametingets eldreråd og Statens seniorråd er likestilte nasjonale råd som har kontakt med hverandre om felles interesser når det gjelder eldres ve og vel. Eldrerådet samarbeider med Nordland fylkes eldreråd og det jobbes videre med kontakt med fylkeseldrerådene fra Sør-Trøndelag til og med Finnmark fylkes eldreråd. I tillegg tar regionale og kommunale eldreråd kontakt om samarbeidstiltak. En god eldrepolitikk der eldre aktivt får påvirke dagens og fremtidens eldrepolitikk er viktig. Det må settes av tilstrekkelig med midler for at eldrerådet kan delta og utforme fremtidens eldrepolitikk på en verdig måte. Eldre må sees på som en ressurs og viktige kulturbærere i det samiske samfunnet. Eldrerådet har startet med utforming av politisk program 2014-2017 men arbeidet har stoppet opp grunnet mangel på midler. Sametinget mener det er viktig med tiltak for å styrke eldrepolitikken i det samiske samfunnet.

Språkarenaer: 2 millioner kroner

Tilføyelse ny tekst, ny nestste setning:

Sametinget ser behov for etablering av flere språkarenaer for samer bosatt i de store byene, særlig gjelder dette barn og unge og samiskspråklige eldre. Arbeidet med å etablere samiske møteplasser i byene er et viktig språk- og kulturtiltak som vil bidra til at samisk språk blir mer synlig og brukes mer i byene.

Søkerbasert støtte til språkprosjekter

Tilføyelse av ny tekst, ny sjette setning: Sametinget ønsker at samiskspråklige eldre skal ha et godt språklig tilbud, og ser behovet for at det etableres flere samiskspråklige møteplasser for eldre.

Stedsnavn:

I forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid, ser Sametinget behov for å øke støtten til samiske stedsnavnsprosjekter i Finnmark. Stedsnavn er viktig dokumentasjon for lokal samisk bruk av tradisjonelle bruks og høstingsområder. Sametinget ønsker å bidra til at den samiske befolkningen som fremmer krav for Finnmarkskommisjonen skal kunne få støtte til å gjennomføre stedsnavnsprosjekter i forbindelse med arbeidet opp mot kommisjonen.

Oppsummering

I 2016 har Sametinget behov for en økning på kroner 20 500 000 på dette fagområdet.

Musikk og litteratur:

Ny femte setning: Sametinget ønsker særlig å støtte opp om unge samiske artister i etableringsfasen.

Samisk idrett:

Ny nest siste setning: Sametinget ser behov for at det etableres idrettsarenaer særlig tilpasset samisk idrett og kultur, slik som en nasjonal samisk reinkapppkjøringsarena.

Senter for samisk i opplæringen:

Ny fjerde setning: Sametinget mener at den samiske læremiddelportalen ovtta.no må sikres nødvendig og forutsigbar finansiering slik at portalen kan utvikles videre som et viktig tiltak for å utvikle og tilgjengelig gjøre nord,-lule,- og sørsamiske læremidler.

Høyere utdanning og forskning:

Det samiske samfunnets behov og rekruttering:

Ny siste setning: Sametinget ser et behov for å støtte opp om planene om å etablere et senter for samisk tradisjonell kunnskap, Arbeidietoguoovddaš, som et viktig ledd i arbeidet med å dokumentere og bevare samisk tradisjonell kunnskap for nye generasjoner. Sametinget ser også viktigheten av å etablere høyere utdanningstilbud innenfor samisk tradisjonell kunnskap.

Finnmarkskommisjonen:

Ny siste setning: Sametinget vil bidra til å etablere et språklig og kulturelt tilpasset veiledningstilbud for dem som ønsker å fremme landrettighetskrav til Finnmarkskommisjonen. Informasjonen om kommisjonens arbeid må styrkes betraktelig, og Sametinget ønsker at Justisdepartementet og Domstolsadministrasjonen skal bidra til dette.

Forslag til endringer i tekst og avsatt midler: I avsnitt: **Næring, underkap:**

Primærnæringer: 6 millioner økes til 12 millioner.

I tillegg føyes det til nytt avsnitt: **Utmarksnæringer:** 6 millioner kroner.

Sametinget viser til at samiske utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer som viktige kulturbærere i det samiske samfunnet fortsatt behøver støtteordninger tilpasset deres behov. Det settes av midler slik at Sametinget kan bidra i dette arbeidet og dermed høyne statusen. Sametinget vil videreutvikle støtteordningene til kombinasjonsnæringer i dialog med næringsutøverne og organisasjonene som arbeider med samiske utmarksnærings spørsmål. Det er i dag et stort uforløst potensiale innen primærnæringer der spesielt utmarksnæring bør prioriteres.

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens forslag 3 ble forkastet med 32 mot 3 stemmer.
- Forslag 4 ble vedtatt med 30 mot 5 stemmer.
- Plan- og finanskomiteens forslag 1 ble trukket.
- Plan- og finanskomiteens forslag 2 ble trukket
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 33 mot 2 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Láilá Susanne Vars, saksordfører	
2	Geir Arne Winther	
3	Kirsti Guvsám	
4	Per Andersen Bæhr	
5	Vibeke Larsen	
6	Ellen Kristine Saba	
7	Piera Heaika Muotka	
8	Láilá Susanne Vars, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Innledning

Sametinget er det nasjonale parlamentet for det samiske folket i Norge. Gjennom det sikrer og utvikler vi som folk og urfolk vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Sametinget er samenes talerør nasjonalt og internasjonalt.

Staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samisk språk, kultur og samfunnsliv i prinsippet skal ha likeverdige muligheter til utvikling og beskyttelse som norsk språk og kultur. Vi skal selv definere vår fortid, nåtid og framtid. Hvis vi har disse rettighetene og mulighetene på lik linje med norske samfunn, er det selvbestemmelse i praksis. En selvbestemmelse som skal forvaltes i dialog og samarbeid med samfunnet rundt oss.

Sametingets budsjett har økt årlig siden 1989. Likevel blir andelen av statsbudsjettet som bevilges til samiske formål stadig mindre sammenliknet med bevilgninger til andre samfunnsformål. Det er derfor grunnlag for å hevde at rammebetingelsene for den samiske samfunnsutviklingen blir stadig dårligere enn tilfellet er for storsamfunnet og majoritetskulturen.

Som folk har vi imidlertid de samme forventninger til utviklingen av det samiske samfunnet, som det øvrige samfunnet har for det norske storsamfunnet og norsk kultur og språk. Det betyr at Sametinget over tid vil bli mindre og mindre i stand til å levere løsninger og tiltak som er i tråd med det samiske samfunnets behov og forventninger, dersom ikke denne utviklingen endres.

Budsjettprosedyrer

Sametinget representerer samene som et urfolk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. I 2015 ble det bevilget 889 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerer 421 millioner kroner av denne overføringen. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles over samiske formål over statsbudsjettet. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget utarbeider i dag en relativt omfattende liste med budsjettbehov. Det er delvis et resultat av at bevilgningsandelen til samiske formål både i forhold til det totale statsbudsjettet og til overføringene til andre har gått ned siden 1998. Men det er nok også et resultat av at bevilgningene til samiske formål i liten grad er gjenstand for drøfting med Sametinget.

Resultatet av dette er at det lett blir slik at regjeringen profilerer en økonomisk satsing som Sametinget ikke kjenner seg igjen i. Sametinget er ment å ha den sentrale rollen i utforming og utviklingen av samisk kultur og samfunn. Både regjeringen og Sametinget vil derfor være tjent med prioriteringer som legger til rette for at samepolitikken lykkes gjennom Sametinget. Denne tilnærmingen vektlegger løsningsorientert dialog og samarbeid mellom regjeringen og Sametinget, framfor unødvendig konkurranse og markeringer.

Dagens system med rammebudsjett til Sametinget fordelt på 6 departementer og budsjett til samiske formål fordelt på 10 departementer byr på utfordringer for å oppnå en helhetlig samepolitikk, som også underbygger Sametingets legitimitet og ansvarlighet.

Sametinget mener derfor det vil være bra om vi i fellesskap kan drøfte og vurdere endringer av budsjettssystemet som går i retning av én samlet budsjettpost til Sametinget. Vi vil mene at dette vil:

- Effektivisere budsjettarbeidet og prioriteringene i samepolitikken.
- Legge til rette for et løsningsorientert samarbeid mellom regjeringen og Sametinget om det økonomiske opplegget til samiske formål.
- Styrke samordningen for en helhetlig samepolitikk i regjeringen.
- Bedre rolleavklaringen mellom regjeringen og Sametinget og frambringe en klargjøring av statsrådets konstitusjonelle og parlamentariske ansvar overfor Sametinget/klargjøre Sametingets formelle stilling.

Sametinget har i møter med finansministeren og kommunal- og moderniseringsministeren bedt om at Sametinget og departementet i fellesskap drøfter og vurderer muligheten for å samle bevilgningene som tildeles Sametinget på én budsjettpost. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i Meld. St. 6 (2014–2015) Sametingets virksomhet 2013 gitt tilbakemelding om at de vil vurdere spørsmålet i samarbeid med Sametinget og aktuelle fagdepartementer.

Budsjettbehov 2016

Med forbehold i Stortingets vedtak er Sametingets budsjett for 2015 på kr 425 876 000. Sammenlignet med statsbudsjettet for 2014 gir forslaget til statsbudsjettet for 2015 en økning på kr 8 377 000 til Sametinget.

Sametinget forventer at budsjettet for 2016 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen.

Sametingets budsjettbehov for 2016 på kr 190 500 000 viser behovet for økninger fra budsjettet 2015. Sametinget viderefører i stor grad budsjettbehovene fra 2015 siden bevilgningene over statsbudsjettet for 2015 primært dekker deler av lønns- og prisveksten.

Budsjettbehovet omfatter både formål i Sametingets budsjett og samiske formål utenfor Sametingets budsjett.

Sametingsrådet vil foreta en nærmere prioritering av budsjettbehov for 2016 vurdert i forhold til kapasiteten i samfunnet.

Beskrivelse	Behov økning 2016
Språk	19 500 000
Kultur	62 000 000
Bibliotek	3 000 000
Barnehage	3 500 000
Grunnoppplæring	59 000 000
Høyere utdanning og forskning	3 000 000
Helse og sosial	1 500 000
Arealer og miljø	15 000 000
Kulturminnevern	4 000 000
Næring	15 500 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	3 000 000
Jubileumsåret 2017	1 500 000
Sum	190 500 000

Språk

Sametingets målsetting når det gjelder utviklingen av samisk språk er å få flere språkbrukere. Samisk språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for hvordan det samiske språkarbeidet skal organiseres og finansieres. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at samisk språk holdes levende og styrkes i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter til å bruke eget språk.

Samers rett til å lære, bruke og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert.

En av de viktigste forutsetningene for å sikre framtida for samiske språk er at språket blir brukt. Språkbrukernes alderssammensetning er viktig i denne sammenhengen, og antallet barn som får undervisning i samisk må øke. Dette betyr at overføring av språk mellom generasjoner må styrkes. Flere må velge samisk som hjemmespråk, foreldrene må velge samisk som barnas første språk i skolen, og deretter må alle som ønsker det få mulighet til å lære seg samisk. Dette medfører også at de som ikke er samer får mulighet til å lære seg samisk.

For alle som kan samisk er det av stor verdi å kunne snakke samisk i så mange sammenhenger som mulig, også utenfor familien og nærmiljøet, som på offentlige kontorer, under konsultasjoner i helsevesenet, på skolen, i kirka og i rettsvesenet. Samisk språk må brukes mye mer på alle samfunnsområder. Dette er viktig for sikring av den enkeltes språkrettigheter, men også for synliggjøring og verdsetting av språket i Norge. Det er en stor utfordring når det mangler reelle muligheter til å bruke og å lære seg samisk.

Samelovens språkregler sikrer den enkeltes rett til å bruke og å lære seg samisk innenfor et geografisk område. Dette betyr at det samiske folk ikke har like rettigheter til å bruke samisk, men er avhengig av hvor de bor. Denne type diskriminering er ikke akseptabel. Utviklingen i samfunnet der flere og flere flytter til byene gjør at enda flere samer flytter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Derfor er det nødvendig å utrede en forvaltningsmodell for å sikre den enkeltes rett til å bruke samisk på alle offentlige arenaer i Norge.

For å sikre bruken av samisk, så er det behov for å få til en klarere ansvarsfordeling, bedre sammenfatning av tiltak og bedre redskap i fremtida for språkprioritering. Reell påvirkning fra Sametinget i språksaker er viktig for språkets fremtid.

Sametinget har derfor store forventninger til utvalget for samisk språk som skal gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Utvalget skal vurdere hvordan disse kan tilpasses dagens organisering av offentlig sektor og sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk.

Samisk språk er en viktig dimensjon i alle fagområder i Sametinget. Derfor synliggjøres språket i flere andre kapitler i dette dokumentet.

Tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner: 5 millioner kroner

I de senere årene har vi registrert at flere og flere kommuner vil engasjere seg i samisk språk. I forvaltningsområdet for samisk språk har vi 10 kommuner og 4 fylkeskommuner. Disse trenger solide økonomiske muligheter til å gjennomføre et godt arbeid. Det er viktig at samisk språk brukes mye mer på alle samfunnsområder. Sametinget har vedtatt at det er særdeles viktig å styrke og ta vare på det lulesamiske og sørsamiske språket i kommunene. Derfor er det viktig at sentrale myndigheter gir støtte til dette arbeidet.

Tospråklighetsmidlene er kun styrket når nye kommuner er kommet med i forvaltningsområdet for samisk språk, ellers er ikke støtten blitt styrket siden 2008. Språkundørsøkelsen i 2012 og rapporten om kartleggingen av samisk perspektiv i kommunesektoren som ble utført av Norut Alta-Áltá viser begge at aktive kommuner er viktig for styrking og utvikling av samisk språk. På grunn av deres viktige posisjon er det helt uakseptabelt at tospråklighetsstøtten ikke er blitt styrket siden 2008. Det er behov for å styrke tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner med kr 5 millioner.

Samiske språksentre: 4 millioner kroner

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samisk språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er Sametingets viktigste samarbeidspartnere i de ulike språkområdene. Utfordringen for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Sametinget har også som mål at det etableres flere språksentre, også i områder der samisk språk tradisjonelt er brukt av flertallet av befolkningen. For å kunne imøtekomme språksentrenes behov, må posten styrkes med 4 millioner kroner.

Språkarenaer: 2 million kroner

Språkundørsøkelsen 2012 utført av Norut Alta og Nordlandsforskning viser at det fortsatt er stor mangel på arenaer for bruk av samisk språk i samfunnet. Dette gjelder selv i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Mangel på språklig støtte i nærmiljøet er en utfordring i språkoppleringen, særlig gjelder dette for andrespråk. Språktilbud utenfor opplæringen for barn og unge vil gi mulighet for bruk av samisk utenfor klasserommet og øke den enkeltes språkferdigheter. Det vil derfor være viktig at det utvikles språkarenaer i kommunene tilpasset barn og unge. Sametinget ønsker å igangsette et prosjekt hvor kommunene gis råd og veiledning for hvordan man med enkle grep kan utvikle språktilbud. Sametinget ser behov for etablering av flere språkarenaer for samer bosatt i de store byene, særlig gjelder dette barn og unge og samiskspråklige eldre. Arbeidet med å etablere samiske møteplasser i byene er et viktig språk- og kulturtiltak som vil bidra til at samisk språk blir mer synlig og brukes mer i byene. Prosjektet skal også inneholde tilbud i form av språkleker og arrangement for barn og unge i den enkelte kommune. Budsjetbehov for 2016 vil være på 1 millioner kroner.

Språkmotiveringstreff for elever i den videregående skolen: 1,5 millioner kroner

Sametinget har i flere år gitt støtte fra stipendordningen for språkmotivering til elever i den videregående skolen. Dette stipendet blir tildelt elever som har samisk som fag. Disse elevene vil være fremtidens fagpersoner i det samiske samfunnet. Det er viktig at de er fornøyde med at de har språkkunnskaper og at de ser den store betydningen de har for det samiske samfunnet. Derfor vil Sametinget arrangere et språkmotiveringstreff for elever i den videregående skolen, som får tildelt

stipendet. Tanken bak dette treffet vil være å vekke ungdommen til å bry seg om språket, sette pris på det, drive språkrøkt og utvikle sitt eget samiske språk.

I 2014 er det 470 elever som får tildelt stipend fra Sametinget. For å samle disse til språkmotiveringstreff, vil det være behov for 1,5 millioner kroner.

Søkerbasert støtte til språkprosjekter: 2 millioner kroner

Sametinget har i flere år gitt tilskudd til språkprosjekter. Målgruppe for tilskuddsordningen er det samiske folk. Norut Alta-Áltá har i 2013 evaluert den søkerbaserte ordningen for språkprosjekter for Sametinget. Evalueringen viser at støtteordningen for språkprosjekter fungerer godt og er hensiktsmessig for det samiske språkarbeidet. Språkundertøkelsen i 2012 som ble utført av Norut Alta-Áltá og Nordlandsforskning for Sametinget viser også at det er behov for begynneropplæring i samisk språk for voksne. Språkundertøkelsen viser at folk har lyst til å lære seg språket i sitt eget nærmiljø. Sametinget ønsker at samiskspråklige eldre skal ha et godt språklig tilbud, og ser behovet for at det etableres flere samiskspråklige møteplasser for eldre. I tillegg til dette bør det etableres snakkegrupper eller arenaer for bruk av samisk språk. Sametinget igangsatte i 2013 en språkkampanje. Et av målene i kampanjen er å få flere til å lære seg samisk og bevisst velge samisk i hverdagen. Sametinget må være forberedt på å håndtere de behovene som samfunnet får i forbindelse med opplæringen når flere vil lære seg samisk. Sametinget vil fremdeles prioritere støtte til språktiltak. Derfor vil det være nødvendig å gi mer midler til den søkerbaserte støtteordningen. Denne posten må styrkes med kr 2 millioner.

Terminologi: 3 million kroner

Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Sametinget har i budsjettet for 2014 satt av penger til flere terminologiprojekter:

Sammen med Divvun og Sámi Giellatekno ved Universitetet i Tromsø lanserte Sametinget i 2014 en ny digital ordbok Sátni – báhko – baakoe. Det vil være behov for kontinuerlig kapasitet for å legge inn nye ord og terminologi, samt vedlikeholde systemet.

Samisk talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Den nordsamiske versjonen er ferdigstilt. Sametinget ønsker å utvikle verktøyet til å håndtere sør- og lulesamisk.

I det samiske samfunnet er det viktig å samle inn og bevare tradisjonelle ord og termer, spesielt knyttet til primærnæringene. Dette er av avgjørende betydning for å bevare tradisjonelle kunnskaper i de ulike samiske samfunn. Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Vi har i 2016 behov for en økning på 3 million kroner til terminologiarbeidet.

Stedsnavn: 1 million kroner

Samiske stedsnavn har stor betydning i dokumentasjon av lokalhistorie og i samisk opplæring. Sametinget har behov for økte midler til videreføring av stedsnavnprosjekter i lulesamisk og sørsamisk område, og i andre områder hvor språket står svakt. Dette arbeidet vil skje i samarbeid med språksentrene, museer, skoler og Statens kartverk. Det økte behovet i dette arbeidet vil koste 1 million kroner.

I forbindelse med Finnmarkskommisjonens arbeid, ser Sametinget behov for å øke støtten til samiske stedsnavnsprosjekter i Finnmark. Stedsnavn er viktig dokumentasjon for lokal samisk bruk av tradisjonelle bruks og høstingsområder. Sametinget ønsker å bidra til at den samiske befolkningen som fremmer krav for Finnmarkskommisjonen skal kunne få støtte til å gjennomføre stedsnavnsprosjekter i forbindelse med arbeidet opp mot kommisjonen.

Nordsamisk grammatikkontroll: 2 millioner kroner

Språkteknologiske løsninger er nyttige og gode hjelpemidler både ved språkbruk og språklæring. Gode språkteknologiske redskaper er viktige i styrkingen og utviklingen av samisk språk. Barn og unge bruker ny teknologi meget aktivt, og utbredelsen av digitale redskaper og programvarer er omfattende. Dette påvirker barnas språkbruk, og det er derfor viktig at språkteknologiske løsninger finnes også på samisk.

Divvun-gruppa ved UiT Norges arktiske universitet skal utvikle et skrivestøtteverktøy, nordsamisk grammatikkontroll. Programmet skal finne grammatiske feil, som gir tilbakemeldinger om mulige feil til brukeren, og kommer med forslag til rettinger. Programmet er tenkt å bli et tillegg til stavekontrollen for alle som bruker samisk skriftlig, både i profesjonelle sammenheng og til private formål. Programmet skal være fritt tilgjengelig for alle. Budsjettbehov for 2016 vil være på 2 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 78 514 000 kroner til samisk språk. I 2016 har Sametinget behov for en økning på kr 20 500 000 på dette fagområdet.

Kultur

Sametinget har som målsetting å ha et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Samisk kultur er levende og dynamisk. Den uttrykkes i stadig nye former, på nye måter og av nye aktører. På samme måte som språk, er heller ikke kultur stedbunden. Det vil si at samisk kultur kan oppleves og til dels forventes å bli opplevd hvor som helst i Norge.

Sametinget er den viktigste aktøren for finansiering av samisk kunst og kultur. Sametinget opplever en stadig større etterspørsel på søkerbaserte ordninger for å fremme samisk kunst og kultur, det være seg musikk, litteratur, forfatterskap, scenekunst, visuell kunst eller andre kulturprosjekter. Utviklingen av samisk kunst og kultur hemmes i dag av at Sametinget ikke har tilstrekkelig med virkemidler.

Det skjer store demografiske endringer i det samiske samfunn. Byene opplever vekst og distriktskommunene stiller svakt. Spesielt ungdom flytter til byene og befolkningen i distriktsområdene eldes. En stadig større andel av den samiske befolkningen bor i byer som Alta, Tromsø, Bodø og Oslo og de både ønsker og forventer å kunne oppleve samisk kultur også der.

Samisk forlagsbransje: 2 millioner kroner

Samisk forlagsbransje er et nav i utvikling av samiske læremidler og samiskspråklig litteratur. Samiske læremidler er et viktig bidrag for å sikre og øke antall samiske språkbærere. Samtidig har nye digitale verktøyer stadfestet sin posisjon i samfunnet. Vi ser behovet for å styrke de økonomiske rammebetingelsene for faglig digital kompetanseheving hos de samiske forlagene. En slik faglig utvikling vil også gi flere positive ringvirkninger for språk og opplæring. Det er behov for å styrke forlagsbransjens rammevilkår med 2 000 000.

Musikk og litteratur: 7 millioner kroner

Utgivelser av samisk musikk og litteratur er viktige uttrykksformer innenfor samisk kultur. Samtidig har behovet for samisk litteratur og publikasjoner økt betydelig de senere årene, særlig som et ledd i språkutviklingen og språkopplæringen for hele den samiske befolkningen. Sametinget ser at interessen for samisk musikk og litteratur på den ene siden er økende, samtidig som ønsket om å produsere musikk og litteratur også øker. Sametinget ønsker å støtte opp om den positive utviklingen og bidra til at musikk og litteratur av god kvalitet når ut til et større publikum. Sametinget ønsker særlig å støtte opp om unge samiske artister i etableringsfasen. Med mål om litterær kvalitet vil Sametinget støtte opp om gode litteraturprosjekter, både i bokformat og digitalt format. Det litterære landskapet er i

ferd med å forandres, og utfordrer Sametinget, forfattere og bokbransjen. Nye digitale teknologier fører til at litteraturen blir produsert, distribuert og lest på en annen måte. Det er et mål at Sametingets virkemidler både skal bidra til bokutgivelser og litteraturutgivelser i nye digitale plattformer. De søkerbaserte ordningene for samisk musikk og litteratur søkes derfor økt med 3 millioner kroner i 2016.

Sametinget jobber med et prosjekt som stimulerer til flere samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur for unge. Prosjektet rekrutterer unge forfattere og forfatterdebutanter som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at deltakerne får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning fra erfarne fagfolk/mentorer, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. Det er ansatt en prosjektleder i prosjektet. For dette prosjektet er det behov for 1 million kroner i 2016.

Sametinget ser behovet for et sterkt fagmiljø som kan ivareta joikens særegne tradisjon og betydning for samisk kulturarv, og samiske musikere sine interesser i alle ledd i bransjen. Faglige sterke utøvere, og en faglig sterk samisk musikkbransje, vil bidra til et styrket miljø og bevaring og utvikling av samisk joik og musikk. Et sterkt fagmiljø vil være viktig for utvikling, formidling, informasjon, promotering og koordinering for disse utøverne. Sametinget ser et behov for 3 millioner i 2016 til oppbygging av det samisk joike- musikkmiljøet.

Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Samiske institusjoner er viktige aktører og samarbeidsparter i utvikling av samisk kunst- og kulturliv. De utgjør en viktig infrastruktur for samiske kunstnere. De skal være arenaer for nyskaping, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Sametinget er opptatt av å utvikle dialogen med de samiske institusjonene og legge til rette for at institusjonene skal få muligheter til å utvikle seg til sterke faglige institusjoner.

Kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 11 millioner kroner

De samiske kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene er virksomheter som springer ut av og fungerer i en samisk samfunnssammenheng og samisk offentlighet. Alle samfunn er i stor grad bygd opp av et sett med ulike institusjoner med de variasjoner det innebærer. De samiske institusjonene er derfor helt sentrale i å oppnå sterke, fungerende og utviklende samfunn som ivaretar samisk språk, kultur og samfunnsliv. Oppbyggingen og utviklingen av samiske samfunn krever vilje og evne til å etablere og videreutvikle egne institusjoner. Det er også behov for avsetninger til konkrete og lenge planlagte byggesaker, slik som prosjektering av bygg til Várdobáiki.

Sametinget ser et behov for samiske møteplasser i byene, som også kan være en arena for formidling av samisk kunst og kultur. En stadig større andel av den samiske befolkningen flytter til større tettsteder og byer, og Sametinget opplever flere ønsker om samiske møteplasser med tilhørende kulturaktiviteter fra denne gruppen. Byene er ulike og samene i disse byene har ulike behov. Sametinget vil i samarbeid med kommunene legge til rette for samiske møteplasser i byene.

Det er behov for en økning på 11 millioner kroner til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

Várdobáiki samisk senter: 2 millioner kroner

Várdobáiki samisk senter i Evenes er et markasamisk kultursenter som driver museum, språksenter, barnehage og arbeid med samiske helsetiltak. Senteret er i midlertidige lokalisert i leide kontorlokaler. Lokalene er dårlig egnet for samisk kulturformål. Várdobáiki er den eneste samiske kulturinstitusjonen i markasamisk område, det finnes heller ikke andre samiske kulturbygg i regionen. Várdobáiki er i slutfasen for gjennomføring av prosessen med omdanning til aksjeselskap, noe som har vært en forutsetning for å starte prosjektering av det samiske kulturbygget Várdobáiki. Det er nå klart for å starte prosjektering av bygget.

Behovet for 2016 gjelder utredning av rom- og funksjonsplan på til sammen 2 millioner kroner.

Samien Sijte: 1 million kroner

Fra Sametinget var det ventet at utbyggingen av Saemien Sijte ville få klarsignal i statsbudsjettet som ble lagt fram høsten 2014. Dette skjedde ikke og Sametinget har forventninger om at dette avklares i løpet av 2015 og at det i Statsbudsjettet for 2016 gis rom for utbygging av Saemien Sijte. En utbygging er meget viktig for institusjonen Saemien Sijte og for utvikling av sørsamisk språk og kultur. Sametinget har over flere år økt rammene til Saemien Sijte for å bygge opp organisasjonen med tanke på aktivitet i nytt bygg. Dette vil Sametinget fortsette med også i 2016 og vil ha behov for 1 million kroner i økt ramme til Saemien Sijte.

Samiske teatre: 5 millioner kroner

Sametinget har som mål å gi de etablerte samiske teatrene muligheter til å utvikle seg kunstnerisk og faglig slik at de styrkes som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk. Det er behov for en generell styrking av produksjon, og formidling av samisk scenekunst, herunder å sette teatrene i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet, og rekruttering av skuespillere og andre teaterarbeidere. Beaivváš Sámi Našunálateáhter har lenge hatt planer om et nytt og eget teaterbygg. Sametinget har over de siste årene økt bevilgningen til Beavváš jevnlig for å gi teateret mulighet til å forberede seg til økt aktivitet etter at et teaterbygg står ferdig. For Sametinget er det viktig at regjeringen nå prioriterer bygging av et eget bygg til teateret og at dette arbeidet starter opp i 2015. Sametinget ser det som nødvendig å fortsette å øke bevilgningen til Beavváš for at de skal kunne bygge seg opp med personell og kompetanse for å kunne stå rustet til økt aktivitet etter ferdig nybygg. Rekruttering av nye samiske skuespillere er blant prioriterte aktiviteter. For 2016 er det behov for en økning på 5 millioner til samiske teatre.

Internasjonalt samisk filmsenter: 1 million kroner

Internasjonalt samisk filmsenter (ISF) har over lang tid forsøkt å få på plass en driftsfinansiering fra sentrale og regionale aktører, men har ikke oppnådd finansiering utenom Sametingets midler. Sametinget har for 2015 foreslått et direkte tilskudd på 1 140 000 kroner. Sametingets midler alene dekker ikke ISF sitt behov for midler til drift. Kulturdepartementet har henvist ISF til annen regional finansiering, her fylkeskommuner, mens fylkeskommunene igjen henviser ISF til nasjonal finansiering. Så lenge verken fylkeskommunene eller Kulturdepartementet ser muligheter for å kunne bidra med finansiering til drift, har Sametinget behov for 1 million kroner i økt ramme til drift av ISF.

Samiske museer: 15 millioner kroner

De samiske museene er viktige institusjoner i forvaltningen av den samiske kulturarven, og er arenaer for overføring av kulturarv og tradisjonell kunnskap til kommende generasjoner. Sametinget har siden 2002 hatt forvaltningsansvaret for 6 konsoliderte samiske museer. Det kan ikke sies at de samiske museene har tatt del i det økonomiske løftet som norske museer har hatt etter museumsreformen. Det er behov for å prioritere de samiske museene med økte rammer og klare forventninger om utvikling av museene og ivaretagelse av museenes samfunnsansvar. De samiske museene vil ha behov for en økt ramme på 15 millioner kroner.

Tilbakeføringsprosjektet Bååstede: 10 millioner kroner

Sametinget har som mål å sikre de samiske museene rammebetingelser for videreutvikling. Tilbakeføringsprosjektet Bååstede er høyt prioritert fra Sametingets side. Det er en viktig og sentral strategi i utviklingen av samisk kultur og historie. Prosjektets rammer er beregnet til 17 millioner kroner for prosessen i seg selv og 20 millioner kroner i utbedring og utbygging av magasiner for de gjenstandene som skal tilbakeføres til det samiske samfunn. For 2016 er det behov for 5 millioner kroner til prosessen og 5 millioner kroner til utbygging og utbedring av magasiner, til sammen 10 millioner kroner.

Samisk idrett: 2 millioner kroner

Idrett har en sentral plass i det samiske samfunnet. Det er viktig at samiske idrettsorganisasjoner er i stand til å organisere og legge til rette for idrettslig og fysisk aktivitet. Gjennom aktiviteter som reinkappkjøring, lassokasting og samiske landslag i fotball bidrar disse organisasjonene til styrking av samisk identitet, spesielt for samiske barn og unge. Det er også viktig at samisk ungdom skal få

muligheten til å kunne delta i Arctic Winter Games (AWG) der de gjennom idrettslige og kulturelle aktiviteter får styrket samhold og samhørighet med ungdom fra andre urfolksgrupper og arktiske befolkningsgrupper. Sametinget ser behov for at det etableres idrettsarenaer særlig tilpasset samisk idrett og kultur, slik som en nasjonal samisk reinkappkjøringsarena.

I 2016 vil det være behov for en økning på 2 millioner kroner til samisk idrett.

Media: 6 millioner kroner

Det er behov for å styrke det samiske medietilbudet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må gis et medietilbud som på en god måte ivaretar de nord-, lule- og sørsamiske språkområdene. Eksempler på gode medietilbud som ivaretar de lule- og sørsamiske språkene er NuorajTV, som er samiskspråklig nett-tv for og av lulesamisk ungdom. NuorajTV planlegger å utvide sitt tilbud til sørsamisk område, noe som igjen er med på å øke språkbruken i de lule- og sørsamiske områdene.

Det vil være behov for en styrking og samordning av sørsamiske medietilbud, og i den forbindelse vil det kunne være aktuelt med etablering av et sørsamisk mediesenter.

I ”Samiske tall forteller 3” anbefales gjennomføring en ny undersøkelse om samiske medier, som undersøker i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale områdene har et tilfredsstillende medietilbud og bruk av moderne medier blant samer. Det er behov for en ny samisk medieplan, som undersøker dagens samiske medier sitt tilbud til den samiske befolkningen, og som ser på utfordringer framover når det gjelder dagens moderne mediebilde.

Kulturdepartementet har kuttet 4 millioner til samiske aviser. Dette er en nedbygging av samiske medier.

I 2016 vil det være behov for en økning på 6 millioner kroner til samiske media.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 105 693 000 millioner kroner til samisk kultur. Samlet sett har Sametinget behov for en økning på 62 millioner kroner på dette fagområdet.

Bibliotek

Sametingets hovedmål for samisk bibliotekjeneste er at hele den samiske befolkningen skal få et godt bibliotektilbud.

Bibliotekene er viktige arenaer for demokrati, formidling av kultur og kunnskap. Mange steder er biblioteket det kulturelle senteret og fungerer som en møteplass. Bibliotekene og de samiske bokbussene er viktige kilder til samisk språk, kultur og historie.

Utlånet og besøket går ned i bibliotekene i de samiske områdene. Gjennom aktiv formidling, og i samarbeid med bibliotekene og bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur slik at også utlånet øker.

Tilbakemeldinger fra folke- og fylkesbibliotekene er at de ønsker at Sametingets bibliotek skal ha en større rolle når det gjelder informasjon om samisk litteratur og utvikling av samisk bibliotekvirksomhet.

Sametingets bibliotek: 1 million kroner

Tidligere Sámi sierrabibliotehka/Samisk spesialbibliotek ble overført til Sametinget i 2000.

Sametingets bibliotek skal være et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte. Det er ikke blitt tilført flere ressurser til biblioteket tross mange nye arbeidsoppgaver, som blant annet nye forvaltningsoppgaver. Sametingets

bibliotek har behov for flere bibliotekfaglige ressurser som skal drive med formidling og utvikling av det samiske innholdet i bibliotekene og i nasjonale satsinger innen biblioteksektoren. Til dette er det behov for en økning på 1 million kroner.

Sørsamisk kompetansebibliotek: 2 millioner kroner

Sametinget vil opprette sørsamisk kompetansebibliotek i tilknytning til Sijti Jarngi i Hattfjelldal, jf sørsamisk bibliotekplan med budsjettbehov på 2 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 9 447 000 kroner til samiske bibliotek tjenester. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner kroner på dette fagområdet.

Barnehage

Sametinget har som målsetting å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud.

Et gjennomgående område i barnehagens innhold er kulturformidlingen. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Samisk kultur skal gjennomsyre et samisk barnehagetilbud, og tilpasses alle barn. Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Barna må samtidig få utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt.

Språkbadbarnehager: 1.5 millioner kroner

Sametinget vil fremme en politikk som vil medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. De samiske språkene er avhengig av at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt arbeide for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på.

En måte til å få flere til å snakke samisk, er gjennom språkbadbarnehager. For å ha mulighet å sette i gang med dette, må det gis mer prosjektmidler til barnehagene. Sametinget har gitt midler til Fossbakken barnehage i Lavangen som har blitt en språkbadbarnehage med gode resultater. Det er ønskelig å videreføre dette også til andre barnehager, spesielt i lule- og sørsamiske områder.

Giellačeahppi-ordning for barnehager: 1 million kroner

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkkinnlæringen. Ved å satse på språkbadmodeller, så vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkkinnlæringen.

Sametinget ønsker spesielt å sette fokus på det lulesamiske og sørsamiske språket. En metode i språkopplæringen kan være at barnehagene tar i bruk ressurspersoner som kan fungere som språkmotivatorer. Dette innebærer at en eller flere personer har ansvar for spesielt å arbeide for at språket blir brukt, styrket og videreutviklet i barnehagen.

Oppfølging av nasjonale satsninger på barnehagefeltet: 1 million kroner

Det skjer mye innenfor barnehagesektoren nasjonalt i dag. Lov om barnehager skal revideres og Rammeplan for barnehagen er under endring. Det er større nasjonale prosjekter på gang som GLØD, "Kvalitet i barnehagen", følgegruppa for ny barnehagelærerutdanning, likestilling i barnehagen og Manifest mot mobbing. Flere av prosjektene skal gå over fire år fra 2013-2017. I alle disse fora er Sametinget representert. Videre er det satt i gang tiltak til handlingsplan for samisk språk. Skal Sametinget følge med i utviklingen nasjonalt og samtidig kunne fronte den samiske profilen og utvikle de barnehager som gir et samisktilbud lokalt, er det behov for å styrke ressurs situasjonen på dette fagområdet i Sametinget.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 6 955 000 kroner til barnehage. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3,5 millioner på dette fagområdet.

Grunnopplæring

Den samiske eleven skal ha et godt kvalitativt utdanningstilbud. Det innebærer at den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv. Det er videre viktig at den nasjonale opplærings- og utdanningspolitikken inneholder målsetninger og strategier for å sikre at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes.

Sametinget har ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Mangelen på samiske læremidler er en skolepolitisk utfordring og det er fortsatt stort behov for satsing på læringsressursutvikling.

Læremidler: 50 millioner kroner

Sametinget har ansvar for utvikling av læremidler. Vi gir tilskudd til utvikling av nye læremidler, og til tilpassing, oversetting og nyopptrykk av eksisterende læremidler. Vi har stor mangel på læremidler som er i tråd med gjeldende læreplaner.

Vi har et stort etterslep, grunnet flere år med manglende midler til å dekke behovene. Med de økonomiske rammene vi har i dag greier ikke Sametinget å sørge for at det finnes heldekkende læremidler i alle fag, samt læremidler til elever med særskilt tilrettelagt undervisning og i barnehagen. Situasjonen for læremidler er verst når det gjelder lule- og sørsamiske læremidler. Læremidler for fag som ikke er kjernefag mangler helt. Det finnes nesten ikke samiske læremidler for videregående.

Digitale læremidler blir stadig viktigere for skolene. Digitale samiske læremidler er ofte mer interessante og mer læringsmotiverende enn trykt materiale. I tillegg foregår en stor del av opplæringen i samisk gjennom fjernundervisning. Da er gode digitale læremidler en nødvendighet. Også her ligger samiske læremidler langt etter behovene. Utfordringen for Sametinget er at disse er svært kostbare å utvikle. Til gjengjeld er de enklere og billigere å oppdatere, når det kreves.

Det er nødvendig å styrke utvikling av læremidler både til barnehage og grunnskole. Etterslepet, de nye læreplanene og prioritering av digitale læremidler tilsier en økning til 50 millioner kroner.

Læreplanarbeid: 2 millioner kroner

Sametinget har i følge opplæringsloven ansvar for å utarbeide læreplaner for fagene samisk, samt for det samiske innholdet i de øvrige læreplanene. I tildelingene fra departementet kommer det fram at overføringene fra dem blant annet skal brukes til læreplanarbeid. Det er imidlertid såpass kostbart å revidere læreplanene, særlig de planene som Sametinget har hovedansvar for, at det må gis ekstra midler til dette arbeidet.

Samiskopplæringen i grunnskolen: 1 million kroner

Evalueringsrapport om Kunnskapsløftet - samisk viser at elever som har samisk som andrespråk, ikke lærer språket godt nok til å bli funksjonelt tospråklige og at det er mange utfordringer knyttet til samiskundervisningen. Dette blir underbygget av rapportene "Samiske tall forteller".

Det er viktig å sette i gang tiltak for å snu denne utviklingen. En årsak som rapportene trekker fram, er at det blir brukt feil undervisningsmodell i opplæringen. Dette er ikke noe nytt, rapportene viser til at det har vært reist sterk foreldrekritikk mot modellen for faget samisk som andrespråk allerede på 1990-tallet. Dette er dokumentert i rapporten "Opplæring i samisk som andrespråk", utgitt av Sámi allaskuvla i 1998 og i evaluering av Reform 97. Dette har likevel ikke ført til endring i andrespråksmodellen ved innføring av Kunnskapsløftet – samisk i 2006. Internasjonal forskning viser

også at den modellen som en arbeider etter i samisk som andrespråk i Norge, ikke fører fram til at elevene blir funksjonelt tospråklige. Av forskere blir den karakterisert som en svak modell.

Sametinget har behov for økte midler til å utarbeide sterke opplæringsmodeller for faget samisk som andrespråk.

Senter for samisk i opplæringen: 6 millioner kroner

Senter for samisk i opplæringen er et nasjonalt ressurscenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehagestadiet til høyere utdanning. Senteret har ansvar for nord-, sør- og lulesamisk språk, og har dermed et stort faglig område å dekke. Den permanente driften av læremiddelportalen Ovttas-Aktan-Aktesne er også en av oppgavene til senteret. Sametinget mener at den samiske læremiddelportalen ovttas.no må sikres nødvendig og forutsigbar finansiering slik at portalen kan utvikles videre som et viktig tiltak for å utvikle og tilgjengelig gjøre nord,-lule,- og sørsamiske læremidler.

I Norge er det 10 nasjonale sentre, som på ulike satsingsområder har nøkkelroller for å utvikle kvaliteten på opplæringa. Senter for samisk i opplæringen er ikke blant disse 10 sentrene. Det er viktig at Senter for samisk i opplæringen gis samme rammevilkår som de andre nasjonale sentrene har til sitt arbeid. Sametinget ser behov for at finansieringen av Senter for samisk i opplæringen løftes til samme nivå som til de andre sentrene.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 26 825 000 kroner til grunnopplæring. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 59 millioner på dette fagområdet.

Høyere utdanning og forskning

Kunnskap er makt. Det er derfor viktig at samene som urfolk og minoritet, og i særdeleshet Sametinget ser behov for å utvikle kunnskaps- og forskningspolitikken i tiden fremover. Sametinget vil i løpet av 2015 legge fram en melding om høyere utdanning og forskning. Meldingen vil kunne resultere i behov for økninger i budsjettet for 2016.

Det samiske samfunnets behov og rekruttering: 3 millioner kroner

Det samiske samfunnet har et økende behov for samisktalende arbeidskraft innenfor ulike profesjoner. Spesielt gjelder dette innenfor de kommunene som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Også i andre kommuner er det et stort behov for samisktalende personell både innen barnehage, skole og helseinstitusjoner. I tillegg har høyskolene og universitetene behov for flere som tar høyere utdanning i samisk språk. Aktivt oppsøkende arbeid krever mer ressurser i form av administrativ kapasitet for å initiere, utvikle og følge opp samarbeidstiltak i samiske områder som kan bidra til at kommunene får større rekruttering av personell med samisk høyere utdanning til ulike yrker som det samiske samfunnet har behov for.

Sametinget ser et behov for å støtte opp om planene om å etablere et senter for samisk tradisjonell kunnskap, Arbediehtoguovddaš, som et viktig ledd i arbeidet med å dokumentere og bevare samisk tradisjonell kunnskap for nye generasjoner. Sametinget ser også viktigheten av å etablere høyere utdanningstilbud innenfor samisk tradisjonell kunnskap.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 750 000 millioner kroner til høyere utdanning og forskning. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner på dette fagområdet.

Helse og sosial

Sametinget opplever sterkere fokus på samiske brukeres rettigheter innenfor fagfeltet helse- og sosialpolitikk. Sametingets overordnede mål er en likeverdig helse- og sosialtjeneste til samiske brukere på lik linje med den norske befolkning.

Sametinget ser at samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer når det gjelder samisk språk og kultur. Vår kontakt med sentrale myndigheter i denne prosessen er viktig, og det er behov for oss å avsette ressurser til dette formålet.

Regjeringen har også varslet en større gjennomgang av organisering og lover innenfor barnevernsfeltet. Dette vil stille Sametinget overfor utfordringer. Vi har som mål å være samiske barnevernsbarns talerør overfor norske myndigheter, og ser behov for en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskrifter og utforming av tiltak på barnevernsfeltet. Sametinget har som mål å være barnevernsbarns talerør ovenfor norske myndigheter gjennom en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskning og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Eldrepolitikk og seniorpolitiske tiltak: 500 000 kroner.

Sametingets eldreråd og Statens seniorråd er likestilte nasjonale råd som har kontakt med hverandre om felles interesser når det gjelder eldres ve og vel. Eldrerådet samarbeider med Nordland fylkes eldreråd og det jobbes videre med kontakt med fylkeseldrerådene fra Sør-Trøndelag til og med Finnmark fylkes eldreråd. I tillegg tar regionale og kommunale eldreråd kontakt om samarbeidstiltak. En god eldrepolitikk der eldre aktivt får påvirke dagens og fremtidens eldrepolitikk er viktig. Det må settes av tilstrekkelig med midler for at eldrerådet kan delta og utforme fremtidens eldrepolitikk på en verdig måte. Eldre må sees på som en ressurs og viktige kulturbærere i det samiske samfunnet. Eldrerådet har startet med utforming av politisk program 2014-2017 men arbeidet har stoppet opp grunnet mangel på midler. Sametinget mener det er viktig med tiltak for å styrke eldrepolitikken i det

Det samiske samfunn stilles også overfor utfordringer innenfor den bioteknologiske utvikling. Forvaltning og eierskap til samisk genmateriale gir oss utfordringer både politisk og kompetansemessig. Regjeringens arbeid med ny strategi for bioteknologisk utvikling er et arbeid Sametinget ser behov for å være med på. Dette handler i høyeste grad om utformingen av strategien.

Regjeringens arbeid med rusfeltet fordrer administrative ressurser fra Sametingets side. Ivaretagelse av samiske brukeres behov og rettigheter er viktig for Sametinget, og vi må derfor delta aktivt i denne prosessen.

Sametinget har i 2016 behov for flere administrative ressurser til oppfølging av samhandlingsreformen og samiske brukere.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 996 000 millioner kroner til helse og sosial. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner på dette fagområdet.

Arealer og miljø

Sametinget arbeider for en bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Oppfølging av plan og bygningsloven: 3 millioner kroner

Sametingets arbeid med arealsaker handler om at samiske interesser skal ivaretas når beslutninger om arealbruk skal tas. Det forventes at Sametinget deltar aktivt i regionale og kommunale planprosesser, noe vi også har signalisert at vi vil gjøre. Som følge av nye krav i plan- og bygningsloven, forventer vi betydelig økning i dette arbeidsfeltet.

Andre arealsaker: 7 millioner kroner

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder, blant annet gjennom energiutbygginger, vernearbeid og ressursutvinning. Sametinget har videre vært positiv til å delta mer

aktivt i arbeidet med å følge opp den europeiske landskapskonvensjonen. Sametinget har forpliktelser etter konsultasjonsavtalen til å følge opp verneprosesser og store utbyggingssaker.

Oppfølging av arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser: 3 millioner kroner

Sametinget har behov for ressurser til å følge opp arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser. Prinsippet om anerkjennning av historisk rett og deltakelse i fiskeriforvaltning skal følges opp både nasjonalt og internasjonalt.

Oppfølging av Samerettsutvalget II: 2 millioner kroner

Kartlegging av samiske rettigheter i de samiske områdene fra Troms og sørover er en del av oppfølgingen av Samerettsutvalget II. Samiske rettighetshavere, lokalsamfunn og institusjoner må ha kapasitet til å forberede og følge opp denne prosessen.

Finnmarkskommisjonen

Finnmarkskommisjonen må sikres midler til å utføre mandatet som kommisjonen er gitt uten unødvendige forsinkelser. Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen må øremerkes på statsbudsjettet.

Sametinget vil bidra til å etablere et språklig og kulturelt tilpasset veiledningstilbud for dem som ønsker å fremme landrettighetskrav til Finnmarkskommisjonen. Informasjonen om kommisjonens arbeid må styrkes betraktelig, og Sametinget ønsker at Justisdepartementet og Domstolsadministrasjonen skal bidra til dette.

Juridisk bistand for samiske rettighetshavere

Det er viktig at samiske land- og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder. Det må legges til rette for at det kan ytes juridisk bistand for samiske rettighetshavere som opplever at deres rettigheter ikke blir respektert i tilknytning til bruk og forvaltning av land- og ressurser.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 2 450 000 kroner til areal og miljø. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 15 millioner kroner på dette fagområdet.

Kulturminnevern

Sametinget vil dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer. Samiske kulturminner og kulturmiljøer, med deres egenart og variasjon, er en viktig del av vår kulturarv og identitet og et ledd i en samisk miljø- og ressursforvaltning.

I kulturminnearbeidet er Sametinget høringsinstans i plansaker og større utbygginger. I forbindelse med dette registreres en stor mengde samiske kulturminner. Sametingets arbeid med kulturminnevern danner derfor et viktig grunnlag for synliggjøringen av samisk historie og tilstedeværelse.

Sametinget vil i 2015 påbegynne arbeidet med en melding om kulturminnevernet. Vi ser behovet for en rekke prinsipielle avklaringer som gjelder forvaltningen av samiske kulturminner. Meldingen kan resultere i økte budsjettbehov for 2016.

Samisk kulturminneforvaltning: 2,5 millioner kroner

Det samiske kulturminnevernet, herunder samisk bygningsvern, har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Dette samtidig som ressursene i praksis ikke har blitt økt siden 1999. Dette er Sametingets største utfordring på kulturminnefeltet.

Med dagens situasjon har seksjon for kulturminner kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske regionmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker Sametingets deltakelse i ulike prosjekter.

Størst press er det innenfor bygningsvernet hvor 1 stilling skal dekke behovet for samisk bygningsvern i hele Norge. Dette dekker ikke dagens behov. Videre er det sannsynlig at det pågående registreringsprosjektet for samiske bygninger i framtiden vil innebære et økt trykk når det gjelder restaureringer av samiske bygninger, og dermed også et økt behov for faglig veiledning og detaljregistrering. Det vil også være et generelt økt behov av ressurser for tilrettelegging, skjøtsel og sikring av samiske kulturminner. For eksempel har fylkeskommunene i det samme området allerede i dag betydelig større ressurser til den type av kulturminnevernarbeid.

Sametinget mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Det samiske folket må også ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette på en god måte.

Søkerbaserte tilskudd til samisk kulturminnevern: 1 million kroner

Sametinget startet i 2011 et prosjekt med formålet registrering av automatisk freda bygninger. Prosjektet er en del av kunnskapsløftet til Riksantikvaren og springer ut fra riksrevisjonen sin kritikk av den manglende oversikten på dette kulturminnefeltet.

Prosjektet vil med stor sannsynlighet lede til en økt interesse for restaurering av samiske bygninger og et økt trykk på virkemiddelordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern. Virkemiddelordningen bør derfor utvides gradvis framover, i første omgang med en million kroner i 2016 for å kunne dekke oppfølging og andre akutte behov innenfor samisk bygningsvern som ikke vil kunne dekkes av post 72. Det gjenstår også mye arbeid med registreringer av samiske kulturminner som best kan ivaretas av lokale krefter. Noe som også øker kunnskapen og interessen lokalt for samisk historie og grunnlaget for ivaretagelsen av samiske kulturminner og historie.

Lokal forvaltning av kulturminner og samiske bygninger: 500 000 kroner

Sametinget ønsker å starte et prosjekt for å se på mulighetene for et sterkere lokalt og regionalt ansvar for forvaltning av samiske kulturminner samt freda og verneverdige samiske bygninger.

Sametinget fordeler årlig ca 4,4 millioner kroner til registrering, skjøtsel og vedlikehold av samiske kulturminner, herunder samiske bygninger (ca. 2,4 millioner over post 50 og ca. 2 millioner over post 72). Arbeidet omfatter alt fra å lage prioriteringsplaner for utvalg av kulturminner, til behandling av søknader, rådgiving og rettleiding undervegs og kontroll av utført arbeid.

Deler av dette arbeidet vil trolig kunne utføres av de lokale museene. Dette vil styrke det lokale engasjementet, det vil føre til kortere avstand mellom søker og saksbehandler og det vil på sikt føre til kompetanseoppbygging lokalt, og dermed til styrking av de lokale museene.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 3 150 000 kroner til kulturminnevern. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 4 millioner kroner på dette fagområdet.

Næring

Sametinget ønsker et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

I næringspolitikken vektlegger Sametinget lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevende tiltak og entreprenørskap. Innenfor primærnæringene skal bedring av rammebetingelsene prioriteres. Prosjekter, forretningsideer og næringstiltak skal aktivt bygge opp konkurransekraften i samisk næringsliv. Sametinget arbeider for et tettere samarbeid med kommuner, FoU-institusjoner og merinnflytelse på den sentrale næringspolitikken i landet.

Det er fortsatt betydelige utfordringer i det samiske samfunn knyttet til negativ befolkningsutvikling, endret bosettingsstruktur, endring i næringsstrukturen og lav etableringshyppighet.

Sametinget vil i 2016 sette fokus på følgende områder for å styrke samisk næringsliv som grunnlag for at folk skal ha et arbeid og trives i de samiske områdene:

Primærnæringer: 12 millioner kroner

Regjeringen og avtalepartene i jordbruket og reindrift er blitt enige om å kutte overføringene til Sametinget med virkning fra 2015 - totalt 6 millioner kroner.

Kuttet i jordbruket er på 2 millioner kroner, som Sametinget har brukt til ordinære investeringer i jordbruket og til jordbruksprosjekter. I 2013 brukte Sametinget hele 11 millioner til investeringer i driftsbygg i jordbruket og utviklingsprosjekter. I tidligere år har Sametinget bevilget rundt 4-5 millioner kroner til slike formål.

I tillegg er det et kutt på 2 millioner kroner som Sametinget har fått tildelt til å følge opp satsningen på arktisk jordbruk. Sametinget har fått overført disse midlene i 2012, 2013 og 2014. Arktisk jordbruk er en satsning som hele landsdelen står bak, både jordbruksnæringen, landbruksavdelingene i de tre nordligste fylkene og bondeorganisasjonene. Denne satsningen vil ikke kunne videreføres. Flere av de prosjektene som tildelingsgruppen for arktisk landbruk har tildelt vil ikke få noen videre oppfølging eller videre finansiering som følge av dette kuttet.

Midlene på 2 millioner kroner over reindrifftsavtalen er brukt til tilleggsnæringer i reindriften. Disse midlene er hovedsaklig brukt til duodjiutøvere som kombinerer det med reindrift. I duodjinæringen er over 70 % kvinner og dette kuttet vil gå utover kvinnelige arbeidsplasser i duodjinæringen.

Det forholdet at 6 millioner kroner kuttet fører til at Sametinget må redusere sitt budsjett til næringsformål fra 37 millioner kroner i 2014 til 31 millioner kroner i 2015. Kuttet i overføringene gir konsekvenser også for det øvrige næringsutviklingsarbeidet i Sametinget.

Analyser som Sametinget gjennomfører hvert år viser at næringslivet i samiske områder er dårligere stilt enn i forhold til resten av landet. Etableringsfrekvensen er liten, lønnsomheten er lav og områdene preges av fraflytting av unge til større sentra. Denne utviklingen vil forsterkes ytterligere når overføringene til jordbruk og reindrift kuttes så mye som Regjeringen foreslår for 2015.

Sametinget ønsker å bidra til at å sikre primærnæringsens rammebetingelser, og på den måten bidra til levende samiske miljøer og levende bygder. En god distriktpolitikk er også en god distriktpolitikk i samiske områder. Landbruksmyndighetene må sette i verk flere tiltak som særlig sikter mot å styrke mulighetene for primærnæringer i de samiske områdene. Jordbruksnæringen og reindriftnæringen har stor betydning for å opprettholde og utvikle samisk kultur. Jordbruket og reindrift spiller en betydelig rolle som grunnlag for sysselsetting, verdiskaping, produksjon av dyrefôr og matvarer og som grunnlag for bosetting i samiske områder. Disse spiller også en viktig rolle i å videreføre samisk språk og kulturtradisjon. Sametinget er opptatt av at primærnæringene har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling. Budsjettbehovet for 2016 vil være på 6 000 000 kroner.

Reindrift: 2 millioner kroner

Endringen av reindrifftsloven har utfordret Sametinget i å innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindriftssaker. En bedre ivaretagelse av grunnlaget for reindrift som næring og kultur forutsetter at Sametinget er sterkt tilstedeværende og samarbeidende i store saker av betydning for reindriften. Sametinget vil 1) styrke dialogen og kontakten med reinbeitedistrikt og Norske reindriftssamers landsforbund, samt bidra til at de kan styrkes som organisasjoner 2) styrke Sametingets kapasitet og kompetanse på reindriftssaker og 3) styrke kontakten og dialogen med Landbruks- og

matdepartementet som viktig premissgiver for reindriftspolitikken. Sametinget vil styrke satsningen på reindrift både på fagområdet næring og fagområdet areal.

Utmarksnæringer: 6 millioner kroner.

Sametinget viser til at samiske utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer som viktige kulturbærere i det samiske samfunnet fortsatt behøver støtteordninger tilpasset deres behov. Det settes av midler slik at Sametinget kan bidra i dette arbeidet og dermed høyne statusen. Sametinget vil videreutvikle støtteordningene til kombinasjonsnæringer i dialog med næringsutøverne og organisasjonene som arbeider med samiske utmarksnærings spørsmål. Det er i dag et stort uforløst potensiale innen primærnæringer der spesielt utmarksnæring bør prioriteres.

Kulturnæringer: 3,5 millioner kroner

Sametinget startet i 2012 opp et eget prosjekt for samiske kulturnæringer. I 2013 ble prosjektleder ansatt og egen handlingsplan om kulturnæring utarbeidet og vedtatt. Sametinget har i 2014 inngått rammeavtale for videreutvikling av samiske kulturnæringer med vekt på kreative prosesser, veiledning, nettverksbygging, bedriftsutviklingsprogram, internasjonal satsing m.m. Rammeavtalen vil gjelde fra 2014 til 2016. For 2016 er det behov for videreføring av eget prosjekt med 1 millioner kroner, til oppfølging av handlingsplanen med 1,5 millioner kroner og virkemidler til nasjonal og internasjonal satsing 1 millioner kroner. Totalt 3,5 millioner kroner.

Entreprenørskap og innovasjoner: 2 millioner kroner

Sametinget vil i større grad orientere seg mot samarbeidsprosjekter, kompetanseheving og tiltak som bedrer etableringshyppigheten. Vi vil aktivt oppsøke og innlede samarbeid med FoU-miljø som kan bidra til å øke hyppigheten av innovasjoner i samiske områder. Det er behov for innovasjoner både på makronivå, altså samiske områder som helhet, og på bedriftsnivå, eksempelvis innenfor duodji, opplevelser og mat. På generell basis er det behov for økt entreprenørskap for å fremme flere nyetableringer i samiske områder. Budsjettbehov for 2015 vil være på 2 millioner kroner.

Aktiv oppfølging for å skape attraktive lokalsamfunn: 2 millioner kroner

Sametingets virkemiddelbruk er i stor grad etterspørselsstyrt og som sådan viktig for mange bedrifter og etablerere. Sametinget ser behov for aktivt å styre virkemiddelbruken etter ønsket næringspolitikk. Derfor vil Sametinget legge større vekt på å arbeide utadrettet og mer overfor bedrifter, utviklingsmiljø og kommuner. Sametinget vil fortsette arbeidet med å styrke samarbeidet med utvalgte kommuner som sammen med Sametinget vil legge en ekstra innsats i å styrke lokalsamfunnet som attraktivt bosted og arbeidsplass. For 2016 er det behov for 2 millioner kroner til felles satsing med utvalgte kommuner for å skape attraktive lokalsamfunn.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 31 531 000 kroner til næring. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 15,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget har oppgaver vi ønsker å utføre på den internasjonale arena, samtidig som det er forventninger til Sametingets deltakelse og engasjement. Dette gjelder det internasjonale arbeidet som vedrører urfolk i ulike sammenhenger, som FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Regjeringens satsing i nordområdene fordrer økt aktivitet og oppfølging fra Sametingets side. Videre har Sametinget ambisjoner om å bidra på den internasjonale arenaen.

Sametinget har investert store ressurser i forberedelsen til verdenskonferansen for urfolk i september 2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. En god

evaluering, oppfølging og medvirkning til å sikre at tiltak vedtatt i sluttdokumentet fra WCIP2014 blir fulgt opp er viktig.

Sametinget deltar også aktivt i internasjonale arenaer som FNs ekspertmekanisme for urfolksrettigheter, som ble etablert i ledd av at FNs erklæring om urfolksrettigheter ble vedtatt i 2007. Videre deltar Sametinget i andre fora som FNs permanente forum for urfolkssaker og menneskerettighetsrådssesjoner, Barents urfolkskongress og -konferanse og andre relevante internasjonale samlinger der urfolkssaker og menneskerettigheter diskuteres. Det anbefales at Sametinget fortsetter sitt engasjement og bidrar i diskusjonene om urfolkserklæringa på slike arenaer.

En økning av budsjettrammen er nødvendig for at Sametinget skal kunne ha et handlingsrom for selv å kunne prioritere ressursbruken, og for at Sametinget skal kunne realisere de oppgaver som følger av konvensjoner som norske myndigheter har undertegnet vedrørende urfolks deltakelse i prosesser som berører dem.

Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på det internasjonale området. Sametinget har blant annet påtatt seg å finansiere driften av urfolkskontoret under Barentssamarbeidet i Russland.

Sametinget har i dag en rammeavtale på 1 million kroner med Utenriksdepartementet. Vi forventer at Utenriksdepartementet realiserer at midlene overføres gjennom 50-post slik at det ikke er nødvendig med en rammeavtale. Det er også behov for at denne tildelingen øker som følge av økt internasjonalt engasjement fra Sametingets side.

Norge rapporterer jevnlig til CERD (FNs rasediskrimineringskomité) og CERD utarbeider anbefalinger på hvordan Norge best mulig kan følge opp i forhold til diskrimineringsloven. Sametinget har en viktig rolle i det internasjonale arbeidet for å hindre diskriminering av urfolk og minoriteter. Vi har utarbeidet egne rapporter på hvordan ulike tiltak blir fulgt opp overfor samene. Dette er ressurskrevende prosesser. Det er behov for å forbedre rutiner og prosesser knyttet til tilbakemeldinger og rapportering mellom Sametinget og regjeringen ved Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Det er behov for ekstra ressurser for å optimalisere dette arbeidet og inkludere så store deler av det samiske samfunnet som mulig.

Nordområdepolitikken

Det er et stort behov for mer kunnskap om og større fokus på de sosiale og helsemessige konsekvenser av nordområdesatsingen. For eksempel fordrer ivaretagelse av rettighetene og eksistensgrunnlaget for de tradisjonelle næringene i nord, økt forskningsbasert kunnskap om konsekvensene av mineralutvinning.

Sametinget vil at det skal rettes spesielt fokus på samiske næringer som reindrift, jordbruk, fiske og utmarksnæringer. I den forbindelse må det iverksettes kartlegging av og økt forskning på hvordan forvaltningsorganer ivaretar urfolks rettigheter nedfelt i nasjonale lover og internasjonale konvensjoner og erklæringer i sitt virke, og det må iverksettes nødvendig kompetanseheving i forhold til forvaltningens ivaretagelse av urfolksrettigheter.

Oppsummering

I budsjett 2015 har Sametinget avsatt 2 509 000 kroner til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid. I 2016 har Sametinget behov for en økning på 3 millioner på dette fagområdet.

Regionalt samarbeid

Sametinget registrerer med bekymring at regjeringen har kuttet i regionalutviklingstilskuddet til fylkeskommunene. Dette innebærer at det blir færre regionale samarbeidsprosjekter mellom Sametinget og fylkeskommunene.

Jubileum Trondheim 2017

Sametinget ønsker å igangsette arbeidet med en allsamisk markering av 100-årsjubileet i 2017, en markering som omfatter alle de samiske områdene og ulike samiske institusjoner. Det er igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom blant annet Sametinget og Trondheim kommune for planlegging av 100-årsjubileet i 2017.

I 2016 vil det være behov for å sette av 1,5 millioner til dette arbeidet.

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.12.14 kl. 14.20.

Originalspråk:

—

Åšši/Sak SP 046/14

Reintallstilpasning i Finnmark

Arkivsaknr.
14/3603

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingets plenum	03. – 05.12.14	SP 46/14

Saken påbegynt 04.12.14 kl.20.00

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Forslag fra arbeidsutvalget ved; Mathis N. Eira (NSR), Per A. Bær (Flyttsamelista), Marit Kirsten A. Gaup (Arbeiderpartiet), Lars Filip Paulsen (Høyre), Torbjørg Leirbakken (Árja) og Ida Marie Brandsfjell (Áarjel-Saemiej Gielh):

Sametingets uttalelse om reintallstilpasninga i Finnmark

Sametinget har tidligere i sak SP 059/12 behandlet reintallstilpasningen i Finnmark. Sametinget ba i vedtaket om at prosessen med forholdsmessig reduksjon og tvangstiltak utsettes inntil den ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger. Man ba om at det må etableres virkemidler som stimulerer til frivillig reintallsreduksjon eller avvikling, samt at det må gjøres grundige konsekvensvurderinger før eventuelle vedtak om reduksjon. Sametinget konstaterer at dette ikke ble tatt til følge.

Reintallstilpasninga som nå skjer i deler av Finnmark er en tung prosess for de berørte reineierne. Det er stor usikkerhet i reindriftsnæringa i forhold til konsekvenser og videre oppfølging etter endt reduksjonsperiode.

Sametinget synes det er svært beklagelig at reintallene for siidaandelene i Finnmark er blitt offentliggjort. En slik offentliggjøring er i strid med samisk rettsoppfatning. Dette oppfattes som en krenkelse for de berørte og Sametinget mener det er uakseptabelt at det har skjedd et brudd på Reindriftslovens §18 og Forvaltningslovens §§13 a - e. Sametinget forventer at Landbruks- og matdepartementet setter i gang tiltak for å hindre at slikt kan skje.

Reintallene har vært kjent for reindriftnmyndighetene. Tallene viser at det har skjedd en økning av reintallet blant enkelte reineiere, slik at de i en forholdsmessig reduksjon etter § 60 tredje ledd stilte sterkere. De reindriftnutøverne som ikke økte reintallet i samme periode ble pålagt like stor reduksjon, og dette oppfattes som en kollektiv avstraffelse.

Det er stor usikkerhet i reindriftnæringa om hva som vil skje etter endt reduksjonsperiode, og mange er redd for at man vil gå inn i nye runder med reduksjoner.

Reindriftnmyndighetene må i dialog med reindriftnæringa finne tillitskapende metoder for reduksjon av reintallet. En vellykket forvaltning avhenger at reindriftnutøverne involveres i alle faser. Å styrke reindriftns selvbestemmelse var intensjonen i reindriftnloven av 2007, og Sametinget mener at dette ikke er i tilstrekkelig grad oppfylt.

Sametinget ber om at det etableres forutsigbare prosessersom kan gi en bedre løsning på reintallsproblematikken der tradisjonelle kunnskaper tas i bruk. Sametinget ser at det er svakheter i reindriftnloven og at må gjøres endringer i blant annet § 60.

Sametinget er særlig opptatt av at de reindriftnutøvere som har redusert reintallet i tråd med de vedtak som er gjort ikke blir straffet i den videre prosessen. Disse reindriftnutøverne må heller ikke bli pålagt ytterligere reduksjoner dersom det viser seg at siidaen som helhet ikke har redusert nok.

Reintallsfastsettelsen skal ta utgangspunkt i alle årstidsbeiter. Sametinget vil også påpeke at rettighetssituasjonen på vinterbeitene i de berørte områdene ikke er avklart., og en slik avklaring er av avgjørende betydning for å få til stabile og forutsigbare rammer for reindriftna.

Sametinget ber om at reindriftnmyndighetene raskt evaluere reintallstilpasningsprosessen, gjennomgå de enkeltes reineieres reintallutvikling og gjøre de nødvendige tiltak slik at man i disse områdene kan opprettholde reindriftnæringen som en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig næring.

Forslag 1, representant Toril Bakken Kåven, Nordkalottfolket

Sametinget er særlig opptatt av at de reindriftnutøverne som har redusert reintallet i tråd med de vedtak som er gjort, ikke blir straffet i den videre prosessen med reintallsreduksjon, at de ikke omfattes av sanksjoner. Disse reindriftnutøverne må heller ikke bli pålagt ytterligere reduksjoner dersom det viser seg at siidaen som helhet ikke har redusert nok.

III Votering

Av 39 representanter var 34 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 29 mot 5 stemmer.
- Forslag fra arbeidsutvalget ble vedtatt med 29 mot 5 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Per Andersen Bæhr, saksordfører	
2	Toril Bakken Kåven	Jørn Are Gaski
3	Marit Kirsten Anti Gaup	
4	Inger Eline Eriksen	

5	Mathis Nilsen Eira	
6	Per Andersen Bæhr	Jørn Are Gaski
	Marit Kirsten Anti Gaup, til forretningsorden	
	Mathis Nilsen Eira, til forretningsorden	
7	Arthur Johan Tørfoss	
8	Toril Bakken Kåven	

VI Sametingets vedtak

Sametingets uttalelse om reintallstilpasninga i Finnmark

Sametinget har tidligere i sak SP 059/12 behandlet reintallstilpasningen i Finnmark. Sametinget ba i vedtaket om at prosessen med forholdsmessig reduksjon og tvangstiltak utsettes inntil den ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger. Man ba om at det må etableres virkemidler som stimulerer til frivillig reintallsreduksjon eller avvikling, samt at det må gjøres grundige konsekvensvurderinger før eventuelle vedtak om reduksjon. Sametinget konstaterer at dette ikke ble tatt til følge.

Reintallstilpasninga som nå skjer i deler av Finnmark er en tung prosess for de berørte reineierne. Det er stor usikkerhet i reindriftnæringa i forhold til konsekvenser og videre oppfølging etter endt reduksjonsperiode.

Sametinget synes det er svært beklagelig at reintallene for siidaandelene i Finnmark er blitt offentliggjort. En slik offentliggjøring er i strid med samisk rettsoppfatning. Dette oppfattes som en krenkelse for de berørte og Sametinget mener det er uakseptabelt at det har skjedd et brudd på Reindriftslovens §18 og Forvaltningslovens §§13 a - e. Sametinget forventer at Landbruks- og matdepartementet setter i gang tiltak for å hindre at slikt kan skje.

Reintallene har vært kjent for reindriftsmyndighetene. Tallene viser at det har skjedd en økning av reintallet blant enkelte reineiere, slik at de i en forholdsmessig reduksjon etter § 60 tredje ledd stilte sterkere. De reindriftsutøverne som ikke økte reintallet i samme periode ble pålagt like stor reduksjon, og dette oppfattes som en kollektiv avstraffelse.

Det er stor usikkerhet i reindriftnæringa om hva som vil skje etter endt reduksjonsperiode, og mange er redd for at man vil gå inn i nye runder med reduksjoner.

Reindriftsmyndighetene må i dialog med reindriftnæringa finne tillitskapende metoder for reduksjon av reintallet. En vellykket forvaltning avhenger at reindriftsutøverne involveres i alle faser. Å styrke reindriftenes selvbestemmelse var intensjonen i reindriftsloven av 2007, og Sametinget mener at dette ikke er i tilstrekkelig grad oppfylt.

Sametinget ber om at det etableres forutsigbare prosessersom kan gi en bedre løsning på reintallsproblematikken der tradisjonelle kunnskaper tas i bruk. Sametinget ser at det er svakheter i reindriftsloven og at må gjøres endringer i blant annet § 60.

Sametinget er særlig opptatt av at de reindriftsutøvere som har redusert reintallet i tråd med de vedtak som er gjort ikke blir straffet i den videre prosessen. Disse reindriftsutøverne må heller ikke bli pålagt ytterligere reduksjoner dersom det viser seg at siidaen som helhet ikke har redusert nok.

Reintallsfastsettelsen skal ta utgangspunkt i alle årstidsbeiter. Sametinget vil også påpeke at rettighetssituasjonen på vinterbeitene i de berørte områdene ikke er avklart., og en slik avklaring er av avgjørende betydning for å få til stabile og forutsigbare rammer for reindriften.

Sametinget ber om at reindriftsmyndighetene raskt evaluere reintallstilpasningsprosessen, gjennomgå de enkeltes reindriftsreintallsutvikling og gjøre de nødvendige tiltak slik at man i disse områdene kan opprettholde reindriftnæringen som en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig næring.

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.12.14 kl.20.35.

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karášjohka 14.01.2015

Plenumsledelsen

Jørn Are Gaski
leder

Anita Persdatter Ravna

Marie Therese Nordsletta Aslaksen

Mathis Nilsen Eira

Sandra Márjá West